କେନ୍ଦୁଝର   ଚତୁର୍ଥ ଓ ପଞ୍ଚମ ସଂଖ୍ୟା

ବଉଳା ଗଉର
ଓ
ସୁମଗାଥା

ରାଜା ୺ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେଓ ପ୍ରଣୀତ

ପ୍ରକାଶକ

କେନ୍ଦୁଝରାଧୀଶ୍ବର

ଶ୍ରୀମଦ୍ ବଳଭଦ୍ର ନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜ ଦେବ

ସଂପାଦକ

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ବାନାମ୍ବର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟ

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ

୧୯୪୦

ମୂଲ୍ୟ ୫ ° ୬

ଭୂମିକା

ବଞ୍ଚଳାଚରିତ ଗନ୍ତ୍ରିଏ ଶ୍ଳୋକ ଉପାଖ୍ୟାନ ସୂତ୍ର । ଓଡ଼ିଶାର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳୀୟ ନାଥମାନେ ଏହି ଉପାଖ୍ୟାନଟିକୁ ଆବୃତ୍ତି କରି ଭିକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଉତ୍କଳର ଗ୍ରାମପଲ୍ଲୀବାସୀ ସମସ୍ତେ ପିଲାଦିନୁଁ ଏହାକୁ କଣ୍ଠରେ ଚେନ୍ଦରାବାଦକ ନାଥମାନଙ୍କ ମୁଖରୁ ଏହା ଶୁଣିଥିବେ । ଆଜିକାଲି କଥା-କଥିତ ଉନ୍ନତ ଶିକ୍ଷାର ସମ୍ପର୍କରେ ବଞ୍ଚଳାଚରିତ ପରି ଧର୍ମନୀତି-ଶିକ୍ଷା-ସମ୍ବଳିତ ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ଆଉ ଛାତ୍ରବୃନ୍ଦଙ୍କ ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜରେ ଆଦୃତ ଓ ଆଲୋଚିତ ହେଉ ନାହିଁ । କାରଣ ନବ୍ୟମାନେ ପ୍ରାୟଶଃ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟକୁ ଉପେକ୍ଷା ଭାବ୍ୟ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଖାଇଥାନ୍ତି । କେଣୁ (ତାଙ୍କ ମତରେ) ଅନାବଶ୍ୟ ନୀରସ ଭାବ୍ୟ ପାଠ କରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ନୋହିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଏଣୁକରି ସେମାନେ ଲଜ୍ଜିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହି ନୀତି ଓ ଭକ୍ତିମାର୍ଗର ପ୍ରଚାରକ ନାଥବର୍ଗଙ୍କ ପକ୍ଷ ଅବଶ୍ୟର ଦ୍ୱାହି ଦେଇ ଉଚ୍ଚିତ ଅନାସ୍ଥା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥାନ୍ତି । ଫଳତଃ ଆଜିକାଲି କୃଷିଜୀବୀ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍କଳ-ପଲ୍ଲୀର ବର୍ତ୍ତମାନସୁଦ୍ଧା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ [illegible] ମାନେ ଏଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଉଛନ୍ତି । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ସୌଖିନ [illegible] ସ୍କୁଲ କଲେଜରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯୁବକଯୁବତୀ ଅଶ୍ଳୀଳ ପ୍ରେମ-କାହାଣୀ-ମୟ ଉପନ୍ୟାସ ପାଠରେ ମନୋନିବେଶ କରୁଥିବାରୁ ଏହି ନୀତି-ଭକ୍ତି-ମୟ ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ସର୍ବଥା ଅବହେଳିତ ହୋଇଅଛି । ବାସ୍ତବିକ ମୁସଲମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ଚାରଣମାନେ ଯେପରି ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସ ଦେଶର ଓ ଜାତିର ଐତିହ୍ୟ ଗାନକରି ରାଜପୁତମାନଙ୍କ ଉତ୍ସାହ-ପ୍ରଦୀପରେ ସ୍ନେହସଂଯୋଗ କରୁଥିଲେ, [illegible] ଉତ୍କଳର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳୀୟ ନାଥ-ମାନେ ସେହିପରି ଶିଶୁବେଦାନ୍ତ, ବଇଳାଚରିତ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁରାଣ, ଗୋପାଳ-ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଭୃତି ତ୍ୟାଗ, ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା, ସାମ୍ୟ, ମୈତ୍ରୀ, ସଦାଚାର ଓ ବୈରାଗ୍ୟମୟ ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ଗାନକରି ଉତ୍କଳର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ରକ୍ଷାକରୁ

ଥିଲେ । ସଙ୍ଗୀତଶାସ୍ତ୍ରର ସ୍ୱରଲିପି ପ୍ରଧାନତଃ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ଏକ ଅଧିକୃତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳ ସ୍ୱରଣମାନଙ୍କର ଗୀତ ସାର୍ବସ୍ଥ୍ୟାନର ସାର୍ବଭୌମାଧିକାରିଣୀ ତୃଣାବଳୀମାନଙ୍କର ହୃଦୟ-ପରିଶୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଏକଚ୍ଛତ୍ର ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ସମାଜଶୃଙ୍ଖଳା ଦେଖି ପ୍ରବଳପ୍ରତାପ ଆକବରଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ସେନାନୀ ମାନସିଂହ ପୁଣ୍ୟଭୂମି ଉତ୍କଳ ଜୟର ଅକ୍ରମଣଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ଏକେ ପ୍ରଷ୍ଟ ହୃଦୟେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

ଉତ୍କଳରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରକାର ଲୋକଶିକ୍ଷାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳରାମ ପ୍ରଭୃତି ଭକ୍ତବୃନ୍ଦମାନଙ୍କ ସମୟରେ ପରିପୁଷ୍ଟି ଲାଭ କରିଥିଲା । ନାଥମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଗୀତ ହେଉଥିବା ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ମୁଖ୍ୟତଃ ବଳରାମ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ରଚିତ । ବାସ୍ତବରେ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଏହି ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଆମଳରେ ସର୍ବତୋମୁଖ ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ଏମାନଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ ପୂର୍ବରୁ, ବୋଧହୁଏ, ଏବେ ପ୍ରଥା ଚଳନ୍ତା ଅପଣ୍ଡିତମାନେ ସେଥିଁ-ପାଇଁ ଦାନପ୍ରଶଂସାସୂଚକ ପଦ୍ୟରାଶିରେ ରାଜାଙ୍କର ଭୋଗ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ, ନାଥମାନେ ତାଦୃଶ ଶ୍ରେଣୀର ପଦ୍ୟରାଶିଦ୍ୱାରା ରାଜାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦୀଜନଙ୍କର ପଦାବଳୀ ଆଦ୍ୟନ୍ତ ପଳରେ ଅଧୁନା ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ଉପରେ ଏହି ଯେ ଆଲୋଚନା କରିଗଲୁ, ତାହା ପ୍ରକୃତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ପ୍ରତୀତ ହେଲେ ହେଁ ଏହାବେଳରେ ପ୍ରସଙ୍ଗସମ୍ପର୍କ-ଶୂନ୍ୟ ନୁହେଁ । କାରଣ ତତ୍କାଳରେ ଅଧୁନାର ପରି ମୁଦ୍ରାଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ପୁସ୍ତକପତ୍ର ପ୍ରଚଳିତ ନ ଥିବାରୁ, ଉକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ, ସମ୍ଭବଯୋଗ୍ୟ ଜନଶ୍ରୁତିମାନ ଏହିରୂପେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଦେଶଗ୍ରାମ ବ୍ୟାପି ପ୍ରଚାରର ବିଧାନ କରିପାରିଥିଲା । ତେଣୁ ନାଥମାନେ ସମାଜର ସ୍ୱର ରୂପେ ବିବେଚିତ ନ ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶିକ୍ଷକ ରୂପେ ଆଦୃତ ହେଉଥିଲେ । ସେ ଦଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୋପ ପାଇଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ତିନିଖଣ୍ଡି ବଳରାମଦାସଙ୍କ ଉପାଖ୍ୟାନର ନାମ ଶୁଣାଯାଏ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ବଳରାମଙ୍କ ପୁତ୍ରଙ୍କର ନାମ

ବଉଳା ଅଧ୍ୟାୟ । କୃଶସ୍ୱ ଖଣ୍ଡି ରାଜା ଗୋବିନ୍ଦ ଭଞ୍ଜଙ୍କର । ଏହାର ନାମ ବଉଳାଚରିତ । ଏହାର ମୂଳ ବସ୍ତୁ ଇତିହାସ-ସମୁଚ୍ଚୟ ନାମକ ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା କଥା ଗୋବିନ୍ଦଭଞ୍ଜ ଲେଖିଅଛନ୍ତି । ଯଥା କହୁଅଛନ୍ତି—

"ଇତିହାସେ ବଉଳା ବ୍ୟାଘ୍ର ସମ୍ବାଦ ବାଣୀ
ଭାଷାରେ ରାଜା ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରକାଶିଲେ ଭଣି ।"

ନଳଗ୍ରନ୍ଥଙ୍କ ବଉଳା ଅଧ୍ୟାୟରେ ଏପରି କୌଣସି କଥା ଉକ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ବଉଳାର ପାଳକ, ସ୍ୱାମୀ ଓ ଦେଶ ପ୍ରଭୃତିର ନାମ ଉଭୟ ପୁସ୍ତକରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଲେ ମଧ୍ୟ, ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ମହିମା ପ୍ରକଟିତ କରିବା ଉଭୟ ପୁସ୍ତକର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଗୋବିନ୍ଦ ସପସି ଓ ବାଘଛପକ ନାନା ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦେଖାଇ ଶେଷରେ ସତ୍ୟର ଜୟ ଅନୁଭାବ ସ୍ଥାପନ କରିଅଛନ୍ତି । ତାହା ଫଳରେ ଅହିଂସା ବାଘର ନିକଟ ଆସିଯାଏ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇ ଦେଇଅଛନ୍ତି ।

ଏଥିରେ ପ୍ରଥମପ୍ରସୂତା ଧେନୁର ସନ୍ତାନବାତ୍ସଲ୍ୟ, ବାଳ ସନ୍ତାନର ମାତୃଭକ୍ତି, ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ସତ୍ୟ, ଅସୁନ୍ଦରର ମୁଖେ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଶରୀରର ରକ୍ଷାକୁ ପରମ ଧର୍ମ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିବା ମାଉଶୀମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତିକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ବଉଳା ଧେନୁର ଦୃଢ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ, ତତ୍ଫଳରେ ତରକ୍ଷୁର ବ୍ୟାଘ୍ରର ପାଷାଣ-ସଦୃଶ-ହୃଦୟର ଦ୍ରବୀଭୂତ ଓ ଅହିଂସାଚରଣ ପ୍ରଭୃତି ମହନୀୟ ଭାବରାଜି ଅତି ସରଳ ଭାଷାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।

ଏଥିରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଭାଷା ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବ୍ୟାକରଣଦୁଷ୍ଟ ଅଟେ । ପ୍ରାୟ ସାଢେ ଦୁଇଶବର୍ଷ ତଳେ ଅର୍ଥାତ୍ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଶୈଶବ ଅବସ୍ଥାରେ ରଚିତ ଏହି କାବ୍ୟରେ ଏ ପ୍ରକାର ଅଶୁଦ୍ଧି ରହିବା ଯେ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ, ଏଥିରେ କେହି ଅମତ ହେବେ ନାହିଁ ।

ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ମୂଳର ସଂସ୍କୃତ ଏଠାରେ ଦିଆଗଲା । ପାଠକ-ମହୋଦୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିଲେ ତାହାର ଅନୁବାଦ ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ପାଇ ପାରିବେ ।

ଦୃଷ୍ଟଂ ଶ୍ରୀଶପଦଂ ବ୍ୟକାରି ବହୁଧା ଶୁଷ୍କଂ ପରଃ ସାଧ୍ୟାଃ
ସୃଷ୍ଟଂ ପ୍ରସ୍ତୁତିତଂ ବ୍ୟଧାୟି ମଧୁରା ଯଚ୍ଚୈବ ବାକ୍ୟଂ ମୁଦାଃ ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ସୁକୃତଂ ବ୍ୟଭାବି ଭବତା କ୍ଷ୍ୱନ୍ତିଶ୍ରିୟଂ ମନ୍ଦିଣଃ
ସର୍ବେ ସୂର୍ଯବଶା ଭବା ନରପତେ ଭସ୍ମାନ୍ତି ବୋ ବନ୍ଧବଃ ।।

ନ ଭୂତାନାମହଂ ଯାସ୍ୟୋ ଛାୟାସ୍ମାନ୍ ଧର୍ମୋଽସ୍ତି ବଞ୍ଚନଃ
ଦେହେ ଯଃ ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟୋ ଦଦାତ୍ୟଭୟଦକ୍ଷିଣାଂ,
ସ ସର୍ବ ଯଜ୍ଞ ଦୀକ୍ଷିତାନାଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତ୍ୟଭୟଦକ୍ଷିଣାଂ ।

ବାତାଭ୍ରଭ୍ରମାକେ ଋଣଂସଂସ୍ପୋଷେ, ପ୍ରାଣାଦ୍ୟନ୍ୟେ ସର୍ବଧନାପହାରେ ।
ଦାସ୍ୟସ୍ୟ ବୃତ୍ତେଽପ୍ୟନୃତଂ ବଦେୟୁଃ ସର୍ବାନୃତାନ୍ୟାହୁରପାତକାନି ।।

ନଦୀନାଂ ଚ ନଖିନାଂ ଚ ଶୃଙ୍ଗିଣାଂ ଶସ୍ତ୍ରପାଣିନାଂ
ବିଶ୍ୱାସୋ ନ ହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟଃ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ରାଜକୁଲେଷୁ ଚ ।
ରାଜୋ ପଦସ୍ଥିତ ଯସ୍ୟନ୍ତି ତେଷାଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ପଣ୍ଡିତାଃ
ଧୃତେ ଚ ଧାନ୍ୟ ସାମାଜିକେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱମିତିଷୁ ଜନାଃ ।
ନାଭକ୍ଷ୍ୟାଚ୍ଛେଦୋ ପକ୍ଷେତ୍ର ସିଦ୍ଧେ ଦାଶେଷି ସମଂ ପଲଂ
ଯତ୍ର କାପେଥି ବାଧିଃ ସ୍ୟାତ୍ତତ୍ର ଭୁଜ୍ୟତେ ।
ଏକ ଏବ ସୁହୃଦ୍ଧର୍ମୋ ନିଧନେଽପ୍ୟନୁଯାତି ଯଃ
ଶରୀରେଣ ସମଂ ନାଶଂ ସର୍ବମନ୍ୟତ୍ତୁ ଗଚ୍ଛତି ।
ଏବଂ ହି ଦୃଷ୍ଟତେ ଲୋକେ ଦୁଷ୍ଟଧନଂ କିଲ ଶୀତଳଂ
ସୁତଗାହସ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ଦୃଶ୍ୟତେ ।
ଜାତସ୍ୟ ହି ଧ୍ରୁବୋ ମୃତ୍ୟୁର୍ଧ୍ରୁବଂ ଜନ୍ମ ମୃତସ୍ୟ ଚ
ତସ୍ମାଦପରିହାର୍ଯେଽର୍ଥେ ନ ତ୍ୱଂ ଶୋଚିତୁମର୍ହସି ।
ତପଃ ପରଂ କୃତଯୁଗେ ତ୍ରେତାୟାଂ ଜ୍ଞାନମୁଚ୍ୟତେ
ଦ୍ୱାପରେ ଯଜ୍ଞମେବାହୁର୍ଦାନମେକଂ କଲୌ ଯୁଗେ । ଇତ୍ୟାଦି

ବେଲଗୁଣ୍ଡର ଗଡ଼
ତା ୨୬।୭।୧୯୩୯

ଶ୍ରୀ ବାନାମ୍ବର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

ଶ୍ରୀ

ମଙ୍ଗଳା ଚରିତ

ବ୍ୟାସଶିଷ୍ୟ କହନ୍ତି ଶୁଣ ଭୂ ଜନ୍ମେଜୟ
ଭୀଷ୍ମଦେବ କହନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତେ ଧର୍ମସୁତେ ।
ଶରଶଯ୍ୟାରେ ଅଛନ୍ତି ଭୀଷ୍ମଦେବ ଦେଖୁ
କୃଷ୍ଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଚାରେ ପିତାମହୁ ।
ମହା! ଧର୍ମଜ୍ଞ! ହେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୃପବର
ଭୀଷ୍ମଦେବ ଉତ୍ତରେ କହନ୍ତି ସୁଜ୍ଞା ଧୀର ।
ଏହି ଦେବ ଚୌଷଠିର ଭାଷ୍ଯ ଶୁଣିଲ ସୁଜନ
ସବ୍ୟଚାରଣର ପିତାମହ କହୁ ଯେନ ।
ସତ୍ୟଶୀଳ ମଙ୍ଗଳା ପାଇଲା ସ୍ୱର୍ଗ ଯାଇ
ବଶେଷି ହେ ପିତାମହ ମୋତେ କହ ତାହା । ୫ ।
ଭୀଷ୍ମେ କହନ୍ତି ସୁଣ ଶୁଣ ସାବଧାନ
ଭୂତଳ ଅନୁଚିତ ଅର୍ଥ ସୁଣରେ ଲକ୍ଷଣ ।
କାମରୂପୀ ବାଘ ଏହି ମଙ୍ଗଳା ଗାଈ ନାମ
ବାଘ ଗାଈ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଧର୍ମର ଲକ୍ଷଣ ।
ମଣୁଷ୍ଯ ନାମେଣ ଏକ ନଗର ସୁର ।
ମନୋହାରମ୍ୟ ଧନଧାନ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ସୁର ।
ନାନା ଦେଶ ମଧ୍ୟେ ବଖାଣିଛି ତା ଯଶ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ସବୁ ଗୁଣ ବସେ ଯେ ମଣ୍ଡିତ ଧନ୍ୟଧନ୍ୟ ।

ବାଲୁକା ଚରିତ

ଯମୁନା ଶୋଭନ୍ତି ସ୍ଵଚ୍ଛ ଅଙ୍ଗ ଅଶେଷ ଜଳ
ସେ ଦେଶ ଅଯୋଧ୍ୟା (୧) ପୁରୀ ରମ୍ୟ ଯେ ନଗର ।
ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର ଆକାରେ (୨) ସ୍ଥିତା ହୋଇଛି ନଗର
ପଣ୍ଡିତ ଜନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ମଣ୍ଡିତ ।
ଦେବାଳୟମାନ ଉତ୍ତମ ଠାଏ ଠାଏ
ଗୋପୁରେ ମଣ୍ଡିତ ଦେଖ ଦେଖକଲ୍ପ ଯାଏ ।
ନାନା ସ୍ତ୍ରୀଜନଙ୍କ ଚିତ୍ର ହୋଇଅଛି ପୁର
ନାନା ଦ୍ରବ୍ୟ ଦିଆ ନିଆ ହୁଅଇ ଅପାର ।
ଅନେକ ଅଟ୍ଟାଳୀ ବେଢି ଦୁର୍ଗମ ପାଚେରୀ
ଦୁର୍ଗକୁ ଅନେକ ସେନା ରକ୍ଷି ଅଛି ଘେରି ।
ଘରେ ଘରେ ଦେବାଳୟ (କ) ଦେବଗୃହ ଯାଏ
ଧ୍ଵଜାରେ ମଣ୍ଡିତ ଶୋଭା ଦିଶୁ ଥାଏ ।
ଧବଳ ଧାମରେ ପୁର ଶୋଭୁଥାଏ ଠାଏ ଠାଏ
ମଙ୍ଗଳ ସୁଖଶ୍ରୀ କହେ ଭୂଷଣମାଳା ଯାଏ ।
ପଣସ ପିଆଳ ତାଳ ଜାମ୍ବୁ ନାରିକେଳ
ଅସଂଖ୍ୟ ଆମ୍ବ କଦଳୀ ଦ୍ରାକ୍ଷା କମଳ ।
କାଞ୍ଚନ କୁନ୍ଦ ମଲ୍ଲୀ ପଦ୍ମ ଉତ୍ପଳ ବକୁଳ
ନାଗଚମ୍ପା କର୍ଣ୍ଣିକାର ପାଟଳୀ ପୁନ୍ନାଗ ।
ଶୁନାଗ ନାଗକେଶର ଅଶୋକ ଚମ୍ପକ
ଶତ ଶତ ପୁଷ୍ପବନ ରହିଛି ଅନେକ ।
ଧାନ୍ୟଧାନ୍ୟେ ଗୋଧନେ ମଣ୍ଡିତ ସେହି ପୁର
ବେଦଘୋଷେ ନାଦଲେ ପୂରିତ ନିରନ୍ତର ।

୧, ୨—ଏଠାରେ ସ୍ଥିତା ପଦ ସମ୍ବୋଧନ ।
କ—ସ୍ଵର୍ଗରେ ଥିବା ଦେବତାମାନଙ୍କ ଘର ପରି ।

ଲଙ୍କା ଯେସନେ ସୁବର୍ଣ୍ଣର ଉତ୍ତମନ୍ତ ପୁରୀ
ତନ୍ତ୍ରେଷେଣ ନାମେ ରାଜା ପୁର-ଅଧିକାରୀ ।
ଧର୍ମେ ନିରନ୍ତରେ ରାଜା ଅତିଥି-ବତ୍ସଳ
ସତ୍ୟଧର୍ମେ ଯୁକ୍ତ ରାଜା ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଶାଦୋଳ ।
ପ୍ରଜାପତି ସଦେ ରାଜା ପୃଥିବୀ ଅଧୋରାଣି
ପାଳନ୍ତି ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ନୃପତି-କେଶରୀ ।
ନିତ୍ୟେ ହୋଇ ଉତ୍ସବ ପୁରେ ପରମ ସୁରଙ୍ଗ
ବର୍ଷ ନାନା ବାଦ୍ୟ ଠାଏ ଠାଏ ଜୁଝୁରଙ୍ଗ ।
ଦେଖିବାକୁ ସୁରମ୍ୟ ପରଳ ଭୂମି ସମ
ପଟ୍ଟଶୋଭିତ ସୃଷ୍ଟି ପଥ କି ଉତ୍ତମ । ୧୫ ।
କୀର୍ତ୍ତି ବା * * * ଘରେ ଘର
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଏତ ପଣ୍ଡ ବାଣ୍ଡ ଅଳଙ୍କାର ଅପାର ।
ନାନା ଦେଶ ହୋଇ ଯୋଗ୍ୟ ପୁର-ନର-ନାରୀ
ଶୁଣିଛୁ କି ଦେଖିଛୁ ସେ ତନ୍ତ୍ରାବତୀ ପୁରୀ ।
ଭୀଷ୍ମଦେବ କହନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତୁ ଧର୍ମସୁଏ
ନଟପୁର ମଣ୍ଡଳି ଅମରପୁର ପ୍ରାଏ ।
ଏହି ତ୍ରିଲୋକରର ନଟୁଣୀ ପୁରେ ଘର
ଶ୍ରୀମତୀ ବାଉଳା ନାମେ ଥେନ୍ତି ସେ ତାହାର ।
ଦୁର୍ଲଭ ବଦନ ଦେଖନ୍ତୁ ଯୋଗ୍ୟ ତାର ଥାଏ
ବାଳୁତ ହୋଇଛି ତାର ଏମନ୍ତ ଉଦୟେ । ୨୦ ।
ଦେଖନ୍ତି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସେ ବାଉଳା ଦେଖନ୍ତି
ହଂସ ଛାତ୍ରେ କାମ୍ୟପାତ୍ର ଯଉ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରଭା ।
ଯୀର୍ଣ୍ଣ ବୃକ୍ଷ ନାସିକା ବଦନ ସର୍ବଥାଏ
ଚର୍ମ ତାର ଶୀତଳ ଶିରେ ଯଉ ପ୍ରାଣେ ।
ବସ୍ତ୍ରାର ଶୁଦ୍ଧର ଗଙ୍ଗା ମଣ୍ଡଳଗାମିନୀ
ସ୍ଥଳ ପଦ୍ମୋଧାର ସେ ବିଷ୍ଣୁବଣ ସୁବ୍ରଜନୀ ।

ସର୍ବ ଲକ୍ଷଣରେ ଯୁକ୍ତ ଶରୀର ତାହାର
ଅତନୁଙ୍କ ଯେସ୍ନେ ହୋଇ ସର୍ବାଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦର ।
ନୀଳକାନ୍ତ କାନ୍ତି ସମ ସୁନ୍ଦର ଦଳହୋଇ
ହେମାମ୍ବର ମଣ୍ଡିତ ଦଣ୍ଡରେ ଶୋଭେ ଘଣ୍ଟି । ୩୫ ।
ଋଷି ଅପକ୍ଷତ (୧) ଲଭେନ୍ତି ଦର୍ପ ଯଶ ହୋଇ
ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ଅଗ ହୋଇଲ ନିର୍ଦ୍ଦୟେ ତରଳ ।
ଏକଦିନେ ଗୋଷ୍ଠ ଖେଳି ଚଳି ଗୋଷ୍ଠପାଳ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହସ୍ତରେ ଧନୁ ଶରଧି ସକଳ ।
ଗୋଷ୍ଠର ନାମରେ କହିଁ ଏକ ଠିକଣାରେ
ନିର୍ଜର ବନରେ ଯୁକ୍ତା ମୃଗନାରୀ ଷଣ୍ଢେ ।
ଶର୍ଙ୍କର ଉତ୍ତର ଲୁଟେ ଅତି ଭୟଙ୍କର
ନାଗାଳ ପକ୍ଷିକା ବୃକ୍ଷ ଅଟନ୍ତି ଅପାର ।
ଘଳ୍ପ ନିର୍ମମ ଯେ ଦୁର୍ଗମ ଭୟାଙ୍କାର
ଦେଖି ଝାଙ୍କୁରଛି ଲକ୍ଷେ ଦୋଷିଥିଲ ଶରୀର ।୪୦।
ସୂକ୍ଷ୍ମ ହୋଇଛନ୍ତି ସବୁ ଦୁଷ୍ଟସିଂହ ଆଦି
ବାଘ ଭଲ୍ଲୁକ ବଳୁ ଅଟନ୍ତି ଅଗାଧ ।
ନାନା ଜନ୍ତୁରମାନେ ଅଛନ୍ତି ଗହନେ
ଛକେ ଷଣେ ଯାଉନ୍ତି ଶୃଗାଳ ଯୂଥମାନେ ;
ଦୁର୍ଗମ କାନନରେ ଭୟଙ୍କର ଯାମପୁରୀ
ଏକ କୋଳି ବସଇ ସର୍ବଦା ମହାଚୋରୀ ।
ମହାବଳ ପରାକ୍ରମ ମହାଭୟଙ୍କର
ରହିଲା ମାଏଁ ସେ ତାର ଆଶା ନିରନ୍ତର ।

---

୧ । ଅପକ୍ଷତ—ଅପଘାତ । 'ଷ'ର ଉଚ୍ଚାରଣ 'କ୍ଷ' ଓ 'ଖ' ପରି ହୁଏ । ତେଣୁ ଲେଖକ ଅପଘାତକୁ 'ଅପଷାତ' ଲେଖିବାକୁ ଯାଇ ତାହାର ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ଅପକ୍ଷତ' ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।

ନିହାରିଛି ପ୍ରାଏକ ଦଣ୍ଡରୁ ତାର ମାଙ୍କେ
ଗଗ ଭଞ୍ଜିନା ତାହାର ମେଘବୃନ୍ଦ ପ୍ରାଏ । ୪୭ ।
ମଞ୍ଜୁଳଶିରି ଘଞ୍ଚା ସାଏ ଶୋଭିଲି କାନନ
ନଖ କରେ ସର୍ବଦା ଦହଇ ନୟନ ।
ସର୍ମାଙ୍ଗ ନାମେ ଦେବାଧର ଧର୍ମେ ତାର ଗୁଣି
ଶୋଭୁଥାନିଙ୍କର ସେ ସର୍ବଦା ଉଚ୍ଛଳ ।
ଅନ୍ତସ୍ତ୍ର ପିଣ୍ଡ ନି ଦୃଶ ଯେଉଁ ଠାରେ ଥାଇ
ନୃଥ ଛତ ଦହ ସେ ଚଞ୍ଚଳା ନାମେ ଘାଇ ।
କୋମଳ ଭୂଷଣ ଲୋକେ ଅନାଦର ହୋଇ
ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ଚରଣ ସେ ସ୍ଥାନରେ ନ ଥାଇ ।
ଯେଉଁ ଠାରେ ରହିଅଛି କାମଲୁଣୀ ଗାଇ
ଦହି ଦଶ ବଜ୍ରନା ଦ୍ରବେଶ ତାର ଅଙ୍ଗ । ୪୮ ।
ଚଞ୍ଚଳାକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ଥାଇଁ
ହାଲୁଅଛି ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଅଙ୍ଗ ପିନ୍ଧୁ ନାହିଁ ।
ଛୁ ମୋର ଜନ୍ମନ ଲଟୀ କାଟିବାକୁ ନାହିଁ
ଶୁଏ ଯେଣ୍ଡ ଘାତକ ହୋଇଲୁ ଅତେ ଅଟି ।
ଦ୍ୱାମଲୁଣୀ ବାଘ-ବାଣୀ ଶୁଣିଲି ନିଷ୍ଠୁର
ପ୍ରେମ ଝାଲୁରଇ ଶୁଣି ପଡ଼ିଲ ଶ୍ରବଣ ।
ବାଘାଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି ଚଞ୍ଚଳାକୁ ପ୍ରମଦ
ବଞ୍ଚା ସ୍ନେହଭରେ ସେ ବହୁଇ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ।
ମନୋହର ଡାଳୁରେ ଧରିଲ ତଦ୍ଗ୍ରାମେ
ମୋର ଶକ୍ତି ଦେଖ ଅନା ରଖିବ ତାର ଦାଏ । ୪୯ ।
ଦୁଃଖିତ ହୃଦୟ ସ୍ୱପ୍ନଦୋଷେ ତାର ମନ
ଏହାଇ ଚାଲୁକ ତାର ଜୀବନ ସମାନ । ୫୦ ।
ସ୍ତ୍ରୀ ଦେଖିବାରେ ଏହି ଶାସ୍ତ୍ର ସାଙ୍ଗ ହୋଇ
ସୂଚ ଦୁଃଖୀ ଚିନ୍ତା ଦଶ ଅଙ୍ଗନାଙ୍କ ଦାହଇ ।

ଦେଖିଲି ବାଲ୍ୟ ଛବି ହୋଇଛି ଅନ୍ତରେ
ଧ୍ୟାନ କରଇ ଚେତ୍ନା ଦୁଃଖିତ ମନରେ
ବାଲ୍ୟ-ବଚନ ଶୁଣି କାମରୂପୀ ବାଘ
ଗର୍ଜ୍ଜି କହଇ ଶୁଣ ବାନ୍ଧି ମୋର ଅଙ୍ଗ ।
ଯେତେ ଭକ୍ଷ୍ୟ ପାଇବ ଅମୃତ ଲଭିଲୁ
କ୍ଷୁଧାକୁ ସାରି ଅଙ୍ଗୁର ଅଛ କହି ଦେଲୁ ।
ତୁ ଅତି ସେବାନାଙ୍କୁ ସେ ମୋର ଆଗେ ଗଲୁ
ତଥାପି ଜୀବନ ଅଛି ନ ପାଇଲୁ ଭଲେ ।୨୪।
ଅଛି ତୋର ମୃତ୍ୟୁକାଳ ବାହୁଡ଼ି ବାଧା
ବାଘଙ୍କ ମନରେ କାହିଁ ଦୁଃଖ ଗଲୁ ଚିନ୍ତା ।
ବ୍ୟାଘ୍ରର କଣ୍ଠର ବାଣୀ ଶୁଣିଲାକ୍ଷଣି
ବାଲ୍ୟ ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ଚାହିଁ କହୁଅଛି କିଛି ।
କ୍ଷମା କର ନାଥ ଲୁଚିଲା ପଞ୍ଜାକର ମୋତେ
କାମରୂପି ! ନମସ୍କାର କରୁଅଛି ତୋତେ ।
ତୋହର ନିକଟରେ ଉଚରଣ ଦେଇଁ ଦ୍ରାକ୍ଷି
ତାହାର ବସ୍ତର ଆଶା ଦେଖେନାହିଁ ନ ଜାଣି । ୨୫ ।
ଜୀବନର ଅବଧି କ୍ଷେତ୍ର ଶୋଚନା ମୋର ନାହିଁ
ଜୀବନ ନାମରେ ମୁଁ ଶରଣ ମାଗୁନାହିଁ ।
ଯେଝୁ ଜାତ ହୁଅଇ ସେ ଅବଶ୍ୟ ମରଇ
ମରଣନ୍ତୁ ସଂସାରେ ଜାତ ଅବଶ୍ୟ ହୁଅଇ ।
ଜାତ ମୃତ୍ୟୁ ଅବଶ୍ୟ ଦ୍ୱନ୍ଦ ତୁ ମୃଗପତି
ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ କିମ୍ପା କହୁଣ ମୁଁ ଯାଚି ।
ସୁନ୍ଦର ମାନବ ପାଲନ ଆଦି ନାହି
ଭାଲକୁ ଉପାସ୍ତେ ସୁଖ ନାହିଁ ନା ପାଳୁଛି ।
ମୁଁ ଯେମନ୍ତେ ବ୍ୟାଘ୍ର ଅଦ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ଜାଣିଲେକ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଏକ କଥା ଏ କହୁଛି । ୨୬ ।

ଶୁଣ ବ୍ୟାଘ୍ର ଦେବତା ଯେତେକ ବଶ ହୋଇ
ଯନ୍ତ୍ରି ପାର୍ଶ୍ୱେ ଦୁଃଖରେ ସେବନ କରଇ ।
ସେ ଯଣ୍ଡ ମନେ ଉତ୍ପାତ କରୁଅଛ ତୋତେ
ସାବଧାନେ ଶୁଣି କିଛି ତତ୍ପରଉ ମୋତେ ।
ଶୁଣ ମୃଗପତି ତୁ ହୋ ସାବ୍ୟ ବଶ ମନ
ପ୍ରଥମ ବୟସେ ମୋର ଏକଇ ନନ୍ଦନ ।
ତିନି ଦିନ ମୋହର ଘଟେଣେ ଜାତ ସୁତ
କିଛି ନ ଜାଣଇ ସେହୁ ଅଟଇଁ ବାଳିତ ।
କ୍ଷୀରମାତ୍ର ଆହାର ଯେ ଖୀରପାନେ ଇଚ୍ଛା
କୋମଳ ତୃଣହିଁ ଖାଇ ନ ଜାଣଇ ବାଛା । ୭୫ ।
ଦୋହିଲେ ନମିଳ ତାକୁ ଦବୁଥାନ୍ତି ଲୋକେ
କ୍ଷୁଧାଏ ଆକୁଳ ହୋଇ ସେହୁ ଥାଇ ମୋତେ ।
ସେ ବାଛା ଯୋଜିବ ହୋ ଖୋଜିବ ମୋର ଚିତେ
ମାତା ବୋଲି ବାଳକଙ୍କୁ ବଣିଜ ତେମନ୍ତେ ।
ସୁତର ଦେଖେଲେକୁ ବଶ ହୋଇଅଛ ରାଜୁ
ବେଳେନାଥ ମିଶ ଧନ୍ୟ ଅମୃତ ପିଅଇ ।
କ୍ଷୀର ପିଆଇବ ମୁଁ ଅବେଳ ଅନ୍ନାମିଶ
ମଥା ଯୋଡି ଶୁଦ୍ଧ ତାର ଛନ୍ଦର ଲେଖିବ ।
ସଖାଜନମାନଙ୍କୁ ସୁତକୁ ସମର୍ପିବ
କୁଶଳ ସ୍ନେହ ମୁଁ ତାହାଙ୍କୁ କହିବ । ୮୦ ।
ପୁଣି ମୁଁ ଲଭିଛି ଅସି ହୋଇବ ଅପର
ଇଚ୍ଛାସୁଖେ ଲଭିବୁ ତୁ ମୋହର ଶରୀର ।
ଯଦି ମୁଁ ଲଭିଛି ନ ଆସିବ ତୋର ପାଶ
ଶୁଣ ବ୍ୟାଘ୍ର ନରକେ ପାଇବ ସେହି ଦୋଷ ।
ପଞ୍ଚ ଗୁରୁ ହତ୍ୟା ମ ତେଜି ପଳାଇ ଯେ ଗୁରୁ
ତହିଁର ଅପର ଦୋଷ ହୋଇବ ମୋହର ।

ଧଣ୍ଡା ଉକ୍ତି

ଗଣିକା ବଚନ ଶୁଣି ଭକ୍ତିଷ୍ଠ କାଘ
ପୁଣ ସେ କହିବ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଲେ ଆଗ ।
ଦେଖିବାମାତ୍ରକେ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ସବେ ଯାଏ
ଦେଖେ ଲୋକ ଦେଖିବାର ସବେ ସ୍ନେହ ନାଶ ।
ଭୁ ଶୁଣି ଶୁଣିବ୍ର ଧନ୍ୟ ଭକ୍ତି ଉପାୟ
ସୁଖ ଦୁଃଖ ଚୋଲି ଭୁ ଚୋଲିଛି ଆର ବା.ଉ ।
ସେତେବେଳେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସେ ମୃତ୍ୟୁ ଘୋଟେ ଆସି
ଟଳି ତପ ଧାରେ ମୃତ୍ୟୁ ନ ପାରଇ ଭୋଗି ।
ମାତା ପିତା ବନ୍ଧୁ ସୁତ ଗଣ ଦେଖି ଭଳ
ସେଷ୍ଟ ରଖି ନ ପାରନ୍ତି ମରଣର କାଳ ।
ସେମନ୍ତେ ତୋହଲକୁ ଅଶିନୁ ଯେଣ୍ଟି ଚାଇ
ଦେଖିଲୁ ସକଳ ଦୁଃଖ ନଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶ ।
ଯୋଗୀ ମୋଖାନରେ ଯେ ଯେ ମନ୍ତ୍ରିଣ ଦେଖନ୍ତ
ସମସ୍ତ ଲକ୍ଷଣ ଯହିଁ ହୋଇଛନ୍ତି ତ୍ୟକ୍ତ ।
ଘୋରନାଦ ତ୍ରିପଦେ ଭରନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ
ଶୋଭିତ ହୋଇଛି ଯୋଗୁ ବାଳକ ବାଳ୍ୟରେ ।
ଦେବ ଲୋକ ଭୁବନ ସେ ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବ ସମ
ନରେନ୍ଦ୍ରେ ଭଞ୍ଜର ବାକ୍ୟ ଗୀତ ମନୋହର ।
ଶିଶୋଧେନ୍ଦ୍ରେ ଭୁବନ ଭଙ୍ଗି ସମ ନାହିଁ ଦୁଜା
ଦେବତେଜେ ତୋଷ୍ଟୁଙ୍କୁ ଭରନ୍ତି ଶତ ପୂଜା ।
ପଞ୍ଚ ପଦକ ସେ ମଙ୍ଗଳର ମଙ୍ଗଳ
ତୀର୍ଥଙ୍କର ତୀର୍ଥ ଭୂମି ସ୍ୱର୍ଗ ସେ ନିର୍ମଳ ।
ଯୋଗୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ମହାନ ଚରିତ
ବାଳଭକ୍ତମାନେ ତହିଁ ଭକ୍ତଥାନ୍ତି ସେମାନ ।
ଯୋଗୁମାନଙ୍କର ତହିଁ ଶରଣ ଭୁବନରେ
ସୁଦର୍ଶନ ପଣାଳ ତହିଁ ହୋଇନ୍ତି ଧାରଣାରେ ।

ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ଶବାଘ ତହିଁ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତୁ ବଛା
ଜନନୀଙ୍କୁ ଦେଖିଟିଙ୍କୁ ଅଁରଧାଦେଜ ନାହିଁ ।
ବନ୍ଧନ ଖୋଲି ଦେଲୁ ବଛାକୁ ଧାଇଁଯନ୍ତେ
ବାଳକ ପୁଚ୍ଛକୁ ଟେକି ଦେଖାଉ ନାଗଣେ ।
ବାଳୁଙ୍କୁଦ୍ୱ ସମର୍ଥ ଚେଁ ଅଛନ୍ତି ଗୋପାଳ
ଗୋଷ୍ଠୁ ବଛା ଭୂମିରୁ ଧରନ୍ତି ସ୍ୱକଟଳ ।
ନ ଦେଖି ଗାଈ ଠାଣାରେ ସେ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି ନାହିଁ
ଶିଙ୍ଗା ଦେଖୁ ଜାଳକରେ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି ବାଛି । ୧୨୦ ।
ଗୋପୀ ଗୋପ ଦେଖୁ ବତ୍ସା ଜୀବନ୍ତ ସକଳ
ଗୋଷ୍ଠୁ ଘୋଷ୍ଠରେ ଏ ଦେଖି ପ୍ରକୃତି ଭଙ୍ଗଳ ।
ଦେଖିବୁ ଶରଣ୍ଡ ସୁଦ୍ର ମାତା ଲୁଚା ସୁତ
ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ହୋଇବୁ ଦେଖି ହୃଦ୍ପଦ୍ମ ମିଳ ।
ତୁମନ୍ତେ ବାଲକା ତୁ ଗୋଷ୍ଠୁକୁ ଅଛ ଛିତ୍ରୁ
ଏତେବଡ଼ ଦେଶିଦେଲ ଧାଉଁ ରାଜ୍ଞିତ ଅସିବୁ ।
ଶୁଣ ତୁ କଲ୍ୟାଣି ! ଏ ମୋହର ପତିଗୁଡ଼ା
ନିସ୍ପୃହ ହୋଇବା ପାଇଁ ତୋହର ଲକ୍ଷଣ ।
ନିସ୍ପୃହ ହୋଇଣ ମୁଁ ତୁମନ୍ତେ ନିବାସିବ
ବାଚନାମାଣଦେହ ମୁଁ ତୁମନ୍ତେ ଛଡ଼େ ଯିବ । ୧୨୪ ।
ଗଣ୍ଡକା ନହିଁ ଶୁଣ ଶୁଣି ମୁଁ ଦଶଠ
ପ୍ରଥମେଣ ଜାତ ମୋର ଏକଇ ସନ୍ତତି ।
ଦେଖିବ ସର୍ବ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଗୋପୀ ଦୋଳୁଥିଲ
ଯୋଗୀଜନମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କହୁବ ସକଳ ।
ମୋହର ସ୍ତୁତିକୁ ମାତା ସ୍ନେହାଳ କର
ଏତେବ ନ କଲେ ବାଛା ଦେଖିବ ସ୍ୱଗାର ।
କୁ ଶେଷେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମୋତେ କରିବୁ ହୋଇ ବାଟେ
ଅସିବ ପ୍ରମାଣ ମୁଁ କହୁଛି ତୋର ଆଗ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଘାତବଧ କଲ ଅପରାଧରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ । ୧୧୦ ।
ମାତା ପିତା ପ୍ରାଣବଧ କଲ ଅପରାଧରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ଧର୍ମ କଥାମାନ କହୁଥାନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ
ଆନ କଥା କହୁ ଯେ ଭର୍ତ୍ସି ବାଧ୍ୟ କରଇ ।
ପଥ ନ ଅଶିବ ତୁଁ ହୋ ଜୀବନ ଧାରରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ବିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇଣ ମିତ୍ର ଦ୍ରୋହକୁ ଆଚରି
ହେତୁଁ ଲୋଭରେ ଧନେ ମିତ୍ରଙ୍କୁ ନାଶଇ ।
ଏଡ଼ ଅଘି ଲୋଡ଼ିବା ମୁଁ ତୋହର ଅଗ୍ରରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ । ୧୧୫ ।
ଦ୍ୱିଜଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା ଯେ କରଇ ଦ୍ୱେଷଭାବରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ଏକାକୀ ଯାଚଛ ସୃଷ୍ଟି ଦଉଛ ଆନରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ଗଉଡ଼ୁ ଦଣ୍ଡନ୍ତି ଖଳ ମୁଣ୍ଡ ଯେବେ ଯାଇଁ
କନ୍ୟା ଉଠରୁଥିଲେ, ବ୍ରହ୍ମ ଆଣିବାର ପାଇଁ ।
ଏଡ଼ ଅଘି ଲୋଡ଼ିବା ମୁଁ ତୋହର ଅଗ୍ରରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ମିଥ୍ୟା ବାକ୍ୟ କହନ୍ତି ସଭାରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।୧୨୦।
ଦେବଦ୍ରବ୍ୟ ଯେଉଁ ନର ଅପମାନ କରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଣ ଯେ ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ହରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।

ଏତେକ ଶେଷର ପ୍ରମାଣ କଲୁ ତୁ ଶୁଣ ବାଘ
ମୁଣ୍ଡି ଅଛି ପ୍ରବେଶ ହୋଇବ ତୋର ଅଗ ।
ତୁହି ଫିଟିଲ ପନ୍ଥ ବାଘ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲ
ସଂସାର କହିଲା ପ୍ରତେ ମୋ ଶସ୍ତ୍ରାରୁ ହୋଇଲ ।
ଧର୍ମାଙ୍ଗରେ କହିଲା ସେସ୍ଥନ୍ତ ତୋର ଯାଇ
ବୋଲୁଛନ୍ତି ମୂର୍ଖ ତୁ ମୁଁ ଶରିକି ଦେଖାଇ ।୧୯।
ଅରେ ଲୋକେ କହିବେ ତୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଉଦାର
ସାଣ୍ଡଙ୍କ ସମସ୍ତେ ପ୍ରମାଣେ ବୋଧ ନାହିଁ ।
ବୋଇଲେ ଶାଣ୍ଡରେ ତୁ ତ ନ କଲୁ ପ୍ରମାଣ
ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ପ୍ରମାଣରେ ଦୋଷ ନାହିଁ ଜାଣ ।
ବେଦୁଁ ଶିଖି ମୂର୍ଖେ ପଣ୍ଡିତ-ପଣ ଚାହୁ
ସତ୍ୟ ବତ୍ସ କହିବେ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖା କହୁ ?
ଭୁଞ୍ଜିଲ ମୁଣ୍ଡିକା ଯେତେକ ଗାଈଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟ
ଭୁମ ଦେଖିଦେବ ତାହା ପଥରେ ରହାଇ ।
ଉଷ୍ଣେକ ପ୍ରବେଶ ଯାଉ ହୋଇଛି ସ୍ଥାପନ୍ନ
ତୋର ଚିତ୍ତ ଧରି ଦେଖୁ କହୁଛି ତୋପାଶ ।୨୦।
କିମ୍ବା ଲୋକମାନେ ତୋତେ ଭୁଲିବେ ବୁଝାଇ
ପଶୁରେ ବାଘ କଥା ତୋତେ ଦୀର୍ଘ ହୋଇ ।
ଏକ କାଣି ପକ୍ଷୀ ରେକି ଦୂରକୁ ନ ଜାଣି
ପ୍ରସ୍ତାବ * ମଧୁର ବାଣୀ ବୁଝାଇବେ ଶୁଣି ।
ବାଘଟ କଥାରେ ଦୁଃଖ ଲାଗନ୍ତା ଯେ କଥା
ସମକ୍ଷେ ଦଣ୍ଡ ତୋରେ ଲଗିବ ସର୍ବଥା ।
ଅଣ୍ଟାଇ ଶୁଣ ଦେଖ ଯେ ଯୋଗୀଥାନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ
ଶରଣାଗତ କଥା ଦେଖୁ ନ ଯୋଗନ୍ତି କାଣି ।

---

* ଉଦାହରଣମୂଳକ ଅନ୍ୟ ଉପାଖ୍ୟାନ ।

ଧାର୍ମି ପାଇବାର ଯାଏ ଅଜ୍ଞାନ୍ତି ଛଳେ
ଦିବ୍ୟନେତ୍ର ଅନ୍ଧା ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି ସତେ ।୧୩।
ଫଳ ଥିବାଯାଏ ପକ୍ଷୀ ବୃକ୍ଷ ଆଶ୍ରେ ଲଭି
ଫଳଶୂନ୍ୟ ହୋଇଲେ ବୃକ୍ଷକୁ ଯାନ୍ତି ତେଜି ।
କୁଣ୍ଡ ଥିବାଯାଏ ମୃଗ ଅରଣ୍ୟରେ ଥାନ୍ତି
ଜଳହୀନ ହୋଇଲେ ବନ ମୃଗ ତେଜି ଯାନ୍ତି ।
ହଂସ ଚକ୍ରବାକ ଯେ ସାରସ ପକ୍ଷୀ ଆଦି
ସରୋବରେ ଜଳ ଥିଲେ ରହନ୍ତି ଆହ୍ଲାଦି ।
ଅନ୍ଧାର ଶାମନ୍ତେ ଜଳଜନ୍ତୁ ଆଶ୍ରେ ଲଭି
ସୁଦର୍ଶା ଶୁଖିଲେ ସମସ୍ତେ ଯାନ୍ତି ତେଜି ।
ସମତ୍ରରେ ଥିଲେ ନାରୀ ଭ୍ରତାକୁ ସେବଇ
ଦରିଦ୍ର ହୋଇଲେ ଭ୍ରତା ନାରୀ ତେଜି ଯାଇ ।୧୪।
ଶୁଭ୍ର ରାଜ୍ୟ ଥିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଯାହାକୁ ସେବନ୍ତି
ରାଜ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଲେ ସମସ୍ତେ ତେଜିଯାନ୍ତି ।
ଅର୍ଥବନ୍ତେ ସମସ୍ତେ ହେଁ ବଶ ହୋଇଥାନ୍ତି
ଗଣା ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖି ଧର୍ମ ବାହାର କହନ୍ତି ।
କ୍ଷୀର ଥିବାଯାଏ ବତ୍ସା ମାତାକୁ ଭଜନ୍ତି
କ୍ଷୀରଶୂନ୍ୟ ଦେଖିଲେ ସେ ମାତାକୁ ତେଜନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତ ମୁଁ ଜଗତରେ ନ ଦେଖିଲି କାହିଁ
ଗଣା ଲୋକେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଉଚ୍ଚରେ ଧର୍ମ ସ୍ନେହିଁ ।
ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଆପଣା ଲୋକଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଥାଇ
ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି ଅଳ୍ପ ପରସ୍ୱତ ଗର୍ବ ।୧୫।
ଋଷି ଦେବାସୁର ନର ପ୍ରମାଣ କରନ୍ତି
ଧାର୍ମିକ ହୋଇଲେ ସେ ସତଂଶ ଭଜନ୍ତି ।
ଭୂତ ଧାର୍ମି ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ସତ୍ୟ ଧରୁ
ଧାର୍ମି ପାଇଁ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଦିବ ମୁଁ ଏଠାରୁ ।

ତୁ ଦୃଷ୍ଟି ବଉଳା ଗୋ ଯେଉଁଥିରୁ ସିନ୍ଧୁ ଚଳ
ଯେମନ୍ତେ ଚରଣେ ଶିର ଅର୍ପିବୁ ବାଳୁଣ ।
ସତ୍ୟ ଯେ କହଇ ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରୁଷାର୍ଥ
ତାର ଅର୍ଥ ଧର୍ମ ସମ ନାହିଁଇ ଅନନ୍ୟ ।
ବୁଝିବାକେ ଲୁବ୍ଧ ଯେ ପ୍ରମାଣ ଅଛୁ କର
କଣ୍ଠାଇ ଏଠାରୁ ଆଜ ସିବା ମୁଁ ଉତ୍ତର ।୧୫୨।
ତଥାପି ଗୋଟିଏ ମୁଁ ପ୍ରମାଣେ ଗଳ୍ପ ଦୃଢ ।
ସ୍ମାର୍ଥ ସତ୍ୟ ଯେତେକ ତୋର ଅର୍ପିବୁ ପୁରତେ ।
ବାଉଳା କହଇ ବାଘ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର
ଯେମନ୍ତେ ଲଙ୍ଘିବା ଏ ପ୍ରମାଣ ମଣ୍ଡାଯେ ର ।
ଯରଲ୍ଲୁ ଯେ ମିଥ୍ୟା ବାକ୍ୟ କହିଲ ନ ଜାଣି
ଆଶେଷ ଅବସ୍ଥା ଯେତ୍ତ ଫଳ ଦେଖୁ ପ୍ରାଣୀ ।
ନାହିଁ ନାହିଁ ଭୂମି ସମ ନାହିଁ ଅନ୍ନ ଦାନ
ନାହିଁ ନାହିଁ ସତ୍ୟର ସମାନ ଆନ ଧର୍ମ ।
ଯେଉଁ ଧର୍ମ ବଳେ ପ୍ରାଣୀ ନର୍କରୁ ତରିବ
ସେ ଧର୍ମ ଛାଡ଼ିଥା ଯେବା ସେ କେବେହେଁ ନ ତରିବ ।୧୫୫।
ବାଉଳା ବଚନେ ବାଘ କହଇ ଉତ୍ତର
ଦେଖ ଯାଇ ଶୁଣ ଅଛି ଯେତେକେ ତୋହର ।
ବାଛୁରୀ ଚୋକିଲା ସ୍ତନପାନ କରାଇବୁ
ଆସ୍ୱାସି ଯେତେରେ ଯେଉ ସମସ୍ତ ଲଭିବୁ ।
ମାତା ଭ୍ରାତା ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଦେଖିବୁ ସର୍ବ ସଖୀ
ସଦନ ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଅର୍ପିବୁ କେତେ ଦେଖି ।
ବଉଳା ତ ଶାଳୁ ସତ୍ୟ ଭବୁ ଯେତେ ଆସେ
ଶୀଘ୍ର ଯୋଗଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ନୋହ ଆଗେ ।
ଲଂଘେ କହୁଅଛି ଶୁଣ ଗୁଣ ନୃପମଣି
ସତ୍ୟ କଲ୍ପ ବଉଳା ସେ ପ୍ରେମ ପୁଣ୍ୟବତୀ ।୧୬୦।

ଅଙ୍କା ମାର ମୃଗପଣ ଅଗଲୁ ସେ ଯାଇ
ପୁତ୍ରର ନିକଟକୁ ସେ ଧାଉଁଅଛି ଗାଈ ।
ଲୋଚନେ ଲୋତକ ବହୁଅଛି କୋଥିକୁଣି
ଛାଏ ଛାଇ ମଳିନ ହୋଇଛି ଅତି ଦୁଃଖୀ ।
ଗୁଣି ପୁତ୍ରଦୁଃଖ ମନେ ବାହୁର କରଇ
ଯତ୍ନ ବହୁଅଛି ଅଣ୍ଟା ରହି ନ ପାରଇ ।
ଲୁହରେ ଓଦା ହୋଇ ଛାଡ଼ଇ ନିଃଶ୍ୱାସ
ଏତେଲ ଦୁଃଖଶୋକରେ ଜୀବନେ ନିରାଶ ।
ତ୍ରିସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଲେ ଦେବଙ୍କ ଯୋଗେ ନାର
ବହୁଳାକୁ ସହ୍ୟ ହୋଇଁ ବାଟ ହେଲା ଭାରି ॥ ୧୯ ॥
ଦେଖ ଦେଖ ହୋଇ ସେ ବହୁଳା ଚାଲିଗଲା
ଆପଣା ଗୋଷ୍ଠରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଶୁଣିଲା ଆପଣା ବତ୍ସା ଡାକଇ ମାତାରେ
ଡାକ ଶୁଣି ଧାଇଁଲା ସେ ବତ୍ସା ଉତ୍ସୁକରେ ।
ବାହୁଡ଼ି ବାଟରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଯାଇ
ଘନ ଘନ ହମ୍ବା ନାଦେ ଲୋତକ ଗଳଇ ।
ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରେ ଡାକଇ ସୁନ୍ଦର ବତ୍ସା ଗୋଟି
ଗୋଷ୍ଠ ମଧ୍ୟେ ବହୁଳା ଛୁଟିଲେ ଯାଇଁ ଭେଟି ।
ମାତାକୁ ଦେଖିଣ ବତ୍ସା ଆନନ୍ଦେ ଧାଇଁ
ମାତା ମାତା ଡାକି ଯାଇଁ ଛାତିରେ ଲଗାଇ ॥ ୨୦ ॥
ପାଖରେ ଯାଇଲା ବତ୍ସା ମାତା ମୁଖ ଚୁମ୍ବି
ଦୁଃଖ ମୁଖ ଦେଖିଣ ସେ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ବହଇ ।
ଶୋକ ବନ୍ଧୁ ଥାଏ ମାତା ଅଶ୍ରୁ ବଦନ
କି ନିମନ୍ତେ ଦୁଃଖିତ ଗୋ କହୁଅଛ ମନ ।
ଉଦାବେଗ ହୋଇଅଛି ନୟନରେ ଜଳ
କିଏ କିଏ ଥାଏ ବନ୍ଧୁ ଦେଖିବୁ ସକଳ ।

ବାଉଳା ଭଜୁଛି ପୁତ୍ର ପିଣ୍ଡ ମୋର ଧନ
ଯୀବଧାନ ଧନ ପଦ୍ମେ ଶୁଣ ହେ! ନନ୍ଦନ ।
ତୋହର ସେନେହେ ବନ୍ଧା ଅଛିଅଛି ମୁହିଁ
ଯୀବଧାନ ଧନ ପୁତ୍ର ଖଦାଇ ଚଦ୍ଦେଇ । ୧୭୫ ।
ଆଜି ତୋର ମରଣକୁ ଅଇଲି ନନ୍ଦନ
ଡୁଷ୍ଟିଲ ଖେଳିଲ ତୋତେ ମାତା ଧରଣନ ।
ଆଜି ମୋର ଯୀବଧାନ ଧନ ତୁ ନନ୍ଦନ
ବାଳପଣୁ ଭଜିଲୁ କାହାର ଯୀବଧାନ ।
ଏତୁଛିଶି ଦିନ ପୁତ୍ର ଘୋର ଅରଣ୍ୟକୁ
ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ ଘେଇ ମୁଁ ଆସିଅଛି ତାଙ୍କୁ ।
ଦାମଶ୍ରୁତି ନାମେ ବାଘ ଅଛି ସେକୁ ବାନ
ସତ୍ୟ ଭରିଅଛି ତାକୁ ଦେବ ଏ ଜୀବନ ।
ବାଉଳା ବଚନେ କହ୍ନା କହିଲ ଉତ୍ତର
ଶୁଣ ମାତା ମୋହର ବଚନ ବିଷ୍ଟାର । ୧୮୦ ।
ତୁ ଯଦି କ ଯିବାକୁ ଯୋ ଭଦିଅଛୁ ମନ
ତୋହୋର ସଙ୍ଗତେ ମୁଁ ଯେ କରିବି ଗମନ ।
ଏ କଥାକୁ ସଂଶୟ ନ କର ମାତା ଚିତ୍ତେ
ଧନ୍ୟ ମୁଁ ହୋଇବି ଯେବେ ତୋହୋର ସଙ୍ଗତେ ।
ଅବଶ୍ୟ ତ ମରିବି ମୁଁ ତୋତେ ନ ଛାଡ଼ିଲେ
ପାଇବଇଁ ଗତି ଯେବେ ତୋହୋର ସଙ୍ଗତେ ।
ମାତାଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହେ ସୁତମାନେ
ଏ ପୁତ୍ର ବଞ୍ଚିବ ଯାଇଁ ଚେଉ ପୁଣ୍ୟସ୍ଥାନେ । ୧୮୪ ।
ଏ ପ୍ରାଣ ତ ଯାଉଛି ହୋଇବ ଯାତ୍ରା ମୋତେ
ମୁଁ ତେମନ୍ତେ କାନନ ଯୋଗାଇବାଇ ତୋତେ । ୧୮୫ ।
ମୁଁ ଯାଉଛି କାନନ ଯେତେ ମରିବି ଅବେ ଝୁର
ଶୁଣି ହେଉ ବାଘ ପାଖ ଶଶାର ମୋହୋର ।

ଭରତ ଛାଡ଼ିବ ଶୂନ୍ୟ ଜନନୀ କହନ୍ତେ
ନ ଛୁଞ୍ଚ ତୋହ୍ଲୋର ସଙ୍ଗେ ମିଶ ଯୋଇବନେ ।
ତୋହ୍ଲୋର କହନ୍ତେ ମୋତେ ଜାଣଲ ଅନାଇ
ମୁଁ ଛୋଉ ବାହୁଡ଼ ଦୁଃଖେ ତେ ଭରତ ଯାଉ ।
ମାତାର ସଂକ୍ଷେତେ ଯେବେ ଛାଡ଼ିବ ତୋ ଧାନ
ଜୀବନ ରଖିବା ମୋର ଜୀଇ ପ୍ରୟୋଜନ ।
ମୋହ୍ଲୋର ବଚନ ଶୁଣି ଜନନି ଗୋ ରହ
ତୋର ସଙ୍ଗ ଉଚ୍ଚ ମୁଁ କାରଣ ତେଜ ଦେହ ।୧୧।
ଛୁ ଯେବେ ଅନାଥ ଭଲ ମିଶୁ ମୋତେ ମାତ
ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ମୋତେ ଦେ ଛାଡ଼ିନ ନାଥ ।
ଶୀଇଥାନ ତେଜ ମୋତେ ଯୋଗ୍ୟତ୍ତୁ ଭାଏ ।
ତେ ଛାଡ଼ିବ ବନ୍ଧୁ ତେ ଜନନୀ, ଛେଡ଼ ପ୍ରାଣୀ ।
ମାତା ସମ ଗୁରୁ ନାହିଁ ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଭାବୁନ୍ତି
ମାତା ସେବା ସମାନ ପୁଣ୍ୟ ନାହିଁ ଏତ ।
ନାହିଁ ନାହିଁ ମାତା ସମ ଗୁରୁ ତେବେଳ
ମାତା ଧନ ନାହିଁ ଦୁଃଖେ ତେଜିବାକୁ ଦେହ ।
ମାତା ସେବା ସମାନ ପୁଣ୍ୟ ଆନ ନାହିଁ
ସେବା ଯେ କରନ୍ତି ଶୁଦ୍ଧ ଅଟନ୍ତେ ସ୍ୱର୍ଗ ।୧୨।
ଜନନୀରେ ଯେଉଁ ପୁତ୍ର କରଇ ଭକ୍ତି
ଇହଲୋକେ ଯଶ ପରଲୋକେ ସୁଖପତି ।
ତଥାପି ସତ୍ୟରେ ରହି ସ୍ୱର୍ଗରେ ରଖୁ ଦୁଃଖ
ତେ ଆନ ଛାଡ଼ିବ ସ୍ୱୀତ ଜନନୀର ଚିତ୍ତ ।
ଯାହା କରିବା ଗୋ କାହା ଦୁଃଖ ସହି
ପ୍ରସବ ଦୁଃଖକୁ ସହିଲ ନିର୍ଦ୍ଧା ଯାଇ ।
ଭାଗ୍ୟମନ ଯୋଗ ମାତା ପୁତ୍ର ଦେଖେ ଯେବେ
କାହା ଦୁଃଖରେ ପ୍ରତିପାଳଇ ଜନନୀ ।

ମତ୍ସ୍ୟନକ୍ର-ସଙ୍କୁଳ ଅମ୍ବୁରେ ପଶି ଥାଏ
ଲୁଣ୍ଠିବା ପାଇଁ ଶିକାର ସିନା ତଥି ।
ସାଗର୍ଭ ପଶୁଭ ତହିଁ ଜୋଗାଇ ଯୁବକୁ
ତେଣୁ ଅଟା ସମାନ ହେଉଛ ମାତା ସେହେନେଇକୁ ।
ରହିଲାକୁ ବାନ୍ଧିବି କହୁଛି ସ୍ତୁଣ୍ଡ ସ୍ତୁଣ
ଶତେଷ କରଧରେ ତେଣୁ ଶୁଣିଲା ମାତା ଭଣ ।
ମୋହରି ମନେ ଏହେଉ ଧର୍ମ ନ ଦେଖିଲି ତାହିଁ
ମାତା ସମ ଦେବତା ପୂଜିଲୁ ଆନ ନାହିଁ ।
ରହିଲା ଜନ୍ମଇ ମୃତ୍ୟୁ ମୋହରେ ଶାପିତ
ଭ୍ରୁ ହେମହେନ୍ତେ ପ୍ରିବ୍ରୁ ପୁତ୍ର ମୋହୋର ମଙ୍ଗଳ ।
ଭ୍ରୁ ଯେ ଛାଡଗ୍ୟାର ତଥି କୋଟି ମୋର ପାଇଁ
ଆନ ମୃତ୍ୟୁମାନେ ମୃତ୍ୟୁ ଆନନ୍ଦ ଦ୍ରୁହଇ ।
ଲଭୁନି ନ ଅଷିବ ରେ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଗମନ
ଅଜ୍ଞାନ୍ତ ଭୂର୍ଜ୍ଜ ଲି ଦୋହେ ମୋହୋ ଭାରଣନ ।
ମୋହେ ଛାଡ ସେହେନନ୍ତ ମୋହୋର ବୋଲି ଭର
ମୋହୋର ରତନ ଛଡ଼ାଇଲି ଦୁମର ।
ସର୍ବଥା ନ ଶିବୁ ବାବୁ ଘୋର ଅରଣ୍ୟରେ
ପ୍ରବେଶ କେବେବି ଭ୍ରୁ ଯେ ଅଗାଧ ଜଳରେ ।
ଅରଣ୍ୟ ଜଳକୁ ଯଦି ଭବିବୁ ଗମନ
ନିରନ୍ତରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବୁ ସାବଧାନ ।
ପ୍ରମାଦ ଭୂମିକି ଯେ ହୋ ଭରଇ ଗମନ
ପ୍ରମାଦ ପଡ଼ଇ ପ୍ରାଣୀ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତ ନିଧନ ।
ଅତି ଲୋଭେ ବଣ ବଳା ହେବେହେଁ କୋଳୁବୁ
ସଂକଟଭୂମିକୁ କ୍ଷଣ ତହିଁରେ ନ ଯିବୁ ।
ଲୋଭରେ ଅପଣ୍ଡ ବାବୁ ଲୋଭେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ
ପରଲୋକ ଲୋକଙ୍କ ସ୍ଥାପଚ ହୋଏ ଭିଲ ।

ଲୋକଙ୍କର ସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟେ ଉତ୍ତମ ବୋଲନ୍ତି
ଯନ୍ତ୍ର ସଜ୍ଜନ ଜନେ ଲୋକଙ୍କେ ମୋହନ୍ତି ।
ଅଜ୍ଞଲୋକେ ଅଜ୍ଞାନୀ ହୁଅନ୍ତି ଶୁଣ ସୁତ
କାଳିଦାସ ଭାଳି ଭାବୁଅଛନ୍ତି ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ।
ଲୋକଙ୍କରେ ପ୍ରାଣୀ ସେ ପ୍ରମାଦ ସ୍ଥାନେ ଥାଇ
ଅଚେତନ ହୋଇଲେ ଅବଶ୍ୟ ନାଶପାଇ । ୨୧୫ ।
ଏ କଥା ବିସ୍ମୃତ ଭାବୁ ଲେଖ ନ ଭାଷିବୁ
ପ୍ରମାଦ ସ୍ଥାନକୁ ତୁ ହେଲା ବିଶ୍ୱାସ ନ କିବୁ ।
ମୋହୋର ବଚନ ସୂତ ମନେ ଥିବୁ ଧରି
ରଖିବୁ ସର୍ବଦା ଅସ୍ମା ଅଛି ସନ୍ଦ ଭରି ।
ଶ୍ରୁଂଖଳ ସଦଳ ଜନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଅପାକର
ମ୍ଲେଚ୍ଛ ଶ୍ୱେତଗଣ ନାନା ସଂଖଣ ବିଷୟ ।
ବହୁଳ ଜାଳକୁ ସେଇଁ ବନେ ସର୍ପ ଥାଇ
ଭୟେ ଦେଖି ଜନ ସେହି ବାଟକୁ ନ ଯାଇ ।
ସେ ବନରେ ପ୍ରବେଶ ନୋହିବୁ ଶୁଣ ବାଛା
ବାସ୍ତୁ ଶିବା ଦେବଦାରୁ ଭଲୁ କେତେ ଇଚ୍ଛା । ୨୨୦ ।
ଲୁବ୍ଧ ଶାପ ଥୋଇ ସେହି ଜନ୍ତୁ ମଧ୍ୟର
ବିଶ୍ୱାସ ନ କିବୁ ବାଛୁ ନାରୀର କୁମର ।
ନଖ ଥିଲା ଜନ୍ତୁ ସବୁ ଶିଙ୍ଗ ଥିଲା ବନ
ଏ ସବୁଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ତୁ ନ କିବୁ ଯତନ ।
ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀ ସ୍ୱଭାବତେ ବିଶ୍ୱାସ ନ କିବୁ
ଅବିଶ୍ୱାସ ଲୋକଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରିବୁ ।
ଜୀବନ ଅନ୍ତେ ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ହରାଇ
ଧନଲୋଭ ପ୍ରାଣପୀଡ଼ା ଅବଶ୍ୟ ହୁଅଇ ।
ଅନ୍ତଃକଳ ଦେଖୁ ଦେଖି ବିଶ୍ୱାସ ନ କିବା
ନ ବୋଲିବ ଏ ସବୁର ସ୍ତବୁ ଜନେ ଥିବା । ୨୨୫ ।

ଆଳିର ତରୁଣୀ ସ୍ତ୍ରୀଏ ଚିହ୍ନିଲ ସଜନ
ଏ କଥା କହୁଛି ଧର୍ମେ ଦେଇଥିବୁ ମନ ।
ଧର୍ମେ ମତି ନ ଧରନ୍ତି ଅତି ମୂର୍ଖ ଜନ
ପ୍ରମତ୍ତି ହୋଇ ବୋଲନ୍ତି ଧନ୍ୟ ରେ ଯୌବନ ।
ଅନ ଲୋକ ଦେଖିଣ ମୁଁ କି କହିବି ତୋତେ
କାମନା ରଖିବୁ ତୁ ସେ ଅହ୍ଲାଦ ନିମନ୍ତେ ।
ବାସନା-ତନ୍ତ୍ରରେ ସର୍ବ ବେଢନ୍ତି ସେ ପାଇ
ସ୍ୱରଚିତ ବେଳ ସ୍ୱଣା ସମସ୍ତ ବେଢଇ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଧଇ ସବୁ ଦେବା-ଚନ୍ଦ୍ରଦ୍ୱାରେ
ଶାସ୍ତ୍ରମୂ ପଣ୍ଡିତ ଯୋଗୀ ବୋଧଇ ଜ୍ଞାନରେ । ୨୩୦ ।
ସର୍ବଥା ନୋହିବୁ ତୁମ୍ଭେ ଘୋର ଶରଣ୍ୟରେ
ନିରନ୍ତରେ ଧର୍ମଚିନ୍ତା କରିବୁ ମନରେ ।
କାମ୍ୟ ବୋଧ ଜପ ଧର୍ମ ସତ୍ୟ-ଆଚରଣ
ପ୍ରତ୍ୟୁଷେ ଭକ୍ତି ଦେଖିବୁ ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ।
ସବୁଙ୍କର ଆଗେ ତୁମ୍ଭ ସର୍ବଥା ନୋହିବୁ
ଅପର ନ ଗମିବୁ ଭଣ୍ଡ ବନ୍ଧୁ ନୋହିବୁ ।
ଶୀଘ୍ରବ୍ୟାପ୍ତି ନଥା ତୁ ସର୍ବଥା ନ କରିବୁ
ମୋ ହୋଇ ବଚନ ତୁ ହୃଦରେ ଧରିଥିବୁ ।
ଯେତେକ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଦେଖୁଛୁ ସୁଗନ୍ଧ
ସଂସାର ପଥିକ ସ୍ତ୍ରୀଏ ହୋଇଛନ୍ତି ସଙ୍ଗ । ୨୩୫ ।
ଯେସନେ ଏକ ପଥିକ ପନ୍ଥ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ
ଛାୟା ଆଶ୍ରେ କରଇ ପନ୍ଥରେ ବୃକ୍ଷ ପାଇ
ସୃଷ୍ଟି ସେ ଅସଙ୍ଖ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ ପନ୍ଥଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ।
ସେହି ବୃକ୍ଷଛାୟାରେ ବସନ୍ତି ପୁଣି ଯାଇ
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ କ୍ଷଣ ସାଙ୍ଗ ମେଳ ହୋଇ
ଏକକୁ ଅପରକ ଦୁଃଖ ସୁଖ ବୁଝାବୋଇ ।

ଯେତେବେଳେ ତାହାଙ୍କର ଘୁଞ୍ଚ ହୁଏ ଧ୍ୱାନ୍ତ
ଯାହାର ପ୍ରେମିକ ଇଚ୍ଛା ସଙ୍ଗେ ତେଜ ଶାନ୍ତ ।
ଦୌଷ୍ମନ୍ତ ମୁଖ ଦାସ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ଭୃତ୍ୟମାନେ
ବୋଲନ୍ତି ତାହାଙ୍କୁ ଶେଷ ଥାନ୍ତି ଏକସ୍ଥାନେ ।
ଯେତେବେଳେ ଧାଣୀକ ସ୍ୱାପକୁ ଅଖି ତାଳ
ଏହା ମାତ୍ର ଭ୍ରମଇ ଯେ ହୃଦୟ ସକଳ ।
ତୁଷ ଛାୟାସଙ୍ଗ ଯାଏ ସଙ୍ଗ ହୋଇଥାନ୍ତି
ତେସନ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ-ସଙ୍ଗ ତେଜି ଏହା ଯାନ୍ତି ।
ବିପୁଳ ସମସ୍ତ ଥିଲେ ରକ୍ଷଣ ମେଦିନୀ
ଅର୍ଜିଲ ପାତକ ପୁଣ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଯାନ୍ତି ଘେନି ।
ପାପ କରିଥିଲେ ବାସ କରଇ ନର୍କରେ
ପୁଣ୍ୟ କରିଥିଲେ ଯାଇଁ ବସଇ ସ୍ୱର୍ଗରେ ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ସାବଧାନେ ସଞ୍ଚରମ
ଧର୍ମହିଁ ଯେ ଏହା ତାକୁ ବୃଦ୍ଧିକର ଉତ୍ତମ ।
ଏ କଥା ବିଷୟ ମୁଞ୍ଚ ଶୋଣିଛ ଛଡ଼ ମୋତେ
ଧର୍ମ ଯେ ପରମ ଲାଭ କରୁଅଛି ତୋତେ ।
ଏତେ କହି ପୁତ୍ରମଥା ଶୁଙ୍ଘିଲା କଲ୍ୟାଣୀ
ପୁଣି ପୁଣି ଲହୁଇ ପୁତ୍ରକୁ କୋଳେ ଘେନି ।
ମହାଶୋକେ ବଧୂଙ୍କର ବୁଡ଼ିଅଛି ମନ
ଶୁଷ୍କ ହୋଇଅଛି ତାର କଳେବର ଚେତନ ।
ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଉଅଛି ଯେସନେ ସର୍ପିଣୀ
ଅତି ଦୀର୍ଘ ଉଷ୍ଣ ଯେ ନିଃଶ୍ୱାସ ପୁଣ ପୁଣି ।
ସ୍ୱାମୀଦୁଃଖେ ଜଗତ ଯେ ଦେଖୁଅଛି ଶୂନ୍ୟ
ସନ୍ନ୍ୟାସେ ଯିବାକୁ ବୋଧ କରୁଅଛି ମନ ।
ମହାପ୍ରେଙ୍କ ନମସ୍ତୁ ହୋଇଲା ପାଏ ହୋଇ
ଦେବକା ପୁତ୍ରକୁ ଦେଖି ହୃଦୟ ଦହିଲା ।

ଶୁଣିଁ ସେ ପୁତ୍ରମଥା ବହୁଳା ଲକ୍ଷଣ
ପୁଣି ଦେଖ ବଇଷ୍ୟାଣୀ ଚେତ୍ତି ଏମନ୍ତ ବୋଲଇ ।
ପୁତ୍ର ମୁଖ ସମ କି ମିଳିବ ତାର ପାଇଁ
ପୁତ୍ର ସମ ସେନେହୁ ସଂସାରେ ଆଉ ନାହିଁ ।
ଜନନୀ ପିତାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ସମ ନାହିଁ ପ୍ରୀତି
ଜନନୀ ପିତାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ସମ ନାହିଁ ଗତି ।
ଅପୁତ୍ରିକ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଜଗତ ଦିଶେ ଶୂନ୍ୟ
ଅପୁତ୍ରିକ ଲୋକର ସେ ଘରହିଁ ଅରଣ୍ୟ । ୨୫୫ ।
ସୁପୁତ୍ର ହୋଇଲେ ପ୍ରାଣୀ ପୁଣ୍ୟଲୋକ ପାଇ
ପୁତ୍ରର ପୁତ୍ରର ପ୍ରାଣୀ ସ୍ୱର୍ଗରେ ବସଇ ।
ଯାର କୁଳେ ସୁପୁତ୍ର ସୁନାମ ଉପୁଜଇ
ଉଦ୍ଧ ପରଲୋକେ ସେ ପରମ ଗତି ପାଇ ।
ଚପଳ ଶୀତଳ ବୋଲି ବୋଲନ୍ତି ଯେ ଜନ
ମୋର ମନେ ଜାଣିଲି ମୁଁ ମିଥ୍ୟା ସେ ବଚନ ।
ପୁତ୍ରକୁ କୋଳରେ ଧରି ହୃଦରେ ଲଗାଇ
ଚନ୍ଦନହୁଁ ଅଧିକ ଶୀତଳ ସୁଖ ପାଇ ।
ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି ସେ ପୁତ୍ରର ଗୁଣ କହି
ପୁଣ ପୁଣି ବହୁଳା ପୁତ୍ରର ମୁଖ ଚୁମ୍ବିଁ । ୨୬୦ ।
ଜନନୀ ସଖୀଜନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ
ଯିବାରେ ଇଚ୍ଛିତ ମନ ଏମନ୍ତ କହିଲା ।
ବହୁଳା କହିଲ ସର୍ବ ସଖୀଙ୍କ ଆଗରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲି ମୃଗପତି ସମ୍ମୁଖରେ ।
ପ୍ରଣାମ କରିଣ ବ୍ୟାଘ୍ର ଠାରୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ
ଆଇଲି ବାଳକ ବତ୍ସ ଦେଖିବାର ପାଇଁ ।
ମାତା ସଖୀଜନ ବତ୍ସ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ
ସତ୍ୟ କରି ଆସିଅଛି ବାଘର ସଙ୍ଗତେ ।

ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ କହୁ ମୁଁ ଗୋ ଅପିଛି ଜନନି
ମୁହିଁ ତୋର ଭକତଙ୍କ ଗୋ ଯିବ ଦେହୁ ଘେନ । ୨୧୫ ।
ବାଳକବୁଦ୍ଧିରେ ମା ଅପରାଧ କଲି ଯେତେ
ସମସ୍ତ ଅପରାଧ ମାତା କ୍ଷମା କର ମୋତେ ।
ମୁଁ ଅଶ ଦୁର୍ବଳ ମାତା ତୁମ୍ଭର ପାଖର
ତୋହ୍ମୋର ନାଶିବ ଏବେ ସନ୍ତାପ ଭର ।
ସୁରଙ୍କ ମନୋମନ୍ତ୍ରିତ ତୋହ୍ମୋର କଲ୍ୟାଣୀ
ପରମ ପବିତ୍ର ତୁ ସମସ୍ତ ଅନ୍ତ ଜାଣି ।
ବସୁଧା-ଧାରିଣୀ ଗୋ ଜଗତସିଦ୍ଧିଦାତା
ପରମ ଆନନ୍ଦ-ଘନ ସ୍ୱରୂପ ମୋ ମାତା ।
ଜ୍ଞାନ ଅଜ୍ଞାନରେ ଯାହା କହୁଅଛି ତୋତେ
ସାହା ମୁଁ ଅଜିଲି ଦୋଷ କ୍ଷମା କର ମୋତେ । ୨୨୦ ।
ସର୍ବସ୍ୱରୂପେ ସୁରପଣ୍ଡା ସର୍ବଜନ-ମାତା
ଯେ ଯାହା ବାଞ୍ଛଇ ତୁ ଗୋ ସର୍ବ ଦେଉ ଦାତା ।
ତୋହ୍ମୋର ଚରଣତଳେ ପଡୁଛି ଦାସନା
ମୋହ୍ମୋର ସୁନବୁ ରକ୍ଷା କର ଗୋ ଜନନୀ ।
ମୋହ୍ମୋର ଶିଶୁଁ ଅନାଥ ଅବଳ ବାଳୁତ
ଅଛି ଯାନ ଦୁଃଖୀ ଯେ ହୋଇଲି କାଳ ଦୂତ ।
ମୋହ୍ମୋର ବିଚ୍ଛେଦ ଦୁଃଖେ ହେଉଛି ଆକୁଳ
ବ୍ରହ୍ମଣୀ ସକଳ ବଞ୍ଚା କରୁ ସନ୍ତାପ ।
ବ୍ରହ୍ମଣୀ ସକଳ ଶୁଣି ଏତ୍କ ବାଳସ୍ତୁତ
ନୃସିଂହେ ସନ୍ତପାଳିକା ତୁମ୍ଭର ଭରିତ । ୨୨୫ ।
ସମସ୍ତେ ହେଁ ସନ୍ତାପ କରିବା ଜନନେ
ଯୋଷି ଶାସ୍ତ୍ରପାଠ ଦେବା ନିଜ ସୁତ ପାଏ ।
ଲକ୍ଷିବ ଅନାଥ ବାଳ ବଞ୍ଚାଇବ ଭାଏ
ସନ୍ତାପ କରିବ ଅପଣା ବଳ୍କା ପାଏ ।

କ୍ଷମା କର ପ୍ରଭୁହେ ମୋହର ଦୋଷମାନ
ସତ୍ୟ ଅଟେ କରି ମୁଁ ଯେ ସାଧିଅଛି ବଳ ।
ସର୍ବଜ୍ଞୀ ଏହ ତୋ କହୁଛି ଅଣ ହୋଇ
ଏ କାର୍ଯ୍ୟେ ବିଳମ୍ବ କି ତୋ ଉଚିତ ନୁହଇ ।
ଯେତେକ ଜନ୍ମ ଲାଭ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ସଂସାରେ
ଯନ୍ତୁଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପଣୀ ଅଛି ତୋ ଆଗରେ ।୨୮୩।
ବହୁଳାର କର୍ଣ୍ଣ ଯନ୍ତ୍ରେ ଶୁଣିଲେ ଏମନ୍ତ
ମାତା ସଙ୍ଗୀଜନ ସବୁ ହୋଇଲେ ଦୁଃଖିତ ।
ବିଷଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ଶୁଣି ମାତା ସଖୀଜନ
ବହୁଳା ବଦନ ଚାହିଁ କହନ୍ତି ବଚନ ।
ଏମନ୍ତ * ଆଶଙ୍କା ତ ଶୁଣିନୁ ନାହିଁ କାହୁଁ
ବହୁଳା ଅସିଦ୍ଧ ସତ୍ୟ କର କାହା ତହୁଁ ।
ଏଡ଼ ଭୟଙ୍କର ବାଘ ନାମେ କରୁ ତ୍ରାସ
ବହୁଳା ବଳକୁ ଇଚ୍ଛା ଯିବୁ ତାର ପାଶ ।
ଶପଥ ଛୁଁ କର ସତ୍ୟ ବଚନ ଦୁଁ ହୋଇ
ଦୁର୍ଗମ ଘୋର ବନସ୍ଥି ନାଶିବାର ପାଇଁ । ୨୮୪ ।
ନାନା ଦ୍ରବ୍ୟ କହି ଉଦେର ବାନ୍ଧିବାର ପାଇଁ
ସୃଷ୍ଟି କ ଇଶ୍ୱର ପ୍ରାଣୀ ପୋଷିବାକୁ ଯାଇ ।
ବହୁଳା ବନକୁ ଆଉ ଗମନ ନ କର
ଏ କଥାକୁ ଦେଖୁଁ ଧର୍ମ ହୋଇବ ତୋହର ।
ବାଳସୁଖ ଯୋଡ଼ି ତୋର ତେଷ୍ଟାକୁ ଏତାକୁ
ସତ୍ୟ ଲେଖ ହୋଇ ଭ୍ରମା ଗର୍ଭକୁ ବନକୁ ।
ସତ୍ୟବାଦୀ ଋଷି କଥା ପୂର୍ବେ ଛନ୍ତି କହି
ପ୍ରାଣରକ୍ଷାର ପ୍ରମାଣେ ସର୍ବଦା ପାପ ନାହିଁ ।

---

* ଅଶଙ୍କା—ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ।

ବିବାହେ ବିବାଦେ ପ୍ରାଣଭୟାରେ ମିଥ୍ୟା ନାହିଁ
ଧନନାଶେ ମିଥ୍ୟା ପାପେ ଲିପ୍ତ ନ ହୁଅଇ । ୨୯୦ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ କାମରେ ମିଥ୍ୟା ଯେ ମୁଖ କହଇ
ଏ ପଞ୍ଚ ମିଥ୍ୟାରେ କେହୋ ସର୍ବଥା ପାପ ନାହିଁ ।
ଦାଣୀ ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷିବାକୁ ଯେଉଁ ମିଥ୍ୟା କହୁ
ଏ ମିଥ୍ୟା ପାପରେ ପ୍ରାଣୀ ଲିପ୍ତ ନ ହୁଇ ।
ମିଥ୍ୟାଙ୍କୁ ଲୁଚଇ ସତ ପ୍ରାଣୀ ଭଣ୍ଡା ହେଲେ
ସତ ମିଥ୍ୟା ସମ ପାପ ପ୍ରାଣୀ ନାଶ ଗଲେ ।
ବାଉଳା ବୋଲଇ ପର ପ୍ରାଣ-ରକ୍ଷା ପାଇଁ
କହିଲେ ବଚନ ମିଥ୍ୟା ପାତକ ନୁହଇ ।
ଆପଣା କାମକେ ମିଥ୍ୟା କହିବାର ପାଇଁ
କନ୍ୟାଦାନ ମାତା ମୋର ତାହି ନ ଗଣଇ । ୨୯୫ ।
ଏହା ହୋଇ ସର୍ବଭୁ ଲୁଟଇ ପ୍ରାଣୀ ଜାତ
ଏହା ହୋଇ ପ୍ରାଣଜ୍ୟାତ ଲୁଚଇ ଯେ ମାତ
ଏହା ହୋଇ ପ୍ରାଣୀ ଯେ ଲୁପ୍ତଇ ଦୁଃଖ ସୁଖ
ଯେ ହେତୁ ସତ୍ୟକୁ ମୁଁ ଯେ ନୋହୁଇ ବିମୁଖ ।
ଅତଏବ ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣ ବେଦେ ରଚି ଲେଖି ହୋଇ
ସତ୍ୟରେ ସକଳ ଧର୍ମ ସର୍ବଦା ବସଇ ।
ସତ୍ୟରେ ଜଳନ୍ତି ଅଗ୍ନି ସମୁଦ୍ରର ଜଳ
ସତ୍ୟରେ ସର୍ବଥା ସିନ୍ଧୁ ନ ଲଙ୍ଘଇ କୂଳ ।
ସତ୍ୟେ ବଳି ଦୃଢ଼ଧରି ବାମନର ହାତେ ଦେଲା
ତ୍ରିଭୁବନ ତେଜି ରାଜା ପାତାଳେ ରହିଲା । ୩୦୦ ।
ସତ୍ୟବାଦୀ ବଳି ରାଜା ପାତାଳ ଭୁବନ
ହରିଷେ ଭୁଞ୍ଜଇ ରାଜା ଚରଣେ ବାମନ ।
ସଂସ୍ରିଣ କରିଥିଲା ସତେ ସ୍ୱର୍ଗ ଯୋନି
ସତ୍ୟ କହିଲେ ସେ ଅଟନ୍ତି ମହାମୁନି ।

ମୁନଙ୍କି ସେ ବିଶ୍ୱଜ୍ଞା ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ ଦେଲ
ଅନନ୍ତି ବଚନେ ସେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷିଲ ।
ସତ୍ୟ ଥିଲେ ନରେଁ ପ୍ରାଣୀ ସଙ୍ଗ ମୋକ୍ଷ ପାଇ
ସତ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ଭ୍ରଷ୍ଟ ନର୍କରେ ପଡ଼ଇ ।
ସତ୍ୟ ଧର୍ମ ନାରଦ ସେ କହନ୍ତି ମନରେ
ଲେଖିଛି ଥାଅଇ ପ୍ରାଣୀ ସେହୁ ପାତକରେ ।
ସତ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଧର୍ମର ଠାଇ ଅଣା
ସତ୍ୟ ଛାଡ଼ି ସୁଖୀ କେହୁ ବାଞ୍ଛଇ ଅନ ଭାଷା ।
ସେ ପ୍ରାଣୀ ଅଥବା କେଉଁ ପାପ ନ ଅର୍ଜିଲ
କେବଳ ଧର୍ମ ସେ ଆତ୍ମାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲ ।
ସେ ଯେଣ ସତ୍ୟ ଲଙ୍ଘି ମୁଁ କେମନ୍ତେ ରହିବି
ଆପଣା ଆତ୍ମାକୁ ପାପେ କେମନ୍ତେ ବାନ୍ଧିବି ।
ଆତ୍ମାଦ୍ରୋହ କରନ୍ତେ ମୁଁ ଆତ୍ମାକୁ ବଞ୍ଚାଇ
ନରଙ୍କ ଘୋର ନରକେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଇ ।
ସତ୍ୟ ସୁଁ ସେ ତୀର୍ଥ ବାନ୍ଧା ଅଟଇ ସାଗର
ଅଗାଧ ନିର୍ମଳ ଶୁଦ୍ଧ ମହିମା ଯାହାର ।
ତହିଁ ସ୍ନାନ କଲେ ପାପୀ ପ୍ରାଣୀ ମୁକ୍ତ ହୋଇ
ପାତକମାନ ହୋଇଲେ ପରମ ଗତି ପାଇ ।
ସତ୍ୟରେ ପବନ ସର୍ବକାଳରେ ବହଇ
ସତ୍ୟରେ ଅଗ୍ନି ଦେବତା ସର୍ବଦା ଜଳଇ ।
ସତ୍ୟେ ଜଳ ବୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି ପୁରନ୍ଦର
ସତ୍ୟେ ରବି ପ୍ରକାଶନ୍ତି ସକଳ ସଂସାର ।
ନାହିଁ ନାହିଁ ସତ୍ୟର ସମାନ ଧର୍ମ ନାହିଁ
ସତ୍ୟର ସମାନ ଧର୍ମ ଆଉ ଅଛି କାହିଁ ।
ସତ୍ୟର ସମାନେ ଆଉ ନାହିଁଟି ସମର୍ଥ
ନାହିଁ ନାହିଁ ସତ୍ୟର ସମାନ ଆନ ଗତି ।

ସହସ୍ରେକ ଅଶ୍ୱମେଧ ତୁଳନା କରାଇଲେ
ଆଉ ଆରେକ ବିଧାତା ଯେ ସତ୍ୟକୁ ରଖିଲେ ।
ତୁଳନରେ ବଳାଇଲେ ସତ୍ୟ ଅଧିକ ହୋଇଲା
ଅଶ୍ୱମେଧ ସହସ୍ରେକ ସମାନ ନୋହିଲା ।
ସତ୍ୟ ସମ ସାଧୁଙ୍କର ତପ ନାହିଁ ଆନ
ସତ୍ୟହିଁ ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କର ବ୍ରତସ୍ଥାନ ।
ସତ୍ୟ ଥିଲେ ପ୍ରାଣୀ ସର୍ବ ବିପଦ ନାଶଇ
ସତ୍ୟ ସମ ଧର୍ମ ଆନ ସର୍ବଥା ନୁହଇ
ସତ୍ୟହିଁ ଯେ ସାଧୁଙ୍କର ବସିବାର ସ୍ଥାନ
ସତ୍ୟହିଁ ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କର ମୂଳଧନ ।୩୨୦।
ସ୍ୱର୍ଗ ଅଗ୍ରନରେ ସତ ଅଟଇ ବାନ୍ଧିଲ
ସତର ସମାନେ ଆନ ନାହିଁ ନା ବୁଝିଲ ।
ଯେଉଁ ସତ ସ୍ତମ୍ଭେ ବାସଇ ଧାର୍ମିକମାନେ
ସେ ସତକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ରହିବ କେମନେ ।
ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଧାଇ ମିଛ ସେବା ଧନ
ଦୁଷ୍ଟସ୍ୱଭେ କଳୁଷ ଯେ ଶୋଷନ୍ତି ଜୀବନ ।
ଅପଣାର ଅଳକୁ ଯେ ସର୍ବଦା ରକ୍ଷିବ
ସତ୍ୟସ୍ଥାନ ନିଜ ସ୍ୱର୍ଗ ବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିବ ।
ବହୁଳା ସକଳ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରମାଣରେ
ଶୁଣିଲ କହିଲ ସର୍ବ ସଭାଙ୍କ ଆଗରେ ।୩୨୫।
ଧର୍ମରେ ଦୃଢ଼ ଇଚ୍ଛା ବହୁଳା ସୁଗୁଣୀ
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବହୁଳା ବୋଲନ୍ତି ସର୍ବଜଣି ।
ସ୍ୱସ୍ୱର ଯେତେକ ଦେବନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗଲୋକ
ବହୁଳା କୁ ସମସ୍ତେ ନମସ୍କାର ଯୋଗ୍ୟ ।
ଯାଥି ଗୋ ବହୁଳା କୁ ସତ୍ୟରେ ପାଇ ଏକା
ଦୁଃଖେ ଦାଢ଼ ବ୍ରିଷ ଯାଉଁ ପ୍ରାଣ କେବେ ନେଲା ।

କି ଦସ୍ତୁରୁ କଲ୍ୟାଣି ଯେ ତୋହର ଅଧର
ଯାଅ ତୁ ସତ୍ୟରେ କହୁଅଛୁ ଧର୍ମଧର ।
ସେହିଁ ନ୍ୟାୟ କରନ୍ତୁ ଏ ସତ୍ୟଧର୍ମ ବୃନ୍ଦ
ତୋତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ କରେ ଦୁର୍ଲଭ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ।୩୩୦।
ବତ୍ସଳା ସତ୍ୟସ୍ୱରୂପିଣୀ ତୋର ଧର୍ମ ଯତେ
ଅଜ୍ଞାନେ ରୂପ କି ଦେଖିବୁ ଅନ୍ୟେ ତୋତେ ।
ନିର୍ମଳ ସର୍ବଦା ଚିତ୍ତ ଯାହାର ଅଛଇ
ସର୍ବଦା ବତ୍ସଳା ତାକୁ ଆପଦ ନ ଥାଇ ।
ଦେଖିଲ ବତ୍ସଳା ସର୍ବ ଗୋପ-ଗୋପୀଗଣ
ଗୋଷ୍ଠରୁ ଯେ କଷ୍ଟ ଯେତକ ଶବ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ।
ଗୋଷ୍ଠର ଭିତରୁ ସେ ବତ୍ସଳା ଅଗ୍ର ହୋଇ
ଦେବଗଣମାନଙ୍କୁ ସେ ଡାକଇ ବନୋଇ ।
ଯେଉଁ ପୃଥ୍ୱୀ ବରୁଣ ଅଗ୍ନି ରବି ନିଶାକର
ଦଶଦିଗ ଦେବ ନାରୀ ତୁମ୍ଭ ପରିବାର ।୩୩୫।
ପବନ ସହିତେ ଦାସ୍ୟା ଦାସୀ ଅନ୍ତୁ
ମୁନି ଋଷି ବଶିଷ୍ଠାଦି ତପସ୍ୱୀ ଭୂମିଙ୍କୁ ।
ସେହିଠାରେ ଚିଲ୍ଲୁବେ ସେ ସକଳ ଦେବଲୋକ
ରକ୍ଷାକର ଏଥି ମୋର ଅନାଥ ବାଳକ ।
ମୋହୋର ବାଳକ ଦୁଃଖ ଭୂମିରେ ଲୋଟଇ
ମୋତେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ସବରେ ବେଦନା କରଇ ।
ବାଳକ ମୋହୋର ବାଳ୍ୟ ନ ଜାଣଇ କିଛି
ଭାଷୁଅଛି ବଳ୍ଲା ମୋତେ ନ ପାଇ ମୂର୍ଚ୍ଛି ।
ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବ ସର୍ବ ସାଧୁଜନଙ୍କର ମନ
ଦେଖନ୍ତୁ ସକଳ କାଳ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସମାନ ।୩୪୦।
ଏ ବେଳେ ମୁଁ ପୁଣ ପୁଣି ଡାକୁଛି ଅପାର
ଅନାଥ ବାଳକ ମୋର ପ୍ରତିପାଳ କର ।

ହିଂସ୍ର ଅଶ୍ୱ ଅରଣ୍ୟେ ଯଦିଲ ଜନ୍ତୁମାନେ
ଅଶ୍ରେ ପଶନ୍ତି ଯେବେ ଦେବତା ଅରଣ୍ୟେ ।
ଅରଣ୍ୟରେ ଚଳୁଥିବ ଅଚଳ ଭ୍ରମର
ଏ ମୋହୋର ବାଳାଙ୍କୁ ସଜଳ ଭଷାଦର ।
ପୁନାଙ୍ଗ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଆମ୍ର ଅଶୋକ ପଳଶ
ସରଳ କିଂଶୁକ ଶାଳ ତମାଳ ଅର୍ଜୁନ ।
ଶୁଣ ଭୂମେ ଯାବତ ସକଳ ତରୁମାନେ
ଦଣ୍ଡଅଛି ବାଳକେ ବିନତି ମୋର ଶୁଣ । ୩୪୫ ।
ଧନ ଦୁଃଖୀ ବାଳକ ତରଙ୍କୁ ଏକା ହୋଇ
ଅଛାର ଜନସହ ଥିବ ବାଳଙ୍କେ ସମ୍ଭାଳି ।
ମୋର ଶୋକେ ଦୁଃଖିତ ଯେ ହୋଇଥିବ ବାଳା
ଜାଣିଥିଲି ପୁଣି ସ୍ନେହେ ପଡ଼ିଥିବ ରଖା ।
ମାତା ଦୁଲାଳଙ୍କୁ ବିଚ୍ଛେଦ ସୁଦ୍ଧ ଲୋଡ଼ି
କାହିଁ ଦୁଃଖୀ ବାଳକ ସେ ଅନାଥ ଅଟନ୍ତି ।
ଭୂମିରେ ଲୋଟନ୍ତି କାନ୍ଦି ଏହୁ ବାଳକୃତ ।
ମୋହୋର ନାମକେ ବହୁ ହେଉଛି ଦୁଃଖିତ ।
ମୋହୋର ବାତ୍ସଲ୍ୟ ଏ ବାଳଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦି ହେଲା
ନିରନ୍ତରେ ଡାକୁଅଛି ଜନନୀ ଜନନୀ । ୩୫୦ ।
ମାତା ଶୋକେ ଶବ୍ଦର ହେଉଛି ଅଚେତନ
କ୍ଷୁଧା * ପିବାସରେ ଅସ୍ଥା ହୋଇଛି ବଦନ ।
କ୍ଷୀରପାନ କାଳରେ ସେ ନ ଜାଣିଲି ଆନ
ମୋର ବିନ୍ଦୁ ଦିଅନ୍ତ କରୁଛି ତାଙ୍କୁ ଶୂନ୍ୟ ।
କୂପଅତେ ଥାଇଁ ଶିଶୁ ତାଙ୍କୁ ପୁଣ ପୁଣି
ବୋଲିବ ଜନନୀ ହେ ଗୋ ଦର୍ଶନ ଦେଇଣ ।

* ପିବାସ—ପିପାସ ବା ତିଆସ

ଶୀତେ କମ୍ପୁଥାନ୍ତି ଶୁଣ ଧର୍ମର କୁମର
ଶୁଷ୍କ ଦେଦେନ୍ଧରେ କମ୍ପ ହୋଇଛି ଶରୀର ।
ଶୋକ ଦୁଃଖ ଲଭି ବହୁ ସନ୍ତାପ ପାଇଲା
ଶୁକ ଦାରୁଶରେ ଯେହ୍ନେ ନିଷ୍ପନ୍ଦ ହୋଇଲା ।
କଳେବର ହୋଇଲା ଚକ୍ରବାକ ପକ୍ଷୀ ପ୍ରାଏ
ଶୁଇଲେ ତଳେ ଘର ନ ପାଇ ଥାଏ ।
ସେହିଁ ଠାରେ ଅଛି ବାଘ ଅରଣ୍ୟ ଭିତର
ବାଳିକା ପ୍ରବେଶ ଯାଇଁ ହୋଇଲା ଆସର ।
ବଦନ ବିସ୍ତାରି କରି ଅଛି ମୃଗପତି
ଦେଖାଇ ଶାତଣ ଦନ୍ତ ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ।
ବାଘକୁ ଦେଖିଣ ଯେହ୍ନେ କନ୍ୟାଟିକୁ ଡରି
ଅଟେ ଭୟ ହୋଇ ଯେହ୍ନେ ଏମନ୍ତ କହିଲା ।
ଶୁଣିଲି ହେ ମୃଗପତି ଭକ୍ଷିବା ତୋହୋର
ସତ୍ୟ ଏ ବଚନ ଆନ ନୋହିଲା ମୋହୋର ।
ଦୁଷ୍ଟ ତୁ ନିଷ୍ଠୁର ବାଘ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ
ମୋହୋର ମାଂସ ଖାଇ ତୃପ୍ତ ଥାଅ ମନ ।
ଏ ତୋହୋର ଶରୀର ଯେ ପଶୁ ଅସ୍ଥାଭୂତ
ମୋହୋର ମାଂସ ଦେଇ ଦୂର କର ତୁ ନୃପତ ।
ବ୍ୟାଘ୍ର ଭକ୍ଷୁଅଛି ମୁଖେ ଅଇଲୁ ଭଲ୍ୟାଣି
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବାଳିକା ପ୍ରମାଣ ତୋର ବାଣୀ ।
ସତ୍ୟଧର୍ମ ବାଳିକା ଯାହାର କହିଁ ଥାଇ
କଶିତ ଆପଦ ହୁଁ ତାହାକୁ ନ ଲଗଇ
ବାଳିକା ତୁ ସତ୍ୟ ଭଲୁ ଏହୁ ଅରଣ୍ୟରେ
ବୋଇଲୁ ହୋଇବ ଆସି ତୋହୋର ଅଗରେ ।
ଏ କଥା ତ ବଦଳିବ ହୋଇଲା ସେ ମୋତେ
ମୃଗ୍ୟକୁ ନ ଭକ୍ଷ ବାଘ ଅଇଲୁ କେମନ୍ତେ ।

ତୋହ୍ଲାର ଏ ସତ୍ୟଧର୍ମ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ
ହୋଇଲି ମୁଁ ଦେହେ ପାଇ ଅସ୍ଥି ଯା ଭୂଷଣେ ।
ମାଂସ ଲଭନ୍ତି ଯେ ହିଂସ୍ରକ ଜନ୍ତୁମାନେ
ତାହାର ଅସ୍ଥିକୁ ବର୍ଣ୍ଣି ଯାଅନ୍ତି ଦେଶନେ ।
ଅପୂର୍ବ କଉତୁକ ଦେଖିଲି ମୁଁ ଆଜ
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗେ ସତ୍ୟଧର୍ମ ରଖିଲୁ ତୋ ଲାଜ ।
ମୋତେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ ଶୁଣାଇଥିଲୁ ଦେଇ ।
ସେ କଥାକୁ ମୂଳତ ହୋଇଲୁ ନିଜେ ଯାଇ ।୬୦।
ସତ୍ୟରେ ସକଳ ଲୋକେ ପାଇବନ୍ତି ମୋକ୍ଷ
ସତ୍ୟରେ ସକଳ ଧର୍ମ ହୋଇଅଛି ରକ୍ଷ ।
ଜ୍ଞାନ ମୋନି କହଇ ସେ ସତ୍ୟର ଭିତର
କା ଉଳ୍କା ସର୍ବ ଯୁଗ ଅଛି ସେ ସତ୍ୟର ।
ସତ୍ୟରେ ଦେବତାମାନେ ନିତ୍ୟ ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି
ସତତ ପିତୃଲୋକମାନେ କଲ୍ୟାଣ କରନ୍ତି ।
ସତ୍ୟରେ ସନ୍ତୋଷ ହୋନ୍ତି ସିଦ୍ଧ ଋଷିମାନେ
ସର୍ବଦା ବସନ୍ତି ସେ ଯେ ସତ୍ୟ ଥିବା ସ୍ଥାନେ ।
ଯହିଁ ତୁ ବାଉଳା ଧେନୁ କରୁଅଛୁ ସ୍ଥିତି
ଧନ୍ୟ ସେହୁ ଗାଈମାନେ ଧନ୍ୟ ସେହୁ ଭୂମି ।୬୪।
ଧନ୍ୟ ସେହୁ ଦେଶ ଯେ ବଡଲେ ନୋହେ କିଛି
ତୁ ସତ୍ୟବାଦିନୀ ଧେନୁ ଯହିଁ ଅଛୁ ରହି ।
ଚନ୍ଦ୍ରସେନ ରାଜା ଧନ୍ୟ ହୋଇଲା ଯେ ସେହୁ
ସୁନ୍ଦରୀ ବାଉଳା ଯାର ରାଜ୍ୟେ ଅଛୁ ରହି ।
ଧନ୍ୟ ସେ ନଗର ତାର ଧନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ
ଧନ୍ୟ ସେବକ ତନୁ ଧନ୍ୟ ଲୋକ ଗୁଣ ।
ତୁମନ୍ତେ ବାଉଳା ତୋତେ କରନ୍ତି ଦର୍ଶନ
ଦର୍ଶନମାତ୍ରେକେ ପାପ କରନ୍ତି ଖଣ୍ଡନ ।

ଧନ୍ୟ ସେହୁ ପ୍ରାଣୀ ଯେ ସେ ହୋଇଲେ କୃତାର୍ଥ
ଧନ୍ୟ ସେହୁ ପ୍ରାଣୀ କଲେ ସଫଳ ମୃତ୍ୟୁ । ୩୮ ।
ଜନମ ସଫଳ କଲେ ହୋଇଲି ତାହାର
ଯେ ତୋହର ତୀର ପ୍ରାଣୀ କରନ୍ତି ଆହାର ।
ମୃଗପକ୍ଷୀ ଦେଖିଲୁ ବଲ୍ମୀକର ଯତ
ପୁଣ ମୁହିଁ ଶବ୍ଦରୁ ଯେ ହୋଇଲି ବଞ୍ଚିତ ।
ମୃଗପକ୍ଷୀ କଲେ ମୋର ଚକ୍ଷୁକୁ ଅଲକ୍ଷ
ନିଶ୍ଚୟ ବିଧାତା ମୋତେ ଉପଦେଶ ଦେଲ ।
ବାଲ୍ମୀକର ମଧ୍ୟ ଯାହା ଦେଖିଲି ନୟନେ
ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷିବାକୁ ମୋର ନ ରୁଚଇ ମନେ ।
ଅଦ୍ୟଠାରୁ ଧର୍ମ କର୍ମ ନିଶ୍ଚୟ କରିବି
ଅର୍ଜ୍ଜି ଯେତେକ ପାପ ନିଶ୍ଚୟ ଦହିବି । ୩୯ ।
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଜୀବ ପ୍ରାଣେ ଅଛି ମାରି
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଜୀବ ଭକ୍ଷିଲି ସଂହାରି ।
ଧର୍ମର ନାମକେ ମୋରୁ ତେଜିଲୁ ଜୀବନ
ମୁଁ କେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅବା କରିବି ଗମନ ।
ମୁଁ ଯେ ପାପୀ ଦୁଷ୍କର ନର୍କକୁ ସଞ୍ଚର
ନିରନ୍ତରେ ଜୀବବଧ କଲି ମୁଁ ଅପାର ।
କୁତ୍ସିତ ପାତକମାନ କଲି ମନମତ
କେଉଁ କେତେ ପାଇବି ମୁଁ କେଉଁ * ଗର୍ଭପତ ।
ନାନା ତୀର୍ଥମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଗମନ କରିବି
ପାପମାନ ଧାଇଁ ଯାଏ ଶୋଧନ କରିବି । ୪୦ ।
ପର୍ବତ ଉପରୁ ପଡ଼ି ତେଜିବି ଜୀବନ
ନୋହିଲେ ପ୍ରବେଶ ମୁଁ ହୋଇବି ହୁତାଶନ ।

---

* କେଉଁ ପ୍ରାଣୀପର୍ବରେ ସୁନର୍କର୍ଣ୍ଣ ଲଭ କରିବି ।

ଗାବଧ ପ୍ରଭାତେର ମୁଁ ଯେ ଶୁଣାଇବି ଧାଏ ·
ତୁମାର ସମସ୍ତେ ଯେ ଅଳ୍ପ ଜଳ ପ୍ରାଣ ।
ଶୁଣ ତୁ ବାଳିକା ଧାର୍ମି ତପସ୍ୟା ମୋହୋର
ଭଗେ ଦ୍ୱାଏ ଯୋଧ୍ର ସିଦ୍ଧ ଭକ୍ତି ଶଙ୍କର ।
ଯେତ୍ତୁଣି ଏପଲୁ ମୁଁ ଯେ ଭକ୍ତି ସମଳ
ଭକ୍ତି ତପସ୍ୟା ସିଦ୍ଧ ଧ୍ୟାଇ ଅଙ୍ଗ ମନ । ୩୯୫ ।
ବାଳିକା ଦଶ୍ଚଇ ମୁଗପତି ମୁଖ ସ୍ପର୍ଶି
ଯେଉଁ ମୃଗେ ଯେଉଁ ଧର୍ମ ଭଲେ ପାପ ଦାହୁ ।
ସତ୍ୟଯୁଗେ ତପସ୍ୟା ତ୍ରେତାଯୁଗେ ଜ୍ଞାନ
ଦ୍ୱାପରେ ଗବାଧ ଯଜ୍ଞ କଳିଯୁଗେ ଦାନ ।
ସବୁ ଦାନ ଭିତରେ ଉତ୍ତମ ଦାନ ଯାହା
ଶୁଣ ମୃଗପତି ମୁଁ କହିବି ତୋତେ ତାହା ।
ସମସ୍ତ ଜୀବକୁ ଯେ ଅଭୟ ଦାନ ଦେଇ
ଅନ୍ୟ ଦାନ ତାହାକୁ ଯେ ସମାନ ନୁହଇ ।
ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ କୀଟ ପତଙ୍ଗ ସବୁରେ
ଦାହାକୁହିଁ ହିଂସା ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ଯାର ଦେହେ । ୪୦୦ ।
ଶାସ୍ତ୍ରେ ମୃଗତ ହୋଇ ସେ ଲଭଇ ଅବଶ୍ୟ
ପରମ ବ୍ରହ୍ମରେ ଯାଇ କରଇ ପ୍ରବେଶ ।
ଅହିଂସାର ସମାନ ଧର୍ମ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ
ତପସ୍ୟା ଅଦ୍ଭୁତ ନାହିଁ ଅହିଂସା ସମାନ ।
ମହାଯୋଗବନ୍ତରେ ଅହିଂସା ତର୍କ ଶାସ୍ତ୍ର
ସବେଦ-ଦ୍ୱୟନ ମୁକ୍ତି-ଫଳ ଦେଇଥ ଦେଖା ।
କି ଶଧ ତାପରେ ଯେ ତାପିତ ସର୍ବପ୍ରାଣୀ
ସଞ୍ଚି ତନ୍ତ୍ରବରକୁ ଅହିଂସା ବଳ ଜାଣି ।
ସୁଖି ହେ ସଂସାର-ଦୁଃଖେ ତୁଛଇ ଦୁଃଖିତ
ପରମ ନିର୍ବାଣ ପାଇ ଲଭଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ୪୦୫ ।

ସହୃଦଙ୍କୁ କହୁଛି ମୁଁ କହୁ ଏହୁ କଥା
ଏହୁ ସେ ପରମ ଗାଥା ଅଟଇ ସର୍ବଥା ।
ଶୁଣ ତ ସକଳ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ମହାଜନ
ବୁଝି ମୋର କାହାଣୀକୁ ଶୁଣିଲୁ ସକଳ ।
ଦଶଭୁଜା ଚରଣେ ନମାମି କହୁଅଛି ପୁଣ
ହେ ସତ୍ୟବାଦୀଜନ ! ମୋର ପୂର୍ବ କଥା ଶୁଣ ।
ପୂର୍ବେ ଶାପି ଦେବତାଏ ଦେଲେ ମୋତେ କୋପେ
ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ ରହି ଜନପଦ ରୂପେ ।
ତାହାଙ୍କର ଶାପେ ମୋର ଜ୍ଞାନ ଗଲା ନାଶ
ଘୋର ଜନ୍ମ ପଥରେ ମୁଁ ହୋଇଲି ପ୍ରବେଶ ।
ସାଧୁଜନଙ୍କ ଉପଦେଶ ପାଇଲି ତୋହୋର
ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ ସ୍ମରଣ କରାଇଲ ମୋହୋର ।
ଶାପରୁ ମୁକତ ହୋଇ ଆଜ ଆପଣାରେ
ପବିତ୍ର ହୋଇଲି ଯେଣୁ ତୋହୋର ପ୍ରସାଦେ ।
ଯାଅ ତୁ ଭଗିନୀ ତୋଷ ହୋଇଲି ଯେ ତୋତେ
ଆନନ୍ଦେ ସେପାଖୁରେ ରହି ନନ୍ଦନ ସଙ୍ଗତେ ।
ତୁ ଯେ ସତ୍ୟ ବାଣିଜା ଅବଲମ୍ବିଲୁ ମତ
ପ୍ରାପତ ହୋଇବ ତୋତେ ସେଥି ଶୁଭଗତି ।
ଯୋଗ ଅଂଶେ କହି ଯେ ବସିଲି ମୁନିପତି
ପରମ ଚିନ୍ତାରେ ଲୀନ ଖଟାଇଲା ମତି ।
ପ୍ରାଣାୟାମ ଧାରଣେ ବସିଲୁ ମହାବଳୀ
ଦେହତ୍ୟାଗ କରି ସେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲା ଚଳି ।
ଶୁଦ୍ଧ ଆତ୍ମା ହୋଇଲା ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ
ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା ବହୁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପାଇ ।
ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କର ପାଇଁ ବସିଲା ଆପଣ
କେତେ ସେବା କରୁଛନ୍ତି ଅପସରାଗଣ ।

ଦେଖିଲେ ସୁନ୍ଦର ତେଜ କହିଲେ ସମାନେ
ଦେଖି ଧେନୁ ପରମଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ ମନେ ।
ତୁରନ୍ତେ ବହୁଳା ଧେନୁ ଯାଏ ସ୍ୱର୍ଗ ଘର
ଗୋଲୋକେ ପ୍ରବେଶ ଯାଇ ହୋଇଲେ ସୁନ୍ଦରୀ ।୪୬
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଧେନୁ ଆପଣା ଗୋଷ୍ଠର
ବଂଶ ସଙ୍ଗେ ସଂବାଦ ସେ ଯେତେକ ପ୍ରକାର ।
ମାତା ପତ୍ନୀଜନ ସୁତ ବନ୍ଧୁଜନ ଆଗେ
ସମସ୍ତ କହିଲେ ଧେନୁ ପରମ ହରଷେ ।
ଏତ ଟାକ ହୋଇ ଧେନୁ ଜନନୀଜନଙ୍କୁ
ଥାଇଲେ ପରମ ପ୍ରୀତି ହୋଇଲେ ନିର୍ଭୟ ।
ଗୋପନେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗୋପାଳେ ଗୋପୀକନେ
ଦୂରନ୍ତେ ରହିଲେ ଧେନୁ ଆଶ୍ରମ ସ୍ଥଳେ ।
ରହିଲେ ଅନେକ କାଳ ସତ୍ୟ ସମ୍ପଦ
ସୁଖେ ବନେ ଭ୍ରମଇ ଆନନ୍ଦେ ଅପମାଦେ ।୪୬୫।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଅନେକ କାଳ ଗଲା
ତାଙ୍କୁ ସେ ସତ୍ୟବାଦିନୀ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ କଲା ।
ସକଳ ଗୋକୁଳ ଯେତେ ସଖୀ ତା ସଙ୍ଗତେ
ସକଳ ଗୋପୀ ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ ସହିତେ ।
ଗୋଷ୍ଠ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିଲେ ଯେତେକ ସଙ୍ଗତେ
ପତ୍ନୀ ଦୀଠେ ତାଙ୍କୁ ଭୁଞ୍ଜ ଲଭାଣ ସହିତେ ।
ବାଟେ ଦେବ ବହୁତ ଗୁଣ ଗୁ ଧର୍ମସୂତ
ତାଙ୍କୁ ସେ ବହୁଳା ଧେନୁ କଲା ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ।
ସର୍ବଜନ ଦିବ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଯେତେ
ଚଳଇ ଆକାଶ ପଥେ ସେ ସତ୍ୟବାଦିନୀ ।୪୭୦।
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପ୍ରେରିତେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅସଂଖ୍ୟ ବିମାନ
ବହୁଳାବିମାନ ଦେଖି କରନ୍ତି ଗମନ ।

ଅସଂଖ୍ୟ ଗ୍ରାମମାନ ବେଢ଼ି ବଉଳାସୁନ୍ଦରୀ
ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥେ ରଚିଲା ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଯତ୍ନ କରି ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଦେବ କହନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ନୃପବର
ବଉଳାର ମହିମା ଦେବଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ।
ଗୋଲୋକ ଅଟଇ ସର୍ବ ଭୁବନ ଉପରେ
ସତ୍ୟଧର୍ମେ ବଉଳା ରଚିଲା ଗୋଲୋକରେ ।
ବିବିଧ ରତ୍ନରେ ସୃଷ୍ଟି ଧନ ନୋହେ ଆନ
ଅସଂଖ୍ୟ ଅମୃତମୟ ଅଟଇ ସେ ସ୍ଥାନ ।
ସର୍ବକାଳ ସନ୍ତୋଷେ ଭ୍ରମଇ ସୁଖଂ ବଳେ
ମହାସୁଖେ ପରସ୍ପରେ ରହିଲେ ଅତଏବ ।
ହେ ରାଜା ଧର୍ମରାଜା ଯାହା ପଚାରିଲୁ ମୋତେ
ସତ୍ୟକାଳର ଫଳ କହିଲି ମୁଁ ତୋତେ ।
ଯେ ଏହା ପଢ଼ଇ ଯେ ଶୁଣଇ ଧର୍ମ କଥା
ସ୍ୱର୍ଗ ଭୁବନରେ ପ୍ରାଣୀ ବସଇ ସର୍ବଥା ।
ପିତା ପୁତ୍ର ବନ୍ଧୁ ସୁତା ସେବାଇ ଯେ ନାରୀ
ଶୁଣନ୍ତି ବଳେଇବା ଦୁଃଖ ନ ହୁଅଇ ତାହାରି ।
ପୁତ୍ରକେ ପଢ଼ନ୍ତି ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣୀ ପୁଣ୍ୟତୀରେ
ସଂଶୟ ନାହିଁ ସେ ବସନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ।
ରୋଗେ ଯେ ପଢ଼ଇ ରୋଗୁ ବଞ୍ଚଇ ତାହାର
ସେହିତ ସେ ପଢ଼ଇ ଶତ୍ରୁ ଭୁଞ୍ଜଇ ଅପାର ।
ବଉଳା ଚରିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟେ ଯେ ପଢ଼ଇ
ଧନ ପୁତ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି ସେ ବହୁତ ବଢ଼ଇ ।
ଶତ୍ରୁ ନାଶଇ ଦେବଦୋଷ ଗ୍ରହଦୋଷ
ସଂକଟ ଦୁର୍ଗମ ବନେ ପଡ଼ିବ ଅବଶ୍ୟ ।
ପଢ଼ନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମବାଦେ ନାଶ ଯାନ୍ତି ଭସ୍ମ
ନାଶଇ ଦୁଷ୍କର ସର୍ବ ଶତ୍ରୁ ଯାନ୍ତି କ୍ଷୟ ।

ଶୁଣନ୍ତେ ବନ୍ଧ୍ୟାର ହୋଏ ପୁତ୍ର ଉତପତ୍ତି
ନିଜ ପତି ସଙ୍ଗେ ନାରୀ ଶମନ୍ତି କୁକୃତି । ୪୪୫ ।
ବାଳିକା ଚରିତ ଯେବେ କୁମାରୀ ପଢନ୍ତି
ପୁଣ୍ୟବନ୍ତ ପତି ତାଙ୍କୁ ମିଳିବ ଭୁବନ ।
ବୃଦ୍ଧାସ ହେଉ ବା ବୃଦ୍ଧି ଶୁଣନ୍ତି ଏ କଥା
ଦୁଃଖୀ ହୋଇଥିଲେ ସୁଖୀ ହୁଅନ୍ତି ସର୍ବଥା ।
ଘୋଷ୍ଣୁ ମଧ୍ୟେ ପଡ଼ିଛି ଯେ ଅଜାଣ ଧର୍ମରେ
ଗୋବିନ୍ଦ ବାତର ବସନ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦପୁରେ ।
ଭକ୍ତିଭାବେ ବାଳିକା ବନ୍ଧୁ ସମ୍ବାଦ ବାଣୀ
କୃପାରେ ପ୍ରକା ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରକାଶିଲେ ପୁଣି ।
ମାଗଇ ସ୍ୱଜନ ଗୋବିନ୍ଦ ଶରଣ ତାହାର
ପାପୀ ବନ୍ଧୁ ନିସ୍ତରନ୍ତୁ ଦର୍ଶନେ ଯାହାର । ୪୫୦ ।

ସମାପ୍ତ

ଭୂମିକା

ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆର କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋବିନ୍ଦ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ସ୍ଥାନ ସେ କେତେ ଉଚ୍ଚରେ ଏହା ତାଙ୍କର 'ଭକ୍ତବିନୋଦ' ପାଠକରିଥିବା ବନ୍ଧୁମାନେ ସହଜରେ ବୁଝିପାରିଥିବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ ରଚିତ ରାମଗାଥା ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଏହା ଚଉପଦୀ ବୃତ୍ତିରେ ସରଳଭାଷାରେ ରଚିତ । ଭକ୍ତବିନୋଦର ଏହା ଶେଷାଂଶ ଅଟେ । ଭକ୍ତବିନୋଦକୁ ଜଣ ଯେପରି ପୋଥିକା ମୁଖରେ ଲୁଚାଇ ଅଛନ୍ତି ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କୌଣସି ପୋଥିକା ଲେଖିଅଛି । ଏଥିରେ ରାମଙ୍କ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଅବତାରମାନଙ୍କ ଚରିତ ଅତି ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରି ରାମଚରିତକୁ ବିସ୍ତୃତଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରିଥିବାରୁ କବି ଏହାକୁ ରାମଗାଥା ନାମରେ ଅଭିହିତ କରିଅଛନ୍ତି । କବି ଏଥିରେ ରାମଙ୍କର ବାଲ୍ୟଚରିତକୁ ଘେନି ତାଙ୍କର ଅଭିଷେକଠାରୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି । ଭାଷାର ସରଳତା ଏବଂ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ୱରର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଏହାକୁ ମଧୁରତର କରିଅଛି । ପାଠକ ଭକ୍ତ-କବିଙ୍କର ଭକ୍ତିପ୍ଳୁତ ହୃଦୟର ସନ୍ଧାନ ନିଶ୍ଚୟ ଏଥିରୁ ପାଇପାରିବେ । ସେ ବିଷୟରେ ବେଶି ଲେଖିବା ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ।

କବିଙ୍କର ଜୀବନୀ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥମାଳାର ପ୍ରଥମ ପୁସ୍ତକ ଭକ୍ତବିନୋଦର ମୁଖବନ୍ଧରେ ବିସ୍ତୃତଭାବେ ଦିଆଯାଇଛି । ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ପାଠକ ତାହା ଦେଖିପାରିବେ । ଏଠାରେ ତାହାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ଦୋଷରୁ ମୁକ୍ତ ରହିବା ନିମନ୍ତେ ବିରତ ହେଲୁ ।

ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ଆଦର୍ଶ ଚିତ୍ର ମୁଁ କେନ୍ଦୁଝରଗଡ଼ସ୍ଥ ପଟଣାଙ୍କ-ନିବାସୀ ଶ୍ରୀ ବାବୁ ବଂଶୀଧର ଫଟୋଗ୍ରାଫରଙ୍କଠାରୁ ପାଇଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ନିକଟରେ କାୟମନୋଚିତ୍ତ ସାଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନାପୂର୍ବକ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଅଛି। ଇତି

କେନ୍ଦୁଝର ଗଡ଼
ତା ୨୫।୭।୧୯୩୯ } ଶ୍ରୀ ଦାନାମୃତ ଅଧିଶୀ

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ରାମଗାଥା

ବନ୍ଦେ ସୁନା ଗୋବିନ୍ଦ ସେ ଦଶ ଅବତାର
ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ନିବାରି ଗୋ ଦୁର୍ଗତି ନାଶ କର ।
ଗୋପୀଏ କୋଇଲୁ ଶୁଣ ଶୁଣ ଗୋ ମିତଣି
ଶ୍ରବଣେ ତାହାର ଗୋ ପୁଣ୍ୟ-ଧନ ଶୁଣି ।
ଶଙ୍ଖାସୁର ବୋଲି ଦଇତେ ଗୋ ପୂର୍ବେ ଥିଲା
ବ୍ରହ୍ମା ଠାରୁଁ ବେଦ ହରି ଜଳରେ ପଶିଲା ।
ବ୍ରହ୍ମାର ଗୁହାରି ଶୁଣି ଗଲ୍ ତାର ପାଇଁ
କୃଷ୍ଣର ସଙ୍ଗତେ ତାର ରହିବିତା ନାହିଁ ।
ଧରିଲୁ ସଜନି ସେ ଗୋ ମତ୍ସ୍ୟ ଅବତାର
ପାସୁନା କରନ୍ତୁ ଯାହା ଶସ୍ୟକ ସଂସାର ।୫।
ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ପଦ୍ମ ଶୋଭେ ଚତୁର୍ଭୁଜେ
ଜଳର ଭିତରେ ଗୋ ପଶିଲେ ଦେବାଗ୍ରଜେ ।
ପରଶ୍ରମ କାଳେ ଗୋ ମାଇଲେ ଶଙ୍ଖାସୁର
ବେଦ ଦେଇ ବ୍ରହ୍ମାର ସନ୍ତାପ କଲ ଦୂର ।
ପୁଣି ପୁଷ୍ଟପଣେ ସେ ଗୋ କୂର୍ମରୂପ ଧରି
ପୃଷ୍ଠରେ ବହିଲ ଗୋ ମନ୍ଦର ନାମେ ଗିରି ।
କ୍ଷୀରଜଳ ମନ୍ଥନ ଗୋ କଲ ତାର ବୁଦ୍ଧିଁ
ତହୁଁ ଉପୁଜିଲ ଗୋ ବିବିଧ ମଣିଷୋଧୂ ।
କାଳକୂଟ ବିଷ ଶୁଝାଇଲୁ ତିଁ ଶୁଭର
ପ୍ରପଣେ ପୂରିଲା ଗୋ କମଳା ନାମେ ନାରୀ ।୧୦।

ପୁଣି ଭୂସ୍ୱପକ୍ଷେ ଗୋ ବରାହରୂପ ଧରି
ଉଦ୍ଧାରିଥାଏ ହୋଇଲ ଅଗାଧ ସିନ୍ଧୁ ବାରି ।
ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ଦାନବଙ୍କୁ ପ୍ରାଣେ ନାଶ କରି
ଦାନ୍ତମୂଳେ ଧଇଲେ ଅଖିଳ ବସୁନ୍ଧରା ।
ତହୁଁ ପୁଣ ଧରିଲ ହେ ନରସିଂହ-କାଏ
ନାଶକଲ ଦର୍ପିଷ୍ଠ ଦୁର୍ମତି ଦେବତାଏ ।
* ପ୍ରଳୟ ଦାଉଡ଼ ଥିଲା କଶ୍ୟପ କୁମାର
ତ୍ରିଭୁବନେ ସମାନ ଯେ ନାହିଁ ବଳଧର ।
ଦିକ୍‌ପାଳ କୁବେର ବରୁଣ ଯମ ସାଏ
ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ପବନ ଅନେକ ଡରେ ଭୟେ । ୧୫ ।
ଛାଡ଼ିଲେ ଯେ ଯାହା ସ୍ଥାନ ଲୁଚିଲେ ଧାଏ
ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ଭ୍ରମିଲେ ସାମାନ୍ୟ ଜନ ପ୍ରାଏ ।
ପ୍ରହଲାଦ ହୋଇଲା ଯେ ତାହାର ନନ୍ଦନ
ଶୈଶବରୁ ଥିଲା ହରି-ଚରଣେ ବନ୍ଦନ ।
ହରି-ସେବା ନିଷେଧ ହେଲା ପିତା ତାର ବଳେ
ବହୁଳ ସଂକଟେ ଗୋ ଅଦ୍ଭୁତ ଶାସ୍ତି ଦେଲା ।
ତଥାପି ନ ଛାଡ଼ିଥିଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ନାମ
ନିରନ୍ତରେ ହରିଙ୍କି ଭଜିଲା ଅବିଶ୍ରାମ ।
ପରମ ଭକତ ଯେ ଅଟଇ ପ୍ରହଲାଦ
କୃଷ୍ଣ ଛଡ଼ି ଅନ୍ୟ ବାଣୀ ନ ଲଭଇ ସ୍ୱାଦ । ୨୦ ।
ଭୃତ୍ୟ ଅପମାନ ସେ ଯେ ନ ସହିଲ ସେହୁ
ସ୍ତମ୍ଭରୁ ବାହାର ହେଲା ନୃସିଂହରୂପ ହୋଇ ।
ଅଙ୍କ ଉପରେ ଗୋ ଦୈତ୍ୟ ଥୋଇ ବସି
ନୃସିଂହ ନଖରେ ଗୋ ଉଦରେ ଦାରି ଅସି ।

---

* ପ୍ରଳୟ—ପ୍ରବଳ

ଛୁଟି ଛୁଟି ଶବଦ ଭେଦାନ ବାଣଗଣ
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶତ୍ରୁ ଗୋ ଘୁମାଇ ଅନୁକ୍ଷଣ ।
ଦାନ୍ତ ରଡ଼ିମଡ଼ି ଗୋ ବାଜୁଛି ଫଟ ଫଟ
ତ୍ରିଭୁବନ ଦମକିଲ ଶବଦ ଘଟ ଘଟ ।
ଛିଡ଼ି ଦ୍ରୁମ ବିଘାତେ ଯେ ପର୍ବତ ଦ୍ରୋଣ ବୃକ୍ଷ
ଶିରେ ଧରି ନେଇ ଗୋ ଦମନ୍ତି ବାମ୍ବରଣ । ୨୫ ।
ଅଧାରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୋ ପବନ ତେଜୋମୟ
ନୃସିଂହ ସ୍ୱମରଣନ୍ତ ଧରଇ ରୂପ କାୟ ।
କୁଳିଶ-କଠିନ ଯେ ଦଶଣ ଦନ୍ତପନ୍ତି
ବାସନ୍ତେ ଦଂଷ୍ଟ୍ରଜନନି ତେମନ୍ତ ଏସନ୍ତି ।
ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଟଇ ତାହାର ଦୋନି ଆଖି
ସ୍ୱର୍ଗିଙ୍କ ଦେଇଣ ଗୋ ଦଇତଙ୍କୁ ଦେଖି ।
ଚଣ୍ଡ ଚକ୍ଷୁ ଯେଣୁ ପ୍ରହ୍ଲାଦଙ୍କୁ ଅନାଇ
ଲଗତକଣ୍ଠି ଅନାଦ ଦରିବାଧ ପାଇଁ ।
ରଥୀ ମହାରଥ ଅତିରଥମାନେ ଥିଲେ
ସେ ଯାହାର ଶସ୍ତ୍ର ସେ ଭୂଷନ୍ତି ସନ୍ନାହରେ । ୩୦ ।
ମାୟାବନ୍ତ ଦାନବ ଆକାଶପଥେ ଗଲେ
ଜଳଧାର ଅନଳ ପର୍ବତ ବୃଷ୍ଟି କଲେ ।
ଯେତେ ଶସ୍ତ୍ର ପ୍ରହାରେ ଗୋ କଲେ ମହାବୀରେ
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ପଡ଼ିଲେ ଗୋ ଯୋଜନ ଅନ୍ତରେ ।
ସବଳ ଶତଘ୍ନୀ * ଶକ୍ତି ତୋମର ପ୍ରକାଶ
ଯେଉଁ ଶସ୍ତ୍ର ଏ ସେ ଗୋ କରନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ନାଶ ।
ଅତିଧାରୀ ରଶ୍ମିଙ୍କ ଗୋ ବଳବନ୍ତ ଦାଏ
ସୁରଗଣ ଗନ୍ଧର୍ବଙ୍କୁ ଦସ୍ତକ୍ଷ ଭୟ ।

* ଶତଘ୍ନୀ—ଶସ୍ତ୍ର

ତାହାଙ୍କୁ ନାଶନ୍ତେ ଗୋ ଶ୍ରୀହସ୍ତ ଶକ୍ତି ଧରି
ଶଙ୍ଖାସୁର ବେଦର ଉଦ୍ଧାର କଲ ହରି । ୩୫ ।
ଶୂକରର ବେଶ ପଶି ତ୍ରିଭୁବନ ଗ୍ରାସି
ନୃସିଂହ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ହୋଇଲ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ।
କନକକଶିପୁ କ ଛାଡ଼ିଲ ବାଳପ୍ରାଣ
ବେଳ ଘରେ ଅନ୍ଧକକୁ ଦଣ୍ଡର ଚନ୍ଦ୍ରକ ।
ସୁଖ ତଳ ଖଣ୍ଡି ଗୋ ଭୂମିକି ବେଳ ଧର
ସନ୍ନେହ ଶୁଖିଲା ଗୋ ପୃଥ୍ୱିକି ମାଇ ନାଇ ।
ତ୍ରିଭୁବନେ ବିକାଶି ଗୋ ହିରଣ୍ୟ ଦୈତ୍ୟ
ଶ୍ରୀ ନୃହରେ ପଶାଇ ତାର ବିଦାରିଲେ ବକ୍ଷ ।
ପ୍ରହ୍ଲାଦ ବଞ୍ଚିଲା ସିଂହାଙ୍କୁ କଲ ନାଶ
ସୁହନ୍ଦା ପାଇଲା ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ବାସ । ୪୦ ।
ଭୁଷ୍ଟପଣେ ପଶି ଗୋ ବାମନ ରୂପ ଧରି
ଯଜ୍ଞ କରୁଥିଲା ବଳି ଦେବଙ୍କ ଅରିହ ।
ଦ୍ୱାରରେ ଗୁଡବଣ ତାର ହୋଇଲେ ବାମନ
ମଧ୍ୟର ଶୁଣଇ ସାମବେଦର ଗାୟନ ।
ବେଦ ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଶରୀର ଗୁଣ ବଳି
ଆନନ୍ଦେ ନମିଲା ତାର ଅଙ୍ଗୁଳି ଗଣି ।
ବୋଇଲା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଶ୍ରୀମୁଖୁ ମୋର ଆଣ
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଉତ୍ତରକୁ ନେଉଛି ଯେତେ କ୍ଷଣ ।
ରାଜୀବଲୋଚନ ମୋହନ ରୂପଭସ୍ମେ
ତରୁଣେ ପଢ଼ିଲା ଜାଣ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗ ଭାବେ । ୪୫ ।
ଉଠି ବସି ସ୍ନାନ କରି ଧନପତି ଶୋଭ
ମସ୍ତକେ ଧରେଣରେ ଭୂଷଣର ତାର ଧୂଳି ।
ବୋଲିଲ ବ୍ରହ୍ମଣ ମାଗ ଚାହିଁ ପ୍ରଭୁ ଦଣ୍ଡ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ଯାହା ଗ୍ରାମ ଆଦ ଦଣ୍ଡ ।

ହସ୍ତୀ ଅଶ୍ୱ ରଥ ଏ ଭଣ୍ଡାର ପରିବାରେ
ମଣି ରତ୍ନ ଧନ୍ୟାଦିକୁ ସେ ତୋର ବାସ୍ତବ ।
ତୋର ପଶୁ ସଦାପାଣି ବାଞ୍ଛେଁ ମୁଁ ପାଇବ
ଭୂ ଦାତା ମାଗିବୁ ବଟୁ ଜାଣି ନ ଭଣିବ ।
ଲୁବଧିତ କହନ୍ତି ଭୂ ଶୁଣି ବଳି ରାଏ
ବୋଲିବାଟେଁ ବାସୁଦେବ ବଟେଶ୍ୱ ଶରୀଏ । ୫୭ ।
ଶାସ୍ତ୍ର ନ ଯାଏ ସ୍ୱର୍ଗ କାମନା ବ୍ରାହ୍ମଣ
ବଚନ ଶୁଣିଲେ ଭୂ ମୁଁ ଦେବି ବାମନ ।
ମନ୍ତ୍ରୀର ମାତ୍ର ଭୂ ତୋ ନ ପାରିବୁ ଜାଣି
ଦାନ ଦେଲେ ସମସ୍ତ ହରିବ ଏହୁ ଶିଶି ।
ଦହନ୍ତି ସୁଜନ ବାଣୀ ଶୁଣ ମହାସୁର
ନାରାୟଣ ଜାଣି ଭୂ ଜଗତେ ଭର୍ମା ଭଗ୍ନ ?
ଯଜ୍ଞ ଦାନ ଭବ ଯାର ଉଦ୍ଦେଶେ ଜନନ୍ତେ
ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜାଣି ଯୋଗୀ ଧରନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ।
ସେ ହରି ଯାଚିବ ଭୂଇଁ ମୋର ଜଣୁଁ ଦାନ
ସତେ କି ହୋଇବି ମୋର ଏତେ ବଡ଼ ପୁଣ୍ୟ । ୫୮ ।
ମନ୍ତ୍ରୀର ବଚନ ସ୍ୱର୍ଗ ଅନାଦରି ଭବ
ସଙ୍ଗରେ ପୂଜିଲା ଅତିଶ ପରମାଦର ।
ସତ୍ୟ ଭଗବନ୍ତ ତାକୁ ସନ୍ତୋଷ ଭଜନ
ତିନିପାଦ ଭୂମି ଦାନ ମାଗିବାର ପାଇଁ ।
ଛଳ ନ ଜାଣିଲ ସେ ବଚନ ବଳି ଦେଲା
ତିନିପାଦ ମାଟି ତ୍ରିଭୁବନ ତାର ନେଲା ।
ଚରଣ ବଢ଼ାଏ ବଳି ପାତାଳକୁ ଗଲା
ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବାନିମିତ୍ତେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗ ଦେଲା ।
ବାଣ୍ଡୁଅଛି ବଳି କି ସେ ମଣ୍ଡିବାକୁ ଦେଇ
ଚରଣ ଶୁଣିଙ୍କ ବଳି ଧନ୍ୟ ତାର ଦେହୀ । ୬୦ ।

ଯେତେକ ମହାଦାନାଙ୍କେ ଗୋ ଦୁଷ୍ଟପଣେ ଯୁଦ୍ଧ
ପାତାଳ ଭୁବନେ ତାଙ୍କୁ ବସଇଲୁ ବାଧି ।
ଯେତେ ମୁଁ କହିବି ସଖି ତାର ଦୁଷ୍ଟପଣ
ପର୍ଶୁରାମ ଅବତାରେ ହୋଇଲୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।
ପିତା ବୋଲେ କଲୁ ମାତା ମସ୍ତକ ଛେଦନ
ପିତାଶତ୍ରୁ ମାରିଲୁ ଗୋ ସହସ୍ର ଅର୍ଜୁନ ।
ଘୋର ଦାବାନଳ ପ୍ରାୟେ ପର୍ଶୁ ଏ କରେ ଧରି
ଏକୋଇଶ ବାର ଗୋ ନିଃକ୍ଷତ୍ର ପୃଥ୍ୱୀ କରୁ ।
ନିଷ୍ଠୁର ଦୋଷେ ଗୋ ଅନେକ କଲୁ ନାଶ
ସେ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କେ ସଖି ଦେ ପିବା ବିଶ୍ୱାସ । ୬୯ ॥
ରାମ ଅବତାରେ ଦଶରଥ ଘରେ ଜାତ
ମୁନି ଯଜ୍ଞ ରକ୍ଷିଣ ତାଡ଼କା କଲେ ହତ ।
ଗଉତମ-ନାରୀ ହୋଇଥିଲୁ ଗୋ ପାଷାଣ
ଚରଣ ଲାଗନ୍ତେ ତାର ନାଶିଲୁ ଦୂଷଣ ।
ପ୍ରଚଣ୍ଡ ମହେଶ-ଧନୁ ଦେଲା ଖଣ୍ଡ କରି
ବାହୁ ହୋଇ ଆଣିଲୁ ଗୋ ଜନକକୁମାରୀ ।
ବାହୁ ହୋଇ ଆଣନ୍ତେ ପଥରେ ପର୍ଶୁଧର
ପଥ ଓଗାଳନ୍ତେ ତାଣୀ କହିଲେ ନିଷ୍ଠୁର ।
ପର୍ଶୁରାମ-ଦର୍ପ ରାମ ଧନୁ ଆକର୍ଷିଲୁ
ଅପମାନେ ପର୍ଶୁଧର ଅରଣ୍ୟେ ପଶିଲୁ । ୭୦ ॥
ତହୁଁ ଆସି ପ୍ରବେଶ ଅଯୋଧ୍ୟାନାମେ ପୁରୀ
ରାମସୀତା ସୁଖେଁ ଗୋ ଭରତ ନନ୍ଦନାଥ ।
ସ୍ୱବିସ୍ତାର ସୁଖେଁ ଗୋ କୁରଣ ନୃପବାର
ସ୍ୱବିସ୍ତୃତ ମଧ୍ୟରେ ସେନେହୁ ଉଦ୍ଧାର ।
ସକଳ ଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେହି
ମନରେ ସୁଖି ଭାବିଲେ ପାଇବ ଏ ମହି ।

ଦଶରଥ ରାଜନ ଗୋ ବସିଥିଲେ ଏବେଣୁ
ରାମଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟରେ ରଜା କରିବା ନିମନ୍ତେ ।
ଘରେ ଘରେ ଉତ୍ସବ ଗୋ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର
ସକଳ ଦେଶଙ୍କୁ ଗୋ ପଠାଇଲେ ଦୂତବର । ୨୫ ।
ରାମରଜା ହୋଇବେ ଶୁଣିଣ ତ୍ରିଭୁବନ
କି କହିବା ନରନାରୀ ହରଷିତ ମନ ।
ଆପଣେ ବଶିଷ୍ଠ ଶୁଭଲଗ୍ନ ଗୋ ଥୋଇଲେ
ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ରାମ ରଜା ହୋଇବେ ଘୋଷିଲେ ।
କଇକେୟୀ ରାଣୀର ମନ୍ଥରା ନାମେ ଦାସୀ
ରାଣୀଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିକି ସେ ମନ୍ଥରା କଲା ଆସି ।
ବୋଇଲା ରାଜନ ପୂର୍ବେ ଦେଇଛନ୍ତି ବର
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ଗୋ ଭରତକୁ ରଜା କର ।
ବନକୁ ଗମନ ଗୋ କରନ୍ତୁ ସୀତାପତି
ଅବଶ୍ୟ କରିଣ ଗୋ କହିବା ବିନତି ।
ମନ୍ଥରାର ବଚନେ ଭୁଲିଲେ କଇକେୟୀ
ଭୂଷଣ-ଚନ୍ଦନ ମୋତେ କର ବାହୁଡ଼ାଇ ।
ମାତାଙ୍କୁ ଅଧିକ ଗୋ ଭଜନ୍ତି ରାମ ମୋତେ
ଦୁର୍ଗମ ବନକୁ ତାଙ୍କୁ ପେଷିବ କେମନ୍ତେ ।
କଇକେୟୀ ବଚନ ମନ୍ଥରା ନାରୀ ଶୁଣି
ନାନା ପ୍ରକାରେ ଶିଖାଇଲା କୁଟବାଣୀ ।
ମନ୍ଥରାର ବଚନେ ରାଣୀ ଧର୍ମ ନ ବିଚାରି
ଦଇବ ଲେଖନ କେ ପାରିବ ଅନ୍ୟ କରି ।
କଇକେୟୀ ରଜାଙ୍କୁ ମାଗିଲେ ଯାଇଁ ଦାନ
ଭରତ ହୋଇବେ ରଜା ରାମ ଯିବେ ବନ । ୨୬ ।
କଇକେୟୀ ମୁଖରୁ ଦାରୁଣ ବାଣୀ ଶୁଣି
ହାରିଲେ ଚେତନା ରଜା ପଡ଼ିଲେ ଧରଣୀ ।

ଚେତନା ପାଇଣ ସେ କୋଇଲେ ଦଶରଥ
ଅଗୋ କଇକେୟୀ ମୋତେ ନର୍କେ ଦେଲୁ ତୁହି ।
ଧିକ ଧିକ ବାଣୀ ରାଜା ପୁଣି ବୋଇଲେ
ହା ହା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବୋଲି ଭୂମିରେ ଶୋଇଲେ ।
ରାମ ତପ ଦୂରକୁ ପେଷିଲେ ଘୋର ବନ
ଆଉ କି ଏ ମହଲରେ ରହିବ ଜୀବନ ।
ଡାକଗ୍ରାହି * ଅଇଲୁ ତୁ ହିଂସ୍ର ରୂପ ଧରି
ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ ହରୁଅଛୁ ଧର୍ମ ନ କରୁଛ । ୯୦ ।
ଜାନକୀକୁ ଅଧିକ ଦେଖାଇ ରାମ ତୋତେ
ବନବାସ ଦୁଃଖ ତାଙ୍କୁ ଦେବୁ କି କେମନ୍ତେ ?
ଯେତେ ତୁ କହନ୍ତୁ ମୋର ନ ଶୁଭୁ ଏ ବାଣୀ
ରାମର ବନ୍ଧନ ମୋତେ ନ ସହ୍ୟ ତରୁଣି ।
ଶୁଣି କୋପେ କହଇ ସେ କଇକେୟୀ ରାଣୀ
ନ କହ ନ କହ ରାଜା ଅହଂକୃତ ବାଣୀ ।
ଆଜ୍ଞା କର ତୁମ୍ଭେ ରାମଙ୍କୁ ଯେମି ଅଛୁ
ଚଉଦବରଷ ରାମ ଯାଉବାନେ ଚଳୁ ।
କଇକେୟୀ ବଚନ ଶ୍ରବଣ ହୃଦ ଫାଟି
ରାଜାଙ୍କର ହୃଦରୁ ପ୍ରାଣରେ ପୁଣି ଘୁଣି । ୯୫ ।
କହେ କହେ ରାଜା ପୋ ଡାକିଲେ ହାରହାରେ
ରାମଙ୍କୁ ସୁମର ପ୍ରାଣ ଛାଡିଲେ ଭୂମିରେ ।
ନନ୍ଦନଙ୍କୁ ଜଳ ପୋ ଦାନ୍ତଇ ଅଶ୍ରୁଯାମ
ଚେତନା ହୋଇଲେ ଏମା ବୋଲୁଅଛି ରାମ ।
କଇକେୟୀ ବଚନେ ଯେ ରାଜାର ମରଣେ
ରଥ ଚଢ଼ିଗଲା ମନ୍ତ୍ରୀ ରାମର ଭୁବନେ ।

---

* ଶତ୍ରୁକୁଳ ସଂହାରକାରିଣୀ ମୂର୍ତ୍ତିବିଶେଷ

ମଙ୍ଗଳ ସୁବେଶ ହୋଇ ରାମସୀତା ବେନି
ସଫଳ ସୁର-ନର ସେ ପୁଲକ ମେଦିନୀ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣେ ବନ୍ଦଇ ମନ୍ତ୍ରୀବର
ରାଜା ଆଜ୍ଞା ଘେନ ରାମ ଉଠେ ଥାଉଁ ବାରୁ ।୧୦୦।
ମର୍ଯ୍ୟାଦ ବଚନେ ରାଜାଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଘେନି
ବାହାର ହୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ରାମସୀତା ବେନି ।
ସୀତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ରାମ ଆରୋହିଲେ ରଥ
ଜନାଇ ଚଞ୍ଚଳ ବାଞ୍ଛ ନ ଦେଖଇ ପଥ ।
ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ପବନ ମଦନ ମନୋହର
ଜଳଧରବପୁ ବନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାଣେଶ ରାମର ।
କେଶର କାଳିମା କି ଯେ ଭ୍ରମର ବସିଲ
ଅମାବାସ୍ୟା ନିଶି କି ଯେ କେଶରେ ପଶିଲ ।
ମସ୍ତକେ ଶୋଭିତ ପାଗ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଲେଖନ
ପାଗରେ କନକ କଳି ଜଗତର ମନ । ୧୦୫ ।
ପାଗର ଉପରେ ଯେ ମୁକୁଟ ବିବାଂଧାକ୍ରୁ
ଦେଖୋଇଲେ ଅଜଦା କି ବିମଳେ ଭୃଙ୍ଗପନ୍ତି ।
କାନ୍ଧରେ ମଣି ଖଞ୍ଜି ବଣ୍ଟରେ କୁଣ୍ଡଳ
ଅକଳଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣଇନ୍ଦୁ ବଦନମଣ୍ଡଳ ।
ସୁନ୍ଦର ଭ୍ରୂଲତା ନାସା ଅଧର ଦର୍ପଣ
ବହଇ ମଧୁର ବାଣୀ ରାଜାଦେଲେଭବ ।
ସ୍ଥୂଳ ବତ୍ରିଲ ଯେ ଆଜାନୁ ବେନି ବାହୁ
ଦାଇତ-ଦନ୍ତକୁ ଯାର ବାହୁ-ବାଣ ସ୍ନେହ ।
ଭୁବନ୍ଧୁ ବସ୍ତ୍ରରେ କି ଯେ ମର୍ଦ୍ଦିତ ଦିବାଟି
ହୃଦୟର ଉପରୁ ପଡ଼ିଛି ଦିଶିଭଟି । ୧୧୦ ।
କଟି କଟି ଖଞ୍ଜି ଯେ ନିତମ୍ବର ଠାଣି
ଦୁହିଁ ଚରଣ ଶୋଭି ରାଜହଂସ ଜାଣି ।

ଟହଳର ଉପରେ କି ମଞ୍ଜୁ ସିଂହ ରୂପ
ରଥ ପିଣ୍ଡିକାରେ ଗୋ କେମନ୍ତ ରାମ ଶୋଭା ।
ରାମ ରୂପ ଦେଖି ଗୋ ସକଳ ଦେଶଜନ
ଏକକୁ ଆରେକ ଚାହିଁ କହନ୍ତି ବଚନ ।
କେ ବୋଲଇ ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁଙ୍କ ମହାଭାଗ୍ୟ ବଳ
ଦଶରଥ ରାଜାଙ୍କ ଯୋ ହେଲା ପୁତ୍ର ରୂପ ।
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁଙ୍କ ତପସ୍ୟାର ଫଳ
ଫଳିତ ହୋଇଅଛି ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳ । ୧୧୬ ।
ସୁରସୁନ୍ଦରଙ୍କର ମଧ୍ୟେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଯିଏ ଏହି
ଗଞ୍ଜଇ ନବୀନ ମେଘ ଦେହ ଶ୍ୟାମଦୀପ୍ତି ।
କେ ବୋଲଇ ଏହି ଯେ ଭାଙ୍ଗିଲା ଶିବଧନୁ
ପାଇଲା ସୀତାକୁ ଯେ କାଞ୍ଚନବର୍ଣ୍ଣ-ତନୁ ।
ଦଶରଥ ରାଜାର ଜୀବନ ସାଧୁ ସାଧୁ
ପୁତ୍ର ସାର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସୀତାପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ।
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କୌଶଲ୍ୟା ଦେବୀଙ୍କ ଉଦର
ଜଗତଜନବାସ ଯହିଁ ଲୁଅଇଲା ଘର ।
ଧନ୍ୟରେ ସୃଜିଛି ଭୂମି ଅନୁଷଙ୍ଗରେ
ନାହିଁ ନାହିଁ ଏ ରୂପ ଗୋ ତିନି ଭୁବନରେ । ୧୨୦ ।
କେ ବୋଲଇ ସର୍ବଥା ଯେ ନୁହଇ ମାନବ
ଦଶରଥ ଘରେ ଜାତେ ହେଲେ ବାସୁଦେବ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତହିଁ ବନ୍ଧୁ ସବୁଙ୍କର ଅଗ୍ର
ଅଠାରେ ଚନ୍ଦନ ବର୍ଣ୍ଣୀ ଦେଖାଇ ଥାଇ ଶଶୀ ।
ଦୃଷ୍ଟିକୁ ସାରଥି ରଥ ସ୍ଥିର କର ଶଙ୍ଖ
ରାମରୂପ ଦର୍ଶନେ ଲୋଚନ ତୃଷ୍ଣା ନଷ୍ଟ ।
ଯାଉଛନ୍ତି ପିତା ଆଜ୍ଞା ଧରୁଛନ୍ତି ମନେ
ଜନମନ ରଞ୍ଜିଲେ ଗୋ ଲୋଚନ ଚାହାଣେ ।

ପ୍ରଥମ ମଙ୍ଗଳ ଗୋ ମଙ୍ଗଳ ବେଶ ହୋଇ
ସକଳ ଭୁବନ ଜନମନଙ୍କୁ ମୋହଇ । ୧୨୫ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରାମ ଶୃଙ୍ଗାର ଭୁବନ
ଦେଖିଲେ ଗୋ ଦଶରଥ ଭୂମିରେ ଶୟନ ।
ରାଜାଙ୍କ ଚରଣେ ରାମ ନବୋଇଲେ ଶିର
ଶିରେ କର ଦେଇ ଉଣ୍ଠ ହୋଇଲେ ଭୂମିରୁ ।
ଦେଖିଲେ ରାଜନ ମନ ହୋଇଅଛି ଛନ୍ନ
ଶିରା ଭଙ୍ଗ ଦେଖି ଗୋ ଆକୁଳ ରାମ ମନ ।
ବୋଇଲେ ରାଜନ କହି ଦୁଃଖ କି ନିମନ୍ତେ
କି ଅବା ଅଶୁଭ ଦେ.ଇ (ତବ) ମୋହର ନିମନ୍ତେ ।
ଗଜଦନ୍ତ ପଲଙ୍କ ଡମ୍ବାଇ ଘଲ ତେଜ୍ୟା
କି ନିମନ୍ତେ ମହାରାଜ ଧର ଭୂମିଶଯ୍ୟା ।୧୩୦।
ସକଳ ମଣ୍ଡଳ ଜିଣିପଣ ଯାଉ ଦାଖ
ଯନ୍ତ୍ରାଙ୍କେନେ ଭୂତ କର୍ମା ଛନ୍ତି ନାଃଶ୍ୱାସ ।
କି ଅବା ଦେବଣ ଦଂଯାଧି ହୋଇଲା ଶରୀରେ
କି ନିମନ୍ତେ ମହାରାଜା ଶୟନ ଭୂମିରେ ।
ମାଂଭୂଳ ନୃପତିଙ୍କ ଯେ ଭରତ ଅଛି ରହି
ତାହାଙ୍କୁ କି ଦେଅ ଦେ ରାଜାଙ୍କୁ ଅବା କହ ।
କି ଅବା ଅପ୍ରାଧ କଲେ ଜନନୀ ମୋହର
ମାତାମାନେ ନ ସେବିଲେ ଚରଣେ ତୁମ୍ଭର ।
କେ ଅବା ଜଗତେ ତୋତେ ଚାହିଁଲୁ ଅବର୍ତ୍ତ (ଅନିଷ୍ଟ)
ବାଟୋଗରେ ବାହାର ସବଂଶକର ଭୃତ୍ୟ ।୧୩୫।
କି ଅବା ଅପ୍ରାଧ କୋଲେ ଦଲୁ ଦାସଦେଶ
ଏକୁ ଯାହିଁ ଭେଜିବ ଘଟକ ଦେଖୁ ନାହିଁ ।
କି ଅବା ଅପ୍ରାଧ କୋଲେ ହୋଇଲା ମୋହର
ବୋଧକୁ ଦରବା ଦଣ୍ଡ ଦେ ଇଚ୍ଛା ତୋହୋର ।

ଦଶରଥ ଶବ୍ଦରୁ ପରେ ଅନ୍ତରେ ସମ୍ଭାଇ
ରାଜାର ଦୁଃଖିତ ଦେଖି ସହିଣ ନ ପାଇ ।
ରାମର ଅଭେଦ ସେ କଳାପ ବାଣୀ ଶୁଣି
* ଦଉ ଲେଉଟାଇ ସେ ଘୁଞ୍ଚିଲେ ନୃପମଣି ।
ଏଥାଦେଲେ ରାମ ବୋଲି ବଚନ ବୋଲନ୍ତେ
ଅଷ୍ଟ ଦିଗ୍ଧି ଦିଗପାଳେ ସଚତ ନୋହିଲେ । ୧୬୦ ।
ରାଜାର ମଣ୍ଡନେ ଦଣ୍ଡଦେଷ୍ଟା କହନ୍ତେ ବାଣୀ
ରାଜା ଅଜ୍ଞା କହିଲ ତୁ ଶୁଣ ନୃପମଣି ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ରାଜା ଭରତଙ୍କୁ କଲେ
ଚଉଦ ବରଷ ବନବାସ ହୋଇବେ ହେଲେ ।
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେ ହରଷଚିତ୍ତ ହୋଇ
ଏ କଥାକୁ ରାଜନ ଦୁଃଖିତ କାହିଁପାଇଁ ।
ରାଜା ଅଜ୍ଞା ସମାନ ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ମୋତେ
ଏ କଥାକୁ ସଂଶୟ ନ କର ଦୋଷ ଚିତ୍ତେ ।
ପିତା ଅଜ୍ଞା ପାଳିବି ରଖିବି ତୋର ବଚନ
ରାଜା ହୋଇ ଭରତ ସେ ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ । ୧୬୫ ।
ପିତାର ନବଶ୍ରୀ ସେ ବାହାର ରାମ ହୋଇ
ମାତାର ମନ୍ଦିରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଯାଇ ।
ରାମ ରାଜା ହୋଇବେ ମଙ୍ଗଳ ଶୁଭ ବେଳା
ପୂଜନ୍ତି ଇଷ୍ଟ ଦେବତା ରାମର ଜନନୀ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଜନନୀ ଚରଣେ ଶିର ଦେଇଣ ଶୋଇଲେ ।
ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ଦେବୀ ଉଠିଲେ ହରଷ
ଉଠ ଉଠ ରାମ ବୋଲି ଦେଇ ଆଶିଷ ସେ ।

---

* ଦଉ—ଦଣ୍ଡ, ଶାସ୍ତି ।

ଉଠି ଦିନେ ଭାଇ ରାମ ଜନନୀଙ୍କ ସ୍ଥୁଁ
ଭାଇଦ୍ୱେଷ୍ଟୀ ଭରତ ସହିତ ରାମ ଭକ୍ତ ।୧୬୦।
ଭାଇଙ୍କୁ ଜନନୀଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ ବାରୁ
ଫେରାଇବେ ଭରତ ଯିବା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର ।
ଚଉଦ ବରଷ ବାସ ଭରତ ମୁଁ ବନେ
ଏ କଥାକୁ ଜନନୀ ନ ଭାଇ ଦୁଃଖ ମନେ ।
ଶୁଣି କଉଶଲ୍ୟା ଯେ ପଡିଲେ ମୋହ ଯାଇ
ଏହିସ୍ତି ପଡିଲେ କି ବଜ୍ରାଘାତ ପାଇ ।
ଘଡ଼ିକ ଉତ୍ତାରୁ ଚେତ ପାଇଲେ ଚେତନ
ଶୋକେ ଗଦଗଦ ହୋଇ କହନ୍ତି ବଚନ ।
ଆଉ କେବେ ଏମନ୍ତ ନ ବୋଲ ରାମମଣି
ସେକ୍ଷୁ ଦୁଷ୍ଟ ବଚନ କାହିଁ ଭଷୁ ଆଣି ।୧୬୫।
ଅନାଥ କରିବ ସୁକୁମାର ଶ୍ୟାମ କାଏ
ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଝୁରଇ କାଳ ଯାଏ ।
ଚଉଦ ବରଷ ତୁ ରହିବୁ ଘୋର ବନେ
ଜନନୀ ଦୁଃସହ ଦୁଃଖ ନ ଭାବୁ ମନେ ।
ପିତା ଯେବେ ବନକୁ ପେଷିଲେ ନ ଯିବୁ
ଶୁଣ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମୁଁ ତୋହ୍ମୋର ଗର୍ଭଧାରୀ ।
ମୋହ୍ମୋର ବଚନ ଯେବେ ନ ଯାଅ ବନକୁ
ନ ଭାଇ ବରଷ ସୁଖ ମୋହ୍ମୋର ମନକୁ ।
ଭାଇ ଭେନି ଯୋଡ଼ି ରାମ କରନ୍ତି ବିନଏ
ମୋହ୍ମୋର ଆଏତ ତୋ ନୁହଇ ଶୁଣ ମାଏ ।୧୭୦।
ଏ ଦେଖୁଅ ଭାବେଛି ଗୋ ମୋହର ପିତର
ଯେସନ ମୁଣ୍ଡିକା ପିଣ୍ଡ ଭୁବନ ଭିତର ।
ତୁମ୍ଭେ ତ ନ ଜାଣ ପିତା ଭଗତ ବସ୍ତର
ସକଳ ନିର୍ମଳ ବୁଦ୍ଧି ହୃଦସ୍ଥ ବାହାର ।

ପୂର୍ବେ ତ ଶୁଣିଛ ଯାହା କହେ ପର୍ଶୁଧର
ପିତା ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ କାଟିଲେ ମା'ଶିର ।
ମାତାଙ୍କୁ ବଧିଲା ପିତା ଆଜ୍ଞାରୁ ଯେମନ୍ତେ
ବନକୁ ଜନନି ମୁଁ ଯେ ନ ଯିବି କେମନ୍ତେ ।
ତାଙ୍କର ବଚନ ମୁଁ ରକ୍ଷିବ ଯୋଗ୍ୟଜନ
ତୋହୋର ଚରଣ ପୁଣି କରିବ ଦର୍ଶନ ।୧୬୫।
ପିତା ଆଜ୍ଞା କେମନ୍ତେ ମୁଁ ଲଙ୍ଘିବି ଜନନି
ଧର୍ମ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଲେ କି ରହିବ ଜୀବନ ?
ସତ୍ୟକୁ ସହିତ ସିନ୍ଧୁ ନ ଲଙ୍ଘଇ କୂଳ
ସତେ ଜଳ ବୃଷ୍ଟି ଯେ କରଇ ଅଖଣ୍ଡଳ ।
କାହି ରାମ ପଦରେ ଲୋଟାଇଛନ୍ତି ମାତା
ଏମନ୍ତ ଦୃଢ଼ ତ ପୁଣି କରଇ ବିଧାତା ।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଘେନି ମନ୍ଦିରୁ ବାହାର
ବାମହସ୍ତେ କୋଦଣ୍ଡ ଦକ୍ଷିଣ କରେ ଶର ।
ସଙ୍ଗେ ଜାନକୀ ଦେବୀ ହୋଇଲେ ବାହାର
ନିର୍ମଳ ଶରଦ ଇନ୍ଦୁ ବଦନ ଯାହାର ।୧୭୦।
ବାହାର ହୋଇଲେ ସଙ୍ଗେ ସୁମିତ୍ରା କୁମର
ଦେଖିଁ ନର ନାରୀ ଯେ ହୁଅନ୍ତି ହାହାକାର ।
କେ ବୋଲିବ ରାମ ରାଜା ନୋହିଲେ କେମନ୍ତେ
ପାଦଗତି ହୋଇ ତ ଚଳନ୍ତି ରାଜପଥେ ।
ଶଶୀ ଦିବାକର ନ ଦେଖନ୍ତି ଯାର ଛାୟା
ରାଜପଥ ମଧ୍ୟରେ ତ ଚଳଇ ସୀତାୟା ।
ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଉଛନ୍ତି ସୁମିତ୍ରା କୁମର
ତ୍ରିଲୋକ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରମି ନଗରୁ ବାହାର ।
ଯାଚି ବସ୍ତ୍ର ଦେଇଲେ, ଦେଇଲେ ମଣିଗଣ
ବାହନ ଯୋଗାନ୍ତୁ କମ୍ବା ହେଲେ ଭୂଷଣ ।୧୭୪।

ଏମନ୍ତ ଅନ୍ତରେ ସ୍ୱର୍ଗ ଆରୋହି ଯହୁଁ
କଇକେୟୀ ଚରିତ ଯେ ବଣିତ ହୋଇଲା ।
ଭରତ ମୋହନ ରଜା ଶୁଣିଲୁ ଦୂତମୁଖେ
ତହୁଁ ବାରଣ ରାମ ନିବେଦିଲେ ଗମନ ।
ଶୁଣି ପୁର ନରନାରୀ ନାନା ଦେଶାନ୍ତର
ସବୁଙ୍କର ଲୋତକ ବହିଲ ଶୋକଭାର ।
ବୋଲନ୍ତି ଏ କଇକେୟୀ ଧିକ ତା ଜୀବନ
ସୁକୁମାର ରାମଙ୍କୁ ପେଷିଲୁ ଘୋରବନ ।
ଜାନକୀ ସଙ୍ଗ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବର୍ଷ ପାଇଁ
ନ ବୁଝିଣ ମହାପାପୀ ଏତେ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ । ୧୮୦ ।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ପାଳିଣ ତ ରାମେ ବନ୍ଦ୍ୟ ଗାଥ
ଧଇଲ୍ୟ ଜଟା ବଳକଲ ଫଳମୂଳ ଗ୍ରାସ ।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ଘେନିଣ ଯେ କଷଣ ସହିଲ
ପଣା ପାସୋର ଲୋକକୁଟେର ଶିଖାଇ ।
ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ରଘୁବୀର
ଗୁରବେ ସିଦ୍ଧାଚଳେ ଯେ ନିବାଶେ ଅଟବୀର ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଯେ ମାତୁଳ ଘରେ ଥିଲେ
ତାହାଙ୍କୁ ବଶିଷ୍ଠ ମୁନି ଦୂତ ପଠାଇଲେ ।
ବେଗେ ଘେନି ଆଣାଇଲେ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ
ସକଳ ଚରିତ ମୁନି କହିଲେ ତାହାଙ୍କୁ । ୧୮୫ ।
ଶୁଣି ଘୋର କଷଣ ପାଇଲେ ଦୁଇ ଜନ
ହୋଇଲେ କି କର୍ମ କଲେ ଅଶ୍ରୁର ନୟନ ।
ବହୁତ ପ୍ରକାରେ ସେ ମାତାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦାକଲେ
ମହୀପାଙ୍କ ବିଧି ପ୍ରକାରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦେଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ସେ ବଶିଷ୍ଠ ମୁନିବରେ
ସିଂହାସନେ ବସାଇଲେ ଭରତ ପ୍ରୀତରେ ।

ବଶିଷ୍ଠ ସହିତ ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ଘେନି
ରାମଙ୍କୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଗଲେ ଭାଇ ବେନି ।
ତତ୍ପର ହୋଇଲେ ଯୋ ରାମଙ୍କୁ ନେବା ପାଇଁ
କଉଶଲ୍ୟା ସୁମିତ୍ରା ଚଳିଲେ କଇକେୟୀ । ୧୯୦ ।
ଥୋଡ଼ାଏ ଦିନ ଅନ୍ତରେ ସନ୍ୟବଳ ଘେନି
ଚିତ୍ରକୂଟେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଭାଇ ବେନି ।
ସନ୍ୟ ଗହନ ଚଳନା ଶୁଣିଲୁ ଅପାର
ଚିତ୍ରକୂଟେ ଥାଇ ତା ଜାଣିଲେ ରଘୁବୀର ।
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏ କାହାର ସନ୍ୟବଳ ।
ଧୂଳି ଭାନୁଙ୍କୁ ଢେଙ୍କ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷମଣ୍ଡଳ ।
ବୃକ୍ଷରେ ଉଠିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଣ୍ଟା ଯାଇ
ଦେଖିଲୁ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଦେନି ଭାଇ ।
ରାମଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେ କହିଲୁ ବୃକ୍ଷେ ଥାଇ
ଆସିଲେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବେନି ଭାଇ । ୧୯୫ ।
ଜନନୀ ଏହାର ରାଜ୍ୟୁଁ ଦେଲା ଘଉଡ଼ାଇ
ଆସୁଅଛି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଏ ମାରିବାର ପାଇଁ ।
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ମାରିଣ ପୃଥ୍ବୀ ଅକଣ୍ଟକ କରି
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ଏ ଭୁଞ୍ଜିବ ରାଜସିରି ।
ଏକ୍ଷଣି ଧନୁରୁ ଛାଡ଼ିବି ଘୋର ବାଣ
ଭୂମିରେ ଶୋଇବେ ଯେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ।
ହତପୁତ୍ର ହୋଇବ ସେ କଇକେୟୀ ରାଣୀ
ଭରତ ରୁଧିର ପାନ କରିବ ଧରଣୀ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଚନେ କୋପିତ ରଘୁବୀର
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୋହୋର ଧନୁଶର । ୨୦୦ ।
ପ୍ରଶଂସା କରିଲ ଭ୍ରାତା ମାରିବା ନିମନ୍ତେ
କହିବାକୁ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନ ପାରେ କ୍ଷମା କରେ ।

ଆମ୍ଭ ନାଶିବ ସେ ଭୁଞ୍ଜିବ ରାଜଶ୍ରୀ
ବୋଇଲୁ ଉଚିତ ଏବା ଅଶୁଦ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ର ।
ଅଧମଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ର ଉଚିତ ଧର୍ମବୁଦ୍ଧି
ଅଶୁଦ୍ଧ ନେବାର ପାଇଁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧ ।
ରାଜ୍ୟଲୁ ତ ନା ନିବ ପାଳିବ ପିତାସତ୍ୟ
ମୋର ବନ୍ଧୁ ତାହାର ଦୁଃଖିତ ଅଛି ଚିତ୍ତ ।
ତୋତେ ସେତେବ ଗତି ହେଲା ବଞ୍ଚିଲୁ ରାଜ୍ୟଚିନ୍ତ
ରାଜ୍ୟ ତୋତେ ଦେବାଇଁ ଭୂତଳୁ ମାଗିବୁ । ୨୦୯ ।
ଶୁଣି ହେଠମାଥ ହୋଇ ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ
ଅଶ୍ରୁଃଶ୍ରୁ ନିଜଲୁ ଜଳ ମଳିନ ବଦନ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ସର୍ବ ଭ୍ରାତ ଶତ୍ରୁଘନ
ସେବେ ଧୂଳି ଧରିଲୁ ସେ ଶ୍ରୀରାମ ବଦନ ।
ରଥୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ ଦେଖି ଗୁରୁ ବଶିଷ୍ଠ ଋଷି
ବାଷ୍ପବତେ ଶୋଭିଲେ ତିଳରେ ମୁକ୍ତ ମାଳ
ସ୍ପର୍ଶି ସ୍ପର୍ଶି ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବାଷ୍ପମତେ
ଲଇଲେବନ୍ଧୀ ଭରତ ସୁଶନ୍ତ ଦୁଃଖ ଛନ୍ତି ।
ପିତାଃ କୁଟ ହୋଇଲେ ଅଇଲେ ରାମ ବନ
ତ ଜନମନ୍ତେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅସ୍ତୁର ଗାବନ । ୨୧୦ ।
ସୁବାଳ ଲୋକକାଳଧାସ୍ତ ବେଳା ଲକ୍ଷ୍ମଣର
ଚରଣେ ଲମ୍ବିଲେ ଶିର ଦେଇ ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡବ ।
ଆଜାନୁଲମ୍ବିତ ବେଣୀ ବାହୁ ରାମ ଦେଖି
ତୋଳି ବେଳି ବାହୁରେ ବସାଇଲେ କୁହୁଁଙ୍କେ ।
ଭୂତ ମୃଗ ଯୂଥ ରାମ ସ୍ପର୍ଶେ ଉଦ୍ଧର
ବହୁ ବାହୁ କୁଶଳ ସମସ୍ତ ରାଜାଙ୍କର ।
ସେବା ପାଇ ଉଠିଲେ ଶ୍ରୀଭରତ ଶତ୍ରୁଘନ
ଅଗରେ ହୋଇଲେ ଉଭ ଲୋତକରୋଦନ ।

ଦାଣ୍ଡିକ୍ରି ସେ ବେଳ ସ୍ବର ଘୋଷେ ବୋଲ ଦିର
ଲୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ପ୍ରଜା ହେଉଥିଲେ ଅସ୍ଥିର ।୨୧୫।
ଭରତର ତହିଁ ସୁଧାଭୁଣ୍ଡ ବାଣୀ ଶୁଣି
ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧାଇଁଲେ ସର୍ବ ପ୍ରାଣୀ ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ଦ୍ୱାରରେ ଯୋ ବଶିଷ୍ଠ ବୋଧ ଦେଲେ
ମହାର୍ଣ୍ଣି ନଗରେ ଯୋ ଚିତ୍ତାଙ୍କୁ ଲଳ ଦେଲେ ।
ଭ୍ରାତା ବାଧ୍ ଯେମ ରାମ ଶିକ୍ଷାଙ୍ଗୀ ସାଥି
ଓଜନ୍ତି ସର୍ବେ ଧାଇଁଣ୍ଡ ଖଡ଼ୋ ଦେଇ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣେ ଦହୁଲେ ବେଳ ଭାଇ
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନକୁ ଯୋ ଘେନିଶିବା ପାଇଁ ।
ଦେହୁଁଣି ଦ୍ୱାରରେ ରାମ ନ ଘେନିଲେ ବୋଧ
ସୀତା ଆଜ୍ଞା ଘେନିଲେ ଚଳିଲେ ରାଜ୍ୟପଥ ।୨୨୦।
ରାଜ୍ୟର ନିମନ୍ତେ ରାମ ଅବୋଧ ଅଟଳ
ରାମ ବୁଦ୍ଧି ବେଳ ଲଭ ଖଣ୍ଡେ ଦିବ ଚଳ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଯୋ ବଶିଷ୍ଠ ମହାମୁନି
ମାଗିଲେ ପାଦୁକା ଦୁଇ ମଣିରତ୍ନ ଘେନି ।
ନାଶିଷ୍ଠ ଆଜ୍ଞାରେ ଯୋ ପାଦୁକା ଦେଇ ଦେଲେ
ମସ୍ତକରେ ଘେନି ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଚଳେ ।
ମଣିରତ୍ନ ଘେନି ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବୀର
ପାଦୁକା ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ନମସ୍କାର ।
ସେ ଦାହିବା ଭରତ ଅର୍ପଣ ସମର୍ପଣ
ଚଉଦ ବର୍ଷ ରହିଛନ୍ତି ନାରାୟଣ ।୨୨୫।
ନନ୍ଦିଗ୍ରାମେ ରହିଲେ ଭରତ ମହାବୀର
ରାଜ୍ୟରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଭୁଜରେ ଧନୁଶର ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ଯୋ ପାଦୁକା ଦୁଇ କରି
ପାଳନ୍ତି ସକଳ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀରାମ ସୁମରି ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଋଷି କାନନ
ଚିତ୍ରକୂଟ ତେଜିଲେ ପଶିଲେ ଘୋରବନ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଅତ୍ରି ମୁନିଆଶ୍ରମରେ
ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ରଘୁବୀରେ ।
ଅନେକ ବିଧି ସତ୍କାରେ ଅତ୍ରି ମହାଋଷି
ପୂଜନ୍ତି ପରମଭକ୍ତି ଧ୍ୟାନଯୋଗେ ବସି ।୨୩୦।
ଭାର୍ଯ୍ୟା ବଧୂ ଘେନି ରାମ ଏମନ୍ତ ସମୟେ
ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇଲେ ସେ ମୁନିବର ପାଏ ।
ଟେକି ଧର ଘେନି ମୁନି ବୋଲିଲେ ତାଙ୍କୁ
ପରମ ଆଶ୍ୱାସେ ମୁନି କୁଶଳ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ।
ଅଜି ମୋର ଆଶ୍ରମେ ଅଇଛ ତିନିଜଣ
ଏ ସ୍ଥାନେ ବସିବା ମୋର ହୋଇଲା କାରଣ ।
ଏତେ କହି ଅତ୍ରି ବାହୁରେ ପୂଜା କଲେ
ସୀତାମୁଖ ଚାହିଁ ମୁନି ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।
ଧରି ବେନି ଚରଣ ମସ୍ତକେ ଲଗାଇଲେ
କର ଧରି ଋଷିପତ୍ନୀ ପାଶେ ବସାଇଲେ ।୨୩୫।
ଅନସୂୟା ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ନୃପନାରୀ
ଆଶ୍ୱାସନା କରି ନେଇ କୋଳାଗତ କରି ।
ସାଧ୍ୱୀ ଧର୍ମ ଅର୍ଥ ଆନ ଦେବରଙ୍କୁ ନୋହିବ
ସୁତା ଭୂପ ତୋହର ଜୀବନେ ରହିଥିବ ।
ଏତେ କହି ଅମଲାଣ ବସନ ଘେନିରେ
ସୁରମ୍ୟ କସ୍ତୁରୀ ସେ ସୀତାଙ୍କୁ କରେ ଦେଲେ ।
ଘେନିଲେ ବସନ ସୀତା ଶିରରେ ଲଗାଇ
ଆଜ୍ଞା ହେବା କ୍ଷଣେ ବସ୍ତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲେ ନୁଇ ।
ପତିପତ୍ନୀ ଅତି ସୁକଲ୍ୟାଣ ତାଙ୍କୁ କଲେ
ସେ ମୁନି ଆଶ୍ରମେ ରାମ ସେଦିନ ରହିଲେ ।୨୪୦।

କାଶି ପ୍ରଭାତରେ ଯୋ ମୁନଙ୍କି ଆଜ୍ଞା ମାଗି
ଚଳେ ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ଶରଭଙ୍ଗି ।
ପ୍ରମତ୍ତ ହେଇ ଦଣ୍ଡକର ଘୋର କାନନରେ
ଉପନୀତ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଋଷିଆଶ୍ରମରେ ।
ଘେନ ଜଳକୁମ୍ଭ ସେ ଅନେକ ମୁନିଗଣେ
ସ୍ୱଗୃହେଁ ଦେଖିଲେ ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନେ ।
ଦେଖିଲେ ସ୍ୱରୂପଧର ସୁକୁମାର କାଏ
ବୋଲନ୍ତି ରାମଙ୍କୁ ରକ୍ଷ ରକ୍ଷ ପ୍ରାଏ ।
ତାହାଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ଯେ ମୁଖ୍ୟ ଏକ ମୁନି
ପୂଜାର ନିମନ୍ତେ ଆଶ୍ରମକୁ ଗଲେ ଘେନି ।୨୯।
ଷୋଡ଼ଶଂ ପୂଜାକଲେ ଯତ୍ନକରୀ ଦେଇ
ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରକାରେ ମୁନି କହିଲେ ବଖାଣି ।
ପରମ ସନ୍ତୋଷେ ରାମ ଅବସେ ରହିଲେ
ଚିନ୍ତନ ସମସ୍ତେ ରାମ ସୈନ୍ୟ ତେଜିଲେ ।
ଦାଣ୍ଡକା ପତନ ବନେ ବନେବଲେ ରାମ
ଶାସ୍ତ୍ର ପଣ୍ଡିତ ଯହିଁ ଦେବଙ୍କ ଆଶ୍ରମ ।
ଶୂଳର ଉପରେ ବସିଅଛ ପଞ୍ଚଶିର
ପଞ୍ଚଶିର ଦୁଃଖରେ ଶରୀର ଜରଜର ।
ଅସ୍ଥି ପାଶି ଜ୍ୟୋ ଯୋ ସେଲ୍‌ତନ ଯେବେଳେ ଦୃଷ୍ଟ
କାଣ୍ଡ ସହ ପାଞ୍ଚ ଦେବେ ଦୃଷ୍ଟିବା ବାଲୁଟ ? ୨୫୦।
ଖାଇଛି ପଞ୍ଚ ମଣିଷ ଶତ ଋଷିଗଣ
ଦୁର୍ଦୃଷ୍ଟ ମାଂସ ଲଗି ରାକ୍ଷସ ବଦନ ।
ଅସ୍ଥି ଲମ୍ବ ଉଦର ଯୋ ରକ୍ତ ଧାର ନାସା
ଲେପିଛି ଶରୀରେ ଯୋ ରକ୍ତ ମାଂସ (ବସା) ।
ଶୂଳ ହୋଇ ବସିଛି ଦଣ୍ଡକ ମୁଖ ଖାଇ
ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉପନୀତ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ।

ରାମଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ସେ ବିରାଧ କହେ ବାଣୀ
ମନୁଷ୍ୟ ଆହାର କରୁ ବେଠାଇଲୁ ଆଣି ।
ଏତେ କହି ଧାଇଁଲା ସେ ପବନ ସମାନ
ସୀତାଙ୍କୁ କୋଳରେ ଘେନି ଉଠିଲା ଗଗନ । ୨୫୫ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେ ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଇ
ସୀତାଙ୍କୁଠାରେ ଦେଖି ରାମ ଅଶ୍ରୁ ଢାଳଇ ।
ଘୋର ବାଣ ଧନୁକୁ ଯୋଡ଼ିଲେ ରଘୁବୀର
ଫିଙ୍ଗିଲେ ଅମୋଘ ବାଣ ବିରାଧ ଶରୀର ।
ନାଶେ ପ୍ରାଣ ଆଳୁଲେ ଛାଡ଼ିଲା ତାର ଦେହୁ
ଅପେ ଶୁଭ ହୋଇଲା କନକ ବାଣୀ ଭଲୁ ।
ଧରଇ ରଜତ କାନ୍ତି କହଇ ରାମଙ୍କୁ
ମୋତେ ତାରିବାକୁ ରାମ ଆଇଲୁ ବନକୁ ।
ତୁମ୍ବୁରୁ ଗନ୍ଧର୍ବ ମୁଁ କୁବେର ଶାପ ପାଇ
ପାଇଲି ରାକ୍ଷସ କାୟ ରଖି ଶାପ ଶାଇ । ୨୬୦ ।
ଶାପରୁ ପରମ ମୁକ୍ତ ହୋଇଲି ମୋହୋର
ଦେଖିଲି ଭୁବନଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣ ତୋହୋର ।
ଶରଭଙ୍ଗ ଆଶ୍ରମକୁ ଯାଅ ବେଗ ହୋଇ
ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ମୁହିଁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବଇଁ ।
କହୁଁ କହୁଁ ବିମାନ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଆସି
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସେ ବିମାନେ ଗଲା ବସି ।
ଉପରାନ୍ତେ ଦେଖି ସେ ଚଳିଲେ ସେଠୁ ବନ
ଶରଭଙ୍ଗ ଆଶ୍ରମକୁ କଲେ ଶୀଘ୍ର ଗମନ ।
ଦେଖ ଶରଭଙ୍ଗଙ୍କ ସେ ତପସ୍ୟାର ଫଳ
ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲେ ଆଖଣ୍ଡଳ । ୨୬୫ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଦେଖିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରର ରଥ ରହିଛି ଆକାଶ ।

ଇନ୍ଦ୍ର ଉଗ୍ର ହୋଇଅଛ ଆଶ୍ରମ ଦୁଆରେ
ଉଗ୍ର ହୋଇଛନ୍ତି ପାଦ ନ ଦେଇ ଭୂମିରେ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ କହି
ଏକଠାରେ ଛନ୍ଦେ ଥାଅ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୈଦେହୀ ।
ଦେଖଇ ମୁଁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ କହିଇ ଏକୁ ଆନ
ଏତେ ବୋଲି ଅନ୍ତରକୁ ଚଳେ ସେ। ରମନ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶରଭଙ୍ଗ ମହାମୁନି
ଜାଣିଛନ୍ତି ଅନନ୍ତ ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନୀ । ୨୨୦ ।
ରାମର ଗମନ ମୁନି ଜାଣିଛନ୍ତି ଚେଷ୍ଟେ
ବାଟ ଚାହିଁ ଛନ୍ତି ମୁନି ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ମୁନିପାଦେ ଶିର ଦେଇ ଭୂମିରେ ଶୋଇଲେ ।
ଶରଭଙ୍ଗ ମୁନି ରାମ ଚୂଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ
ସଂସାର ବନ୍ଧନ ମୁକ୍ତ ନିମିତ୍ତେ ବୁଝିଲେ ।
ବୋଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ ତୋତେ ଦେଖିବାର ପାଇ
ବାଟ ଚାହିଁ ବସିଥିଲି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନ ଯାଇ ।
ଶରଭଙ୍ଗ ମୁନିଙ୍କର ଆଜ୍ଞା (ଶି) ଯେତେ
ଅଗ୍ନିରେ ପଶିଲେ ଯାଇ ଦହନ ନିମନ୍ତେ । ୨୨୫ ।
ଅନ୍ତକାଳେ ନାମ ଯାର ସୁମରିଲେ ବାରେ
ନ ହୋଏ ଜନମ ମୃତ୍ୟୁ ଏ ଭବସଂସାରେ ।
ଯାହାଙ୍କୁ ଚିନ୍ତନ୍ତି ମୁନି ହୃଦୟକମଳେ
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ମୁହିଁ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗକାଳେ ।
ରାମ ରାମ ସୁମରି ଚାହିଁଲ ରାମମୁଖ
ଶରୀର ସଙ୍ଗତେ ସେ ବହିଲେ ସର୍ବସୁଖ ।
ରାମ ଭକ୍ତଦର୍ଶନେ ନିର୍ମଳବୈକୁଣ୍ଠ ପାଇ
ହଂସଯାନ ବାମନେ ବସିଲେ ମନ ଧାଇ ।

ମୁନିବର ସୁରଧର ଏହା ସଙ୍ଗେ ଗଲେ
ଇନ୍ଦ୍ରମୁଖ ସୁହିଁ ମୁନି ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ । ୨୮୦ ।
ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ସୁରଧର ଅମର ଭୁବନ
ଶ୍ରୀ ରାମଦର୍ଶନେ ବ୍ରହ୍ମ ଲୋକେ ମୋର ସ୍ଥାନ ।
ଅଗ୍ନିମଣ୍ଡଳ ହେଇ ଗଲେ ମୁନିବରେ
ତୁରିତେ ଉଭିଲେ ଯାଇଁ ପରମ ସ୍ଥାନରେ ।
କହନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମ ଗୋପାଳ ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ
ଚରଣ କହେଇବା ନ ଭୁଲୁ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ । ୨୮୧ ।

କହୁଁ ଯାଉଁ ପ୍ରବେଶ ହୋ ଅଗସ୍ତି-ଆଶ୍ରମେ
ଦଶାନ୍ତ ସୁଗନ୍ଧ ଅଛି ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ଧୂମେ (ନାମେ ?) ।୧।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନେ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଗଲେ ଧାଇଁ
ଅଗସ୍ତି ମୁନିଙ୍କ ଆଗେ କହିବାର ପାଇଁ । ୨ ।
ଆସି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାଙ୍କ ମହାସତୀ
ଆଜ୍ଞା ହେଲେ ଆସିବେ ସେ ଉଭାହୋଇଛନ୍ତି । ୩ ।
ଶୁଣି ମୁନିବର ଯୋ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ଧାଡ଼ିକରେ
ବାହୁମତେ ଶୀଘ୍ର ଉଠେ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ । ୪ ।
ହର ଧରି ବୋଲିଲେ ଅଗସ୍ତି ତପସ୍ୱୀ । ୫ ।
ରାମଙ୍କୁ ଯତନେ ଘେନି ଆଶ୍ରମକୁ ଗଲେ
ଏମନ୍ତେ ଅଗସ୍ତି ଅତିଥି ପୂଜା କଲେ । ୬ ।
ସେତେବେ ରୂପେ କହିଲେ ଅଗସ୍ତି ମୁନିବର
ହ ଅବା ମହୁଣ ହେବେ ବୁଦ୍ଧି ସେ ମୋହୋର । ୭ ।
ମଣିରତ୍ନ-ଖଚିତ ଶାରଙ୍ଗ ମହାଧନୁ
ରାମଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ମୁନି ଆଣିଲେ ତୁରନ୍ତ । ୮ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀ ହସ୍ତେ ଧନୁ ନେଇ ଦେଲେ
ଅଗସ୍ତି ତୂଣ ଦେଇ ସେ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ । ୯ ।

ମନ୍ଥାଧନ୍ୟ ସୁରଥର ଦୋଳାପରେ ଅଣି
ତୋଦେହାରି କୁସୁମର ଦେବା ପାଇଁ ସ୍ୱପନାଶି । ୧୦ ।
ପୃଥୀସ୍ୱର୍ଗ ଭାଷ୍ଟିବାରେ ଭାତ ମାନବରେ
ଏ ଧନ୍ୟ ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଲ ଅଣି ତୋରେ ।
ବୁଝି କାଳ ଉପାୟ ସକଳ ମୂଳ ଭଙ୍ଗ
ମୁନିର ନିକଟେ ରାମ କିଛୁ ଦିନ ରହି ।
ଅଗସ୍ତି ମୁନିଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମାନି ରଘୁମଣି
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ରହିଲେ ସୃଷ୍ଟି କାଶି ।
ସୂର୍ପଣଖା ଏକ ଦିନେ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ଭ୍ରମନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ପଞ୍ଚବଟୀ ବନାନ୍ତରେ ।
ଯେଉଁ ଠାରେ ସୁଖେ ବସିଛନ୍ତି ରଘୁମଣି
ସେଠାରେ ପ୍ରୋଇଲା ଯାଇ ସୁଦଶ ବରେଣୀ ।୧୫।
ଦେଖିଲା ଏ ଅରଣ୍ୟରେ ନିବାସ ଯାହାର
ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ନାରୀ ଚଳି ଧୀର ଧୀର ।
ଦୂରରୁ ଦେଖିଲା ବନେ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବାମ କରେ କୋଦଣ୍ଡ ଦକ୍ଷିଣେ ଶୋଭେ ବାଣ ।
ମଦନମୋହନ ମନ (ନ ?) ମୋହନୀ ମୂରତି
ତେଜରେ ସକଳ ବନ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ।
ସୀତା ବସିଛନ୍ତି ରାମ ବାମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ
ଶରଦ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଯେସେ ନିର୍ମଳ ମେଘରେ ।
ମନେ ବାସୁର ଭରଇ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବରେଣୀ
ଦେଖ ଅତା ହୋଇଲ ମୁଁ କ ନ ପାରିଲି କାଶି । ୨୦ ।
ତାହା ଶୁଣିଲା ପଞ୍ଚବଟୀ ବନାନ୍ତରେ
ବାସ କରୁଛନ୍ତି ଦଶରଥର କୁମରେ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗତରେ ଅଛନ୍ତି ସେ ଖଳ
ତାଙ୍କୁ ବାହାରେ ଅନ୍ୟ ସର୍ବଥା ନାହିଁ ।

ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଯହୁଁ ଦେଖିଲୁ ନୟନେ
ବୋଇଲୁ ସାପତ ମୋତେ ହୋଇବ କେସନେ ।
କେମନ୍ତେ ସୁରତକ୍ରୀଡ଼ା କରିବା ଏକାନ୍ତେ
ଏତେ ବୋଲି ଅପୂର୍ବ ବାହୁର କଲୁ ଅନ୍ତେ ।
ଏତେ ବୋଲି ରାକ୍ଷସୀ ସ୍ୱରୂପ ଭୂଲି କରି
ହୋଇଲୁ ସୁନ୍ଦର ଯେସନ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗର ସୁନ୍ଦରୀ ।୨୫।
ଖୋପାରେ ମଲ୍ଲୀମାଳ କରି ସୀମନ୍ତିନୀ
ନାନାରତ୍ନେ ଖଞ୍ଜିଅଛି ଲମ୍ବିତ ବେଣୀ ।
କସ୍ତୁରୀ କର୍ଣ୍ଣଫୁଲ ତାଟଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣରେ
କ୍ଷୀରେ ବାନ୍ଧି କାଞ୍ଚୁଲୀ ପୟୋଧ ହୃଦୟରେ ।
କଟକ କଙ୍କଣ ଭିଡ଼ିଅଛି ଆଭରଣ
ପାୟରେ ନୂପୁର ଝାଉଁ ବାଜେଣ ରୁଣ୍ଝୁଣି ;
ଷଟିକ ମୁକୁତା ଖଞ୍ଜିଅଛି ନାସାଗତେ
ସ୍ୱର୍ଗର ସୁନ୍ଦରୀ ଯାହେ ହୋଇଛି ବସନ୍ତେ ।
ମଦନ ବାଣରେ ମନ ହେଉଅଛି ଛନ୍ନ
ଲଜ୍ଜା ଭୟ ଛାଡ଼ି ନାରୀ କରଇ ଗମନ । ୩୦ ।
କାହିଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହିତେ
ଯେଉଁ ଠାବରେ ସୂର୍ପଣଖା ମିଳିଲୁ ତୁରିତେ ।
ଦେଖି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାହାର କଲେ ଅନ୍ତେ
ତାହାର ସୁରଙ୍ଗ ଅଙ୍ଗ ଚ ନମନ୍ତେ ।
କେ ଅଟୁ ବାଳା କୁଳ ଭୂଷଣ ଚାଲୁଥିଲୁ ବନେ
ପଚାରିଲୁ ଆସିଅଛି ଆମ୍ଭ ସନ୍ନିଧାନେ ।
କେ ଅଟୁ ଅନ୍ୟାୟ ଇଚ୍ଛା କରିଛି ମନରେ
କାହିଁକି ତାହୁ ଦେଖିବା ଭୂଷିତେ ଘୋର ଶରେ
କି ଅଟୁ କେବଣ କୁଳ ଅଛି ପଠିଆରୁ
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ବଚନ କହିବାର ପାଇଁ ।୩୫।

ତାହାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ କିବା ତାହାର କୁମାରୀ
କି ନିମନ୍ତେ ଆସୁଅଛ ମନେ କି ବିଚାରି ।
ତଥା ହୋଇନ୍ତେ ନିକଟରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ନାନା ଆଭରଣ ଦେଇ ହୋଇଣ ସୁବେଶ ।
ଆଗେ ଯାଇଁ ଭକ୍ତି ଯହୁଁ ହୋଇଲା ସୁବର୍ଣ୍ଣ
ସୀତାଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟିଣ ବୋଲନ୍ତି ଉଲ୍ଲସିତ ।
ଉଠ ଗୋ ସୀତମ୍ବା ଯାଅ ତାହାଙ୍କ ପାଶକୁ
କୁଶଳ ପ୍ରଶ୍ନ କଥା ପଚାର ତାହାଙ୍କୁ ।
ତାହାର କୁମାରୀ କିବା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତାହାର
ଅମୃତ ପଡ଼ୁଥିବା ଗୋ କୁଣ୍ଡଳ ସୁନ୍ଦର ।୪୦।
ସୁବର୍ଣ୍ଣକୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପଚାରୁ ଅଛି ଯାଇଁ
ଯାହା ସେ କହୁଛି ମୋତେ କହ ବେଗ ହୋଇ ।
ଶୁଣି କର ସୀତମ୍ବା ଉଠିଲେ ଧାତ୍ତାରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସୁପଲେଖାର ଆଗରେ ।
ସୀତମ୍ବା ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଶୁଣ ଗୋ ସୁନ୍ଦରୀ
କି ନିମନ୍ତେ ଆସିଅଛ ତାହା ବା କହୁଛି ।
ସୁପଲେଖା ବୋଇଲା ମୁଁ ତାହାର ସେଠାରେ
ସୀତମ୍ବା ବୋଇଲେ ଆସି ବଡ଼ ଧାଇଁଭାରେ ।
ସୁପଲେଖା କହିଲା ଶ୍ରୀରାମ ମୁଖ ଚାହିଁ
ଶୁଣ ହୋ ଶ୍ରୀରାମ ମୁଁ ଆସିଲି ଯାହିଁ ପାଇଁ ।୪୫।
ତୁମ୍ଭ ଦାସ ଅଛି ତୁମ୍ଭେ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ତୁମ୍ଭର ବଳଦ୍ଧା ସୀତା ଅଛି ନିକଟରେ ।
ଅଜ୍ଞା ଦେଲେ ଦେବ ମୁଁ ପରଣୀ ପ୍ରଭାରେ
ଏଥିପାଇଁ ଆସିଲି ମୁଁ ଶୁଣ ରଘୁବୀରେ ।
ଶୁଣି ରାମ ହସିଲେ ବଦନ ମୁଖେ ଦେଖି
ହସି ହସି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ କହନ୍ତି ଚାହାଁଇ ।

ସୂପଣେଖା ବଚନ ଶୁଣିଲେ ବୋଲେ ରାମ
ନିବୃତ୍ତି ଏବ ଅପରେ ଯଦି ଦ୍ୱାର ହୋଇ ।
ଭଲ ସୁନ୍ଦରୀଏ ନାହୁଁ ପାଇଲୁ ବନରେ
ଏନାବାଳ ବାହୁଡ଼ି ତୁ ତୁରଣ ମନରେ ।୫୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ରେ ସୁନ୍ଦରି ହେଲୁ ବାଇ
ସେବକର ଘରଣୀ ହୋଇବୁ କାହିଁପାଇଁ ।
ଲୁବ୍ଧଜନ ସିନା ମୁଁ ଗୋ ଶ୍ରୀରାମ ଅଧୀନ
ମୋହୋର ଅଧୀନ ଗୋ ନୁହଇ ମୋର ତନୁ ।
ସେଉଁ ଆଡ଼େ ପେଷିଲେ ମୁଁ ସେହି ଆଡ଼େ ଯିବି
ଯହିଁ ଆଜ୍ଞା ଦେବେ ମୁହିଁ ସେହିଠାରେ ଥିବି ।
ତାହାର କିଙ୍କରେ ତୁ ଗୋ ହେବୁ ସୁନ୍ଦରୀ
ଏ କଥା କପାଇଁ ତୁ ଗୋ ନ ଭଜୁ କାମୁକି ।
ଶ୍ରୀରାମର ପତ୍ନୀ ତୁ ଗୋ ହୋଇବୁ ଘରଣୀ
କର୍ତ୍ତ୍ରୀ ହୋଇବୁ ତୁ ଗୋ ମୋର ଠାକୁରାଣୀ ।୬୦।
ଏବେ ଯାଇଁ ଲାଗି ତୁ ଗୋ ଶ୍ରୀରାମପଦରେ
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ମଣାଇବୁ ଶବ୍ଦ ଛନ୍ଦାରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି ସୀଖିବାର ଭଲ
ହେଉଛି ବୋଲି ଶୂର୍ପି ରାମ ବଦନ ଚାହିଁଲା ।
ହସି ରାମ ବୋଲନ୍ତି ତୁ ଶୁଣ ରେ ତରୁଣୀ !
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ସବୁ କହନ୍ତି ନ ଜାଣି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ସଙ୍ଗତରେ ନାହିଁ ନା ସୁବର୍ଣ୍ଣ
ସୁକୁମାରୀ ସୁନ୍ଦରୀକୁ ଭଜ ଯାଇଁ ପଣ ।
ଏକା ହେଲେ ଦୂରଷରେ ହୋଇବ ତୋ ଘର
ସପତ୍ନୀ ଦୁଃଖ ଆଉ ନ ଥିବ ମନର ।୭୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ମତେ ଏନା ଗ ଧରିବୁ
ଠାକୁରାଣୀ ଛାଡ଼ି ତାହାଁ ସେବକୀ ହୋଇବୁ ।

ଶୁଣି ତୁଷି ରାମଙ୍କ ସୁହୃଦଙ୍କ ବାଙ୍କ ଭବ
ଦୁଃଖି ରାମ ହୃଦୟ ବୋଇଲେ ବାକ୍ୟ ଭବ ।
ତୁରନ୍ତେ ଦେଖନ୍ତୁ ମୋ ଶୁଦ୍ଧତା ଅଗ୍ନି ସୀତା
ଅପବାଦୀ ବୋଲିଲେ ଯେ ମଣ୍ଡଳ ଶାସ୍ତ୍ରଦିତା ।
ମୋ ହୋଇବ କଳଙ୍କ ନ ରହିବ କଦାଚିତେ
ରଘୁବଂଶୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ଶୁଦ୍ଧ ଯେ ସର୍ବେ ଦେଖନ୍ତେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି ସୀତାଙ୍କୁ ଦୁଷିଲେ
ଏମନ୍ତ କହିଁକି ବାକ୍ୟ ଉଚିତ ବୋଇଲେ ।୬୫।
ସୁଲେଖା ବୋଲନ୍ତି ତୁ ଶୁଣ ରଘୁବୀର
ସୀତାଙ୍କୁ ପଥାରୁ ଅଗ୍ନି ନ କର ମନର ।
ସୀତାଙ୍କୁ ମାଧ୍ୟ ତାର ହୃଦିଁବ ସମର
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୂଢ଼ ବନ୍ଧୁର ଜନକା ରଘୁବୀର ।
ଏତେ କହି ନିଜ ରୂପ ଧଇଲା ସୁନ୍ଦରୀ
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଦନ ଚାହିଁ ଦାନ୍ତ ଦବି ।
ସୀତାଙ୍କୁ ନାଶିବା ନିମନ୍ତେ ଧାଇଁ ଚଞ୍ଚ
ମହାଘୋର ରବବେ ଝୁଲିଲା ସିଂହରୂପ ।
ବଡ଼ାଇ ବଦନ ଦନ୍ତ ଧାଇଁଲା ରାକ୍ଷସୀ
ସୀତାଙ୍କୁ ଭକ୍ଷିବା ନିମନ୍ତେ ଗ୍ରାସେ ଯାଇ ।୭୦।
ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞାନ୍ତେ ଧାଇଁ ଧାଇଁଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବେଗେ ଧରି ସୀତାଙ୍କର ରକ୍ଷିଲେ ପ୍ରାଣ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଇ ସୀତା ଯେ ପଶିଲେ ରାମପାଶେ
ସୀତାଙ୍କୁ ଧଇଲେ ରାମ ପରମ ହରଷେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବେଗେ ଅସି ସୁମିତ୍ରାକୁମର
ସୁପଲେଖା ବେଣୀ ଯେ ଧଇଲେ ଆପଣାର ।
ବେଣୀ ଧରି ଭୂମିରେ ପକାଇ ଦେଲେ କାଟି
କାନ୍ଦି ଅସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ସୂର୍ପଣଖୀ ।

ମାୟା ରୂପ ଧରି ଭାଣ୍ଡି ଆସିଲୁ ସୁନ୍ଦରୀ
ରାମଜାୟା ହୋଇବୁ ସୀତାଙ୍କୁ ପ୍ରାଣେ ମାରି । ୭୫ ।
କପଟର ଫଳ ତୁ ପାଇବୁ ଏହିକ୍ଷଣି
ଦୃଷ୍ଟି ଦେଖ ଅଦୂରେ ଅଛଇ ବୀର ଧନ୍ୱୀ ।
ନେଇ ଲକ୍ଷ୍ମ ସୁନ୍ଦରୀକି ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ଛେଦିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାସା କର୍ଣ୍ଣ ଖଡ୍ଗଘାତରେ (ନାସିକାରେ)
ସୂର୍ପଣଖା ଅଇଲା ସେ ଭର୍ତ୍ସିବାର ପାଇଁ
ଛେଦିଲେ ଶ୍ରବଣ ନାସା ଦେଲେ ଘଉଡ଼ାଇ ।
ସୂର୍ପଣଖା ବିରୂପ ହୋଇଣ କାନ୍ଦି ଗଲା
ତ୍ରିଶିର ଖରଦୂଷଣ ଆଗରେ କହିଲା ।
ପଞ୍ଚବଟେ ଜାଣ ଦଶରଥର କୁମର
ଏତେ ଶାସ୍ତି ଦେଲା ଦେଖ ବଦନ ମୋହର । ୮୦ ।
ସୂର୍ପଣଖା ବଚନେ କୋପିଲେ ତିନି ଭାଇ
ଚଉଦ(ଶ)ଦ ସହସ୍ର ସେନାପତି ବାହାରିଲେ ।
ରାମଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଧାଇଁଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ନିକଟେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ସୂର୍ପଣଖା ଯାଇଥିଲା ସଙ୍ଗତେ ଦେଖାଇ
ବେନି ଭାଇଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖିବାର ପାଇଁ ।
ଆଶ୍ରମରେ ଥାଇ ତା ଜାଣିଲେ ରଘୁବୀର
ଧନୁରେ ଚଢାଇ ଗୁଣ ସନ୍ଧାନିଲେ ଶର ।
ଶୁଣିଲୁ ଅରଣ୍ୟ ସେତେ ଜଳିଲା ଅନଳ
ଏକା ନାରାଚ ବେଳ ଭସ୍ମ ହୋଇଲେ ସକଳ । ୮୫ ।
ତାହାଙ୍କ ମରଣ ଜାଣି ସୂର୍ପଣଖା ଗଲା
ତ୍ରିଶିର ଖରଦୂଷଣ ଆଗରେ କହିଲା ।
ସୂର୍ପଣଖା ବଚନେ ସାଜିଲା ରଥ ଗଜ
ବାଦିତ୍ର ବଜାଇ ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ସଜ ।

କି ଶୀଘ୍ର ଖରଦୂଷଣ ସୈନ୍ୟ ଯେତେ ସଙ୍ଗେ
ଧନୁ ଟଙ୍କାରେଣ ସେ ଧାଇଁଲେ ରଣରଙ୍ଗେ ।
ବାଦ୍ୟନାଦ ମୁଖରବ ଶୁଣି ରଘୁବୀର
କହିଲେ "ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରା କୁମର ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନି ରହୁଥାଅ ଗିରିକଟେ
ଦେଖୁଅଛ ସେ ଆସୁଅଛି ମୋହର ନିକଟେ" । ୯୮ ।
କହନ୍ତ ଭରତ ସେ ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞା ହେଲେ
ଖଡ଼ଗ ଅଟିସୁଲକ୍ଷଣ ଭକ୍ତିରେ ବାନ୍ଧିଲେ ।
ଧନୁରେ ଚଢ଼ାଇ ଗୁଣ ଘେନି ଖାସ(ଶୃଙ୍ଗ)ଶର
ପଞ୍ଚଶୂନ୍ୟୀ ରକ୍ତକୁ ସେ ଯୋଗାଇଲେ ତାହାର ।
ପ୍ରବଳ ସମୟେ ଖସି ଯେତେକ ଶବାଗର
ତମିସ୍ର (ର) ନାଶିବା ପାଇଁ ହୋଇଲେ ଦାହାର ।
ପିଶୁଚଙ୍କ ଅଶ୍ୱର ଶ କାହେ ରାମରାମେ
ରହିଲେ ଅଚଳ ହୋଇ ମେରୁକୁଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ।
ରାମ ତହିଁ ପଡ଼ିଲ ସେ ସବୁବେଳ ବୃଷ୍ଟି
ଧାଇଁଣ ରାକ୍ଷସବଳ ବଦଳେ ଶରବୃଷ୍ଟି । ୯୯ ।
ଶରଜାଳେ ନ ବଶିଲ ଶ୍ରୀରାମର କାୟେ
ଦେଖି ସୁରଗଣ ସେ ଆକାଶେ ଭଲେ ଜୟେ ।
ରାମ ଶରେ ସବଳ ଖଡ଼ଗ (ଖଣ୍ଡ) ମାନ କାଟି
ରାକ୍ଷସ-ସୈନ୍ୟରେ ରାମ ଦେଲେ ଶରବୃଷ୍ଟି ।
ନିରବେ ଧନୁକୁ ବାହାରିଲି ଖରଧାର
ଗଜପତ୍ନ ରଥୀଙ୍କର ମୁଣ୍ଡମାଳ କୁହର ।
ଛିଣ୍ଡିଲା କରଚରଣ ଶିର ଭଙ୍ଗି ତନୁ
ଶତଶତ ହୋଇ ତହିଁ ଉଠିଲା କବନ୍ଧ ।
ପୁଣି ପୁଣି ଉଠନ୍ତି ଧାମନ୍ତି ପୁଣ ପୁଣି
ରାମଙ୍କୁ ନାଶିବ ସେ ଯେ ଧନୁ ଟାଣି । ୧୦୦ ।

ସଂଗ୍ରାମରେ ଶବଦ ହୋଇଲା ପ୍ରଚଣ୍ଡ
ଦୁଇ ଦଳରେ ପଡ଼ିଲା ଅନେକ ମୃତପିଣ୍ଡ ।
ଖଣ୍ଡି ହେଲେ ବୃକ୍ଷଶିଳା ରାମଶରଘାତେ
ବୀରଙ୍କର ଘାତେ ଯାଇଁ ପଡ଼ନ୍ତି ଭୂଇଁତେ ।
ସୈନ୍ୟଭଙ୍ଗ ଦେଖିଣ ଧାଇଁଲେ ଖର ବୀରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀରାମ ଅଗ୍ରେ ।
ଅସଂଖ୍ୟ ପେଷିଲେ ବାଣ ଶ୍ରୀରାମ ଉପରେ
ଜଳ ବୃଷ୍ଟି କରଇ ଯେସନେ ଗିରିବରେ ।
ପୁଣି କୋପଭରେ ରାମ ପ୍ରହାରିଲେ ଶର
ଛେଦିଲେ ସକଳ ବାଣ ସହିତ ଶିର । ୧୦୫ ।
ଶରଘାତେ ଛେଦିଲେ ଅସୁରଙ୍କ ପିଣ୍ଡ
ହୋଇଲେ ସକଳ ରଥ ଭଗ୍ନ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ଯାତନାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଲେ ଅସୁର ତିନିଜଣ
ଶୀଘ୍ରଗତି ସଙ୍ଗେ କରନ୍ତି ଘୋର ରଣ ।
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେଲେ ତହିଁ ଅସୁରଙ୍କ ଶିରେ
ତତକ୍ଷଣି ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଲେ ଆକାଶରେ ।
ତାହାଙ୍କର ଶିର ନାଶ କରି ରଘୁବୀର
ପୁଣି ବାଣ ପ୍ରହାରିଲେ ଦୂଷଣ ଉପର ।
ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ବାଣ ଅଗ୍ନି ପ୍ରଚଣ୍ଡ
ଭୂଇଁତେ ପଡ଼ିଲା ତାହା ହୋଇ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।୧୧୦।
ପୁଣି ବାଣ ପ୍ରହାରିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ଉପରେ
ଅମୋଘ ନାରାଚ ରାମ ଛେଦି ଥାଆନ୍ତିରେ ।
ପୁଣି ରାମ ନାରାଚ ପେଷିଲେ ଭୁଜବଳେ
ଦୂଷଣର ଖଡ୍ଗ ଛେଦି ପକାଇଲେ ତଳେ ।
ପୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେଇ ବାଣ ପ୍ରହାରିଲେ
କୁଣ୍ଡଳ ସହିତେ ଶିର ଛେଦି ପକାଇଲେ ।

ସେଠକୁ (?) ଯୋଦ୍ଧାଏ ନାହିଁ ଥିଲେ ରଣ ବେଶ
ଚଳାଇ ଅରଣ୍ୟେ ଯାହିଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ।
ଅତନଙ୍କ ଭୁଷଣ ଭଳ ସଂଗ୍ରାମେ ସଂହାରି
ତ୍ରିଶିରା ଖର ଦୂଷଣ ରଣେ ଘାତେ ମାରି ।୧୯୬।
ବାହୁଙ୍କ ଶକ୍ତୁ ଆସି ହୋଇଲେ ପଞ୍ଚବଟରେ
ସୀତାସ୍ୱା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଛି ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ଛାମୁରେ ।
ଦେଖିଲୁ ଖର ଦୂଷଣ ତ୍ରିଶିରା ନିଧନ
ଶୂର୍ପଣଖା ଅତି ଦୁଃଖେ କରଇ ଗମନ ।
ତହୁଁ ଶୂର୍ପଣଖା ଗଲା ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ
ମନର ଦୁଃଖାନ୍ତ ସେ କହିଲା ରାବଣକୁ ।
ତ୍ରିଭୁବନେ ବାଗନ୍ଦୀ ରାବଣ ଶୁଣ ଭାଇ
ମନୁଷ୍ୟ ମାନଙ୍କ ମୋତେ ଏତେ ଶାସ୍ତି ଦେଇ ।
ଛନ୍ଦେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣରଥର ଭୂମରେ
ଦେଖିଲେ ରାବଣ ନାସା କାନା ଅପ୍ରାଧରେ ।୧୯୭।
ଚଉଦ ସହସ୍ର ସୈନ୍ୟ ସଂଗ୍ରାମେ ସଂହାରି
ତ୍ରିଶିରା ଖର ଦୂଷଣ ଏଙ୍କୁ ଘାତେ ମାରି ।
ରାବଣ ବୋଲଇ ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ତରେ
ଅଛନ୍ତି ସେ କେଉଁ ଭାଇ କେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।
କେ ଅବା ସଙ୍ଗ ସାରଥି ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କର
କେଉଁ ରୂପ ଧନୁ କାର କେଉଁ ବଳ ଅର ।
ଶୂର୍ପଣଖା ବୋଲଇ କାହାକି ମାଉଥିଲ
ପୂର୍ବେ ତୋତେ ସେ କଥା ତ ଜାଣିତ କହିଲି ।
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ସଙ୍ଗେ ରଣ ନ ପାରିବ କରି
ଜୁହେଣ ମହାନ ତାକୁ ନୋହିବ ନା ସରି ।୧୯୮।
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ତାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗୁଣରେ ଗୁଣମଣି
ଭରଇ ରାମଙ୍କୁ ସେବା ଭକ୍ତି ଧର୍ମ ଜାଣି ।

ସୁନ୍ଦରୀ ତାହାର ସୀତା ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ତ୍ରିଭୁବନେ ନାହିଁ ସେହି ଏମନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ ।
ରମା କି ଦମୟନ୍ତୀ କିବା ଦେବାବର ନାରୀ
ଅବନୀ ସୁକନ୍ୟା ରତ୍ନ ନୋହେ ତାଙ୍କୁ ସରି ।
ସ୍ୱପ୍ନଲେଖା ବଚନ ଶୁଣିଣ ଦଶଶିର
ଛନ ଛନ ମନ କାମେ ହମନ୍ତ ଶରୀର ।
ଉଠଇ ବସଇ ମୁଖ ଶୁଖାଇ ତାହାର
ଦେଖିଲି ସକଳ ସୁଖ ଶୂନ୍ୟ ବିଶ୍ୱର । ୧୩୩
ସ୍ୱପ୍ନଜାଳ ଶୟନେ ଏକା ସ୍ୱପ୍ନଥାଏ ସୀତା
ଦାଶରଥି ନିକଟେ ବାମେ ହୋଇଲୁ ଶୋଭିତା ।
ସେତେବେଳେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଛାଡ଼ଇ ଲଙ୍କବାନ
ଦାଶରଥି କଥାନ୍ତି ତାର ଭାବୁଥାଇ ମନ ।
ତାହାଙ୍କ ଅମୃତ ଦେଖ ନିଷ୍ଠୁର ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ତାଙ୍କୁ ଅମୃତ ଦେଖ ମଣିଲୁ ଜଣ [illegible] ।
ଯାଉଥିବେ ହୋଇଲି ବିମାନ କେବେ ଅଣ
ବିମାନରେ ଦୂରେଇ ଛାଡ଼ଇ ଅନ୍ତର୍ଧାଣ ।
ଆଜି ଥାଉ ଯାଉଥି ବିମାନ ନେଇ ତଳୁ
ବିମାନରେ ବସିବାକୁ ଦଶନାଥ ଗଲୁ । ୧୩୪
ସମସ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟ ତାର ନାଶିଲୁ ସୁଜରେ
ଚରଣ ଥୋଇଲୁ ସେ ବିମାନ ପାଖରେ ।
ଯହିଁ ସୂଚୁ ଯାଉଅଛି ମାନ୍ଧାତ ସ୍ୱପ୍ନ
ତହିଁ ଯାଇଁ ଲଙ୍କାପତି ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ ।
ସ୍ୱପ୍ନଶକୁ ଦେଖିଣ ମାନ୍ଧାତ ଅତି ବେଗେ
[illegible] ।
ହୋଇଲୁ [illegible] ଦଶଶିର
[illegible] ।

ରାବଣ ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ପରମ ବିଶ୍ୱାସେ
ତୋର ବାହୁବଳକୁ ସର୍ବଦା ମୋର ଆଶ ।୧୪୩।
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନେ ରହୁ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଛେଦିଲେ ସୂର୍ପଣଖାର ନାସିକା ଶ୍ରବଣ ।
ଚଉଦ ସହସ୍ର ଘୋର ଅସୁରଙ୍କ ନାଶି
ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ତହିଁ ଭୂଷଣ ପର୍ବତ ଟୁଙ୍ଗି ।
କର୍ଣ୍ଣରେ କି ଶୁଣି ନାହୁଁ ମୋହର ମହିମା
ନ ପଳାଇ ରହୁଅଛୁ ଏମନ୍ତ ଗରିମା ।
ତୁହି ହେବେ ସାହା ମୋତେ ହୋଇବୁ ପ୍ରଶସ୍ତ
ରାମର ଭାରିଯା ସୀତା ହରିବ ଅବଶ୍ୟ ।
ମାରୀଚ ତୁ ସମସ୍ତ ସମ୍ଭାର ହୋଇ ପାରୁ
ହୋଇବ ସନ୍ତୋଷ ଏବେ ମୋର ଆର୍ତ୍ତି ଦୂରୁ ।୧୪୪।
କନକ ମୃଗ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ କରି ଯିବୁ
ରାମ ସୀତାଙ୍କର ଆଗେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇବୁ ।
ରାମ ତ ଆସିବ ତୋତେ ମାରିବାର ପାଇଁ
ଶୂନ୍ୟଗୃହେ ସୀତାଙ୍କୁ ଆଣିବି ହରାଇ ।
ରାବଣର ବଚନେ ମାରୀଚ କହେ ବାଣୀ
ନାଶକୁ ଉପାୟ ରାଜା କରୁଅଛୁ ଜାଣି ।
ଶ୍ରୀରାମର ମହିମା କି କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି ନାହୁଁ
ବଂଶର ନାଶନ ବୁଦ୍ଧି ଧରୁଅଛୁ କାହିଁ ?
ଯଜ୍ଞ ରକ୍ଷିବାର ପାଇଁ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ମୁନି
ବାଳପଣେ ବନକୁ ଆଣିଲେ ରାଜ ହେନ । ୧୪୫ ।
ତାଡ଼କା ଅସୁରୀ ପ୍ରାଣ ନେଲା ରାମଶରେ
ପେଶିଲା ବାହୁଜା ଶର ମୋହର ଉପରେ ।
ବାଣଘାତେ ଉଡ଼ିଲି ସାଗରେ କୂଳ ଯାଏ
ଶତେକ ଯୋଜନେ ଆସି ପଡ଼ିଲି ମୋ ଭାଏ ।

ଇନ୍ଦ୍ର ଯମ ବରୁଣ କୁବେର ବଳୁ ଭୟ
ନ ଦେଖିଲି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ସଂଗ୍ରାମ ସମୟ ।
ମୋହୋର ବଚନ ଶୁଣ ବନ୍ଧୁ ଯେତେ ଜଣେ
ବାନ୍ଧୁଛି ଲଙ୍କାରେ ସେତୁ ବଳ ଯୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ
ମାରୁତ ବଚନେ ଶୁଣ କହୁଛି ରାବଣ
ଶୁ ମୋର ପରମହଂସଭଳର ମୋତେ ଶୁଣ । ୧୫୨ ।
ଚିର ଉପକାର ମୋର ମୁଖ ରୂପ ଥିଲି
ତୋହୋର ବୁଦ୍ଧିରେ ସୀତା ହୋଇବ ମୋ ନାଶ ।
ତୋତେ ଜାଣିବାକୁ ଯେ ଯେ ସୁଜନ ବୁଝିଲି
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଯେଣୁ ମୁଁ ଯେ ଥିବଇଁ ତୋ ପାଇଁ ।
ମାରୁତ ବୋଇଲା ଲଙ୍କା ବଳକୁ ଯୁ ଶବ୍ଦ
ଶତଯୋଜନ ବଳୁଛି ବାନ୍ଧନ୍ତି (ବାଣୀ) ପ୍ରାଣୀ ସାଧୁ ।
ରାମ ସେବେ ବାହୁବଳ ନାଶିବ ପାତାଳ
ଏହା ନାସ୍ତିକେ ନାଗ ନାଶିବ ସକଳ ।
ପାରିଲି ଶୁଣାଇ ବାଟେ ସପତ ସାଗର
ଜାଣରେ ପାରିଲ ଛେଦି ଶ୍ରୀରାମର ପୁର ।୧୬୦ ।
ବୁଲ ଯୋଦ୍ଧା ସହିତେ ସୁବାଣ ନୋହୁ ନାଶ
ମୋହର ବଚନେ ଯାଇଁ ଲଙ୍କାପୁରେ ପଶ ।
ରାବଣ ବୋଇଲା ମୋର ବଚନେ ନ ଯାଉ
ରାମର ମହିମା ଭଳ ମୋହରେ ଦିଶୁଛି ।
ଶୁଣି କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ମୋର ପୁତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ
ପୁତ୍ର ନାତି ମହାରଥୀ ଅଛନ୍ତି ବହୁତ ।
କର୍ଣ୍ଣକୁ ଧନ୍ୟ ମୋର ବାହିନୀରେ ସବୁ
ସୈନ୍ୟ ନୀଳନ୍ତି ଉଷ୍ଣ ଦେବତା ଅସୁର ।
ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଖେ କହୁଛି ବାନ୍ଧାଇ
କର୍ତ୍ତ ସଂଗ୍ରାମରେ ମାଳିବ ବୋଲି ସ୍ୱର । ୧୬୫ ।

ଯାଅ ହେ ମାରୀଚ ଘେନ ମୋହୋର ବଚନ
କନକର ମୃଗ ରୂପେ ଦଅ ଦରଶନ ।
ମାରୀଚ ବୋଇଲା ତୋର ଖାଇଅଛି ଅନ୍ନ
ନ ଶୁଣିବି ସର୍ବଥା ମୁଁ ତୋହୋର ବଚନ ।
ମୋହୋର ବଚନ ଶୁଣ ରାବଣ ଥାଅ ଘେନି
ଭୁଞ୍ଜିଲୁ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ହରିଲେ ଲଙ୍କାର ମେଦିନୀ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ପ୍ରମୁଖ ତୋହର ଶତ ନାରୀ
ସୁରନାରୀ ନାଗନାରୀ ସର୍ବ ଅପସ (ସ୍ତ୍ରୀ) ସ୍ତ୍ରୀ ।
ରାମଙ୍କ ପାଦେତ୍ତ ସମୁଦ୍ର ଯାର ଖଣ୍ଡା ।୧୭୦।
ସ୍ୱପନେ ନ ସ୍ମର ତୁ ସର୍ବଥା କୃଷ୍ଣ ବଶା ।
ମୋହୋର ବଚନ ଏ ପରମ ହିତ ଜାଣ
ସୀତା ତୁ ହରିବି ଲଙ୍କା ଯାଉ ତୁ ରାବଣ ।
ମାରୀଚ ବଚନ ଶୁଣି କୋପିଲା ରାବଣ
ମୋହୋର ବଚନ ଶୁଣି ଖଡ୍ଗେ ସୁଣ ସୁଣ ।
ଯାଅ ବେଗେ କନକ ମୃଗ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ
ଆଶ୍ରମ ନିକଟ ଅଛି ମାରିବାର ପାଇଁ ।
ଦେବେ ଯେବେ ଫାର୍ଣ୍ଣି ହୋଇ କାଶ୍ମୁ ତୁ ଯଜନ
ବାକ୍ୟ ଉପାସ୍ତୁ ତୁ କହିଲୁ ମହାଜନ ।
ମାରୀଚ ବୋଇଲା ସେତେ କଷ୍ଟ କଥାର
ପାତକୀ ଫଳର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଲୁ ତୋ ଶିର ।୧୭୧।
ମୃଗ ରୂପ ଧରଣ ମାରୀଚ ଗଲା ତହିଁ
ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଛନ୍ତି ଯାହିଁ ମିଳି ।
ରୂପାର ହୋଇଛି ପେଟ କନକର ପିଠି
ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ମଣିରେ ହୋଇଛି କୋଟି କୋଟି ।
ପୋଖରାରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ଶୃଙ୍ଗ ଖୁର
ମର୍କତ ନିର୍ମିତ ହଣ ଚକ୍ଷୁ ମାଣିକ୍ୟର ।

ନାନା ରତ୍ନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣେ ଖଚିତ ବସ୍ତ୍ରମାନ
ସୁନ୍ଦର ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ଦାନ୍ତପନ୍ତି ।
ଆଗରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରଥ
ସ୍ଥଳର ଭାଗର ସେ କରିଥ ଗତି କରି ।୧୮୦।
ରାମର ନିକଟେ ଯାଇଁ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ପୁଣ ବାନେ ଗଉର ସେ ହୁଅଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ।
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ସ୍ତୂପ ବସ୍ତ୍ରମନେ ଦେଖି ଶୂନ୍ୟ ଦ୍ୱାରେ
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ଗିଳ ହୋଇ ନିଦ୍ରାର ପାଶରେ ।
ନାନା ରତ୍ନେଶ୍ୱର ସର୍ଜ୍ଜି ହୋଇଛି ନିର୍ମାଣ
ଦେଖିଲେ ବଡ଼ିକ ରୂପ ଜନକଦୁଲଣୀ !
ବର ସୋଣ୍ଡ ବହନ୍ତି ଶୁଣିମା ରଘୁମଣି
ବଡ଼ିକ ସ୍ୱରୂପ ମୃଗ ଦାଉ ମୋତେ ଆଣି ।
ମୋରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉଛି ଅତି ରଘୁକୁଳ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ
ମୃଗ ଆଣି ଦଉ ଧନ୍ୟପନ୍ତି ଶ୍ରୀଚରଣ ।୧୮୪।
ସୀତାର ବଚନ ଶୁଣି ଦେବ ରଘୁମଣି
ହୋଇଲେ ଧରଣି (ଧର) ରୂପ ଜନକ ଦୁଲଣୀ ।
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଧରିଣ ସେ ଆରଣ୍ୟକୁ ଯିବ
ମୃଗ ଧରି ଆଣି ତୋତେ ଦେବା ସେ ସାଧବୀ (ବି) ।
ଏତେ ବୋଲି ଧନୁରେ ଉତାଇ ରାମ ସ୍ୱଣ
କୋହିଲେ ବଚନ ମୋର ଶୁଣ ହେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
ମୃଗ ମାରିବାକୁ ମୁଁ ଯେ କରୁଛି ଗମନ
ସୀତାଙ୍କୁ ରଖିଥିବ ହୋଇ ସାବଧାନ ।
ଲଙ୍କା ପତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେ ତାଙ୍କ ସିଂହାସନେ
ସୁଖ ହୋଇଛନ୍ତି ବାଲି ଗର୍ଜ୍ଜନ ଧାନକେ ।୧୯୦।
ଦାରୁକ ଦାନବମାନେ ଥାନ୍ତି ଅରଣ୍ୟରେ
ସୀତାକୁ ହରିବେ ବୋଲି ଦେଖିଲେ ଏକାନ୍ତରେ ।

ସାବଧାନ ହୋଇ ଥିବୁ ଯେବେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର
ବନ୍ଧୁପ୍ରେମେ ନ ଛାଡ଼ିବୁ ପଞ୍ଚବଟୀ ଘର ।
ଏତେ ବୋଲି ଧାଇଁଲେ ଭରଷ ହୋଇ ମନେ
ଗଜ ନାଶିବାକୁ କି ପଶିଲା ସିଂହ ବନେ ।
ମାରୀଚ ଦେଖିଲା ଧାଇଁଲେ ରଘୁପତି
ମୁହିଁ ନାଶଗଲି ଏବେ ଜାଣିଲି ସମ୍ପ୍ରତି ।
ସ୍ୱାମୀ ଆଜ୍ଞା ମାନନ୍ତେ ହୋଇଲି ଏବେ ଭକ୍ଷ
ରାକ୍ଷ ସ୍ୱରୂପ ମୃଗ ଦଣ୍ଡଧର ଶୋଭା ।୧୯୬।
ମୃଗ ଦେଖି ଧାମନ୍ତେ ସେ ଯେବେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର
ଅନେକ ମାୟାରେ ମୃଗ ହୋଇଲା ଅନ୍ତର ।
ଯତନ କମାନ ଯେତେ ଭଙ୍ଗ ରଘୁମଣି
ମାୟା ମୃଗ ନାଭରେ ମିଳିଲେ ଧନୁ ଟାଣି ।
ଦେଖିଲା ମାରୀଚ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ୟେ ପ୍ରବେଶ
ସେକ୍ଷଣି ମାୟା ମୃଗ ହୋଇଲା ଅଦୃଶ୍ୟ ।
ମାରୀଚ ବିଷାଦେ ପ୍ରହାରନ୍ତେ ଧନୁ ଟାଣି
ମାୟାମୃଗ ଆଗରେ ନ ଦେଖି ରଘୁମଣି ।
ଖୋଜନ୍ତି ବନରେ ପଶି ଗାଢ଼ ସ୍ଥାନରେ
ସର୍ବ ଦିଗର ନଦୀତଟମାନଙ୍କରେ ।୨୦୦।
ଶ୍ରମଯୋଗ ବଢ଼ିଲା ସେ ଶ୍ୟାମ କଳେବରେ
ଜଳଧାର ସ୍ରବିଲା କି ନବୀନ ମେଘରେ ।
ପୁଣି ଦୃଶ୍ୟ ହେଲା ମୃଗ ଶ୍ରୀରାମ ଆଗରେ
ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ମନ୍ଦ ମୃଗ ଯୋଜନ ଅନ୍ତରେ ।
ଧାଇଁ ରଘୁମଣି ସେ ମିଳିଲେ ମୃଗପାଶେ
ଗର୍ଜ୍ଜନ୍ତି ଛଳରେ ମୃଗ ମିଳିଲା ଆକାଶେ ।
ସନ୍ଧିଲେ ନାରାଚ ରାମ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ
ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଲା ମୃଗ ଆକାଶରେ ଥାଇଁ ।

କ୍ଷଣକେ ଅନ୍ଧାରେ କ୍ଷଣେ ଶୂନ୍ୟରେ ଧାଉଛି
କ୍ଷଣକେ ଅଦୃଶ୍ୟ କ୍ଷଣେ ପ୍ରକଟେ ଥାଉଛି ।୨୦୫।
ଚତୁ ଶ୍ରମ ପାଇ ଦଶରଥର ନନ୍ଦନ
ବୋଇଲେ ଦନୁଜସୁତ ମୋତେ ଦେଲୁ ଭ୍ରମ ।
ଘୁଞ୍ଚିବା ଆକାଶ ପାତାଳ ସ୍ୱର୍ଗ ଆଦ ଭବ
ଏବେ ବଳାକୁଳ ତୋ ପାଇବ ଯେତେ ଜୀବ ।
ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ବାଣ ରାମ ବସାଇ ଧନୁରେ
ବୋଇଲେ ପଶିବ ଯହିଁ ମାରି ଥାଉ ତାରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ମାନବ ଦାନବ ଯେତେ ଜନ
ରାମବାଣେ ନିବାରି କେ ରଖିବ ଜୀବନ ।
ସର୍ବଜ୍ଞ ପ୍ରଭୁ ତୋ ଥାଇଁଲେ ରାମ ଶର
ଚଳିଲା ଅଚଳ ବାଣ ମାରୀଚକୁ ଦିର ।୨୧୦।
ପ୍ରାଣ ଭୟାତୁରମତେ ଡାକିଲା ଘୋର ବାଣୀ
ରଖିବାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୋହରି ଦୁଃଖ ଜାଣି ।
ପୁଣି ପୁଣି ଡାକଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରକ୍ଷା କର
ମାୟାରେ ଡାକିଲା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆକାର ।
ପଞ୍ଚବଟୀ କୁଟିରେ ସୀତାୟା ବସିଥିଲେ
ମାୟାର ଆରତ ନାଦ ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିଲେ ।
ରାମର ଆରତ ଯାଏ ଶୁଣିଲୁ କଣ୍ଠରୁ
ଶୁଣିଲୁ ଚମକମୁଖୀ ଡାକିଲା ଦୂରୁ ।
କଦଳୀ ପତ୍ର ଯାଏ କମ୍ପିଲା ଶରୀର
ଢଳିଲେ ଭୂମିରେ ବହେ ନୟନରୁ ନୀର ।୨୧୫।
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏତେ ରାମଙ୍କ ବଚନ
ରଖ ରଖ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଡାକନ୍ତି ଘନ ଘନ ।
କରୁଣ ତୁ ନିର୍ବୁଦ୍ଧି ମୋର ଦେଲୁ ଏତେ ଧର୍ମ
ରାମଙ୍କୁ ଦେଖିବି ବନେ ହୋଇ ମନଭ୍ରମ ।

ଦେଖାଇ ପାତକ ଅବା ବାନ୍ଧବର ଗତି
ଧର୍ମମୂର୍ତ୍ତି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ବୁଝନ୍ତି ।
ନିଶ୍ଚେ ତେଜିଲେବେ ସୀତା ଶୁଭ ଲଗ୍ନ ଯେନ
ସଙ୍ଘାତ୍ରୁଷ୍ଟ ତ୍ୟାଗିଲେ ସାବନ୍ତ ଜନନୀ ।
ଅରଣ୍ୟକୁ ପେଷିଲେ ଜୀବନେ ନ ଚାହିଁଲେ
କହିଛି ଜଗତ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ନ ବୋଇଲେ ।୨୨୦।
ମୁଁ ଏମନ୍ତ ରାମଙ୍କ ଶୋଇଲି ଦୁଷ୍ଟ ନାରୀ
ଘୋର ବନେ ପେଷିଣ ଧନକମ୍ପର ମାରି ।
କି ବୋଲିବେ ଜଗତେ ଲୋ ଶୁଣ ସୌ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ସୀତାସ୍ୱାଦୁଦ୍ଧିରେ ରାମ ଦୁରାଇଲେ ପ୍ରାଣ ।
ସାବିତ ତନୁ ଅବଶ୍ୟ ଛାଡ଼ିବ ଉଦାସୀ
ଅପଶ ଜଗତେ ମୋର ରହିଛି ନିଷ୍ଠୁର ।
ଯାଅ ବେଗେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ଯେନିଅଣ
ଦେବଣ ଦାନବ ରଣେ କଷ୍ଟଅଛି ନାଶ ।
ତାହାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ମାର୍ଗ ଅନ ଦେଖ ସୁଖ
ବୋଲନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟାର ପ୍ରାଣ ଅଗ୍ନିରେ ଯଥାଇ ।୨୨୫।
ଉଠ ଉଠ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଲୋ ବାଳମୃ ନନ୍ଦନ
ବୋଲୁ ବୋଲୁ ବୁଡ଼ିଅଛି ଚେତନା ମୋହୋର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହିଲ ଶୁଣ ସାଧ୍ୱୀ ଉତ୍ତମ
ତୋର ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ବୁଲାଇ ପଡ଼ିଲ ରାମ ।
ଅରଣ୍ୟରେ ଯଦି ଛାଡ଼ିଲେ ଜୀବ ତୋତେ
ଦୁଷ୍ଣାଶାଗର ଭଲ ବୋଲିବେ କି ମୋତେ ।
ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ନ ଦାଉ ଚିନ୍ତା ଜଗଦ୍ୱନ୍ଦନୀ
ଏକ୍ଷଣି ଆସିବେ ଧନନିମୁଧ ଘେନି ।
ରାମଙ୍କୁ ଅଣ୍ଟିବା ଯାକୁ ବାସ୍ତୁଛି ମନେ
ରାମଙ୍କୁ ନାଶିବା ପାଇଁ ନାହିଁ ତିଭୁବନେ ।୨୩୦।

ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଲନ୍ତି ସୌମିତ୍ର୍ୟ ଦଣ୍ଡ ବନ୍ଧୁ
ବେଗ ହୋଇ ନ ଯାଉ ମୋ ହୋର ପ୍ରାଣ ବନ୍ଧୁ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୋଷରେ ଖାଣ୍ଡା ଅସି ନେଉଛନ୍ତି
ପ୍ରତ୍ୟୟ ତ ସୁଶିନ୍ଦ ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରାଗଣ ।
ସ୍ୱାମୀ ଅଛା ଲଘିଁ ଯେ ସେମନ୍ତେ ଗଣ୍ଡ ଶିବ
ଏକା ତୋତେ ଗଣ୍ଡଗଲେ ଅତ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇବ ।
ଶୁଣ ହେ ସୀତାନ୍ତୁ ତୋତେ କହୁଛି ପ୍ରମାଣ
ତ୍ରିଭୁବନେ ଅନ୍ୟ ରାମଙ୍କୁ ନାହିଁ ଜାଣ ।
ସୀତାନ୍ତୁ ବୋଇଲେ ଯେତେ କହୁ ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ନାଶିଯାଉ ପଡ଼ୁଅଛି ହୃଦରେ ମୋହୋର ।
ତୁ ଯେବେ ନ ଯାଉ ରାମ ଖୋଜିବା ନିମନ୍ତେ
ଦୁଃଖେ ଅଛନ୍ତି ପୁଣି କାଳ ଦେଖ ମୋତେ । ୨୩୨
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ଦେବୀ, ଶୁଣ ମୋ ଉକ୍ତିର
ମୃଗ ମାରି ତୁରନ୍ତେ ଆସିବେ ରଘୁବୀର ।
ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର ହେ ସତି । ନୋହିବ ବ୍ୟାକୁଳ
ହୋଇଅଛ ରଘୁମଣି ଅଇଁଠାରୁ ବେଳ ।
ସୀତାନ୍ତୁ ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ
ତୁ କି ଜାଣୁ ଦଇତେଶ୍ୱରୀ ସ୍ୱଶୀର ସଙ୍କର ।
ସାବଧ ହୁଁଶାରେ ଯମ ଦାନକୁ ଦେଖିଲେ
କାହିଁତେ ଦାଣ୍ଡୁ ମୁଁ ଯେବା ମନେ ନ ଧରିଲେ ।
ତୁ କି ବୁଝି ଶତ୍ରୁଙ୍କ ପାଖେ ଲ ମୋ ବର
ତୁ ଯେମନ୍ତେ ଶୁଣ ଅନ୍ୟା ବଚନ ଶାଙ୍କର ।
ବଡ଼କୁ କି ଶୀଘ୍ର ସଂହାରେ ହତ ହୋଇନ୍ତେ
ସୀତାଙ୍କୁ ଯେମନ୍ତ ମୁଁ ରଖିବା କଷ୍ଟ ହେନ୍ତେ ।
ମୋତେ ଜେଣି ପୃଥ୍ୱୀରେ ବାହୁଡ଼ୁ ଧନ ଦାଦ
ଏମନ୍ତ ମନରେ ତୁ କି କଷ୍ଟ ବାଞ୍ଛୁ ?

ସଂଗ୍ରାମେ ଶ୍ରୀରାମ ଯେବେ ହୋଇଥିବେ ନିଧନ
ତଥି ନିମିତ୍ତେ କାହା ରଖିବ ଜୀବନ ।
ଯେବେ ତୋର ଘାତ ହେବା ନାହିଁ ନା ସଂସାରେ
ରାମଙ୍କୁ ରକ୍ଷିବା ପାଇଁ ଯାଅ ଧାଇଁବାରେ ।୨୪୫।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ସୀତା ଏମନ୍ତ ନ କହ
ବିନା ଦୋଷେ ପାପ ଗ୍ରସ୍ତ ତଣ୍ଡରେ ନ ବହ ।
କଉଶଲ୍ୟା କୈକେୟୀ ସୁମିତ୍ରା ଏ ତିନି
ଯେମନ୍ତ ଜନନୀ ତୁ ଯେ ଜନକ ନନ୍ଦିନୀ ।
ତୁ କ୍ଷମା ଦୂଷଣ ବାଣୀ କହୁ ଯେ ସୀତାୟା
ମନ ବଚନରେ ମୋର ନାହିଁ କିଛି ମାୟା ।
ମାୟାରେ ରାକ୍ଷସମାନେ ନାନା ରୂପ ହୋନ୍ତି
ବିବିଧ ଡକାରେ ମାୟା ବଚନ କହନ୍ତି ।
ମୋତେ ଅନ୍ତ ନେବା ପାଇଁ ରାକ୍ଷସଙ୍କ ମାୟା
ଏହଥି ଶଙ୍କା କିଛିର ନ କରୁ ସୀତାୟା ।୨୫୦।
ବରୁଣ କୁବେର ଯମ ପବନ ଅନଳ
ଆଦିତ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଶିବା ଦୁର୍ଗ ଆଖଣ୍ଡଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ କେହୁ ନ ପାରନ୍ତି ରହି
ଏହଥା ଶଙ୍କିତ ଚିନ୍ତା ଛାଡ଼ ବଇଦେହୀ ।
ଶୁଣିଣ କୁହେ ସୀତା ତୋତେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଥଲେ
ତେଣୁ ବୁଦ୍ଧି ଅଛି ତୋତେ ନ ଦେଖିବୁ ଭଲେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି କନ୍ଦନ୍ତି ସୀତାୟା
କାନ୍ଦାରେ ମଣୁ ଭୟ ଅନ୍ତରେ ତୋ ମାୟା ।
ରାମଙ୍କୁ ତୋ ହୃଦର ଦୟା ନାହିଁ କପଟତ
ନିଷ୍ଠୁର କାଳିକି ପାପ ଅଣା ତୋର ମୋତେ ।୨୫୪।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଧୃବ କଳ୍ପ ସେବକର
ଦୁଷ୍ଟବାକ୍ୟଠାରେ ଦୋଷ ଦେଉଛ ମୋହୋର ।

ନ ଗଲେ ତ ସୀତା ମା କହୁଛ ଦୁଷ୍ଟ ବାଣୀ
ଗଲେ ଦୋଷ ଦଇବେ ଠାକୁର ରଘୁମଣି ।
ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ଥାଅ ତୁମ୍ଭେ ବନର ଦେବତା
ଏମନ୍ତ ଦୁରନ୍ତ ବାଣୀ କହୁଅଛ ସୀତା ।
ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ ଶୁଣି ଇହାକି ଦେବମନ୍ତେ
କୋପ କଲ କାଳ ପରି ନାଶୁ ପଛେ ମୋତେ ।
ଏକ ବଚନରେ ମୋର ନାହିଁ କିଛି ମାୟା
ଦାରୁଣ ବଚନ ମୋତେ କହୁଛ ସୀତା ମା ।
ବନ ଦେବତାଗଣ ତୁମ୍ଭେ ହୋଇଥାଅ ସାକ୍ଷୀ
ଅସାଧ ମୋହର ନାହିଁ ସାକ୍ଷୀ ଉପେକ୍ଷି ।
ଜନକନନ୍ଦିନୀ ସୀତା କହୁଛି ବଚନ
ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ କଥା ଶୁଣିବ ମୁଁ କର୍ଣ୍ଣ ।
ଏତେକ ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୂଣରୁ କାଢ଼ି ଶର
ପଞ୍ଚ କୁଟୀ ଦ୍ୱାରରେ କାଟିଲେ ତିନି ଗାର ।
କହନ୍ତେ ଜାନକୀଙ୍କୁ ବାହାର ନୋହିବୁ
ଏ ଗାର ନ ଡେଇଁ ଗୃହ ଅନ୍ତରେ ଥିବୁ ।
ତୋହର ବଚନ ମୋତେ ଶୁଭ ନ ଲାଗଇ
ଯାଉଅଛି ଏବେ ତୋତେ ଅବଶ୍ୟ କହାଇ ।
ଏତେ କହି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧନୁବେଣ ଘେନିଲେ
ଚଳିଲେ ସିଂହର ପ୍ରାଏ ଅବଶ୍ୟ ଯେଉଁ ପନ୍ଥ ।
ରାମ ପଦ୍ମଚରଣ ଚିନ୍ତି ଯେଉଁ ମାର୍ଗେ
ସେହି ମାର୍ଗେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପଶିଲେ ବନସ୍ଥଳେ ।
ଯେଉଁଠାରେ ରାବଣ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇଥିଲା
ଜାଣିଲା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ତେଜିକରି ଗଲା ।
ଏହା ଅନୁଭବ କଲେ ରଥ ଛଡ଼ାଇଲା
ଭିକ୍ଷୁକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇକରି ଗଲା ।

କପଟୀ ସ୍ୱରୂପ ତହିଁ ହୋଇଲା ରାବଣ
ଶିରେ ଜଟାଭାର ଅଙ୍ଗେ ବଳ୍କଳଭୂଷଣ ।
ଭିକ୍ଷାପାତ୍ର ଧରିଅଛି କରପଲ୍ଲବରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ପର୍ଣ୍ଣନିବାସ କୁଟୀରେ ।୨୭୦।
ଡାକଇ ରାବଣ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାମରେ
ଆସିଲି ଅତିଥି ମୁଁ ଏ ତୁମ୍ଭର ମନ୍ଦିରେ ।
ଭିକ୍ଷା ଦିଅ ମାଗିବି ମୁଁ ବସିବି ତୁମ୍ଭ ପାଶେ
ସନ୍ତୁ ଦରଶନ ତବ ଶିବାଇଁ ହରଷେ ।
ବୋଲଇ ନ ଶୁଣ କିମ୍ପା ମୋହୋର ବଚନ
ଅତିଥି ପୂଜାରୁ କି ବା ନାହିଁ ସ୍ପୃହା ମନ ?
ପରାଙ୍ମୁଖ ହୋଇ ଯେବେ ଯାଉଛି ଅତିଥି
ନିଶ୍ଚୟ ଲଭିବ ତୁମ୍ଭେ ଏଥିର ଦୁର୍ଗତି ।
ଜନକନନ୍ଦିନୀ ତାହା ଶୁଣିଲେ ଶ୍ରବଣେ
ବୋଇଲେ ଅତିଥି ସେବା ମୋହୋର ପ୍ରାଣେ ।୨୭୫।
ସ୍ୱାମୀ ନାମ ଧରି ସେ ଡାକିଲ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ
ଦୁର୍ଗତି ପାଇବ ସେ ବୋଲିଲ ବଚନରେ ।
ପରାଙ୍ମୁଖ ହୋଇଣ ଅତିଥି ଯେବେ ଯିବ
ଦୁଷ୍କୃତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଦେଇ ସୁକୃତ ହରିବ ।
ଏତେ ବୋଲି ମନର ଦୃଷ୍ଟେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ
ରାବଣକୁ ଭୋଜନ ଦେବନ୍ତି ବୈଦେହୀ ।
ମନରେ ମୋହୋର ନାହିଁ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ମୃଗୟା ବିନୋଦେ ଯାଇଛନ୍ତି ବେନି ଜଣ ।
ଏ ତରୁଛାୟାରେ ତୁମ୍ଭେ ଦଣ୍ଡେ ବସିଥାଅ
ଅଲ୍ପବେଳେ ଆସିବେ ସେ ବିମୁଖ ନ ହୁଅ ।୨୮୦।
ସମସ୍ତ କଥିରେ ରାମ ଜଗତେ ତ ତୋଷ
ପୂଜା ପାଇ ବାବୁ ଶିବ ହୋଇଣ ସନ୍ତୋଷ ।

ରାବଣ ବୋଲଇ ଶୁଧା କହୁଅଛ ସୀତା
କାନନେ ଅଛିବେ ଯକ୍ଷ ମୃଗ ପରେ ଲେଖା ।
ଜଣା ମୋତେ ଏଥି ସତ୍ତ । କହିବ ଅଧିକ
ସନ୍ତୋଷ ହୋଇବ ଧର୍ମ ହୋଇବ ଭୂମର ।
ରକ୍ଷକ ହେଉଛନ୍ତି ଦିନ ନଦୀ କଟେ ଥିବ
ଅଇଲେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦର୍ଶନ କରିବ ।
ସୀତାସ୍ତୁ ବୋଇଲେ ରାମ ନାହିଁ ଏ ମନ୍ଦିରେ
ତୋମଙ୍କେ ମୁଁ ଇଛା କେବ ଭୂମୃ ଦୃଷ୍ଟରେ ।୨୮୫।
ଶୁଣି ଲଙ୍କପତି କୋପେ ହୋଇଲା ପ୍ରଚଣ୍ଡ
ଘାଏ ଯେନ ବୋଲି କୋପେ କମ୍ପିଲା ଦଣ୍ଡ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ରାମ କହିବାକୁ ଲୁସ୍ତ
ନ ଜାଣୁ ଏଥିରୁ ପୁଣ ଦେଖାଇଲୁ ଦ୍ୱେଷ ।
ଶୁଣି ସୀତା କମ୍ପି ଉଠନ୍ତି ପନ୍ଥ ଜାଣି
ଅଭୟବିନ୍ଦୁ ଜାମାଇଁ ପେଷିଲ୍ ସୂର୍ପପାଣି ।
ରାମ ପୁଚ୍ଛି ନାହିଁ ମୁଁ ତୋମଙ୍କେ ଇଛା ଦେବ
ତୋମଙ୍କେ ମନ୍ଦିର ଦେଖି ବାହାର ହୋଇବ ।
କି ବୁଦ୍ଧି କହିବ ମୋତେ ଦାଇବ ଦର୍ଶଣ
ଦେବ ହୋଇ ନଇଲେ ତ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।୨୯୦।
ସୀତାସ୍ତୁ ବଚନ ଶୁଣି କହଇ ରାବଣ
ଜଣା ଏଥି ଶୁଦ୍ଧଧର୍ମ କୋନ୍ତ ଅକାରଣ ।
ସୀତାସ୍ତୁ ବୋଇଲେ ମୁଁ ଯେ ସିତାର ମନ୍ଦିରେ
ଏଥିରୁ ପ୍ରକାର ଧର୍ମ ଶୁଣିଛି ଭଣ୍ଡରେ ।
ଶୁଦ୍ଧସ୍ତର ମନୁଧର୍ମ ଏଥିର ଯେବ:
ଏଥିରୁ କେତେବେଳେଁ ଦେଖି ମୁଖ ନ କହିବା ।
ଏଥିର ଦେଖି ମୁଖ ଜାଣିଲେ ଶ୍ରୀରାମ
କେ କବେ ନାଶିଲୁ ସୀତା ଶୁଦ୍ଧସ୍ତର ଧର୍ମ ।

ତୋଳି ଧର-ପୃଷ୍ଠରେ ଫଳମୂଳ ଶୋଳ
ବାନ୍ଧୁର ହୋଇଲେ ଘନ୍ତୁ ଲାଳକଳଗଣ ।୨୯୯।
ଭସ୍ମମାତ୍ର ବସ୍ତୁରହି ଦେଖିଣ ସୀତାଙ୍କୁ
ଦେଖେଦେଖାଲେ ବିଧାତା ନିର୍ମାଣ କଲା ଏହା ।
ଅରଣ୍ୟବାସଙ୍କୁ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଇ ତରୁଣୀ
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ଶୋଭେ ହୋଇବ ଧାରିଣୀ ।
ଯେମନ୍ତ ଭୁବନ ଲଙ୍କା ଏ ତେମନ୍ତ ନାରୀ
ତାହାଙ୍କୁ ବିଧାତା ଗଢ଼ିଅଛି ଯତ୍ନ କରି ।
ଧନ୍ୟ ରାଜା ଯୌବନ ଶୁଣ ହେ ଲଙ୍କପତି
ପ୍ରାଣେ ନାଶ କଲୁ ସବୁ ଲଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି ।
ସେହି ବୁଦ୍ଧି ହୃଦରେ ତୋ ହୋଇଲା ଉଦୟ
ଲଙ୍କାକୁ ହୋଇଲା ଅସି କାଳଦଣ୍ଡ ପ୍ରାୟ ।୩୦୦।
ବିଭୀଷଣ ହୋଇବ ଲଙ୍କାରେ ଅଧିକାରୀ
ତୁ ଯୋଗ ସହିତେ ନାଶଯିବୁ ଦଶଶିରି ।୩୦୧।

ଇଚ୍ଛାନେଇ ଦେଲେ ତୋଷ ରାବଣର ଉରେ
ମୃତ୍ୟୁ ଅସି ଲାଗିଲା ରାବଣ ମସ୍ତକରେ ।
ସେହି ଇଚ୍ଛା ରାବଣକୁ ସୀତା ଦେଲେ ନେଇ
ରାବଣ ନାଶକ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛନ୍ତି ସେହୁ ।
ଇଚ୍ଛା ଯନ୍ତ୍ର ଦେଲେ ନେଇ ଶ୍ରୀରାମର ନାରୀ
ସୀତାଙ୍କର ଦୂତ ସେ ଧାଇଲା ଦଶଶିରି ।
ଶ୍ରୀରାମ ସୁମରି କରି ଡାକନ୍ତି ସୀତାଙ୍କ
ବୋଲନ୍ତି ସୃଷ୍ଟିଲି ଯତ୍ର ଦେହେ ତୋର ମୁଁ ।
ଛାଡ଼ ଘର ସୃଷ୍ଟିଲି ଛି ଛାଉଁ ଭାଇଁ ଯାଇଁ
ରାମ ବାଣ ପ୍ରତାପ ନ ଜାଣୁ କି ରେ ବାଇ ? ।
ଛତ ରେ ସୃଷ୍ଟିଲି ଥିବ ଦେହୁ ରେ ଜୀବନ
ଭ୍ରମରୀଙ୍କ ଯତ୍ର ଛଟେ ହୋଇଲୁ ନିଧନ ।

ଯକ୍ଷରେଣୁ ଯେତୁବେଣି ଝୁଣିଲୁ ରାବଣ
ବଂଶକୁଳ ଦଶମାଥ କରୁଛ ପ୍ରକାଶ ।
ଶଙ୍କର ବଢିଲୁ ଯେଉଁଣ୍ଡୁ ଶିବ ଆଳିଙ୍ଗନ
ଖଣ୍ଡଇ ରକତ ବର୍ଣ୍ଣ ଦୋହିଏ ଲୋଚନ ।
ବଂଶକୁରେ ସୀତାଙ୍କୁ ଧରିଲୁ ରାବଣ
ଦେବେ ଛାଡିଦେଲୁ ଯେଉଁଥି ପବନେ ଶରଣ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଭାବନ୍ତି ହୃଦ ହୃଦ ରେ ଶୃଗାଳ
ନିଶ୍ଚୟେ ମାତ୍ସାବ ରେ ଶୁଣିଲୁ ତୋର ହାଲ । ୧୦ ।
ଭୃତେ ଭାବ ଦ୍ୟନ୍ତି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୁମରୁ
ତେବେ ଆସ ରାଜସ ନେଉଛୁ ମୋତେ ଧରୁ ।
ରାବଣ ବୋଲଇ ସୀତା କି କରିବ ରାମ
ତ୍ରିଭୁବନେ ବିଜୟ (ଶ୍ରୀ) ରାବଣ ମୋର ନାମ ।
ଦଶଦିଗପାଳେ ରଣେ ନ ପାରନ୍ତି ରହି
କି କରିବ ଶ୍ରୀରାମ ମାନବ ଦେହ ବହି ।
ଆପଣା ରାଜ୍ୟରେ ରାଜା ହୋଇ ନ ପାରିଲା
ରାଜ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ଅଛି ବନେ ବାସ କଲା ।
କି ଅବା ରକ୍ଷିବ, ଶଳ ହୋଇବ ତାହାର
ମୋତେ ରଣେ ଜିଣି କି ସେ କରିବ ଉଦ୍ଧାର ? ୧୫ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ରେ ରାବଣ ପାପୁ ନାଶ
କଣ୍ଠରେ ଲମ୍ବିଲୁ ଆସି କାଳଦଣ୍ଡ ପାଶ ।
ଝୁହୁ ନାଶ ଯିବୁ ତୋର ବଂଶ ନାଶିବ
ସିଂହୁର ଘରଣୀ ଦାହୁଁ ଶୃଗାଳ ହରିବ ।
ଲଙ୍କାକୁଁ ଦହିବେ ରାମପଥ କୁଁ ଦହିବେ
ଯାହୁଁ ନାଶିବ ସେ ରାବଣ ରାମବାଣେ ।
ଲଙ୍କାକୁ ଯିବାକୁ ବେଗେ ଚଳାଇଲୁ ମନ
ଜାଳିଣକୁ ସାଷ୍ଟା ହୋଇଲୁ ଲଙ୍କାପତି ।

ସୀତାଙ୍କୁ ରଙ୍କପରି ଯେନ ଶ୍ରିବାବେଳେ
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସୀତା ଡାକନ୍ତି ଚଞ୍ଚଳେ ।
ଏହି ବେଳେ ଶ୍ରୀରାମ ମୋହ୍ଲାର ପାଶବନ୍ଧ
ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶ କୁମୁଦ-ବନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଇନ୍ଦୁ ।
ରାବଣ ଦୁଷ୍ଟ ଆସିଲେ ନେଉଅଛି ଧରି
ସଂନ୍ୟାସୀରୁ ହୋଇ ରାବଣ ବେଳେ ମାରି ।
ହେ ଅଛ ଅରଣ୍ୟବାସୀ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ
ରାବଣ ନେଉଛି ରଘୁନାଥର ଘରଣୀ ।
ଦଶରଥ କୁଳବଧୂ ନେଉଛି ରାବଣ
ରାମଙ୍କୁ ଜାଣିବା କହ ବାକ୍ୟ ମୋର ଶୁଣ ।
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀବର ଥିଲ ଅରଣ୍ୟରେ
ସୀତାଙ୍କ କାରୁଣ୍ୟ ବାଣୀ ଶୁଣିଲ କର୍ଣ୍ଣରେ ।
ବୋଲଇ ହେ ଡାକଇ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଧରି
ହେ ବୋଲଇ ରାବଣ ନେଉଛି ମୋତେ ଧରି ।
ଏତେ କହୁ ପଥେ ଆସି ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ଦେଖିଲ ଆପଣ ନେଉଛେ ରାବଣ ଦୁଷ୍ଟ ।
ରଥରେ ବସାଇଅଛି ଜନକକୁମାରୀ
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ଉଚ୍ଚ କରି ।
ଜଟାୟୁ କହଇ ହେ ରାବଣ ଦୁଷ୍ଟ
କି ଲମ୍ବେ ଅର୍ଥ ଥିବ ଏମନ୍ତ ଅପଣ ?
ଛାଡ଼ ଛାଡ଼ ସୀତାଙ୍କୁ ନ ପାଅ ଅପଣ
ପକ୍ଷୀବର ବଚନ ଯେ ଶୁଣିଣ ଦୁଷ୍ଟ ।
ରାବଣ ବୋଲଇ ବେଗେ ପଥ ଛାଡ଼ିଦଅ
ମୋହୋର ବାଣରେ ପକ୍ଷୀ ତୁ ନାଶ ନ ଯାଅ ।
ଜଟାୟୁ ବୋଲଇ ତୁ ଶୁଣ ହେ ରାବଣ
ନେଉଛୁ ଶ୍ରୀରାମ ନାରୀ କେବଣ କାରଣ ।

ମଇତ୍ର ଅଟନ୍ତି ମୋର ଦାଶରଥ ରାଜା
ତାହାଙ୍କର ବଧୂ ସୀତା ଜନକତନୁଜା ।
ମୋହର ଦେଖନ୍ତେ ତୁ କେମନ୍ତେ ନେବୁ ହରି
କେମନ୍ତେ ସହିବି ମୁଁ ଶରୀରେ ପ୍ରାଣ ଧରି ।
ଜଟାୟୁଙ୍କ ବୋଲ ଶୁଣି କୋପିଲା ରାବଣ
ପକ୍ଷିବର ଉପରେ ପ୍ରହାରି ଦେଲା ବାଣ ମେଘା
ଡେଣାରେ ଉଡ଼ାଇ ପକ୍ଷି ଲଙ୍କାପତି-ଶର
ଚରଣ ପ୍ରହାରି ଭଗ୍ନ ରାବଣ ଧନୁର ।
ପୁଣି କୋପେ ବାଣ ପ୍ରହାରିଲା ମହାବଳ
ଡେଣାରେ ପକ୍ଷୀ ନାରାଚ ଭଙ୍ଗିଲା ସକଳ ।
ପୁଣି ଜଟାୟୁ ଯାଇଁ ବସିଲା ରଥରେ
ନଖ ଥଣ୍ଟ ପ୍ରହାରିଲା ରାବଣ ଦେହରେ ।
ଗେରୁଧାରେ ଯେମନ୍ତେ ବର୍ଷଇ ଗିରିବର
ରାବଣ ଶରୀରରେ ରୁଧିର ନିର୍ଝର ।
ପୁଣି ଲଙ୍କପତି କୋପେ ବାଣ ବୃଷ୍ଟି କଲା
ଜଟାୟୁର ପକ୍ଷିଘାତେ ସବୁ ଉଡ଼ିଗଲା ।୪୦।
ଜଟାୟୁ ଉଡ଼ି ରଥ ଉପରେ ବସିଲା
ନଖ ଥଣ୍ଟ ଘାତେ ସୂତ ଅଶ୍ୱ ନାଶ କଲା ।
ସୂତ ଅଶ୍ୱ ନାଶ ଦେଖି ଆକାଶେ ଉଡ଼ିଲା
ପିଲାଣ ବଚନ ଶୁଣି ଏମନ୍ତ ବୋଇଲା ।
ଝଟ ଛାଡ଼ ରାବଣ ତୁ ଜାନକୀକୁମାରୀ
ନିଶ୍ଚିତେ ଅପଣ ନ କର ନାଶ ଦେହର ।
ଯେବେ ନ ଛାଡ଼ିବୁ ସୀତା ମୋହୋର ବଚନେ
ଲଙ୍କାକୁ କେମନ୍ତେ ଅଛି ଯିବୁ ତୁ ଜୀବନେ ।
ରାବଣ ବୋଇଲା ପକ୍ଷୀ ପଥ ଛାଡ଼ିଦିଅ
ରାମଙ୍କୁ କିମ୍ପାଇଁ ତୋର ଏତେକ ସେନେହ ।୪୫।

ମୋତେ ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତୁ ବୀର ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ତୁ ଆମ୍ଭର ବାଧକ ହେଉଛୁ ଅକାରଣ ।
ଜଟାୟୁ ବୋଇଲେ ଅଧର୍ମ ତୁମ୍ଭ କର୍ମ
ରାମ ନାରୀ ନେଇ ଗଲେ ଏମନ୍ତ ଦୁଷ୍କର୍ମ ।
ଧର୍ମ ଥିଲେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ସଦା ସୁଖେ ଅନ୍ତ
ଅଧର୍ମ ହୋଇଲେ ପ୍ରାଣୀ ନରକେ ପଡନ୍ତ ।
ଜଟାୟୁ ବାଣୀ ଏହିଁ ଶୁଣିଲା ରାବଣ
ପୁଣି କୋପେ ଧନୁକେ ଯୋଖିଲା ବାଣ ।
ଦୁଇଟି ଚରଣ ତେଣୁ ଉପରେ ପଡିଲା
ଜଟାୟୁ ସର୍ବ ଅଙ୍ଗେ ରୁଧିର ବହିଲା ।
ଶେଷରେ ମାରିଲେ ସେପକ୍ଷୀ ପତଙ୍ଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଜଟାୟୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ।
ପୁଣିହିଁ ଦେଖିଲା ରାବଣ ମାରି
ଅକାଶେ ଉଡିଲା ପୁଣି ସହିତେ ସୀତାରି ।
ଅକାଶକୁ ରାବଣ ଟେକିନୁ ଘୋର ନାଦ
ତେଣୁ ଗାଏ ସମସ୍ତ ନାଚିଲେ ସେକ୍ଷଣ ।
ଆକାଶେଁ ପଡିଲେ ତେଣୁ ରଥର ଉପର
ଗ୍ରହିଣ ଭୂବନ ଉପ ହୋଇଗଲା ଦୂର ।
ସେତେବେଳେ ରଥ ଭଗ୍ନ ହୋଇଲା ତାହାର
ପାଦଘାତେ ହୋଇ ବଲି ଧୂଳିରୁ ସମର ।ହେ
ଜଟାୟୁଙ୍କ ରାବଣର ସଂଗ୍ରାମ ସମୟେ
ଥରେ ଥର ହୋଇ ସୀତା ପଳାଇବାର ଭୟେ ।
ଏହା ଦେଖୁଥାର କଳେ ଲୁଚିଲା ସୀତାୟା
କଦଳୀ ପତ୍ରକୁ ଜାଣି ନମ୍ର ପକ୍ଷ ଛାୟା ।
ନୟନକୁ ନୀର ସ୍ରବୁଥିଲା ନୟନରେ
ରାମ ହେ କହିଲେ ବୋଲି ଚାଲଇ ମନରେ ।

ଜଟାୟୁଷ ରାବଣର ଭୂଜଯୁଗ୍ମ ସମର
ଦୁହିଙ୍କ ଶରୀରେ ରୁଧିର ଝରଝର ।
ପକ୍ଷନଖେ ଅଙ୍ଗ ତାର ପକ୍ଷନଖେ ଶର
ଅସଂଖ୍ୟ ପେଷିନ୍ତି ବାଣ ପକ୍ଷୀର ଉପର ।୭୦।
ରାବଣର ବାଣ ସହି ଝଡିଲା ଶରୀରେ
ଧାଇଁ ପକ୍ଷୀ ବସିଲା ରାବଣ ମସ୍ତକରେ ।
ଛା ଡେଣା ଚଉଦେଶେ ଦେଖା ମୁକୁଟ ତାର ଝୁଣ୍ଟି
ଭୂମିପରେ ପଡିବାର ଏହାଜିଲା ଠାଣି ।
ଟେକିଲା ମୁକୁଳିତ ଡେଣ ଦ୍ୱେନତେଜ ଛାଏ
ଅନ୍ଧାରେ ବାନ୍ଧି ଦୁଃଖ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଦେବତା ଏ ।
ଦୁଷ୍ଟି ଟଙ୍କ ଶର ଅନ୍ଧ ଧାଇଁଲା ରାବଣ
ଜଟାୟୁଷ ହୃଦରେ ପ୍ରହାର କଲା ବାଣ ।
ବାଣଘାତେ ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଲେ ପକ୍ଷିବର
ନମିଲେ ଅଚେତ ନାରୁ ହୋଇଲା ଶରୀର ।୭୫।
ସଦ୍ୟରେ ଚେତନା ପକ୍ଷୀ ପାଇଲାକ ଯଦ୍ଧି
ରାବଣ ଉପରକୁ ଧାଇଁଲା ପୁଣି ଡେଙ୍ଗି ।
ମନେ:ଶିଶ ପକ୍ଷ ନାର ଦେହଶାଘାତରେ
ରାବଣ ଛତ୍ରକୁ ଖସି ପଡିଲା ଭୂମିରେ ।
କଟାୟୁଷ ପକ୍ଷୀ ସେ ଅନେକ ଭାଳ ଦୁଃଖ
ରାବଣର ସଙ୍ଗେ କଲେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ।
ଥକିଲା ଭର ଚରଣ ସଂଗ୍ରାମର ଶ୍ରମେ
ରାବଣ ଖଡ୍ଗ ଦେଇ ଧାଇଁଲେ କ୍ରମେ ।
ଦୁଇ ଡେଣା ଛେଦିଲା ସେ ଖଡ୍ଗର ଘାଏ
ପଡେ ରହିଲା ପକ୍ଷୀ ମୃତ୍ୟୁ ଦୃଶ୍ୟ ଛାଏ । ୮୦ ।
ପକ୍ଷୀଙ୍କ ସଂଗ୍ରାମେ ମାତ୍ର ବସ୍ତ୍ରଭୃଦ୍ଧି ମନେ
ସୀତା ତ ଏଥାରେ ନାହିଁ ପଡିଲା କି ବନେ ?

ଦେଖିପାରି ରାବଣ ଦେଖିଲି ଭୂଷ ଦୂରେ
ଲକ୍ଷ୍ମେ ଲୁଚିଅଛି ସଙ୍ଗ ତରୁଛାୟ ତଳେ ।
ସ୍ୱନାଶ ଧରିଲା ଯାଇଁ ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ-ବସନେ
ଲୁଚିଲେ ବାହାରୁ ବୋଲି କଣ୍ଠୁ କି ମନେ ?
ଓଁକାରନ୍ତେ ଭଲ୍ଲୁକଙ୍କ ଧରିଲେ ସୀତାଙ୍କୁ
ଦେଖେଶ ଦେଖି ଧରିଲା ଯେ ସ୍ତ୍ରୀଜନ ଲଜ୍ଜିତା ।
ଆକର୍ଷି ଉଠାଇ ଅଣି ବସାଇ ବାମରେ
ବୁଝିକି କିଛି ରାବଣ ଉଡ଼ିଲା ଆକାଶରେ ।୭୫।
ବାମରେ ବସାଇଛି ସୀତାଙ୍କୁ ମହାରଥୀ
ଆକାଶରେ ଗମଇ ରାବଣ ଲଙ୍କାପତି ।
କହେ ସୀତା ରୋଦନ୍ତି ରାବଣ ଧର୍ମ ଯାଉ
ଅଧର୍ମଙ୍କ ଶକ୍ତି-ଭଳେ ହରେଣ୍ଡେ ନ ଥାଉ ।

ବାମରେ ବସାଇଛି ସୀତାଙ୍କୁ ମହାରଥୀ
ଆକାଶରେ ଗମଇ ରାବଣ ଲଙ୍କାପତି ।
ବନଗଣ ପ୍ରିୟବାର ଲଙ୍ଘଇ ରାବଣ
ସୀତାଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି ରକ୍ଷ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
ଭାଗ୍ୟରୂପୀ ରାବଣ ଗମଇ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ
ସ୍ୱଦେଶ ହୋଇବ ଭସ୍ମୀଭୂତ ଯେଉଁ ଭାଗେ ।
ଜାମ୍ବୁବ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗେ ହନୁମାନ ବୀର
ଯେଉଁ ପର୍ବତରେ ରହିଥିଲେ ସୁଗ୍ରୀବର ।
ଶ୍ରାବଣେ ଶୁଣିଲା ଅଛି ସୀତାଙ୍କର ବାଣୀ
ଡାକଇ ଶ୍ରୀରାମ ରଘୁବୀର ସୁଖଦାୟୀ । ୫ ।
ସକଳଙ୍କୁ ଭାଳରେ ଉଠିଲେ ଧାଇଁବାରେ
ଦେଖିଲେ ରାବଣ ଯାଉଅଛି ଆକାଶରେ ।
ଅତି ଏକ ସୁନ୍ଦରୀଏ ରାବଣ କୁଳରେ
ଉପରେ ଅଛନ୍ତି ଭାବି ଚିନ୍ତାର ବେଳରେ ।

ହନୁମନ୍ତ ରାମ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ମୋତେ ହରି ନେଉଅଛି ଲଙ୍କାରେ ରାବଣ ।
ଏହା କହି ବାନରେ ଗୋହରାଇଲନ୍ତି ଡାକେ
ବୋଲନ୍ତି ହାହାରେ ଏ ତ ପରମ ଅକୁଳେ ।
ବାନରନ୍ତ ଦେଖି ସୀତା ମନେ ମନେ ଭାଳି
ଅଳଙ୍କାର ବାନ୍ଧିଲେ ଖଣ୍ଡିଲେ ଉତ୍ତରୀ । ୧୦ ।
ବାନରନ୍ତ ଆଗେ ସୀତା ପକାଇଲେ ତଳେ
ରାମଙ୍କୁ ବାରତା କହ ସ୍ୱମନ୍ତ ବୋଲିଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଆଗରେ ପଡ଼ିଲା ଉତ୍ତରୀ
ଯାଉଛି ରାବଣ ଆନେ ଜାଣନ୍ତେ ବନ୍ଦିନୀ ।
ସାଗର ମଧ୍ୟରେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ନ ଦିଶିଲା ଦିନ ରୈନ ନ ଦିଶିଲା ଦେଶ ।
ସୀତା ବୋଲନ୍ତି ଆରେ ଶୁଣ ମୂଢ଼ ବାଳି
ସାଗର ଜଳରେ ମୋତେ କରି ଦେ ବୁଡ଼ାଇ ।
ଜଳଜନ୍ତୁମାନେ ମୋର ଭକ୍ଷନ୍ତୁ ଶରୀର
କି ସୁଖ ହୋଇବ ଧର୍ମ ନୋହିବ ତୋହର ।୧୫।
ତାଲ ଗାଛ ପ୍ରାୟେ ସେ ନ ଶୁଣଇ କଥା
ଲଙ୍କାର ସମ୍ମୁଖ ହୋଇ ଗମନ କରଇ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନିଣ ସେ ନଗରକୁ ଯାଇ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ଲଙ୍କାଦୁଆରେ ।
ଅନ୍ତଃପୁରେ ପ୍ରବେଶ ଯାଇଁ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ପାଇଲି ଭାର୍ଯ୍ୟା ବୋଲି ହୋଇଲା ହରଷ ।
ମନେ କରୁଅଛି ସୀତା ରଖିବଇ କାହିଁ
ସେହି ସ୍ଥାନେ ଦେଖୁଥିଲି ଜନର ଗମ୍ୟ ନାହିଁ ।
ମନେ ବିଚାରିଲା ସେ ଅଶୋକ ମହାବନ
ସୀତାଙ୍କୁ ରଖିବାକୁ ଉଚିତ ସେ ସ୍ଥାନ ।୨୦।

ହରିବ ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନ ରାବଣ ଦୁର୍ଜନ
ଅଶୋକ ବଗିଚେ ଯାଇଁ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ବିବିଧ ପାଦପ ତହିଁ ଅଛନ୍ତି ସକଳ
ନାନା ପକ୍ଷିଗଣ ନାଦ କରନ୍ତି ଚଞ୍ଚଳ ।
ବନ ମଧ୍ୟସ୍ଥଳେ ସେ ଅଶୋକ ମୂଳରେ
ନାନାରତ୍ନ ଖଞ୍ଜିଛନ୍ତି କାଞ୍ଚନ ବେଦୀରେ ।
ସେ ବେଦୀ ଉପରେ ନେଇ ସୀତାଙ୍କୁ ବସାଇ
ରାକ୍ଷସୀମାନଙ୍କୁ ବେଢ଼େ ଅଛିଲେ ଜଗାଇ ।
ବୋଇଲେ ସୀତାଙ୍କୁ ଜଗିଥାଅ ନିରନ୍ତରେ
ଆନ ଦୃଷ୍ଟି ସର୍ବସ୍ଥାନ ଦେଖିବା ଡରରେ ।୬୫
ଶତେକଇଣ ରାକ୍ଷସୀ ସେ ସୀତାଙ୍କୁ ଜଗାଇ
ଦୁର୍ଜନକୁ ଅଳସ୍ୟ ସେ ହେଉନାର ପାଇଁ ।
ଛନଛନ ହୋଏ ଜଳ ନ ଭୁଞ୍ଜଇ ମନ
ନିରନ୍ତରେ ସୀତାରୂପ କରୁଥାଇ ଧ୍ୟାନ ।
ପାପୀରେ ଜାଣିଲେ ଛନ୍ଦ ସୀତାଙ୍କୁ ହରଣ
କୋଇଲେ ହୋଇବ ଏବେ ରାବଣ ମରଣ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ସେ ରଖିଲେ ଅଶୋକ ବଗିଚାରେ
ଅହାର କି ନ କରିବେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ ।
ସୀତାଙ୍କର ଶବ୍ଦ ହୋଇବ ଯେବେ ନାଶ
ନାଶ କି ନ ଯିବ ତେବେ ରାବଣର ବଂଶ ।୭୦।
ଏତେ ବୋଲି ପୁରନ୍ଦର ମନ୍ତ୍ର ଯଞ୍ଚି ହରି
ଯକ୍ଷିଣୁ ଉପୁଜିଲା ଅମୃତ ନାମେ ଷୀର ।
ଷୀର ପାତ୍ର ହସ୍ତେ ଧରି ଦେବ ଶଚୀପତି
ଗୁପତେ ଅଇଲେ ଯହିଁ ଅଛନ୍ତି ମୈଥିଳୀ ।
ରାକ୍ଷସୀମାନଙ୍କୁ ନିଦ୍ରା ମୋହିତ କରାଇ
ସୀତାଙ୍କ ଆଗରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ସେ ହୋଇ ।

ସୀତୟା ଆଗରେ ଛଳ ହୋଇ ପୁରନ୍ଦର
ବୋଲନ୍ତି ସୀତୟା ଶୁଣ ମୋହୋର ଉତ୍ତର ।
ମାୟାରେ ରାବଣ ସୀତା ଆଣିଲା ଯେ ତୋତେ
ରଖିଲା ଅଶୋକ ବନେ ପରମ ଗୁପତେ ।୩୫।
ଶୁଣିଲୁ ଲକ୍ଷଣ ତୋର ରାବଣ ସଭାରେ
ଏ ଯୋଗ ସବେଷ ମୁଁ ହୋଇଲି ତୋର ପାଶେ ।
ଶୁଣ ଗୋ ସୀତୟା ତୋତେ କହୁଛି ପ୍ରମାଣ
ଆଣିଛି ପାୟସ ମୋତେ ଇନ୍ଦ୍ର ବୋଲି ଜାଣ ।
ଘୃତମଧୁଛେଦେ ଅନ୍ନ ନ କରୁ ଆହାର
ଦେମନ୍ତେ ପାଇବ ରକ୍ଷା ତୋହୋର ଶରୀର ।
ଏ କ୍ଷୀର ଆହାର କର ଯେ ଜନକେ ସୀତୟା
କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ନ ଲଭିବ ନ ଛୁଟିବ କାୟା ।
ଇନ୍ଦ୍ରର ବଚନ ଶୁଣି କହନ୍ତି ସୀତୟା
ତୋତେ ଇନ୍ଦ୍ର, ରାବଣ ଆସିଛୁ କରି ମାୟା । ୪୦ ।
ମନରେ ନ ଥିଲେ ମୋର ସ୍ୱାମୀ ରଘୁପତି
ଯତିରୂପ ହୋଇ ତୁ ଯେ ଧଲୁ ଦୁଷ୍ଟମତି ।
ବାଣଧ.ମାନ୍ଙ୍କରେ ଭୁଷ୍ଟ ଆଣିଲୁ ତୁ ଧରି
କି ମାୟା ଭଉଣ କରି ଆଣିଅଛୁ ଛାରି ।
ପୁରନ୍ଦର ବୋଇଲେ ତ୍ରିଭୁଇ ମାୟା ଏତେ
ନିଷ୍ଟୟ ତୁ ଜାଣେ ମୁଁ ପ୍ରମାଣ ସୁରପତେ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଟନ୍ତି ସ୍ୱୟଂତେ ନାରାୟଣ
ତାହାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନାଶିବ ଏ ରାବଣ ।
ଦେବତାଏମି ପୃଥ୍ୱୀରେ ଜାଲନ୍ତୁ ବାନ୍ଦୁ ଅଛି
ତୁ ଦେଖା ସ୍ୱକାଏତେ ମସ୍ତି ଶ୍ୱେତପଦ୍ମବାସୀ ।୪୫।
ଖର ଯେ ପାୟସ ସ୍ନେହ ଶୁଣ ଗୋ ସୀତୟା
କହୁଛି ମୁଁ ଦେଖ ଇନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ କିଛି ମାୟା ।

ଶ୍ରୀବତ୍ସା ବୋଇଲେ ଶଙ୍କୁ ଯେବେଁ ପ୍ରକାଶଇ
ଦର ଅନୁରାଗ ମୋତେ ନିଜ ରୂପ ଧର ।
ଶଙ୍କର ବଚନେ ରାମ ନିଜ ରୂପ ହୋଇ
ମୁକୁଟ କୁଣ୍ଡଳ ପଦ୍ମ ଲୋଚନ ଶୋଭିଲ ।
ପିନ୍ଧି: ଦ୍ଧା ନ ପଡ଼ଇ ଶୂନ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ
ଶୀଘ୍ର ପାଦ ଶ୍ରୀବତ୍ସାର ଶିରରେ ଦେଖାଇ ।
ବୋଇଲେ ମୋ ସ୍ୱରୂପ ଜାନକୀ ବୁଝିବା
ଅଟିବେ କି ଈଶ୍ୱର ନ ଦର ମନେ ଚିନ୍ତା ।୫୦।
ଦେବଶତ୍ରୁ ରାବଣକୁ ରଣେ ନାଶକର
ସ୍ୱଲୋକ ସହିତେ ତାର ସର୍ବ ବଳ ମାର ।
ଉଦ୍ଧାରିବେ ତୋତେ ମୋ ତପସ୍ତେ ସୁପ୍ରାଣି
ମିଥ୍ୟା ଏ ନୁହଇ ଶୁଣ ଜନକଦୁଲଣୀ ।
ଶୁଣି ପ୍ରତେ ଧଇଲେ ଦେବୀ ଜନକ କୁମାରୀ
ବୋଇଲେ ନୁହଇ ଏ ମାୟାବୀ ଦାଶରଥି ।
ସ୍ୱରୂପଣ ବଚନ ମୁଁ ବୁଝିବି ଦେଖନେ
ଦେଲେ ଶୀଘ୍ର ଲୋଚନ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନେ ।
କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ନାଶିଲୁ ନୋହିଲୁ ମଳିନ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣ ଭାବନ୍ତ ସ୍ୱଜନ ।୫୧।
ଶୀଘ୍ର ପାଣିକଲୁ ସେ ଦେବୀ ସୁବର୍ଣ୍ଣର
ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଲେ ଅମର ନଗର ।
ଅଶୋକ ତରୁମୂଳରେ ଏକାନ୍ତ ବନରେ
ଦେଲିମାନ ପଡ଼ିଅଛି ତାଙ୍କ ଚରଣରେ ।
ଖଣେ ଖଣେ ବୋଧନ୍ତି ସେ ଖଡ଼ଗ ଚୋରାନ୍ତି ମୁହିଁର
ଶ୍ରୀରାମ ନାମଙ୍କୁ ନେଇ ମୁଖରୁ ନାଁର ।
ବୋଲନ୍ତି ଲଙ୍କେଶ ଆହା କୋଉଣି ପଇଲ
ପୂର୍ବର ପାତକ ଦାହା ବେ ଦଇବ ଅନ ?

ଜନକରାଜାର ଯଜ୍ଞ ଦେଖାଇଛ ମୁଁ ତାତ
ଭୂମି ମୋର ଜନନୀ ଜନକ ମୋର ତାତ ।୭୦।
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ସୁନ୍ଦର ରାଜାର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସୁତ
ସର୍ବଗୁଣେ ଗୁଣମଣି ରାମ ମୋର କାନ୍ତ ।
ଦଶରଥ ରାଜାର ଅଟଇ କୁଳବଧୂ
ମେଦିନୀ ମଣ୍ଡଳରେ ମହିମା ଯାର ସାଧୁ ।
ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଏ ଦଅର
ଭବନ ଅଟଇ ମୋର ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର ।
ଏତେକ ଶୁଣାଇଲୁ ସେ ଧାଇତ ଜର୍ଦ୍ଧସ୍ୱା
ଅରଣ୍ୟେ ଭ୍ରମିଲୁ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତସ୍ୱା :
ତହୁଁ ପୁଣି ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ ନ ଟଳି ମୋର ମନ
ଦେଖାଇଲି (ପାଇଲି) ରାମ ବଂଶଛଡ଼ କର୍ମ ମୋର ସ୍ୱଜନ ।
ଯାହୁଁ ସେ ଅଯୋଧ୍ୟା ଯାହୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନଗର
ଉଛୁଳି ସମୁଦ୍ରପାରେ ଶ୍ରୀରାମ ସୁମନ୍ତ୍ର ।
ଏତେ କହୁ ବେଳ ଜଳ ଲଲଟେ ମାଇଲେ
ଅଶ୍ରୁଲେ ଭାଗିନବେଦୀ ଉପରେ ଶୋଇଲେ ।
ଶୁଣି ଶୁଣି ଉଠନ୍ତି ଶୁଠନ୍ତି ପୁଣ ପୁଣି
ସୁବଳ ଲୋତକଧାର ରାମ ଗୁଣ ଶୁଣି ।
ମନ୍ତ୍ରାଗ୍ରିକା କାପାଇଁ ପେଷିଲ ଯୋଉଜନ
ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନ ।
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଭିଲା ଉଠେ ବାଣୀ
ଭଲ ମନ୍ଦ ବୁଝି ନ ଜାଣିଲି ସୁନ୍ଦରୁଣୀ ।୭୧।
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ପେଷିଲି ମୁଁ ଭୂମ୍ବର ଭଣଳ
ଶାଳୁଷ୍ଟ ଭାଏ କହୁ ଦେଲି ବାପଗିଣ ।
ଭୂଲ ଘୁଇଛ ଭଲ ମନ୍ଦ ଶୁଣି
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ ଅବଶ୍ୟ କରିବା ରଘୁମଣି ।

ସରମା ନାମେ ରାକ୍ଷସୀ ଥିଲା ତହିଁ ବସି
ସୀତା ଦୁଃଖ ଶୁଣି ନାରୀ କହିଲା ଆଶ୍ୱାସି ।
ଶୁଣ ଗୋ ସୀତମ୍ମା ସୁଖଦୁଃଖ ଦୁଇ ଭାଇ
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସର୍ବଥା ଏହା କରୁଛି ବିଧାତା ।
ଆକାଶେ ଭ୍ରମନ୍ତି ଦେଖ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବ
ତାହାଙ୍କୁ ଗ୍ରାସଇ ରାହୁ ସର୍ବକାଳ ଲାଗି ଏବେ
ଧର୍ମପଥେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ହୋଇଲେ ସ୍ୱଯୋନି
ପୁତ୍ର ଭସ୍ମ ପାଇଲେ ବଶିଷ୍ଠ ମହାମୁନି ।
ବଳକୁ ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ ପଡ଼ିଲ ଗୋ ସତି
ଧର୍ମେ ନାଶିବ ତୋହର ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ।
ଯେଉଁ କର୍ମ କରିଥିଲା ଲଙ୍କାର ନୃପତି
ନିଶ୍ଚୟେ ହୋଇବ ତାର ଏବକେ ଦୁର୍ଗତି ।
ଘୋର ତପ କରି ଯେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ତୋଷ କରି
ପାଇଲା ଅମର ବର ଭାବିନ ନରସ୍ୱ ।
ନାରୀ ଯାର ମନ୍ଦୋଦରୀ ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ
ପୁରେ ଦେଖିଥାନ୍ତି କିନ୍ନରୀ ଅପସରୀ । ୮୦ ।
ସୁତ ନାତି ଅଛନ୍ତି ଗୋ ପଦ୍ମବନ ଛାଇଁ
ଦାଣ୍ଡବରେ ମୋ ଭ୍ରାନ୍ତି ହୋଇଲା ବଂଶପାଣି ।
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ପାଇବୁ ତୁ ଭେଟ
ଅବଶ୍ୟ ନାଶିବେ ତୋର ଦୁଃଖର ସଙ୍କଟ
ସରମା ବଚନ ଶୁଣି ଜନକ-ଦୁଲଣୀ
ମୁଖେ ଜଳ ସିଞ୍ଚିଲେ ଯେସନେ ମୋହୁ ପ୍ରାଣୀ ।
ସୀତମ୍ମା ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ସରମା ତୋ ବାଣୀ
ଛାଡ଼ିଲୁ କୂପରେ ଜଳ ସିଞ୍ଚୁଅଛୁ ଆଣି ।
ତୋହର ବଚନ ମୋତେ ମଳୟ ପବନ
ଶୀତଳ ହୋଇବ ଶୁଣି ମୋହର ଜୀବନ । ୮୫ ।

ଭଣନ୍ତି ସ୍ୱଭା ଗୋବିନ୍ଦ ଶୁଣ ହୋ ସୁମାନାଶ
ପ୍ରଥମ ଲଙ୍କାର ଶ୍ରୀ ହୋଇଲା ପରକାଶ ।

ଏଥୁଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ଏକ ଚିତ୍ତେ
ଚଳିଲ ପବନନନ୍ଦନ ସମସ୍ତରଘାଟେ ।
ଯାର ନାମ ମାତ୍ରକେ ପରମ ଭବ ପାର
ଅନ୍ତକାଳେ ମାଗନ୍ତି ତାହାର ମୁଖ ଚାହିଁ
କାହିଁ ରାମ ମହିମା ସେ ରାମ ବାଣେ ମଲା
ଲଙ୍ଘି ସେଥି ଯାଇ ସେତୁ ଆଗରେ ବସିଲା ।
ଚଳିଲା ପବନନନ୍ଦନ ଜାଣି ରଘୁମଣି
ଧାଇଁ ମୁଖ ନିକଟେ ମିଳିଲେ ସେହିକ୍ଷଣି ।
ଦେଖିଲେ ବାନ୍ଧ ରହି ହୋଇଛି ମଣ୍ଡିତ
ହୋଇଲେ ସୀତାର ଏତେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଚିତ୍ତ ।୫।
ବୋଇଲେ ପବନନନ୍ଦନ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଥିବ
ନ ପାଇବି ବୋଲି ଦିଶେ ଭଣ୍ଡାଇଣ ଥିବ ।
ସୁଣି ବସିଥିଲେ ଲୁଚିଇବି ଏ ସମସ୍ତେ
ଦୁଃଖିତ ହୋଇବ ସୀତା ମୁଖ ନ ଦେଖନ୍ତେ ।
ମୋର ସ୍ୱଭା ପାଇଁ ସୀତା ବୃକ୍ଷ ଥିଲା ପଥ
ମୁଖ ମାତ୍ର ଅବଶ୍ୟ ଆସିବେ ରଘୁନାଥ ।
ଦୂରନ୍ତୁ ଦେଖିବେ ଯେବେ ମୋହର ବଦନ
ଆସିବ ମୁଖଚନ୍ଦ୍ରମା ତେଜିଣ ସଦନ ।
ଜଳପାନ ସୀତାସ୍ମ ସ୍ଥିରରେ ଥିବା ଯେଣି
ଲୁଣ ଜଳ ଦେଇଥିବ ମଙ୍ଗଳରମଣୀ ।୧୦।
ସନ୍ତୋଷେ ସ୍ୱଦେଶ ଆସି ହୋଇବ ସୀତାଙ୍କୁ
ଶ୍ରମ ସିବ ଶୀତଳ ହୋଇବା ମୋର ତାଙ୍କୁ ।

ଏମନ୍ତ ଶବ୍ଦର ରାମ ଭରଣ୍ଡ ମନରେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପ୍ରବେଶ ଆସି ହୋଇଲେ ସମ୍ମୁଖେ ।
ଦଣ୍ଡବତେ ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମ ପାଦେ
ଉଠ ହୋ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲି ତୋଳିଲେ ବାହାରେ ।
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୋର ସୀତା ଅଛି କାହିଁ ।
ଏକା ହୋଇ ଆଇଲୁ ତ ସୀତା ସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ।
ଧନୁଶର ଥୋଇଲେ ଲୋଟିଲେ ତେଜି ଶର
ବୋଇଲେ ଜାନକୀନାଥ ଶୁଣ ହେ ଈଶ୍ୱର ।୧୬।
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ପଞ୍ଚ କୁଟୀର ଭିତର
ଦ୍ୱାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲି ଘେନି ଧନୁଶର ।
ଅକସ୍ମାତ ହୋଇ ତେଡ ଶୁଣିଲି ଆରତ
ରଖ ରଖ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲିଣ ଘୋରନାଦ ।
ତୁମ୍ଭର ବଚନ ପ୍ରାଏ ସ୍ୱରର ଶୁଣଇ
ସୀତାଦେବୀ ଶୁଣିଲେ ସେ ଶୁଣିଲି ଦେବ ମୁହିଁ ।
ଶୁଣି ନ ତା ସୀତାମ୍ଭା ପାଇଲେ ବଡ଼ ତ୍ରାସ
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯା ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ଘେନି ଆସ ।
ବେଢ଼ଇ ଯାଅ ଅନୁଜ ହେଉଅଛି ମୋର ଚିତ୍ତ
ନେବାଷ ଦାନବ ରଣେ ବଳୁଅଛି ଜୁଟ ।୧୭।
ମୁଁ ବୋଇଲି ସୀତାମ୍ଭା ନ କର ଦୁଃଖ ଚିତ୍ତି
ରାମଙ୍କୁ ଜିଣିବା ଜନ ନାହିଁ ନା ଭବତ୍ରେ ।
ଶୁଣିଣ ପ୍ରକାରେ ତାକୁ କହିଲି ବୁଝାଇ
ଦେଖୁଣି ପ୍ରକାରେ ମୋର ବୋଲ ନ ଘେନଇ ।
ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ତାର ବଚନ ନ ଟଳି
ରାମଙ୍କୁ ଜଗନ୍ତ ନାହିଁ ବୁଝାଇ କହିଲି ।
ଶୁଣି ତୋପେ ବୋଇଲା ରେ ଜନକଦୁହିଣୀ
ରାମ କିନ୍ତୁ ଚକ୍ଷୁ କ ଲୋଚନ ଘରଣୀ ?

ମୁଁ ବୋଇଲି ସୁମିତ୍ରା ଯେସନ ମୋର ମାତା
ତେସନ ଜାନକୀ ଝି ସେ ଜନକଦୁହିତା ।୨୫।
ଶୁଣି ଦେବେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ କଥା ଧନ୍ୟ
ଏହା ଏତେଅଗାରେ ନ ଯାଇ ଲମ୍ବା ରକ୍ଷ ।
ଅନେକ ଏଁଗାସି * ଯହୁଁ ବୋଇଲି ବଚନ
ଅଶେଷ କଥାକୁ ଭସ୍ମ ନକଲ ମୋର ମନ ।
ପଞ୍ଚବଟୀ ଭିତରେ ମୁଁ ସୀତାଙ୍କୁ ବସାଇ
ଅଇଲି ଶ୍ରୀରାମ ତୋତେ ଲୋଡ଼ିବାର ପାଇଁ ।
ଶୁଣି ସୁମ୍ନିଭୁଜ ସେ ହୋଇଲେ ବାହୁରି
ବୋଇଲେ ଜୀବନେ ଅଛି ନାହିଁ ମୋର ସଖା ।
ଧନୁଶର ପକାଇ ବସିଲେ ରଘୁମଣି
ହୋଇଲେ ଲୁଣ୍ଠନେ ନାହିଁ ଜନକଦୁଲଣୀ ।୩୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଦେବ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର
ବେଗ ହୋଇ ଚିନ୍ତା ତେଜ ବିଷାଦ ନ କର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧଇଲେ ବେଗେ ସୁରଘୁ ଚରଣ
ଧନୁବାଣ ଘେନାଇ ବାହୁଡ଼ିଲେ ବେନିଜନ ।
କେତେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଧନ୍ତ ମନ ଦୁଃଖେ
ଯୁଗନ୍ତ ପବନ ଭାଳୁ ବାହୁଡ଼ି ସମ୍ମୁଖେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରା-କୁମର
ଅଧିଷ୍ଟ ହୋଇ ମନ ଭ୍ରମୁଛି ମୋହୋର ।
ଦୁରନ୍ତ ପବନ ମୋର ଅଙ୍ଗରେ ଲାଗଇ
ନଷ୍ଟେ .ଶାଣିକ ଅଳେ ନାହିଁ କଲ୍ଲସେଉ ।୩୫।
ଶୁଣି ରାମ ବୋଲନ୍ତି ହେ ସୁମିତ୍ରା-ନନ୍ଦନ
ଦୁଇବେନି କାନନରେ ସୀତାଙ୍କୁ ନିଧନ ।

* ଏଁଗାସି—ଥୁକୁଡ଼ାର କଷ୍ଟ ।

ଦେଖ ମୃଗଗଣ ମୋତେ ବାମ କରୁଛନ୍ତି
ଦେଖ ବନଦେବ ମୋତେ ଶୁଭ ନ କହନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତ କହନ୍ତେ ରାମ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରାମ ବଚନ ବୋଇଲେ ।
ଦେଖ ଦେଖ ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହୁଛି ପର୍ଣ୍ଣଘର
ମୋତେ ଦେଖି ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ତ ନୋହିଲେ ବାହାର ।
ଯେବେ ଯେବେ ମିଳନ୍ତି ଭ୍ରମିଣ ଚଉପାର
ସୀତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଣ ଅକୁଳ ରଘୁବୀର । ୪୦ ।
ଅନେକ ବିଳାପ କରି ଦେବ ରଘୁନାଥ
ପର୍ଣ୍ଣଘର ଦ୍ୱାରେ ଯାଇ ହୋଇଲେ ଉପଗତ ।
କାଞ୍ଚନ କୁରଙ୍ଗୀ ରାମ ଭୂମିରେ ପକାଇ
ପର୍ଣ୍ଣଘର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ ।
ଚଉଦିଗେ ଚାହାନ୍ତି ଡାକନ୍ତି ସୀତା ସୀତା
କେତେ ଦୁଃଖ ଦେଉ ମୋତେ ଜନକଦୁହିତା ।
କେଣେ ଗଲୁ ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ମୋ ନୟନେ ନ ଦିଶୁ
କାନନ ପ୍ରମାଣ ଗୁମ୍ଫା ଲୁଚିଅଛୁ କାହିଁ ।
ମୋହୋର ଦୁଃଖିତ ଚିତ୍ତ ପାପେ କେଁ ନ ସହୁ
ଏତେ କରି ଡାକୁଛି ମୋ କଥା ତ ନ କହୁ । ୪୫ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ରାମ ହୋଇଲେ ବାହାର
ମୂର୍ଚ୍ଛାରେ ଶୋଇଲେ ପଡ଼ି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ।
ଶ୍ରୀରାମ ଆକୁଳ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବୋଇଲେ ଶୀଘ୍ରେ କ୍ଷମା ରଖିବ ତ ପ୍ରାଣ ।
ଏତେକ କହି ଶ୍ରୀରାମର ଧରି ଶ୍ରୀପୟର
ଉଠ ରଘୁମଣି ଦୁଃଖ ମନରେ ନ ଧର ।
ଆଜିମାନେ ସୀତା ଥିବା ଅଛି କେଉଁଠାରେ
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଚାଲ ନାଥ ଖୋଜିବା ବନରେ ।

ସୁଗନ୍ଧିତ ଜଳ ନେଇ ମୁଖରେ ସିଞ୍ଚିଲେ
କୋମଳ ପଲ୍ଲବ ଘେନି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବିଞ୍ଚିଲେ । ୫୦ ।
ଘଡ଼ିକ ଉତ୍ତାରେ ରାମ ଚେତନା ପାଇଲେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଦନ ଚାହିଁ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଏକା ଛାଡ଼ି ଗଲୁ ଦୁଷ୍ଟମନ
ପ୍ରାଣ ସମ ପ୍ରିୟା ନାଶଗଲା ମହାପାପ ।
ଶୁଣ ରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୋତେ ଦେବି ରେ ଦଣ୍ଡ
ବାଣଘାତେ ଶରୀର କରିବି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ସ୍ୱାମୀ ଅପରାଧ ମୋର
ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ଶାନ୍ତି ପାପ ନୋହୁବ ତୋହୋର ।
ଆଜ୍ଞା ନେଇ ଅରଣ୍ୟେ ସୀତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଗଲି ।
ମୁହିଁକେ ସୀତାଙ୍କୁ ମହାଦୋଷ ଦେଲି ।୬୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି ଉଠି ଦାଶରଥି
କୋଳକରି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଧଇଲେ ଝଟତି ।
କି ବୋଇଲି ବାବୁ ତୋତେ ଦୁଷ୍ଟ ବଚନରେ
ନ ଜାଣଇ ଯାବତରେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ ।
ପରମ ସୁବୁଦ୍ଧି ସୁଲକ୍ଷଣ ମୋର ଭାଇ
ରାଜ୍ୟ ପିତା ମାତା ଛାଡ଼ି ଆଇଲୁ ମୋପାଇ ।
ତୋତେ ଦୁଃଖି କହିଲି ମୁଁ ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ
(ନୂ)କୁଛ ହୋଇଥିବ ଭାବୁ ତୋହୋର ଘଟନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ଭୃତ୍ୟ ମୁଁ ତୋହୋର
ମୋତେ ବୋଲିବାକୁ କ୍ଷମା ଅଛଇ ତୋହୋର । ୭୦ ।
ଉଠ ସ୍ୱାମୀ ଶ୍ରୀହସ୍ତରେ ଘେନ ଧନୁ ଶର
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜିବା ବନରେ ଯାଇବାର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନେ ରାମ ଧନୁଶର ଘେନି
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ଭ୍ରମନ୍ତି ଖୋଜି ରାଣୀ ।

ଲେଉଟନ୍ତି ସିଂହ ନନ୍ଦରେ ପଞ୍ଚନ ବନରେ
ସୀତା ସୀତା ଡାକନ୍ତି ସେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ ।
ପଞ୍ଚନ ବନ ଭିତରେ ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମୂଳରେ
ଲେଉଟି ଛନ୍ତି ବେନି ଭାଇ ଆକୁଳ ମନରେ ।
ଘନବନେ ଗିରିବରେ ଘୋରାକାଶ ସରେ
ଖୋଜନ୍ତି ସୀତାଙ୍କୁ ରାମ ଆକୁଳ ମନରେ ।୬୫।
ଭ୍ରମନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ପଥେ ରଥଚକ୍ରଚିହ୍ନ
ବୋଲନ୍ତି ଭାଇ ଦେଖ ବାବୁ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ।
ରଥଚକ୍ର ଚିହ୍ନ ଦେଖ ଘନ୍ନାନ ବନରେ
ସୀତାଙ୍କୁ ମୋହୋର କେହେଁ ନେଲା ଏ ପଥରେ ।
ଏତେ କହି ଧନୁଶର ପକାଇ ଭୂମିରେ
ଅସ୍ଥିର ବସିଲେ ଯାଇଁ ବୃକ୍ଷର ମୂଳରେ ।
ଡର ଯୋଡ଼ି ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ରାମ ଆଗେ
ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇବା ଏ ଖୋଜିବା ବନସ୍ଥଳେ ।
ବାତର ହୋଇଲେ କାର୍ଯ୍ୟ କୁଟିଳ ବିନାଶ
କି ଅବା ନ ଜାଣ ସ୍ୱାମୀ କହିବ ମୁଁ କିସ ।୭୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଶୁଣି ଉଠିଲେ ଶ୍ରୀରାମ
ସୀତା ସୀତା ବୋଲିଣ ଡାକିଲେ ଘୋର ବନ ।
ଯେଉଁ ମାର୍ଗେ ଯାଇଅଛି ରଥଚକ୍ର ଚିହ୍ନ
ତାହା ଦେଖି ବେନି ଭାଇ କରନ୍ତି ଗମନ ।
ଯେଉଁ ଠାରେ ପଡ଼ିଅଛି ପକ୍ଷୀ ଜଟାୟୁଷ
ସେଠାବରେ ବେନି ଭାଇ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ।
ପଡ଼ିଅଛି ସେଠାବରେ ଧନୁଶରମାନ
ରଥ ଭଙ୍ଗି ଧ୍ୱଜ ଛତ୍ର ହୋଇ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ରାବଣର ଶରୀରୁ ରୁଧିର ପଡ଼ିଅଛି
ଲୋହିତେ ସକଳ ଭୂମି ରକ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ
ଲାଗୁଅଛି ଏଠାରେ ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମି ପ୍ରାୟ ।
ପଡ଼ିଅଛି ପଡ଼ବାଣ ଲୋଚନେ ଦେଖିଲେ
ଏତେ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା ଯେତେ ଅସଂଖ୍ୟ ଗଲେ ।
ଛିଡ଼ିଅଛି କେଶ ବେଣୀ ଖଡ଼ଗର ଘାଏ
ବୋଧହେଲେ ଏଥିରେ ଯେ ସଂଗ୍ରାମେ ଯମ ଜାଏ ।
ଆସ୍ଥାଁଶି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ରାମ ଶୁଣ ପକ୍ଷିବର
କେଉଁ କାରଣରୁ ଏବେ ଅବସ୍ଥା ହୋଇଛି ।
ସ୍ୱଜନ ତୋହର ପକ୍ଷୀ ଯତ୍ନ ତେମାର ଅବେ
ମସ୍ତକୁ ପାଇଲି ପଡ଼ିଛି କାନନରେ ।୮୦।
ଶିବାର ନାମରେ ହାଣ ହେଲଇ ଆକୁଳ
ଯଥାଏ ଯତ୍ନର ସୁଣି ଶୁଣିଲ ବାକ୍ୟ ।
ପକ୍ଷିବର କହଇ ତୁ ଶୁଣ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର
ଦଶରଥ ରାଜା ପୂର୍ବେ ମଇତ୍ର ମୋହୋର ।
ସେ ରାଜାର କୁଳବଧୂ ଜନକଦୁହିତା
ରାବଣ ହରଣ କରି ନେଇଥିଲା ସୀତା ।
ରଥରେ ଡାକଇ ବସି ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ମୋତେ କୁଣ୍ଡ ନେଉଅଛି ଲଙ୍କାର ରାବଣ ।
ହେ ଅଛ ଅରଣ୍ୟବାସୀ ଶୁଣ ହେ ଈଶ୍ୱର
ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଯାଇଁ କହ ଥାଉଥାଉ ।୮୫।
ବୋଲିବ ରାବଣ ସୀତା ନେଉଅଛି ହରି
ସୀତାଙ୍କୁ ଅଧର ରାବଣ ଯାଏ ମାରି ।
ଶ୍ରବଣେ ମୁଁ ଶୁଣିଲି ଯେ ସୀତାର ଆରତ
ଗିରିବରରେ ଥିଲି ଆସି ମିଳିଲି ତୁରିତ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ରଥରେ ରାବଣ ଥିଲା ଧରି
ରଥ ନେଉଅଛି ସେ ପବନ ପରି ତରି ।

ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଆସେ ଯୋଗୀଜନ ସାଜି
ବୋଇଲ ଜାନକୀ ଦେଉଅଛୁ ଭିକ୍ଷା ପାଇଁ ।
ରାବଣ ବୋଇଲୁ ଗଣ୍ଡି ଛାଡ଼ିଯାଅ ପଥ
ନୋହିଲେ ସଂହାରେଣ ଦିବିକି ସାରେଣ ଭୂତ ।୯୮।
ମୁହିଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ନିଶ୍ଚୟ କଥାମାନ
ସୀତାଙ୍କୁ ନ ଛାଡ଼ିଲେ ହରିବି ଜୀବନ ।
ଧର୍ମ ଅର୍ଥ କଥାମାନ କହିଲି ତୋହାଏ
ସର୍ବଥା ସେ ନ ଛାଡ଼ିଲୁ ସୁତ୍ରାଜ ନିର୍ଦ୍ଦୟେ ।
ଏ ଯେଣି ତାହାର ଛଡ଼େ ଯୋର ରଣ ଦଳି
ନ୍ରୁଷ ସିନା ଉଣଶୁମେ ଅଜଗ ହୋଇଛି ।
ଜଟାୟର ଘାଏ ମୋର ବେନି ଡେଣା ଛାଣି
ସୀତା ଯେନି ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ ଗଲା ବଂଶପାଣି ।
ଶୁଣିଲ ଦେଖିବା ମୋର ନିକଟେ ହେଲିଛି
ଏ ଯେନି ଅଧିକ କାହି କହି ନ ପାରୁଛି ।୯୯।
ସଇଣ ଦାସନ କଣ୍ଟୁ ମାନବ ଦୀଶୋର
ତୋତେ ମୁଁ ଦେଖିଲି ଧନ୍ୟ ଜୀବନ ମୋହୋର ।
ଯାଉଅଛୁ ଉତ୍ତର ଅମରମଣ୍ଡଳେ
ସୀତାଙ୍କୁ ରାବଣ କଷ୍ଟେ ନେଲା ବଳେ ।
ଏତେ କହି ମଞ୍ଜନ ହୋଇଲା ପକ୍ଷି (ତି)ବର
ଶୁଣନ୍ତେ ସ୍ୱାଭିଲ ରାମ ନୟନରୁ ଜଳ ।
ବୋଇଲେ ହେ ପିତା ମୋର ଦଶରଥ ଯାଏ
ମୋହୋର ନିମନ୍ତେ ତୋର ଏତେ କଷ୍ଟ ଭାଏ ।
ଦଶରଥ ନୃପତି ହୋଇଲେ ଯାଣେ ନାଶ
ଛାଡ଼ିଲି ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁର ବନେ କଲି ବାସ ।୧୦୦।
ବନେବ ହୋଇଲା ପୁଣ ସୀତା-ହରଣ
ତହିଁ ଅସି ଦେଖୁଅଛି ତୋହୋର ମରଣ ।

ହେ ପିତା ତୋହୋର କଷ୍ଟ ଦେଖନ୍ତେ ନୟନେ
ସୀତାୟା-ହରଣରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ତାପ ମନେ ।
ହେ ପିତା ତୋହୋର ଅବେ ଜନ୍ମିଛି ବାନସ୍ତୁ
ସହସ୍ରବାନଙ୍କୁ ହୁ ଯେ ଜନ୍ମିଛି ବିଜୟୁ ।
ଦେବଗଣ ସଭା ବସିଥିଲେ ଶଚୀନାଥ
ସେଠାରେ ଥିଲେ ମୋର ପିତା ଦଶରଥ ।
ଯେତେ କଷ୍ଟ ମୋହୋର ହୋଇଲା ବନସ୍ତେ
ସୀତାୟା ହରଣ ନ ଜାଣନ୍ତୁ ପିତା ଅବେ ।୧୦୭ ।
ସୀତାୟା-ହରଣ ଯେବେ ଶୁଣିବେ ପିତର
ଦେବତଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୋତେ ଜାଣିବେ ଧିକ୍କାର ।
ବୋଲିବେ ଯାହାର ବଂଶ ରାଜା ମାନଧାତା
ସପତ ଦ୍ୱୀପରେ ଯାର କୀର୍ତ୍ତିରେ ପୂରତା ।
ଭଗୀରଥ ନାମେ ସୁତ ଯେବଣ ବଂଶରେ
ବ୍ରହ୍ମଲୋକୁଁ ଗଙ୍ଗା ଆଣି କଲା ପୃଥିବୀରେ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମେ ସୁତ ହୋଇଲା ସେ କୁଳେ
ରକ୍ଷି ନ ପାରିଲା ସେ ଭାରିଯା ନେଲା ବଳେ ।
ହସିବେ ଯେ ଦେବତାଏ ଶୁଣି ଏହି କଥା
ଦାଶରଥି ନୃପଙ୍କ ପୋଡ଼ିବେ ଲାଜେ ମଥା ।୧୧୦।
ଯେବେ ବର୍ତ୍ତିଲେ ମୁଁ ହୋଇବି ସିନ୍ଧୁ ପାରି
ଲଙ୍କା ଧ୍ୱଂସ କରିବି ରାକ୍ଷସକୁଳ ମାରି ।
ଭ୍ରାତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ରାବଣ ଯିବ ନାଶ
ମାରିବି ସକଳ ଯେବେ ରାବଣର ବଂଶ ।
ପୁଣ ନ [illegible] ଜନ୍ମ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତରେ ଯାଇ
ପୁରନ୍ଦରଙ୍କରେ ଜାଣ ହୋଇ ବ ଯାଇଁ ।
ଦେବଗଣମାନେ ପଚାରିବେ ରାବଣକୁ
ସଦାନ୍ଦ ପକ୍ଷତେ କୁ ତ ଅଛନ୍ତି ଦର୍ପକୁ ।

ତେତେବେଳେ ବହୁତ ରାବଣ ଲଙ୍କାପତି
ହରି ଯେ ଆଣିଥିଲା ମୁଁ ରାମର ଯୁବତୀ । ୧୧୫ ।
ସେ ଅପରାଧେ ମାରଣ ବାଣ୍ଟିଲୁ ରଘୁବୀର
ମାରି ପୂର୍ବ ସ୍ୱହସ୍ତ ଛେଦିଲୁ ଦଶଶିର ।
ସେ ଭାବ ତୁ ନ ଜାଣିଲୁ ଅମର ସଙ୍ଗରେ
ଆପଣେ ରାବଣ ସେ ଜାଣିବ କେଉଁଠାରେ ।
କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ପରିବାର ହ୍ରାସିଲେ ଚେତନ
ମୁଖ ଶୁଖାଇଲା ଜଳ ବାହୁଡ଼ି ନୟନ ।
ନୟନ ଭୂଷଣ ଛାଣି ଛିଡ଼ି ତାଙ୍କର
ଶତ୍ରୁ ଶତ୍ରୁ କହିଲେ କୋଟିଏ ରଘୁବୀର ।
ଅଗ୍ନି କାମାନ ଅଣି ସତେ ସଂସ୍କାର ହୋଇଲା
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନରେ ବସି ଗଲେ । ୧୨୦ ।
ଚନ୍ଦ୍ରମାନେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ୟାମଳାଙ୍କ
ବାହିଲେ ପରମ ସ୍ଥାନେ ଗଲେ ତାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି ।
ଅନ୍ତଃପୁର ଥୋଇ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହିତେ
ବେଣିଗଲ ବାଣମାନ ଆସିଲେ ଭୂତଳେ ।
ତାହା (ର) ପ୍ରକାଶେ ପଣି ଦାନବ ଜଗଣ
ଜଟାୟୁ ପଣିଙ୍କ ବାନ୍ଧିଲେ ବେନି ଭାଇ ।
ଶୁଣାଇ ଭାଇରେ ଜଟାୟୁଙ୍କୁ ଦେଖାଇ
ସୁଖ ପାଉଥରେ ଦେଖିଲେ ଅନଳ ଜଳାଇ ।
ଜଟାୟୁ ଦାହନ କରିଲ ବେନି ଭାଇ
ସ୍ନାନ କରନ୍ତି ଯାଇଁ ଜଳରେ ସମ୍ଭାଳି । ୧୨୫ ।
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ସେ ଜଳକ୍ରିୟା କରଇ
ତହିଁ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଗ୍ରସ୍ତେ ସମ୍ଭାଳିଲେ ।
ସୀତା ସୀତା ବୋଲନ୍ତି ଯମନ୍ତ ବେନି ଭାଇ
ଜଳ ଭଉଁନ ଚିତ୍ତ ଅଧୀର ନ ଥାଇ ।

ଯେଉଁ ଅରଣ୍ୟରେ ଅଛ ଜନନୀ ସ୍ୱରୂପ
ଯୋଜନ ଅନ୍ତରେ ପାଉଥାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ପାପ ।
ସ୍ୱର୍ଗଧାମରେ ଅଛି ତାର ଏଭଳି ନନ୍ଦନ ।
ଏଥର ବଦନ ଅଛି ତହିଁ ଦର୍ଶନ (ଦର୍ଶନ) ।
ପଣ୍ଡାରେ ପ୍ରମୂଳ ସଙ୍କଳ ଜଳେ ଗ୍ରାସ
ଯେତିକି ଥାଏ ଜଳ ଜରନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଘାସ ।୧୫୦।
ତେଣି ସ୍ୱପ୍ନ ଭ୍ରମନ୍ତି ଅକୁଳ ଶୋକେ ମନେ
ଚଉ ଦି କିଛି ଜାଣ ନ ଜାଣନ୍ତି କେତେ ।
ଜନନୀ ନନ୍ଦନେ ଯେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ
ତେଣି ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତରେ ପଡ଼ିଲେ ତେଣି ସ୍ୱପ୍ନ ।
ଦେଖିଣ ପୁରବାସିଙ୍କ ଜନନୀ ସ୍ୱରୂପ
କୁଣ୍ଡଳ ଜଡ଼ିତ ତାଙ୍କୁ ଜଗିବାକୁ ଯାଇ ।
ଦେଖିଲେ ସର୍ବତ୍ର ଯାଇ ଦଣ୍ଡପତି ଜାଣି
ତାଙ୍କୁ ତେଣି ଜଣଙ୍କ ଅନ୍ତଜଦାଙ୍କୁ ଯାଇ ।
ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଭୂମିକା-କୁମର
ଦୁର୍ଗତି ପଡ଼ିଲୁଟି ଶତ୍ରୁ ତେତେ ଧର । ୧୫୫ ।
ଏବେ ଜଣ ତେଣି ସ୍ୱପ୍ନ ଶତ୍ରୁଙ୍କ ଜଳେ ଯେଣ
ରାମ ଦର୍ଶନ ସେ ଥାଇଁଲେ ସ୍ୱପ୍ନ ତେଜ ।
ତେଣି ସ୍ୱପ୍ନ ତେଣି ତାଙ୍କୁ ଜୋଡ଼ିଲେ ଭୁଜବଳ
ଚିତ୍ରଙ୍କ ସ୍ୱରୂପ ଯେଉଁନେ ଜନ୍ମଯାତେ ।
ଜନନୀ ସ୍ୱରୂପ ଯାଇ ଦେଖି ଜ୍ୟୋତିଜନ
ବିମାନ ବସି ଗଲୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ରୂପ ଅଛି ।
ବିମାନରେ ବସିଲୁ ଯୋଡ଼ିଲୁ ତେଣି କର
ସ୍ୱପ୍ନ ସମ୍ମୁଖ ସ୍ୱର୍ଗ ଜଳ ନମସ୍କାର ।
ଜନ୍ମେ ସ୍ୱର୍ଗ ଗୋବିନ୍ଦ ଅଧିକ ଭକ୍ତିଦାତା,
ତୁମ ମୋର ଭ୍ରାତା ବନ୍ଧୁ ସ୍ୱମ ପିତା ମାତା । ୧୬୦ ।

ଦୁରନ୍ତ ଦାନବ ବଧି ବାନ୍ଧିକ ଉଦର
ମୋ ପ୍ରଭୁର ବଚନ ଦେବ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଅଗ୍ନି ଅପରାଧେ ଶାପ ପାଇଥିଲି ପୂର୍ବେ
ଚରଣ ଦର୍ଶନେ ଦୁଃଖ ନାଶ ଗଲା ଏବେ ।
ପରମ ଯୋଗୀକି ନୋହି ଲୋଚନେ ଗୋଚର
ଶାପ ଶାନ୍ତି ହେଲେ ମୋତେ ହୋଇଲା ସେ ବର ।
ସେବନ ଚରଣ ଲାଗି ପଦ୍ମନାଭସ୍ୱ
ଦେଖିଲି ପ୍ରଭାତ ଭାନୁ ଗଲା ଦୁଃଖ ଦଶ ।
ସେ ଚରଣ ରଜ ଲୋକ ଦେଖିଲି ନୟନେ
କେତେଲି ସକଳ ଦୁଃଖ ବସିଲି ନାମନେ ।
ସାହାର ପ୍ରସନ୍ନେ ମୋପଣ୍ଡ ଏ ଶସ୍ତେ
ସେ ଚରଣ ଦେଖିଲି ମୁଁ ଲୋଚନ-ଯୁଗଳେ ।
ନାରଦିକ ପ୍ରମୁଖ ହୋଇଛନ୍ତି ନରକାଏ
ଋଷି ମୁନି ପଙ୍କଜ ତୋ ଚରଣ ପଦ୍ମପାଏ ।
ଶୁଣ ଦେବ ବହୁଶାସ୍ତ୍ର ଋଷି ସାଧାନ
ସର୍ବଜ୍ଞ ସୁବୁଦ୍ଧ ଶୁଣ ମୋ ପ୍ରଭୁର ବଚନ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଲଙ୍କାର ରାବଣ ନେଲା ହରି
ସୁଗ୍ରୀବ ସମସ୍ତ ଜାଣି ଅଛି କହେଁ ଭଣି ।
ବାଳୀ ନାମେ ବାନର ସେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ରାଜନ
ସୁଗ୍ରୀବ ତାହାର ସାନ ଭାଇ ତହୁଁ ସାନ । ୧୦ ।
ଦୁଇ ଭାଇ ମଧ୍ୟରେ ସେ ହୋଇଲେ ବିରୋଧୀ
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନରକୁ ରାଜ୍ୟରୁ ଦେଲା ଖେଦି ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ଭାଇ ପାଇଅଛି ନାସ
ଋଷ୍ୟମୂକ ଶିଖରରେ ବସିଅଛି ବାସ ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ
ନଳ ନୀଳ ଗନ୍ଧମାଦ ପନ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗତେ ।

ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରିକି ଯାଉଥୁ କରି ରାମ
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ସହିଁ କରିବ ସଂଗ୍ରାମ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରିବରେ
ସୀତାଙ୍କୁ ସନ୍ଧାନ ଦେବୁ କହିବ ଛାମୁରେ ।୧୬।
ତାହାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସି ସଖା କରିବୁ ଗୋସାଇଁ
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖିବ ତୋହୋର ଦୁଃଖ ଯାଇଁ ।
ତୋତେ ଚାଲିବାକୁ କଥା ନାହିଁ ଏ ଜଗତେ
କେହିହୁ ମାନ ଦୁଃଖୀ ନ ହେ ତୋହୋର ପରିତେ ।
ଭେଟିବ ହେ ସ୍ୱାମୀ ତୋତେ ହେବ ମନୋରଥ
ଉପାସ୍ନା କରିବ ସବୁ ବାନରମଣ୍ଡଳ ।
ଏତେ କହି ରାମଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି
ଶିରେ କର ଯୋଡ଼ିଣ ଚଳିଲା ସ୍ୱର୍ଗପୁରୀ ।
କଥା କହନ୍ତେ ରାତି ଆସି ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ଆଦିତ୍ୟ ହୋଇଲେ ଗତ (ଅସ୍ତ) ଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରକାଶେ ।୧୭।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶୋଇଲେ ତରୁବର ତଳେ
ବସିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ ।
ଜାନକୀବିଚ୍ଛେଦେ ରାମ ବାଉଳିଆ ହୋଇ
ହା ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ପୁଣି ହୋଇଲେ ମୋହିତ ।
ଚେତନା ପାଇଣ ପୁଣି ବୋଲନ୍ତି ବଚନ
ଶୁଣ ବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହେ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ।
ଆଦିତ୍ୟକିରଣ ଜମା ବାଢ଼ୁଅଛି ଭାସ୍ୱ
ମୋତେ ଦଗ୍ଧୁଅଛି ହୋ ଅନଳ ବୃଷ୍ଟି ପ୍ରାୟେ ।
ତରୁବର-ଛାୟାରେ ହି ବସ ଶୁଭ ମୋର
ଆଦିତ୍ୟକିରଣ-ବହ୍ନି ନ କର ଶଶଧର ।୧୮।
କହିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ଯୋଡ଼ି ଦେଇ କର
ଆଦିତ୍ୟକିରଣ ଏ ନୋହିଲ ସୁଧାକର ।

ଅଦ୍ଭୁତ ଦେଖିଲେ ହୁତ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଦୟ
ଚନ୍ଦ୍ରମାକିରଣକୁ ନ ଭୟ ଦେବ ଭୟ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ବାବୁ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ
ସର୍ବକାଳେ ଉଦୟ କୁହନ୍ତି ଜଣାମଣି ।
ଏ ଯେତେ ଚନ୍ଦ୍ରମା କଥା ଦେଖୁଅଛ ତାପ
ଏତେ ବୋଲି ଶ୍ରୀ କୁଟିଳ ଧରିଲେ ଶରଚାପ ।
ଦେଖାଇଁ ଚାପର ଫଳ ଭାଜିଲେ ଖଣ୍ଡ
ଛେଦିବ ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ ଭାଗ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ଦେବ ଦୋଷ ଭର ଶାନ୍ତି
ଏଥି ଭୂମି ଖୋଳିଅଛ କରେଇଁ ମହାପଣ୍ଡି ।
ଶରଦ-ଅମୃତ-ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ଦେବୀ ସୀତା
ଭରତର ଜାନକୀ ଯେ ତୋହୋର ବନିତା ।
କାଦମ୍ବେ ଯେ ନ ଥିଲୁ ବାହୁଡ଼ା-ଅନଳ
ସୀତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିଲେ ଦେବ ଅଗ୍ନି ତୋ ବଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ସାହା ଭଣ୍ଡ ବଚନରେ
ସୀତାଙ୍କୁ କାହିଁ ମୋର ନାହିଁ ନିକଟରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲଇ ଅବେ ଥୁଲେ ନ ଥିଲାଇଁ
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖୁ ଖୋଜିନେଲୁ ବନସ୍ଥଳୀ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଚନ ଯେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶୁଣି
ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ରାମ ଶୋଇଲେ ଧରଣୀ ।
ଧନୁରେ ପଡ଼ିଲେ ଭୂମିକି ଶ୍ରୀରାମର
ଦୋଳାଇଲି ଶ୍ରୀରାମକୁ ଧଇଲେ ଦୋଳର ।
ଧର୍ମ ହୋଇବା ସ୍ୱାମୀ ନୋହିବା ଦୁଃଖିତ
ଉଦଯୋଗ କରିବା ହୃଦୟ ଦ୍ରୁତ ଚିତ୍ତ ।
ଅଣେ ସିକେ ଚେତନା ଅଣେ ଅଚେତନ
ଅନେ ଅନେ ସୀତା ସୀତା ବୋଲନ୍ତି ବଚନ ।

ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଦର୍ଶ ବସି ହେଲ ବୀର
ହୋଇଲ ପ୍ରକଟ ଦୀପ ନିଶି ଅନ୍ଧକାର ।୪୦।
ଦହନ ଗନ୍ଧର୍ବ ବଚନ ରାମ ଶୁଣି
ଦାଣ୍ଡି ଥିବ ସୁଗ୍ରୀବର ତଥ୍ୟ ଜ ନ ଜାଣି ।
ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟରେ ସେ ଭେଟିଲେ ତାହାଙ୍କୁ
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଦାସେ ଦହି ଦଇତ୍ୟ ଦସ୍ୟୁଙ୍କୁ ।
ଏତେ ବୋଲି ଅରଣ୍ୟେ ଗମନ୍ତ ଦୋନ ସ୍ୱର
ଜଳଜ ଶବ୍ଦଅଛି ସୀତାଙ୍କୁ ହୃଦୟ ।
ପମ୍ପା ସରୋବରକୁ ସେ ଅଟଇ ପଶ୍ଚିମ
ଶ୍ରମଣୀ ଶବରୀ ଯହିଁ ଦରିଦ୍ର ଅଶ୍ରମ ।
ତହିଁ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଦୋନି ବୀର
ଦେଖିଣ ଶବରୀ ହୋଏ ଦୁହିଙ୍କୁ ବାହାର ।୪୫।
ବନ୍ଦି କୁସୁମ ଉପହାର ଦେଲେ ଯେନ
ଯଥାଶକ୍ତି (ଫଳ ବା ଶସ୍ୟ) ଦ୍ୱାରେ ପୂଜିଲ ଦୁଇ ଜୋଣି ।
ଦରଶନ ଯୋଗ୍ୟ ଦେହ ଶ୍ରୀରାମ ଅଗର
ସାବଧାନେ ଶୁଣି ଦେବ ମୋହୋର ଉତ୍ତର ।
ଏ ଆଶ୍ରମେ ତପ କରୁଥିଲେ ମୁନିଗଣ
ମୁହିଁ ସେବା କରୁଥିଲି ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ।
ତପୋବଳେ ମୁନିଗଣ ଗଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁର
ଯାହା କହିଗଲେ ମୋତେ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଦଶରଥ ନନ୍ଦନ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମ
ତୋର ଭାଗ୍ୟବଳେ ସେ ଆସିବେ ଏ ଆଶ୍ରମ ।୫୦।
ତାହାଙ୍କର ଚରଣ ତୁ ଦେଖିବୁ ନୟନେ
ଅନନ୍ତେ ବସିବୁ ଯାଇଁ ଅମର ଭୁବନେ ।
ସେ କେବଳ ମୋହୋର ଭାଗ୍ୟେ ଆଇଲ ଏ ବନ
ଧନ୍ୟ ରୂପ ଦେଖି ଗଲା ପାତକ ଦହନ ।

ଆଦିତ୍ୟ ହୋଇଲେ ହତ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଦୟ
ଚନ୍ଦ୍ରମାକିରଣଙ୍କୁ ନ ସହ ଦେବ ଅୟୁ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ବାପୁ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ
ସର୍ବକାଳେ ଉଦୟ ହୁଅନ୍ତି ନିଶାମଣି ।
ଏ ଯେତେ ଚନ୍ଦ୍ରମା କର୍ମା ଦେଉଅଛି ତାପ
ଏତେ ବୋଲି ଶ୍ରୀ ଭୁଜେ ଧଇଲେ ଶରଚାପ ।
ଦେବାଙ୍କ ତାପର ଫଳ ଭକ୍ତଙ୍କ ଦଣ୍ଡ
ଛେଦନ ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ କର ଦଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ଦେବ ଦୋଷ ଭର ଶଙ୍କ
ତାଙ୍କୁ ଭ୍ରମିହୋଇଅଛି ରାହୁଙ୍କୁ ମହାପଙ୍କ ।
ଶରଦ-ପୂର୍ଣ୍ଣ-ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ଦେବୀ ସୀତା
ଭରତର ଜନନୀ ଯେ ତୋଳେ ହାର ବନିତା ।
ନନ୍ଦରେ ଯେ ନ ଥାଇବୁ ବିଚ୍ଛେଦ-ଅନଳ
ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ଦିଶୁଛେ ଦେବ ଅଗ୍ନି ତେଜ ଶ୍ୟାମଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ସାହା ଭକ୍ତ ବଚନରେ
ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ବିପାଇଁ ମୋର ନାହିଁ ନିଦରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଆମ୍ଭେ ଘରେ ନ ଥିବାରୁ
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖୁ ହରିନେଲା ରାବଣ ଲଙ୍କା
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଚନ ଯେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶୁଣି
ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ରାମ ଶୋଇଲେ ଧରଣୀ ।
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଚଳାଇଲେ ସୁମିତ୍ରାକୁମର
ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଧଇଲେ କୋଳର ।
ଧର୍ମେ ହୋଇବା ସ୍ୱାମୀ ନୋହିବା ଦୁଃଖିତ
ଉଦ୍ୟୋଗେ ଭକ୍ତା ହରଷ ହୁଅ ଚିତ୍ତ ।
କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଚେତନା କ୍ଷଣକେ ଅଚେତନ
କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ସୀତା ସୀତା ବୋଲନ୍ତି ବଚନ ।

ଏମନ୍ତ ସ୍ବଭାବେ ତହୁଁ ବସି ଦେଖ ବୀର
ହୋଇଲ୍ ପ୍ରକୃତ କାଳ ନିଶି ଆକାଶର ।୪୦।
କବନ୍ଧ ଗନ୍ଧର୍ବର ବଚନ ରାମ ଶୁଣି
ଯାହିଁ ଥିବ ସୁଗ୍ରୀବର ତଥ୍ୟ ତ ନ ଜାଣି ।
ଯାଇଁ ଯାଇଁ ବାଟରେ ସେ ଭେଟିଲେ ତାହାଙ୍କୁ
ଲକ୍ଷ୍ମିଙ୍କର ଭାଇଙ୍କୁ ବହୁ ଦୁଃଖ ଦଣ୍ଡକୁ ।
ଏତେ ବୋଲି ଅରଣ୍ୟେ ସମସ୍ତ ଦେଖି ସବୁ
ଜାନକୀ ବଇଦେହୀ ସୀତାଙ୍କୁ ହରାଇ ।
ପମ୍ପାସରୋବରକୁ ସେ ଅଟଇ ପଶ୍ଚିମ
ଶ୍ରମଣା ଶବରୀ ଯହିଁ କରନ୍ତି ଆଶ୍ରମ ।
ତହୁଁ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଦୁଇ ବୀର
ଦେଖିଣ ଶବରୀ ହୋଏ ସମ୍ମୁଖ ବାହାର ।୪୫।
କାବାଧ ବସନ ଉପହାର କରେ ଘେନି
ଯଥାଶକ୍ତ୍ୟ (ଶାକ ବା ଶକ୍ତୁ) ଭକ୍ତିରେ ପୂଜିଲା ସେହୁ ବେନି ।
କରପଦ୍ମ ଯୋଡ଼ି କହେ ଶବରୀ ଉତ୍ତର
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ମୋହୋର ଉକ୍ତିର ।
ଏ ଆଶ୍ରମେ ତପ କରୁଥିଲେ ମୁନିଗଣ
ମୁହିଁ ସେବା କରୁଥିଲି ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ।
ତପୋବଳେ ମୁନିଗଣ ଗଲେ ସ୍ବର୍ଗପୁର
ଯାହା କହିଗଲେ ମୋତେ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଦଶରଥ ନନ୍ଦନ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମ
ତୋର ପୁଣ୍ୟବଳେ ସେ ଆସିବେ ଏ ଆଶ୍ରମ ।୫୦।
ତାହାଙ୍କର ଚରଣ ତୁ ଦେଖିବୁ ନୟନେ
ଆନନ୍ଦେ ବସିବୁ ଯାଇଁ ଅମର ଭୁବନେ ।
ସେହି ଦେବ ମୋହୋର ପୁଣ୍ୟେ ଆଇଲ ଏ ବନ
ତୁମ୍ଭ ରୂପ ଦେଖି ଗଲା ପାତକ ବନ୍ଧନ ।

ଏତେକ କହି ଶ୍ରୀରାମଚରଣେ ହୋଇ ସ୍ଥିର
ଶୂନ୍ୟରେ ମିଶିଲା ସେ ଶବରୀ ସୁରପୁର ।
ସେଦିନରେ ରାମ ରହି ଲକ୍ଷ୍ମଣେ ସେଠାରେ
ପ୍ରଭାତେ ସେଠାରୁ ଗଲେ ଅରଣ୍ୟକାରେ ।
ପମ୍ପା ନାମେ ସରୋବରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ତୃଷ୍ଣା ଶେଷ କଲେ କରି କର ଜଳପାନ ।୬୬।
କହେ ରାମ ଶୋଭାକର ସେ ଧନ୍ୟ ସରୋବର
ଯାର ଜଳ ପାନ କଲେ ଜଗତଈଶ୍ୱର ।
ଶରଣ ଦେଖାଇ ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୀରାମ ସଙ୍ଗରେ
ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ବଢ଼େଇବ ନୋହିବ ହୃଦୟରେ ।

ବଳହୁଂସ ତେଜି ଯୋଡ଼ି ଶରେ ନାଶ କରି
ଶତ୍ରୁ ଯା ନାଶ କଲେ ଛୁଦ ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟ କରି ।
ଶରତ ହୋଇଲା ଶେଷ ରଜନୀ ପ୍ରବେଶ
ସୀତାଙ୍କୁ ସୁମରି ରାମ ଛାଡ଼ନ୍ତି ନିଃଶ୍ୱାସ ।
ବର୍ଷାମିଳେ ତେଜି ଘୂରି ଚନ୍ଦ୍ରବାର କଲେ
ପ୍ରକାଶ ସକଳ ଦିଗ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ ।
ହୋଇଛି ବସନ୍ତ ଋତୁ ଶୋଭନ୍ତି ଘଟା
ହୋଇଲେ ସକଳ ଜନ୍ତୁ ଅନଙ୍ଗର ପ୍ରଜା ।
ବୃକ୍ଷ ଲତାମାନେ ଫୁଟିଲେ ତା ସଙ୍ଗରେ
ହୋଇଲା ପଞ୍ଚମ ସ୍ୱର କୋକିଳ ଶବଦର ।୬୭।
ଘନଘନ ଡୁରୁଅଛି ପ୍ରିୟାଙ୍କର ମନ
ସୁଗନ୍ଧି ସୁପ୍ତରେ ବହନ୍ତି ମଳୟ ପବନ ।
ବିଚିତ୍ର କୁସୁମମାନେ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି ଖସି
ମଞ୍ଜରିରେ ଭ୍ରମରେ ପିବନ୍ତି ମଧୁ ବସି ।

ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ ହୋଇଛନ୍ତି ବାନର ବାନରୀ
ଡାଳରୁ ଡିଆଁ ପକ୍ଷୀ ପ୍ରିୟା ସ୍ପର୍ଶ କରି ।
ବନଗାଭେ କ୍ରୀଡ଼ନ୍ତି ବନରେ ମଣ୍ଡଳରେ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖିଲେ ସଜଳ ନୟନରେ ।
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣ ପ୍ରାଣ ସମ ଭାଇ
ଫାଟୁଇ ଅନ୍ତର ମୋର ସୀତାଙ୍କୁ ହରାଇ ।
ସୀତାଙ୍କ-ବିଚ୍ଛେଦ ମୋର ଜାଣିଲୁ ମଦନ
କଷାଇ ପଞ୍ଚମ ଶର ବିନ୍ଧୁଅଛି ବାଣ ।
ନିରନ୍ତରେ ପ୍ରହାରଇ ହୃଦରେ ମୋହର
ସହିବ କେମନ୍ତେ କହ ସୁମିତ୍ରାକୁମର ।
ବନଗାଭେ ଶୃଙ୍ଗ ଦେଖ ଘଷନ୍ତି ଗଳରେ
ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ହୋଇଛନ୍ତି ହରଷମନରେ ।
ସୀତାଙ୍କର ସଙ୍ଗ ମୋର ଭଙ୍ଗ କଲୁ ବିଧି
ମଦନେ ଦାରୁଣ ମନ ଛନ୍ନ ମୋର ଦେହୁ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ପରମ ପୁରୁଷ
ଏ ଅବା ନ ଜାଣୁ ହୋଇ କହଇ ମୁଁ କଥା ।
ହୋଇଛି ମେରୁ ଭେଦି ଭିଣ୍ଡି ଥିଲେ ଯାହାର
ପତ୍ନୀରେ ବୁଝନ୍ତି ସମ ଯା ହୋଇଛି ସାଗର ।
ଦାରୁଣୀ ବଚନ ଶୁଣି କହନ୍ତି ଦୟାନିଧି
ଦୁଃଖିତ ହେଲେ ତୋତେ ନୋହିବ ପ୍ରବୋଧି ।
ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ଅପଣ ପ୍ରବୋଧ ଦେବ ଭଲ
ତୁ ତ ଜାଣୁ ଦୟାନିଧି ସକଳ ବିଷୟ ।
ତାକେ ହେମନ୍ତ ଶୋକେ ଶ୍ରୀରାମ ରଥା କର
ନାରଦ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ଦେବ ମହିମା ବୋଲୁଛନ୍ତି ।
ଦଶାବାଞ୍ଛା ହୋଇଲେ କିଛି ହୋଇବ ପ୍ରଜ୍ଞା
ପୂର୍ବ ଜନ୍ମେ ପ୍ରକାଶ ହୋଇବେ ଜଗନ୍ନାଥ ।

ପମ୍ପାସରୋବରେ ରାମ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି
ପିତୃଗଣମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଜଳଦାନ କରି ।
ବେନି ଭାଇ ଅଙ୍ଗରେ ବକଳ ବେଶ ଧରି
ତୂଣ ବାଣ ଖଡ୍ଗ ବାନ୍ଧିଲେ ଦୃଢ଼ କରି ।
ହାତେ ଧନୁ ଧରିଲେ ଦକ୍ଷିଣେ ଖର ଶର
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତକୁ ଚାଲିଲେ ବେନି ବୀର ।
ଗଜଗମନେ ଜିଣିବାର ଲୀଳେ ବେନି ଭାଇ
ଋଷ୍ୟମୂକ ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇ ।
ସୁଗ୍ରୀବରି ଚକ୍ଷୁ ପଡ଼ିଲେ ରାମଙ୍କ ଦିଗ
ସୂଚିପତ୍ରମାନ ହନୁମାନ ଆଦି କରି ।୬୪।
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସକଳ
ସୁଗ୍ରୀବରେ ପମ୍ପା ସ୍ୱଜନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ।
ଦୂରରୁ ଦେଖିଲେ ସବୁ ବାନରମଣ୍ଡଳ
ବେନି ବୀର ସମ୍ପନ୍ନ କି ଦେଖନ୍ତି ବାହୁଳ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ଶୁଣି ହନୁମାନ
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଧରି ବେ ଆସନ୍ତି ବେନି ଜଣ ।
କରେ ଶସ୍ତ୍ର ଦେଖ ଆସନ୍ତି ବେନି ବୀରେ
ତେଜ ଦେଖିଣ ଶଙ୍କା ବାଢ଼ି ଲାଗଇ ମୋ ଚିତ୍ତରେ ।
ନରଲୋକ ଦେବଲୋକ ଦାନବ ଲୋକରେ
ଏହି ଅନୁରୂପ ଦେଖିନାହିଁ ନୟନରେ ।୬୫।
ଏମନ୍ତ ପରାକ୍ରମ ଦେଖିଲୁ ତ କାହିଁ
କାହିଁ ଆସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଥିଲେ କାହିଁ
ପଳାଇବା ହନୁମାନ ଏ ଅରଣ୍ୟ ଛାଡ଼ି
ମଳୟ ଅନଳ ପ୍ରାୟେ ଆସୁଅଛି ମାଡ଼ି ।
ଏତେ କହି ସୁଗ୍ରୀବର ଉଠିଲା ଡେଙ୍ଗର
ବେଗେ ତେଜି ପଳାଇଲା ଯେଣେ ଯୂଥପତି ।

ଅନେକ ପର୍ବତ ଦେଖି ସକଳ ବାନରେ
ପାତାଳେ ପଶିଲେ ଚିତ୍ତ ଚରଣ ଧ୍ୟାନରେ ।
ସର୍ବ ଯୂଥପତି ଘେନି ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ସର୍ବଥା ଧରଣୀ ତାର ନୋହିଲା ଖବର ।୪୬।
ଯୂଥପତି ସଙ୍ଗେ ଯେବେ ଫେରିଲେ କପୀଶ
ଥିଲେ ଦେବାଂଶ ସୁସ୍ଥ ଦେଖି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ।
ତୁମ୍ଭେ ଅବା କି ବୋଲ ମୋହୋଇ ବଡ଼ ଦୁଃଖ
ମଣଇ ମୁଁ ବାଳିର ସେ ପଣ ଲେଖ ଯାଇ ।
ତୃଷିତ-ଭୋକାତୁରେ ନ ପାରଇ ଆସି
ସେହୁ ଘେନି ବେଳା ସାରଙ୍କୁ ଦେଇଅଛି ସେଥି ।
ଗୁହାରେ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଅରଣ୍ୟରେ ଥିବେ ନାଶି
ଧନୁଦେବ ଶୁଣିଲେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ କାଳପାଶି ।
ମୋହୋଇର ବଚନ ଶୁଣି ସକଳ ବାନରେ
ଦେଶାନ୍ତରେ ଯିବା ନ ରହିବା ଏ ବନରେ ।୪୭।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ କହଇ ଜାମ୍ବବାନ
ମୋହୋଇ ବଚନ ଶୁଣ ବାନରସ୍ୱଜନ ।
ତୋଳି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଯାତ୍ରା ଦେଖିଲୁ ବନରେ
ତେଜକୁ ନୋହଇ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ନୟନରେ ।
ପରମ ପୁରୁଷ ଦେବା ହରକୁହର ଘାସୁ
କପଟେ କି ଥିଲଛନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟର ଭାସୁ ।
ବାଳିର ସେଷିଲ ପ୍ରାଣ ନ ରହନ୍ତ ଦେଖି
ବୁଡ ଯେହି ବୁଝିବା କିସ୍ତୁ କପ ଘେନି ।
ଭ୍ରିଷ୍ଟ ଷ ନିଶ୍ଚୟ ସର୍ବ କପଳ୍କୁ ବୁଝିବା
ଦୁଇ ପଥା ଜାଣି ବସ୍ତୁ ଅରଣ୍ୟ ପଶିବା ।୪୮।
ଶ୍ରୀପଦ୍ମନ୍ତ ସୁବୁଦ୍ଧି ଜାଣଇ ଧର୍ମପଣ
ଅଞ୍ଜନାର ନନ୍ଦନ ସେ ପବନନନ୍ଦନ ।

ବେଗେ ଯାଇ ହନୁମାନ ଘୋର ଲଙ୍କା ଗେଲ
ପୁଣି ଫେରି ଆସି ସେ ଯେ ମହାଶ୍ୱାସ ଦେଲ ।
କାହିଁ ତ ନ ପାଇ ସୀତା ଧାଇବାର ବାଟ
ତାହାଙ୍କରେ ଲଭି ଏବେ ଲଙ୍କା ସବୁ ଘାଟ ।
ଜାମ୍ବବାନଙ୍କେ ସୁଗ୍ରୀବର କହେ ବାଣୀ
ଯାଅ ବାବୁ ହନୁମାନ ଆଣ ସର୍ବ ଜାଣି ।
ଏଠାରେ ରହିଲେ ନ ହୋଇବ ଯଶ ନାଶ
ଏଇ ମନ ଭୁଲ କଥା ଶୁଣି ଦନ୍ତ ଅଣ ।୫୦।
ଲଙ୍କା ପାଇ ଉଠିଲା ସେ ପବନନନ୍ଦନେ
ବେଳ ଘଡ଼ି ଲଗ୍ନଯୋଗ ଶୁଣି ଶୁଭଂଶାରେ ।
ଅଦ୍ଭୁତ ହୋଇ ଏହି ହେଉଛି ହରଷ
ସ୍ୱପ୍ନ ନିବେଶ ଯାଇଁ ହୋଇଲ ପରବଶ ।
ଶୁଣନ୍ତି ଦେଖିଲ ରାମ ପ୍ରସନ୍ନବଦନ
ରୂପରେ ଶୋଭଇ ଯମ କୋଟିଏ ମଦନ ।
ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ରାମ ପଙ୍କଜନୟନ
ଶିରେ ଜଟାଜୁଟ କଟି ବଳ୍କଳବସନ ।
ଉଦର ଦୁର୍ଦ୍ଦମ ଦରତରଙ୍ଗର ଭାନ୍ତି
ଗଣ୍ଡମୂଳେ ଖଞ୍ଜନ କୁଣ୍ଡଳ ଶୋଭାକାନ୍ତି ।୫୫।
ତୁଳ ସଙ୍ଗେ ତାର ପାର୍ଶ୍ୱେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୋଭଇ
ବେଳ ଖଣ୍ଡାରେ ଧନୁଶର ବସିଛଇ ।
ଶୁଣନ୍ତି ଦେଖି ଜାଣିଲେ ପବନ ତନୟ
ନିରଖିନ ପ୍ରଣତ ହୋଇଲ ଜଗଦାୟ ।
ନାଥ ନାଥ ବୋଲିଣ ବୋଲିଲ ବେଳ କର
ଖଣ୍ଡନରେ ଶୋଭିଲ ଶିରରେ ମହାବୀର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଜାଣିଲ ଶୁଣି ଦେବ ରଘୁବୀର
ଦର୍ଶନରେ ହୋଇଛନ୍ତି ଦେବଶ ବୀନାର ।

ଏକଥାରେ ମହାପ୍ରଭୁ ଦେବତା ସବନ୍ଧୁ
କରୁଣାବତଂସନ ତାର ଛଡ଼ାଇବା ଆସ୍ତୁ ।୬୩।
କବନ୍ଧ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯାହା ପୂର୍ବେ ଥିଲା କହି
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ସଖା ହୋଇବନ୍ତି ଏହି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି କରୁଣାସାଗର
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଉଠ ଉଠ ବନସ୍ଥ ବାନର ।
ହରଷେ ପୁଲକ ତାର ସକଳ ଶରୀର
ଆନନ୍ଦରେ ନୟନୁଁ ବହଇ ଅଶ୍ରୁଜଳ ।
ତୋଳଇ ଦେଖିଲ ବ୍ରହ୍ମ ବେଶ ଚର୍ମଚୋଳେ
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ପାଦ ଧରି ହୋଇ ଲୋଟେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହିଲ ଧନ୍ୟ ଜନନୀ ତୋହର
ଧନ୍ୟ ପୁତ୍ର ପାଇଅଛି ସେ ତୋର ପିତର ।୬୪।
ଶ୍ରୀରାମଚରଣେ ତୋର ଏତେ ଭକ୍ତି ବୁଦ୍ଧି
ତୁଟିଲୁ ବାନର କଷ୍ଟେ ଆପଦସମୁଦ୍ରୁ ।
ହନୁମାନ ମସ୍ତକରେ ଦେଇ ରାମ କର
ବୋଇଲେ ହେ ପୁତ୍ର ଚିନ୍ତେ କାହି ତୁ ବାନର ।
କି ନିମନ୍ତେ ମୋତେ ତୋର ଏତେକ ସେନେହ
କି କାମନ୍ତେ ଆଇଲୁ ସମସ୍ତ କଥାଟେ କହ ।
କହଇ ପବନସୁତ ଯୋଡ଼ି ଦୁଇ କର
ଋଷ୍ୟମୂକେ ଅଛି ଦେବ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ।
ଆସନ୍ତେ ଦେଖିଲା ସେହି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ବେନି
ଭୟେ ପଳାଇଲା ତୋତେ ନ ପାରିଲା ଚିହ୍ନି ।୬୫।
ଦେଖିଲା ତୋହୋର ତେଜ ଅନଳ ସମାନ
ଭୟ ପାଇ ବୈରୀବାର ଛଡ଼ିବାକୁ ମନ ।
ଧୈର୍ଯ୍ୟ କରାଇ ତାକୁ ଅଇଲି ଗୋସାଇଁ
ପରମ ପୁରୁଷ ତୋତେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇ ।

ପବନନନ୍ଦନ ମୋର ନାମ ହନୁମାନ
ପୂର୍ବ ପୁଣ୍ୟବଳେ ତୋର ପାଇଲି ଦର୍ଶନ ।
ତୋହ୍ନାର ଶ୍ରୀମୁଖ ଆଜ୍ଞା ପାଇକରି ମିତ
ଯାହା ଆଜ୍ଞା ଦେବ ତାହା ସମସ୍ତ କରିବ ।
ମୁଁ କିସ କହିବ ତୁ ଯେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ
କି ବୋଲି କହିବ ଆଜ୍ଞା ଦେବା ମୋତେ ସ୍ୱାମୀ ।୭୫।
ହନୁମାନ ମୁଖରୁ ଶାନ୍ତ ବାଣୀ ଶୁଣି
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ମେଘ ଯେ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରୁ ବାଣୀ ।
ସରଯୂ ନଦୀର ତଟେ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର
ତହିଁର ରାଜନ ଦଶରଥ ନୃପବର ।
ତାହାର ନନ୍ଦନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମ ମୋର
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୋଦର ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୋହର ସୀତା ଜନକକୁମାରୀ
ମୋହୋରେ ଭଗଣି ନାରୀ ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ ।
କଉଶଲ୍ୟା ଅଟନ୍ତି ମୋହୋର ଗର୍ଭଧାତ୍ରୀ
କଇକେୟୀ ସୁମିତ୍ରା ରାଜାର ତିନି ନାରୀ ।୮୦।
ରାଜ୍ୟରେ ରାଜନ ମୋତେ କରୁଥିଲେ ତାତ
କଇକେୟୀ ନାମେ ନାରୀ ଭରତର ମାତ ।
ସପତ୍ନୀ ସର୍ବଦା ସେ ଅଟନ୍ତି ରାଜାର
ସେବା ପାଳେ ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରାଜା ଦେଲେ ବର ।
ବୋଇଲି ଭରତ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର
ସତ୍ୟରେ ହୋଇଲେ ବନ୍ଦୀ ମୋହୋର ପିତର ।
ପିତାସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଆଇଲି ବନରେ
ସୀତା ହଜାଇଲେ ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ତରେ ।
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ମୁଁ ସୀତା ହଜାଇଲି
ଖୋଜି ନେଇ ସୀତାଙ୍କୁ ତଥ୍ୟ ନ ପାଇଲି ।୮୫।

କହେ ଯେଣୁ ଖୋଜିଲୁ ସୀତାର ପ୍ରତ୍ୟାଶେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲି ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀ ପାଶେ ।
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀ ଏହା କହିଲା ବାରତା
ଲଙ୍କାପତି ଦୁଷ୍ଟ ନିଶ୍ଚୟ ନେଲା ସୀତା ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁଁ ଅବୋଧଚିତ୍ତ ହୋଇ
ଭ୍ରମଇ ଅରଣ୍ୟେ ଯେଣି ସୀତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ଗହନ ବନାନ୍ତରେ ପଶି
କବନ୍ଧ ରାକ୍ଷସକୁ ଭେଟିଲୁ ଆସି ।
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଭକ୍ଷିବ ବୋଲି ବାନ୍ଧିଲା ଟେକି
ଛେଦିଲୁ ତାହାର ବାହୁ ଖଡ଼ଗର ଘାତେ ।୧୯।
ଦେହତ୍ୟାଗ କରି ଯାଇଁ ବସିଲା ଗଗନେ
ଗନ୍ଧର୍ବ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ ବସିଲା ବିମାନେ ।
ବିମାନରେ ବସି ସେ କହିଲା ସ୍ତୁତି ବାଣୀ
ମୋହର ବଚନ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ରଘୁମଣି ।
ଋଷ୍ୟମୂକେ ଅଛନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ସୀତାଙ୍କର ସନ୍ଦେଶ ଜାଣଇ ମହାବୀର ।
ବୋଲନ୍ତି ରଘୁନାଥ ତାହାର ପାଖକୁ
ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ସବୁ କହିବ ତୁମ୍ଭକୁ ।
ତାହାର ବଚନ ଶୁଣି ଆଇଲୁ ଏ ସ୍ଥାନ
ସକଳ କହିଲୁ ତୋତେ ଶୁଣ ହନୁମାନ ।୨୦।
କାହିଁ ଅଛି ସୁଗ୍ରୀବ ଯାଉଛି ମନେ ତାପ
ଯାଅ ବାବୁ ଯାଇଣ ତୁରିତେ ଘେନିଆସ ।
ଶ୍ରୀରାମ ମଧୁର ବାଣୀ ଶୁଣି ହନୁମାନ
ଶିରେ କର ଯୋଡ଼ି ସାର ଉଠିଲା ବହନ ।
ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ଶିର ଚରଣେ ଲଗାଇ
ତିନି ସର୍ଗ ଲଙ୍ଘିଲା ପବନତନୟ

ସର୍ବ ବଳ ଘେନି ଯାହୁଁ ଅଛୁ ରଘୁବୀର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ଆମ୍ଭେ ଦେଶବିଭ୍ରମର ।
ଦେଖିଲେ ଶୃଙ୍ଗରୁ ଦୂରୁ ସକଳ ବାନରେ
ଧୂଳି ଧୂସ ହେଉଅଛି ଦୂରଗମନରେ ।
ଜାମ୍ବବାନ ମୁଖ ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବ କହଇ
ଦୂରଦେଶେ ତ ଆସୁଅଛି ପବନନନ୍ଦନ ।
ଶୁଣଇ ଦୂରଦେଶେ ବାର୍ତ୍ତା ଦୂତଙ୍କ ପଟଳ
କଥା ହେଉଁ ହେଉଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ମହାବଳ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ
ନମସ୍କାର କଲା ବୀର ହରଷିତ ଚିତ୍ତେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହଇ ବାପୁ ଶୁଣ ହନୁମାନେ
କହ ତ ନିଶ୍ଚୟ କଥା କୁଶଳ ବଚନ ।
ହନୁମାନ କହେ ଶୁଣ ବାନର ନୃପତି
ଆଜଠାରୁ ଗଲା ତୋର ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ନୃପତି ଦଶରଥର କୁମର
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାମେ ବେନି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ।
ପରମସ୍ୱରୂପ ରାମ ନର ରୂପ ଧରି
ତୋର ସାହାଯ୍ୟ ବଳକୁ ଆଇଲେ କଷ୍ଟେ ଦୂରି ।
ବିଳମ୍ବ ନ କର ରାଜା ଉଠ ବେଗ ହୋଇ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣେ ଶରଣ ପଶ ଯାଇଁ ।
ଦର୍ଶନେ ନାଶିବ ତୋର ସର୍ବ ଦୁଃଖଭାର
କଳ୍ପ ମୃତ୍ୟୁ ଭୟ ଆଉ ନୋହିବ ତୋହର ।
ଯେଉଁ କ୍ଷଣେ ବନକୁ ଆଇଲେ ରଘୁପତି
ସେହିଁ କ୍ଷଣେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଲେ ମହାସତୀ ।
ସେହିଁ କ୍ଷଣେ ରାମଙ୍କୁ ଭେଟିଲି ପଞ୍ଚିବାର
ଦେଖିଲେ ବହିଲୁ ସୀତା ବିମାନ ଉପର ।

ଯେତେ ଦୂରେ ଅଛି ଦେଖୁଥିଲେ ରଘୁପତି
ସୁଗ୍ରୀବ ଅଗରେ ସବୁ କହିଲା ମାରୁତି ।
ହନୁମାନବଚନେ ଉଠିଲା ସୁଗ୍ରୀବର
ରାମନାମ ଶବଦେ ପୂରିଲା ଦିଗନ୍ତର ।
ଚଳିଲା ସୁଗ୍ରୀବ ସବୁ ଯୂଥପତି ଘେନି
ପଥଯାକ ଶୁଭୁଅଛି କାହୁଁ ରାମ ଧ୍ୱନି ।
ବସିଛନ୍ତି ବେନିଭାଇ ନଗର କଟରେ
ଧନୁଶର ଘେନି ବେନି ପାଷାଣ ଉପରେ । ୧୧୯ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଅଗ୍ରେ କମଳ ଶିଖର
ସର୍ବଶାଖା ସଙ୍ଗେ କମନ୍ତି ତରୁବର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ଦେବ ଶୁଣ ଦାଶରଥି
ଆସୁଅଛି ଚମୂ ଦେଖ ବାନରଭୂପତି ।
ଚିହ୍ନିବାର କମଳ କମଳ ଭଞ୍ଜତାଳ
ସୁଗ୍ରୀବ ଆସୁଛି ଘେନି ବାନର ସକଳ ।
ଏତେ କହୁ ଅଗରେ ହୋଇଲେ ଶାଖା ଋଷ୍ୟ
ଦୂଷ୍ଟିଙ୍କ ଭାଙ୍ଗନ ଘାଏ ଦଣ୍ଡୁଅଛି ଶୋଭ୍ୟ ।
ଦୂରନ୍ତୁଁ ଦେଖିଲା ଭୂପ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ନିର୍ବିକାର ପୁରୁଷ ଏ ହୋଇଅଛି ଆକାର । ୧୨୦ ।
ସେତେବେଳୁ ଶୁଣିଲା ଶ୍ରୀରାମର ବଚନ
ଦଣ୍ଡବତେ ଶୋଇଲା ସେ ବାନରସୈନ୍ୟଗଣ ।
ପୁଣି ପୁଣି ଉଠଇ ଶୁଅଇ ପୁଣି ପୁଣି
ପୁଣି ପୁଣି ଯୋଡ଼ଇ ମସ୍ତକେ ବେନି ପାଣି ।
ନିସ୍ତରିଲୁ ନିସ୍ତରିଲୁ ତାହୁଁ ଜୟ ରାମ
ସଂସାର ତ.ପରୁ ତୋର ଚରଣ ବିଶ୍ରାମ ।
ତୁ ଦେବ ନିର୍ମଳବାସ୍ତୁ ପରମପୁରୁଷ
କୃପା କଲୁ ବାନର ଜନ୍ମକୁ ଦେଲୁ ଦୃଷ୍ଟି ।

ବନାନ୍ତରେ ଆଣିଲି ଅମୃତମୟ ଧାମ
ଜନ୍ମ-ମୃତ୍ୟୁ-ବନ୍ଧନ ଯହିଁରେ ଧନ୍ଦ ନାହିଁ । ୨୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ୍ତେ ସନ୍ତୋଷ ସୀତାପତି
ଆଶ୍ୱାସେ ଭାଷନ୍ତି ଶୁଣ ବାନରନୃପତି ।
ତୋହୋର ସନ୍ତୋଷକଥା ଶୁଣିଥିଲୁ କର୍ଣ୍ଣେ
ତହୁଁ କି ଅଧିକ ତୋତେ ଦେଖିଲୁ ନୟନେ ।
ଏତେ ଭଣି ଶ୍ରୀରାମ ତୋଳିଲେ ବେନି କର
ଆଶ୍ୱାସି ସୁଗ୍ରୀବରକୁ ବସାଇ ପାଶର ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ତହୁଁ ସୁଗ୍ରୀବସ୍ୱଜନ
ତେଜି ବେଗ ସୀତାଙ୍କ ଭୂଷା ସାବଧାନ ।
ଉଠି ବେନି କର ଯୋଡ଼ି କହଇ ବଚନ
ସୀତାଙ୍କୁ ଗଗନେ ନେଉଥିଲା ଦଶାନନ । ୧୩୦ ।
ତାହାର କୋଳରେ ସୀତା ମହାସତୀ ଥାଇ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲି ଡାକେ ଡାକ ଦେଇ ।
ତାହାଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି ବାନର ସକଳ
ଉଦେଳି ଥାଉଁଥିଲୁ ବୃକ୍ଷୁଁ ଅଦ୍ରାଗ୍ରମଣ୍ଡଳ ।
ଆନନ୍ଦେ ଦେଖିଣ ସଖା ପରମ ଅଳ୍ପୁଳେ
ବୋଲିଲେ ବଚନ ଶୁଣ ବାନର ସକଳେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଅକ୍ଷଣରେ
ମୋହୋର ଅଙ୍କୁଳ ସବୁ ଭକ୍ତର ହୃଦୟେ ।
ଭକ୍ତର ସୀତାଙ୍କୁ ନେଲା ଲଙ୍କାର ରାବଣ
ମୋହୋର ବଚନ ଲୁଚେ ଉପିଧାଣ ଶୁଣ । ୧୩୫ ।
ଅମଳାଣ ବସନରେ ବାନ୍ଧି ଭୂଷିତୁଣ୍ଡି
ବାନରମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟ ପକାଇଲେ ତେଜି ।
ଏତେ ବନ୍ଧୁ ବସ୍ତ୍ର ଚୂଡ଼ି ଆଗରେ ଥୋଇଲେ
ଶ୍ରୀ ତେଖୁ ଭଇ ଦେଖ ଦଣ୍ଡବତେ ଶୋଇଲେ ।

ଦେଖ ରାଜା ଶୋଚନ ବାନରଙ୍କ ଧନ୍ୟ
ନରେଶି ଦଣ୍ଡକ ଦେ ତୋହୋର ସେତେକ ପୁଣ୍ୟ ।
ନିର୍ମଳ ପୁଣ୍ୟସ୍ତ୍ର ଦର୍ଶନ ଦଲୁ ଆସି
ଯାହାର ଦର୍ଶନେ ଦୂର ହୋଏ ଦୁଃଖରାଶି । ୧୩୯ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହିଁ
ଦେଖ ଦେଖ ସୁଗ୍ରୀବ ମୋହୋର ଦୁଖେ ଭୁଞ୍ଜ ।
ସୀତା ସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଆଇଲି ବନରେ
ସୀତା ହରାଇଲି ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ତରେ ।
କବନ୍ଧ ନାମେ ଗନ୍ଧର୍ବ ବସି ବନାନ୍ତରେ
ତୋହୋର ଚରିତ ସବୁ କହିଲା ମୋହୋରେ ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁଁ ଆଇଲି ତୋର ପାଶ
ଶୁଣିଲି ତୋହୋର କଥୁଁ ସୀତାଙ୍କ-ସନ୍ଦେଶ ।
ନ ଜାଣିସ ତେ ତୋହୋରେ ଦେଉଅଛି ଦୁଃଖ
କି ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ତୋତେ ହୋଇଛି ବିମୁଖ । ୬ ।
ଦୁଃଖ କହୁଁ କହୁଁ କୋପ ହୋଇଲ ମନରେ
ସଂହାରି ନିରୁପ ବାଣ ବସାଇ ଧନୁରେ ।
ଯେବେ ଦୁଃଖ ଦେଉଅଛି ବାଣବନପାଳ
ଆଜି ନାଶ କରି ଶିରୁ ହରିବ ସକଳ ।
ଯେବେ ତୋତେ (ମୋତେ) ଦୁଃଖ ଦେଉଅଛି ସୁରପତି
ବାହିବ ଅମର ପୁର ନାଶିବି ସମସ୍ତି ।
ନରହିଁ ବନ୍ଧୁରେ ସିନା ସକଳ ସଂସାର
ତାହାର କୃପାରେ ଏତେ ଅବସ୍ଥା ମୋହୋର ।
ଦେଖ ତୁ ସୁଗ୍ରୀବ ମୋର ବାଣ-ତେଜ-ବଳ
·ଟେକିବି ବ୍ରହ୍ମମଣ୍ଡଳ ପତାଳର ତଳୁଁ । ୧୦

ସମୁଦ୍ରଖଣ୍ଡରେ ଥିଲେ ସୀତାମ୍ବା ମୋତେ ହ:ଙ୍କ
ନାଶିଯାଉ ଶୁଖାଇଣ ପଡ଼ିଲା ପାଶରୁ ।
ତୋର ଦେଖି ସୁଗ୍ରୀବ ବସୁର ତଳ ଝଙ୍କି
ନାଶିବ କଟକ ରାମ ସୀତାର ନିମନ୍ତେ ।
ଉଠି ସୁଗ୍ରୀବର ଯୋଡ଼େ ମସ୍ତକରେ କର
ସାବଧାନ ହୋଇବା କୋଦଣ୍ଡ ସୁପଧର ।
ଯହିଁ ଥିବ ମହାସତୀ ଜନକକୁମାରୀ
ତାହିଁ ଅଛୁ ବସୁରୁ ଜାଣିମା ତଥ୍ୟ ଦଢ଼ ।
କହିଁ କ ଉପାୟ ସ୍ବାମୀ କହିବା ବସୁରୁ
ତୋଷ ଶାନ୍ତ କରୁ ନେବା ନାଶିବ ସଂହାରୁ ।୧୬
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ସନ୍ତୋଷ ରାମ ହୋଇ
ପ୍ରସ୍ଥାନ୍ତ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ପାଶରେ ବସାଇ ।
ତହୁଁ ସୁଗ୍ରୀବର ସୁଜା ମୋଦ୍ଭୋର ରଚନେ
କ ନିମନ୍ତେ ବାନର ଆଶ୍ରମ ତଳୁ ଦେନୋ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହୁଇ ଦେବ ଶୁଣ ଚାପପାଣି
ବାଲି ନାମେ ବାନର କିସ୍କିନ୍ଧାନୃପମଣି ।
ବଳବନ୍ତ ପଣରେ ସଂସାରେ ନାହିଁ ସରି
ସ୍ତ୍ରୀଯା ତାହାର ତାପ୍ର ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ ।
ତର୍ଜଣ କରଇ ଶଣ ବୁଦ୍ଧି ସିଦ୍ଧ କ୍ରମେ
ତେଣୁ ତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ରୁଢ଼କ୍ତ ରଣଯୋଗେ ।୨୦
ମୁଁ ତାହାର କନିଷ୍ଠ ସୋଦର ରଘୁବୀର
ସାବଧାନେ ସେବଇ ମୁଁ ଚରଣ ତାହାର ।
ଏମନ୍ତେ ଥୋଇଲେ ବାଳି ଅନ୍ତରେଣ କଥା
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ କହଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
ଦୁନ୍ଦୁଭି ନାମରେ ଏକ ବାଇଡ଼ ନିଶାଚର
ଭୂମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟେ ସେ ପଡ଼ିଲା ସଂସାର ।

ସମୁଦ୍ର ନିକଟେ ବୀର ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
ହୋଇଲୁ ସମୁଦ୍ର ବେଗେ ଅଛ ମୋର ପାଶ ।
ମୋର ସମ ବଳବନ୍ତ କାହିଁ ନ ଦେଖିଲି
ତେଣୁ ତୋର ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ଆଇଲି ।୨୫।
ତୋହୋର ମୋହୋର ଆଜ କରିବା ସମର
ଅମ୍ବରବଚନ ଶୁଣି କହେ ରତ୍ନାକର ।
ତୋହୋର ସମାନ ମୁଁ ଜାଣୁଛି ବଳବନ୍ତ
ପାର୍ବତୀର ପିତା ହିମଗିରି ବଳବନ୍ତ ।
ତାହାର ସଙ୍ଗରେ ବୀର ସଂଗ୍ରାମ ତୁ କର
ଶୁଣି କୋପେ ଧାଇଁଲା ଦୁନ୍ଦୁଭି ମହାବୀର ।
ହିମବନ୍ତ ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଯାଇଁ
ମହାନାଦ କରଇ ଖୋଳଇ ଖୁରେ ମହି ।
ତରୁଲତାମାନଙ୍କୁ ଲୁଣ୍ଠିଲା କୋପରେ
କୋପ ଦେଖି କହେ ଗିରି ଅସୁର ଅଗରେ ।୩୦।
ତୋହୋର ସଙ୍ଗତେ ମୁଁ ନୋହୁଇ ବଳେ ସମ
କିଷ୍କିନ୍ଧାରେ ରଜା ମହାବଳୀ ବାଳି ନାମ ।
ତାହାର ସଙ୍ଗତେ ରଣ କର ବୀରବର
ଶୁଣି କୋପ କରି ବାହୁଡିଲା ମହାସୁର ।
ଗିରିରାଜ-କହୁଁ ଶୁଣି ଦୁନ୍ଦୁଭି ଦୁର୍ଜୟ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ଆସି ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ଦୁଇ ମହାବଳଙ୍କର ଘୋର ସଂଗ୍ରାମରେ
ଗିରିବର ଲୁଟିଲେ ଲୁଟିଲେ ଭୟରେ ।
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଜିତା ଅତିଶ୍ରମ ଘୋର ସଂଗ୍ରାମରେ
ବାଳି ତାକୁ ବୁଲାଇଲା ଧରି ଚରଣରେ ।୩୫।
ଦୁର୍ବଳତ୍ୱେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ଛାଡିଲା ନିଜକାୟ
ଅସ୍ଥି ତାର ପଡିଅଛି ଗିରିବର ପାଶ

ମାୟାବୀ ନାମରେ ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସୁତ
ମହାବଳେ ବଳୀ ତାକୁ ସମ ନାହିଁ ଦେଖୁ ।
ଶୁଣିଲେ କର୍ଣ୍ଣରେ ବାର ଦୁନ୍ଦୁଭି-ମରଣ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ଆସି ଆରମ୍ଭିଲା ରଣ ।
ବାଳିକି ଦେଖି ଦାନବ ଧଇଲା ଛୁରିକ
ତୋଳିଲା ଝଲକି ତେଜ କମ୍ପୁଅଛି ଭୂତ ।
ଆଜ ତୁ ବାନର ରାଜା ଯିବୁ ଯମପଥ
ଯୁଦ୍ଧ ହେଲେ ଜାଣିବୁ ତୁ ମୋହୋର ସମର୍ଥ ।୪୦।
ତାହାର ବଚନ ଶୁଣିଲା ବୀର ବିତ
ସୁର ଛଡ଼ି ତାହାର ହୋଇଲା ବୀର ବାଳି ।
ବାଳିକି ଦାନବ ବେଗେ ଧଇଲା ଛୁରିକେ
ବାନର କୁମ୍ଭକୁ ମାରିଲା ବଜ୍ରମୁଠେ ।
ପାଷାଣ ଉପରେ ଯେସନ୍ତ ପଦ୍ମଫୁଲ ପଡ଼େ
ତାର ବଜ୍ର ମୁଠି କିଛି ନ ମାନିଲା ବାଳି ।
ଦାନବ ଜାଣିଲା ବାଳି ଅଟେ ବଳବନ୍ତ
ନ କରିଲା ଡେରି ତାର ପଡ଼ି ବଜ୍ରମୁଠ ।
ଏତେ ବୋଲି ଦାନବ ବାହୁର କଲା ମନେ
ରହିଲେ ନ ବଞ୍ଚିବି ବାଳିର ସନ୍ନିଧାନେ ।୪୫।
ଏତେ ବୋଲି ଦାନବ ପଳାଇ ପିଠି ଦେଇ
ତାହାର ପଛରେ ବାଳି ଧାଇଁଲା ଗୋଡ଼ାଇ ।
ଅନେକ ଯୋଜନ ଯାଇ ପଳାଇ ଶୀଘ୍ରରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ପାତାଳ କନ୍ଦରେ ।
ସେ ଗୁହାରେ ବାନର-ରାଜା କରିଅଛି ବେଗ
ଯାତାନ ବିବର ଦ୍ୱାରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ପଶିଲା ବାନରରାଜା ବିବର ଭିତରେ
ସମସ୍ତେ ଘୋଡ଼ାଇଥିଲୁ ସୁଗ୍ରୀବ ପଛରେ ।

ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ଯାଇଁ ବିବରଦ୍ୱାରରେ
ବାହାର ହେବତି ରହିଲୁ ସକଳ ବାନରେ ।୫୦।
ବାନରଙ୍କୁ ବାନରସ୍ୱାମୀ ଭଣେ ଡାକି
ଅବଶ୍ୟ ତ ବାଳୀକୁ ଜଣିବ ଏଥୁପ୍ରତି ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲୁ ଜଣି ସକଳ ବାନରେ
ଛନ୍ନହୋଇ ରହିଥିଲୁ ସେ ବିବରଦ୍ୱାରେ ।
ବେନି ମାସ ରହିଥିଲୁ ବାନର ସକଳ
ବିବରୁ ବାହାର ଯେ ନୋହିଲୁ ମହାବଳ ।
ବାଳି ଜଣ ଦନ୍ତଘାତେ ଦଇତର ଆସୁ
ସ୍ରବିଲ ରୁଧିର ଧାର ଗଣ୍ଡନଦୀ ପ୍ରାୟ ।
ରୁଧିର ବାହାର ହେଲା ବିବରଦ୍ୱାରରେ
କେତେଜନେ ଦେଖିଲେ ତାହା ସକଳ ବାନରେ ।୫୫।
ରୁଧିର ଦେଖନ୍ତେ ଆମ୍ଭେ ନ ଛାଡିଲୁ ଦ୍ୱାର
ପୁଣି ବେନି ମାସରେ ନାଇଲା ମହାବୀର ।
ବୋଲି ବୀର ସଂଗ୍ରାମେ ନୋହନ୍ତି ଜେଣୁ ଉଣା
ବେକ୍ଷୁଁ ବୋଲ ବଢିଲୁ ଅନେକ ରଣରଙ୍ଗ ।
ସମସ୍ତେ ବୋଇଲେ ରାଜା ସଂଗ୍ରାମେ ପଡିଲା
ବିବରଦ୍ୱାରରେ ଦେଖି ରୁଧିର ସ୍ରବିଲା ।
ଦଇତଙ୍କୁ ବାଳି ଯେବେ ସଂଗ୍ରାମେ ମାରନ୍ତା
ଲଢ ଉଣ୍ଣ ଜଣି ରାଜା ଅବଶ୍ୟ ଆସନ୍ତା ।
ବାଳିଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚେ ସେ ଦାନବ ନାଶ କଲା
ନୋହିଲେ ଆସନ୍ତେ ରାଜା ବାହାର ନୋହିଲା ।୬୦।
ବିବର୍ ଛାଡିଲେ ସେ ରାଜାର ପ୍ରତାପ
ବୋଇଲେ ରାଜାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚେଁ ମାଇଲା ଶତ୍ରୁ ।
ଏତେ ବୋଲି ଦଇତଙ୍କୁ ମହାଭୟ କଲେ
ସମସ୍ତେ ବିବରଦ୍ୱାରେ ପାଷାଣ ପୋତିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ସେବିଲେ ଭଲ୍ଲୁ ବାଳୀଙ୍କ ସୁମତି
ସମସ୍ତଙ୍କ ଲୋଚନ୍ତି ବଞ୍ଚିଲୁ ଦୁଃଖବାରୁ ।
ମୋତେ ଯେବେ ଅଇଲେ ସମସ୍ତ ମହାବଳୀ
କିଷ୍କିନ୍ଧାକୁ ସମସ୍ତ ବାନର ଗଲେ ଚଳି ।
ବର୍ଷମତେ ନୃପଶତ୍ରୁ କିମ୍ବା ଧର୍ମ ଭଲ୍ଲୁ
ସୁଖ ବନ୍ଧୁ ସର୍ବଜନେ ଅନାସ୍ତ (ଛ) ହୋଇଲେ ।୭୫।
ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରିଗଣମାନେ ବସୁଥିଲେ ଗହିରେ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ସୁଖ ଭରିବା ନିମନ୍ତେ ।
ଅଙ୍ଗଦ ସୁଜାର ପୁତ୍ର ହୋଇଛି ଭାଲୁକ
କିଷ୍କିନ୍ଧାକୁ ଗତ ପରେ ଅନନ୍ତ ବଳକ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଅଟଇ ସେ ସୁଜାର ସାନ ଭାଇ
ଶୌର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ଧାର୍ମିକ ଏ ସୁବୁଦ୍ଧି ଅଟଇ ।
କିଷ୍କିନ୍ଧାରେ ଅଭିଷେକ ଦେଖିବା ଏହାର
ଏହାରେ ହରଷ ହୋଇ ସକଳ ବାନର ।
ଏତେ କହି କହନ୍ତି ସମସ୍ତେ ଏକ ହୋଇ
ସମସ୍ତ ବାନରଙ୍କୁ ସେ କହି ପଠିଅଇ ।୭୬।
ଶିଖରରେ ଭଲ୍ଲୁକରେ ସର୍ବ ନଦୀତଟରେ
ନାନା ଭବନେ ନାନା ଥାନେ ବନ ଅରଣ୍ୟରେ ।
ସେ ଶାସ୍ତ୍ରର ସନ୍ୟ (ସୈନ୍ୟ) ଘେନି ସକଳ ବାନରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଆସି କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ।
ଗୁରୁ ମେଘେ ଯେସନେ ଯେ ମେଘ ସୈନ୍ୟ ଘେନି
ରହିଲେ ସକଳ ସ୍ଥାନେ ବାନର ସଇନି ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ
ନଳ ନୀଳ ଅଙ୍ଗଦ ଭଳି ଯୂଥପତି ଯେତେ ।
ଦାଶାରଥିଙ୍କ ଅଗ୍ରଜ ପବନ ଗଜବଳ
ଗନ୍ଧମାଦନ ସହିତେ ସେନାଏ ମଣ୍ଡଳ ।୭୭।

ସମସ୍ତ ଯୂଥପତି ସକଳ ବଳ ଦେଖି
ମିଳିଲେ ମୋହୋର ଆଗେ ଯେତେ ଦରଶନ୍ତ ।
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ଯୌରାଜ୍ୟେ ବସାଇ ଥିଲି ଯହିଁ
ସର୍ବ ଜନମତେ ରାଜ୍ୟ ଗାଣ୍ଡି ବାଢ଼୍ୟ ଯୁକ୍ତି ।
ଶୁଣ ସୁଗ୍ରୀବର ସର୍ବ ଯୂଥପତିମାନେ
ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ ହୋଇ ଯାଆ କହିଲେ ବଚନେ ।
ରାଜା ହୋଇଥିଲେ ବାଳି କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନ
ବାହୁବଳେ ପାଳିଲି ଏ ସକଳ ଭୁବନ ।
ଦେବାସୁରେ ଭସ୍ମ ଆମ୍ଭେ ନ ହେଲୁ ତାହାରେ
ଦଇବବଶ ପାଇକେ ରାଜା ପଡ଼ିଲେ ସମରେ । ୮୨ ।
ଅରାଜକ ହୋଇଥିଲା କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗର
ତୋହୋରେ ବଞ୍ଚିଛୁ ରାଜା ସକଳ ବାନର ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ତୁ ଯେ ଶୁଭ ନୃପବର
ସକଳ ବାନରଙ୍କୁ ତୁ ପ୍ରଣପାଳ କର ।
ସମସ୍ତେ ବାପୁର ହିତ ମୋତେ କଲେ ରାଜା
ଯୁବରାଜ ପଦେ ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ କଲେ ପୂଜା ।
ରୁମା ନାମେ ସୁନ୍ଦରୀ ମୋହୋର ପାଟରାଣୀ
ତାହାଙ୍କୁ ସହିତେ ଅଭିଷେକ କଲେ ଆଣି ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ଯେ ହୋଇଲି ମୁହିଁ ରାଜା
ଧର୍ମରେ ପାଳଇ ମୁଁ ହିଁ ସକଳ ପରଜା । ୮୩ ।
ଏମନ୍ତେ ପାଳଇ ମୁଁ ଯେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନ
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ଦେଖଇ ମୁଁ ଜୀବନ ସମାନ ।
ଏମନ୍ତେ ଥୋକାଏ ଦିନ ଅନ୍ତରେଣ କଥା
ଶୁଣିବାକ ରଘୁପତି କହିଁର ବ୍ୟକଥା ।
ଏମନ୍ତେ ଅନେକ ଦିନ ବିତଇ ଭିତରେ
ରାକ୍ଷସଙ୍କୁ ବାଳି ରାଜା ମାଇଲା ସମରେ ।

ଲୁପସଙ୍ଗ ମାରି ତହିଁ ବାଳିନୃପବର
ରଣଜୟୀ ହୋଇ ବାହୁଡ଼ନ୍ତେ ମହାବୀର ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଆସି ଗହ୍ୱର ଦୁଆର
ଦେଖିଲା ପର୍ବତ ସମ ଅନେକ ପଥର । ୯୦ ।
ନିରୁଦ୍ଧ ହୋଇଛି ମୋ'ର ଗହ୍ୱରଦୁଆର
ଦେଖି କ୍ରୋଧେ ମୁହେଁ ଘୂରାଇଲା ମହାବୀର ।
ଭାଙ୍ଗିଦେଲ ପାଷାଣ ସବୁ ପଡ଼ିଲେ ପୃଥ୍ୱୀର
ଗହ୍ୱରଦୁଆରେ ରାଜା ହୋଇଲା ବାହାର ।
ଦେଖିଲା ଦୁଆରେ ନାହିଁ ସକଳ ବାନରେ
ବେଶଭୂରେ ଗମ୍ଭୀର ସେ ଭାବନ୍ତି ମନରେ ।
ବୋଇଲା ମୋ ହୋଇ ଭାଇ ସୁଗ୍ରୀବର ଥିବା
ସେ କିମ୍ବା ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଗଲେ ।
ବାନରକୁ ଶେଷ ମୋର ମନ୍ତ୍ରୀଗଣ ଥିଲେ
ସେ କିମ୍ବା ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଗଲେ । ୯୫ ।
ଯେବେ ପଶିଲି ପାଷାଣ ତ ଦୋଇଲେ ଦୁଆର
ସେ କେମନ୍ତେ ଶୁଭ ଚିନ୍ତା ଚିନ୍ତିଲ ମୋହୋର ।
ତଥାପି ନଗରେ ଯାଇଁ ଜାଣିମା ଉଦନ୍ତ
ସୁଗ୍ରୀବର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଚରିତ ଦେଖନ୍ତି ।
ଏତେ ବୋଲି ବେଗରେ ଧାଇଁଲା ଯାଦପତି
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ଯାଇଁ ମିଳିଲା ତକ୍ଷଣ ।
ଗର୍ଜି ପଢ଼ି ହୋଇ ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଦୁଆରେ
ଶାଳି ଶିଳ ଘେନନ୍ତି ସକଳ ବାନରେ ।
ଦେଖିଲ ମୁଁ ବସିଅଛି ରାଜ ଆସନରେ
ଚିହ୍ନି ତେବେ ସମର ରୋଳ ପାଲୁଷରେ । ୧୦୦ ।
ତେବେ ସେବା କରୁଛନ୍ତି ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣେ
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ବାଳି ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାରରେ ।

ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଆସନ ତେଜିଲି ଧାଇଁବାରେ
ପାଣ୍ଡୁବନେ ଖେଳିଲି ମୁଁ ସ୍ୱଭାବ ଅମ୍ବରେ ।
ହୋଇଲୁ ମତ୍ତା ସ୍ମରଣ ସକଳ ବାନରେ
କରଯୋଡ଼ି ଭଲ୍ଲୁ ସର୍ବେ ହୋଇଲୁ ସମ୍ମୁଖେ ।
ଭଲ ମନ୍ଦ ବୁଝ କଥା ଗ କହୁ ଶବର
କୋଧକଣ୍ଠାଯରେ ସୁଧା ବୋଇଲା ଈଶ୍ୱର ।
ବୋଇଲୁ ସୁଗ୍ରୀବ ମୁଁ ଜାଣିଲି ତୋର ଭକ୍ତି
ନାବରେ ପାଷାଣ ପୋତ ହୋଇଲା ନୃପତି । ୧୦୯ ।
ଭକ୍ତି ସମସ୍ତ ପଦ ଭେଟ ନ ପାଇଲି
କାହାର ବୁଅଦ ଡମ୍ଭ ପାଷାଣେ ପୋଡ଼ିଲି ।
ଯେବେ ନରେନ୍ଦ୍ର ଜାଣିଲ ସଂଗ୍ରାମେ ପଲ ମାର
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ନ ଜଲ ଜ ବାନରହୁଶ୍ୱର ।
ନରେନ୍ଦ୍ରେ ମୋ'ହୋର ଶୁଣ ଏକ୍ତା ତୋତେ ନାହିଁ
ଧର୍ମାଧର୍ମ ଶମ୍ଭୁର ଦରଭୁ ଅକା ଜାହିଁ ।
ମୁଁ ବୋଇଲି ଶୁଣ ଦେବ ବାନରସମ୍ପଦ
ପାଃଶ ଚିନ୍ତା ଅଛେ ଭୂମ ଦନ୍ତୁ ନିରଞ୍ଜନ ।
କାମ୍ଭ ନାଇ ନୃପତି ମୋଽହ୍ୱାର ତୋଷ ଭଯ
ପାପଚିନ୍ତା ଅଛେ ଥିବ ନରକେ ଯନ୍ତ୍ରଣା । ୧୧୦ ।
ନରେନ୍ଦ୍ରେ ନୃପତି ତୋତେ ନାହିଁ ପାପଚିନ୍ତା
ଏକଥା ଶମ୍ଭୁର ମୋର ଦୃଃଢ ଲଥାତା ।
ମୋହୋର କହନ୍ତେ ଜଣ ନ ଶୁଣିଲ ଭକ୍ତେ
ଲୁବରେ ସହାର ମୁଣ୍ଡ ଦନ୍ତ ଦୋଷମନେ ।
କେଣ ଧନୁବାଙ୍କୁ ଦେଇ ବାଡ଼ାଇଦେବୁ ଦର
ଅବୋଧିଲ ହନୁମାନ ହୋଇଲ ଅଗର ।
ବୋଇଲୁ ମାଲ୍ୟକ ଦୋଷ ଭକ୍ତ କ ନମନ୍ତେ
କଲ୍କି ଦୋଷ ନାହିଁ ଖଲା ବାନ୍ଧ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ ।

ଅହେ ସୁଗ୍ରୀବର ତୋର ସୀତାଭକ୍ତି (?) ଶୁଣି
ତୋ ଠାର ବାହାରେ ଆନ କିଛି ନ ଜାଣଇ । ୧୧୫
ଭାଈର ବଚନ ନ ଘେନିଲୁ ସଦାଚାରେ
ଅନ୍ତଃପୁରେ ପଶିଲୁ ସେ ପ୍ରେମାର ନିକଟେ ।
× × × × ×
ସିନ୍ଧୁ ଘେନି ଏବେ ତାର ପ୍ରେମା ଯେ ସ୍ୱବଶ ।
× × × × ×
ଏତେ ବୋଲି ଧରିଲୁ ପ୍ରେମାର ଭରଭୋଳ
× × × × ×
× × × ଧାଇଁଲେ ମହାବୀର
ଜାମ୍ବବାନ ଶତବଳୀ ହନୁମାନ ବୀର
ବୋଇଲେ ଅବିସ୍ମର ତ ହେଲୁ ନୃପବର ।
ବଞ୍ଚିଲେ ସୀତାଙ୍କୁ ତ ନ ହରିବା ମନ
ଏଠାରେ ରହିଲେ ତ ହୋଇବ ମହାଯୁଦ୍ଧ ।
ଏମନ୍ତ ସଭାରେ ସର୍ବ ବାନର ବିସ୍ମିତ
ମୋଡ଼ି ଘେନି ଅଇଲେ ସେ ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରି ।
ଅଙ୍ଗଦ ପଛରେ ଧାଇଁ ଥିଲା ଦେଖିଅଛରେ
ଜାଣିଲୁ ପଶିଲା ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରେ ।
ଏଥକୁ ତାଙ୍କ ଦୟାଇ ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ
ନବଘନରେ ମେଘଙ୍କର ଉପରେ ମନ୍ଦାବେଶ ।
ବୋଲଇ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ନୟନେ
ମନ୍ତ୍ରୀ ସକଳ ଜାମ୍ବ ମାରୁତି ଗଜବନେ । ୧୨୫ ।
ତାର ପ୍ରେମା ସଙ୍ଗତେ ସେ ବାନ୍ଧିଅଛି ଶୂରେ
ସଂଗ୍ରାମରେ ଅସ୍ତ୍ର ନ ଧରଇ ଦେବାସୁରେ ।
ଭ୍ରାନ୍ତିନାଶୀ ଘେନି ଧର ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ଧନ
ବିସ୍ମରିଅ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ସାଧନ ।

ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ହୁ ହୋ ଶୁଣ କପିବୀର
ଶୁଣିଲି ତୋହୋର ଠାରୁଁ ସମସ୍ତ ଉଦନ୍ତ ।
ପୂର୍ବେ କହିଥିଲୁ ହେ ବାଂଳର ଯେତେ ନାମ
ଦର୍ପଣ ଦେଖଇ ଯାର ସୁସ୍ଥିର ଲଳ ।
ସମ୍ମୁଖ ସଂଗ୍ରାମେ ତାଙ୍କୁ ଜିଣାଣି ନୁହଇ
ଋଷ୍ୟମୂକେ ମେଘମଧ୍ୟେ ରହିଲ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ।
ସେହୁ ତ ସଂଗ୍ରାମେ ତାଙ୍କୁ ନ ପାରନ୍ତି ଠାଣି
ଏ ସ୍ଥାନକୁ କି କାରଣେ ନ ଆସଇ ଚାଲି ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହଇ ଦେବ ଶୁଣ ଚକ୍ରପାଣି
କହିବି କର୍ପୂର କଥା ଶୁଣ ରଘୁମଣି ।
ପୂର୍ବେ ସେ ବାନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଭୁଲେ
ତେଣୁ ବାନର ମହାକ୍ରୋଧେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ।
ଯକ୍ଷର ଏକ ଅନ୍ତରେ ବାଳି ମହାବୀର
ପୃଷ୍ଠଦେଶ ତରଙ୍ଗେ ସେ ଥିଲେ ଦୁନ୍ଦୁଭିର ।
ଦୁନ୍ଦୁଭି ମରଣ ସେ ହିଁ ଯା କି ଶୋଣିତରେ
ପଡ଼ିଲା ଯାଇତ ଋଷ୍ୟମୂକ ନିକଟରେ । ୧୩୫ ।
ଦୁର୍ବାସା ଥିଲେ ତପ ଋଷ୍ୟମୂକ ତଟେ
ପଡ଼ିଲା ଯାଇତ ଯାଇଁ ତାହାଙ୍କ ନିକଟେ ।
ଋଷ୍ୟମୂକ ନୈବେଦ୍ୟରେ ଯେତେ ଜନ୍ତୁ ଥିଲେ
ଘୋର ଗର୍ଜନ ଶବ୍ଦେ ମହାଭୟ କଲେ ।
ଭସ୍ମ ଦାଉ ଦ୍ରୁମଙ୍କୁ ସକଳ ଜନ୍ତୁମାନେ
ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଭୟରୁ ମୁନି ଦେଖିଲେ ନୟନେ ।
ଦୁର୍ବାସା କୋପିଲେ ମୋର ଆଗେ (ଯେ) ଭ୍ରୁ ଆଶ୍ରମ
ସେ ଆବା ବନଜୀବଙ୍କୁ ଦହିଲି ଭସ୍ମ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ପଡ଼ି ଅସିଥିବ ମହାବୀର ,
ଷଷ୍ଠଦିନ ଶୁଣିଲି ବାଳି ଦୁର୍ବାସାଙ୍କଠାରୁ । ୧୪୦ ।

କମ୍ପନ୍ତି ଦୁର୍ବାସା କହିଲେ କୋପମନ
ନ ଘୃଣ ଶାପରେ ମୋତେ କରଇ ଦାହନ ।
ଶୁଣି ଶିଷ୍ୟ ମସ୍ତକ ସେହି ଠାକରେଣ ବସି
ସେଠାବରେ ବାନର ପ୍ରବେଶ ହେଲୁ ଆସି ।
କର ଶିରେ ଦେଖଣ ଶୋଇଲ ପାତ୍ରବତେ
ଜମଇ ବାନରଙ୍କ ଗାବନ ଉପ୍ରେ ।
ଦୁର୍ବାସା କୋଇଲେ ଉଠ ଉଠରେ ବାନର
କୋଡ଼ୋରେ କହିଲେ ମୋର ଅରଣ୍ୟ ମୋଡ଼ୋର ।
କୋଷ୍ଠରେ ପାଇଲେ ଖାଣ ସର୍ବଜୀବ ଜନ୍ତୁ
ନିକଟ କହିଲ ଚ ରେ ତୋର ନିଜା ମୃତ୍ୟୁ । ୧୪୯ ।
ଦୂତ୍ୱିଷ ବୃକ୍ଷଙ୍କୁ ସେ ପାଃଟେଦ ମାରିଲୁ
କି ନିମନ୍ତେ ଅଶ୍ରମ ନାରଟେ ପଢାଇଲୁ ।
କରପୋଡ଼ି କହିଲା ସେ ବାନରଙ୍କନ
ଅପାଧ କରିବ କ୍ଷମା ରକ୍ଷିବା ଜୀବନ ।
ଦେଖି ମୁନି ଶରଣ ମୁଁ ପଶିଲି ତୋର ପାଏ
ତୋହୋର କୃପାଏ ମୁଁ ଛିଡ଼ିବି ପ୍ରାଣଭଏ ।
ଦୁର୍ବାସା କୋଇଲେ ଶୁଣ ଶୁଣରେ ବାନର
କୋହୋରେ ପାଇଲେ ପ୍ରାଣ ସର୍ବ ବନଚର ।
କି ପଣ୍ଡ ଟର୍ବ ଜନ୍ତୁଙ୍କ କରିଇଲୁ ଭସ୍ମ
ଅର ବେଳେ ପଇଲେ କହିବୁ ନିଶ୍ଚେଁ ଶସ୍ୟ । ୧୫୦ ।
ମୁନିଙ୍କର ବଚନେ ସେ ଘଲ୍ ବାର ପାଇ
ସେ ସେଳେ ବାନର ଏ ବନକୁ ନ ପଶଇ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ ଯାଇଁ କଷ୍ଟି ସା କୁବନେ
ପାଳଇ ସ୍ୱଜନ ଜନ ହୃଦଖେଉ ମନେ ।
କାଇ ଦାସ୍ୟ ପାଂନାସ୍ତ ଖଞ୍ଚିଥାଇ ପାଏ
ମୁଖ ତାର ଦ୍ୱସଇ ଶରଦ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାଏ ।

ତାଙ୍କ ପ୍ରେମା ସଙ୍ଗତେ ବସିଛି ଅରଣ୍ୟପୁରେ
ଚଉଦଶ ଖଣ୍ଡିତ ତାର ସକଳ ଭାଳରେ ।
ତ୍ରିଦିବ ରାଜ୍ୟ ହରାଇ ବସିଲି ଯବେ ସତି
ଦେଖେ ଅବା କହିବ ମୋହୋର ଦୁଃଖଗତି । ୧୬୫ ।
ଭ୍ରାତା ବାଳି ହରିଲା ରାଜ୍ୟରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରି
ବାନ୍ଧିଲା ତ୍ରିପୁର (କ୍ରୂପତି) ହୋଇବ ପ୍ରାଣେ ମାରି ।
ସେହୁ ଦେବ ତାହାର କଡ଼ିଣ ବଳବରୁ ଗ୍ରାସ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ଲୁଚିଅଛି ବାସ ।
ସେହୁ ଦେବ ଅନେକ ଦଣ୍ଡେ ଚାହିଁ ଅଛି ଦିନ
ସ୍ୱପ୍ନ ଏବ ପାଇବା ସେ ହୃଦୟ ଜୀବନ ।
ଆଜି ମୋତେ ସୁପ୍ରଭାତ ହୋଇଲା ଦିବସ
ଆଜି ମୋତେ ନିର୍ମଳ ଦିଶିଲା ଦଶଦିଶ ।
ଆଜି ମୋର ଉଦୟ ପୂରିଲ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ
ଆଜି ମୋର ତପସ୍ୟା ପୂରିଲ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ୧୭୦ ।
ଯୋଗୀଜନ ଯାହାର ଚରଣେ ଧ୍ୟାନ କରେ
ସେ ଚରଣ ନାଚୁଛି ମୋହୋର ମସ୍ତକରେ ।
ଆଜି ମୋର ଦୁଃଖବହ୍ନି ପଡ଼ିଲା ସାଗରେ
ଦୁଃଖ ଭସ୍ମ ହୋଇଲା କଳଙ୍କ ଅନଳରେ ।
ଆଜ ମୁଁ ପାଇଲି ରାଜ୍ୟ ପାଇଲି ସୁବାଣୀ
ଆଜଠାରୁ ଗଲା ମୋର ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ।
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ କହିଲେ ତାହାକୁ
କି କହୁଛ ଦୁଃଖ ମୁଁ ଏହାର ଦୁଃଖ ଏତେ ।
ବୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀବ ଶୁଣ ବାନର ରାଜନ
ତୋ ହୋଇ ମୋହୋର ଦୁଃଖ ହୋଇଲା ସମାନ । ୧୭୫ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶେ ଜାତ ମୁଁ ହୋଇଲି ଅଛି ପୃଥ୍ୱୀ
ସମ୍ଭବ ନନ୍ଦନ ମୁଁ ଯେ ବାନରନୃପତି ।

ସୀତାକୁ ମୋହୋର ହରି ନେଲା ଦଶଶିର
ରୁମାଙ୍କୁ ତୋହୋର ନେଲା ବାନରଈଶ୍ୱର ।
ରାଜ୍ୟ ନାଶ ହୁଅଇ ମୁଁ ବୁଲଇ ବନରେ
ରାଜ୍ୟ ନାଶ ଶତ୍ରୁ ଭୁ ଭଞ୍ଜିଲୁ କେଦିବରେ ।
ତୋହୋର ମୋହୋର ଦୁଃଖ ହୋଇଲା ସମାନେ
ଦାଇବ ସଂଯୋଗ ମେଳ ହେଲା ଏହସ୍ଥାନେ ।
ଶୁଣ ହେ ବାନରରାଜା ମୋହୋର ଈଶ୍ୱର
ଅତଏବ ହୋଇଲୁ ତୁ ମଇତ୍ର ମୋହୋର ।୧୬୦।
କହଇ ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜା ଯୋଡ଼ି ଦୁଇ ପାଣି
ରତ୍ନ ମାଣିକ୍ୟଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁ ସମ କର ଆଣି ।
ସାଗର ଜଳରେ ଅଛି କୂପ ସମ କରୁ
ଚାନ୍ଦକିରିଦାର ସଙ୍ଗେ ସମ କରୁ ମେରୁ ।
ନୀଚଜନ ଦୁଷ୍ଟଣ କପଟେ ନରଙ୍କାନ୍ତୁ
ସଂସାର ଲୋଭର ହେତୁ ବାନ୍ଧୁଣ ଦରବ୍ୟ ।
ମୁଁ ଅଟଇ ଶାଖାମୃଗ ଜାତିଭୂତ ଦାସ (ଏ)
ଜନ୍ମ ଥିଲେ ଶରିବା ତୋହୋର ପଦ୍ମପାଦ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବାନର-ନୃପତି
ଜାଣିଲି ନିଶ୍ଚୟ ତୋର ନିର୍ମଳ ଭକତି ।୧୬୫।
ତୋହୋର ଭକତିସ୍ନେହେ ବଶ ମୁଁ ହୋଇଲି
ନିଶ୍ଚେ ତୋହୋର ସଙ୍ଗେ ମଇତ୍ରୀ ମୁଁ କଲି ।
ଜାମ୍ବବାନ ଶୁଣିଣ ମସ୍ତକେ ଦେଲା କର
ସାବଧାନ ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ଧନେବର ।
ତେବେ ତ ସ୍ୱୟଂ କହନ୍ତି ବାନର-ନୃପମଣି
ମିତ୍ରସ୍ନେହେ ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତି ଶୂଳପାଣି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଅଙ୍ଗଦରେ ଅଛୁ ଯେତେ ଜନ
ସୁଫଳ ଅମୃତ ମଣ ହୋଇବନ ଗାଇନ ।

ପରମ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦେଖିଲୁ ଚର୍ମଚକ୍ଷୁରେ
ଏବେ ଆଉ ପାଇବା କେ ଅଛି ଭୂମଣ୍ଡଳେ । ୧୮୦ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ବେଗେ ଅଗ୍ନି ଜାଳିଅସ
ଆସ ହେ ବାନର-ରାଜା ନିକଟରେ ବସ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ନଳ ନୀଳ ଅଗ୍ନି ଜାଳିଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସୁଗ୍ରୀବ ମଧ୍ୟେ ଅନଳ ଥୋଇଲେ ।
ନାନା ଗନ୍ଧ ଜଳ ଦେଇ ଧୂପି ପୁଷ୍ପକୁମ୍ଭ
ମଙ୍ଗଳ ଆରୋପଣର ସମସ୍ତ ଆରମ୍ଭ ।
ଅନଳରେ ଆହୁତି ଦାନକୁ ବିଧିମତେ
ଦଉନ୍ତି ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ମଣ୍ଡି ନାମନ୍ତ୍ରେ ।
ଇନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ଆଦି ଦେବ ଦଶଦିଗପାଳ
ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ ସାକ୍ଷୀ ଦଉନ୍ତି ସକଳ । ୧୮୫ ।
ଅଗ୍ନି ସାକ୍ଷୀ କରି ଧରି ସୁଗ୍ରୀବର କର
ଆଜୁ ତୁ ମଇତ ସଙ୍ଗା ହୋଇଲୁ ମୋହୋର ।
ଶ୍ରୀରାମ ଧଇଲେ ଖଣ୍ଡ ସୁଗ୍ରୀବର କରେ
ସୁଗ୍ରୀବର ଦେଇ କର ଶ୍ରୀରାମ ହସ୍ତରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତେ ବାନର ଯେତେ ଥିଲେ
ଜୟ ରାମ ଜୟ ରାମ ସମସ୍ତେ ଡାକିଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ବୋଲେ ଦୟା ଦେବ ରଘୁମଣି
ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ତାଙ୍କୁ ବସାଇଲେ ଆଣି ।
ବୋଇଲେ ମଇତ ଯାହା ଆଜଠାରୁ ଶୁଣ
ନିର୍ଭୟରେ ହୋଇଲୁ ତୁ ନାହିଁ ଡରେ ଅତେଜ । ୧୯୦ ।
ଆଜଠାରୁ ହୋଇଲୁ ତୁ କିଷ୍କିନ୍ଧାନୃପତି
ଆଜଠାରୁ ପାଇଲୁ ତୁ ସୁନ୍ଦରୀ ରମଣୀ ।
ତୋହୋର ନିମନ୍ତେ ଦେବେ ଯେତେ ଧନୁଶର
ବାଳିକି ମାରିବି ଶୁଣ ବାନର-ଈଶ୍ୱର ।

ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜନ
ବୋଇଲୁ ତୋହୋର ଭାର୍ଯ୍ୟା ମୋହୋର ଜନନୀ
ଯେଉଁ ଠାରେ ଥିବେ ସୀତା ଜନକକୁମାରୀ
ଦୂତ ଦେଖି ସେ କଥା ବୁଝିବା ନିଷ୍ଠେ କରୁ ।
ଠାବ ନିଷ୍ଠେ କରି ମୁଁ କହିବି ତୋର ପାଶୁ
ଯାହା ଆଜ୍ଞା ଦେବୁ ତାହା କରିବ ଉପାୟ । ୧୯୯ ।
ଏହା ମନ ବଚନରେ ତୋର ଆଣି ପାଇଁ
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ ଦେହଶେଷେ କରିବ ଗୋସାଇଁ ।
ତୋତେ ତ ଅଶକ୍ୟ କଥା ନାହିଁ ଜଗତରେ
ମୋତ ସ୍ୱର୍ଗ ଥିଲେ ସେବା କରିବ ଶସ୍ତ୍ରରେ ।
ମୋହୋର ଅଛନ୍ତି ଯେତେ ହନୁମାନ ବୀର
ତୋହୋର ଆଜ୍ଞାକୁ ଶଳିଥିବ ନିରନ୍ତର ।
ଶୌର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ସୁବୁଦ୍ଧି ଜାଣନ୍ତି ଧର୍ମପଥ
ସୁଦରଶା କରିଥିବ ତଦଦେ ଅନନ୍ତ ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ମୋହୋର ମନ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇ
ଯଥାଶକ୍ତି ଥିବେ ସ୍ୱାମୀ ସେବା ସେ ଯୋଗାଇ । ୨୦୦ ।
ନଳ ନୀଳ ଗବୟ ଯେତେକ କପିବଳ
ତରୁଣ ଅଙ୍ଗଦ କରି ରଖିଲେ ସକଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ମିତ ଶୁଣ ତୁ ବଚନ
ଯାଅ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ଯାଇ କହୁ ଭୁବନ ।
ଭାଲୁ ସୈନ୍ୟଙ୍କରେ ଦେଖ ପାରି ନାହିଁ ଭୂତ୍ୟ
ମୋହର ନିକଟେ ଆସି ହୋଇବ ପ୍ରାପତ ।
ଏତ ଶୁ ବାନର ଦେଖି ହୋଇଲୁ ମୋହୋର
ହୃଦୟ ସନ୍ତାପ କଷ୍ଟ ରହିବ ତୋହୋର ।
ଏହା ଯାଇ ଉଠିଲା ବାନର ଚୂଡ଼ାମଣି
କଣ୍ଠରେ କପିବାର ଘୋଷିଲେ ଧରଣୀ । ୨୦୧ ।

ଷଠି ଦିବସେ ଦାର ତୋଷି ହରଷିତ ମନେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇ ଅପଣା ଭୁବନେ ।
ସୁଭାଷ ସଙ୍ଗତେ ଚଳିଗଲେ ସର୍ବ ଜନ
ରହିଲେ ଅନ୍ତିନାପୁର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜନ ।
ନିଶି ହୋଇଲେ ରଘୁପତି ଶୟନିବା ପାଇଁ
କୋମଳ ସଜ୍ଜିତ ମାନେ ପାଶରେ ବସନ୍ତି ।
ଧନୁ ଧରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରହିଲେ ଜଗି ହୋଇ
ରହିଲେ ଚରଣ ତଳେ ପବନ ତନୟ ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ସୁଖ୍ୟାତରେଣ ବାନ୍ଧବ କଥାମାନ
ରଘୁପତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ଶୁଣିମାନ । ୨୧୦ ।
କଥା ହୋଇଲେ ନିଦ୍ରା ଆସି ଘାରିଲା ନୟନ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଞ୍ଜନା ସୁତ ହୋଇଲେ ମଗନ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଜାମ୍ବବାନ ବିଭୀଷଣ ସହିତେ
ଦେଖନ୍ତି ରାମ ମହିମା ହରଷିତ ଚିତ୍ତେ ।
ନ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଫଳ ମୂଳ ନ ଶୋଇଲେ ଶୟନ
ରଘୁପତି ଦର୍ଶନେ ଆସ୍ୱାଦ୍ୟ କଲେ ମନ ।
ଯେମନ୍ତେ ଭଣ୍ଟା ମୁକୁଟ ଯେମନ୍ତ କପୋଳ
ସୁନ୍ଦର ଭ୍ରୂଲତା ନାସା ଲୋଚନ କୁଣ୍ଡଳ ।
ଦନ୍ତପନ୍ତି ଦାନ୍ତି ଯେସନ୍ତେ ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର
ଯେମନ୍ତ ମେଘ ଗମ୍ଭୀର ବଚନ ମଧୁର । ୨୧୫ ।
ଯେମନ୍ତ ଆଜାନୁ ବାହୁ ହୃଦୟ ବିସ୍ତାର
ମଧ୍ୟ କଟି ଶୋଭନ୍ତି ରାମ କଦଳୀ ଆକାର ।
ସୁଗ୍ରୀବ ସହିତେ ବସି ସକଳ ବାନରେ
ରୂପ ଗୁଣ କଥା ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ମନରେ ।
ବୋଇଲେ ଅଙ୍ଗଦ ଶୁଣ ବାପୁ ଏତେ ଧର୍ମ
କି କାମନ୍ତେ ହୋଇଲେ ଏମନ୍ତେ ଗତଶ୍ରମ ?

ଦେଖିତେବେଳେ ସୁଗ୍ରୀବ ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମମୁଖ
ଦେଖେତେବେଳେ ପାସୁରିଲା ମନର ସର୍ବ ଦୁଃଖ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗ ହୋଇଲେ ତ ଶେଷ
ପରଂବ୍ରହ୍ମ କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟେ କି ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ୨୨୦ ।
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କ ଚରଣ ସକଳ କପିବଳ
ଲଢ଼ୁପଣ ଧ୍ୟାନେ ରଣ୍ଡୁ ହୋଇଣ ନିଷ୍କଳ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତେ ସକଳ ଯୂଥପତି
ଦେଖି ରାମ ମହିମା ବାହୁଲେ ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥିତି ।
ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣଚରଣ ପୂର୍ବ ନଗରେ ପ୍ରକାଶ
ନିତ୍ୟ କୃତ୍ୟ ସାରିବାରେ ନଗରେ ପ୍ରବେଶ ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗତେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଅଟ୍ଟ ରାଜା ସନ୍ନିଧାନେ
ସୁଗ୍ରୀବ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଶୁଣ ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ।
ସୁଲକ୍ଷିତା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣ ଦର୍ଶନେ । ୨୨୫ ।
ଏତେ ବୋଲି ଉଠିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଧରି
ମଣିତେ ଦେଖାଇଲେ ସମସ୍ତ ବାନରୀ ।
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କ ଚରଣେ ବଳନ୍ତି ଦର୍ପିଣୀରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ତଃପୁରେ ।
ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ରାମ ଧନୁଶର ଘେନି
ସିଂହାସନ ଉପରେ ବସିଛନ୍ତି ସୁଖ ଘେନି ।
ଅଙ୍ଗଦ ଭଲ୍ଲୁ ହୋଇଛନ୍ତି ବେଢ଼ିଥିବାର
ଯୂଥପତି ସଙ୍ଗତେ ମିଳିଲେ ସୁଗ୍ରୀବର ।
ଦଣ୍ଡବତେ ଲୋଟିଲେ ଭୂମିରେ ଦେଇ ଶିର
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଉଠିଲେ ମସ୍ତକେ ଦେଇ କର । ୨୩୦ ।

ଏସ ଅନ ମଣିକ ଭାବନ୍ତି ରଘୁବୀର
ଅଣ୍ଡା ଗାଇ ଦାହିଣେ ବସିଲ୍ ସୁଗ୍ରୀବର ।
ସ୍ୱପତି ସଙ୍ଗତେ ସକଳ ମନ୍ତ୍ରୀବର
ଦାଣ୍ଡବଳ କରି ଉଭା ହୋଇଲେ ସମୂର ।
କର ଯୋଡ଼ି ରାମଙ୍କୁ କହିଲ ସୁଗ୍ରୀବର
ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରି କି ବିଜେ ଦେବ କର ।
ପର୍ବତ ସନ୍ଧିରେ ଯେତେ ବାନରବାସମାନେ
ପବିତ୍ର ହୋଇବେ ରାମ ଦେଖିଲେ ନୟନେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ହସନ୍ତି ରଘୁବୀର
କେମନ୍ତେ ଲଙ୍ଘିବି ମିତ୍ର ବଚନ ତୁମ୍ଭର । ୨୩୯ ।
ଉଠିଲେ ସୀତାସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଧରି ଧନୁଶର
ଋଷ୍ୟମୂକ ଯିବା ମିତ୍ର ଭୁଜ ଅଗ କର ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଲଇ ପଡ଼ନ୍ତୁ ଥିବ ମୁଁ ଯୋଗାଇ
ଆଗରେ ଚଳାଇ ପଥ ପବନନନ୍ଦନଇ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ରାମର ସେବା ପାଇଁ
ସାବଧାନ କରିଲ ଆଗରେ ବୀର ହୋଇ ।
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ବିଜୟ ରଘୁମଣି
ନବୀନାର ଅରଣ୍ୟେ ରହିଲେ ବ୍ରଜପାଣି ।
ସୁଗ୍ରୀବ ସୁମିତ୍ରା ସୁତ ବସିଲେ ତାଙ୍କ ପାଶେ
ବସିଲେ ବାମପାର୍ଶ୍ୱରେ ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣେ । ୨୪୦ ।
ନଳ ନୀଳ ହନୁମାନ ଯେତେ ସର୍ବ ସୈନ୍ୟ
ଆଗରେ ହୋଇଲେ ଠିଆ ଯୋଡ଼ି କର ବେନି ।
ସର୍ବଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଉଠିଲେ ସୁଗ୍ରୀବର
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଘେନି ସଙ୍ଗତର ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହଇ ପୁଣ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀଚରଣେ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ।

ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ସୁଷେଣ ପାଶ୍ୱେ ପଶି
ଉଟେଇଲ ଭଲ୍ଲୁକ ମସ୍ତକେ ଭର ଦେଇ ।
ସୁଷେଣ ଭଲ୍ଲୁକ ସାବଧାନ ଉପଚାରେ
ଶରଣ ପଶିଲ୍ ତୋରେ ବାନର-ନୃପତି । ୨୪୫ ।
ମୁଁ ଆଜ ଜାଣିଛି ତୁ ଯେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ
ଏଥିକି ଯେ ଉଚିତ କରନ୍ତା ଦେବସ୍ୱାମୀ ।
ଏତେକ କହି ରାମ ଲକ୍ଷେ ମଞ୍ଜନ ହୋଇଲେ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସୁଦ୍ଧେ ରାମ ଏମନ୍ତ କୋଇଲେ ।
ଶୁଣ ତୁ ମଉଳ ସୁର୍ବେ କହୁଅଛି ତୋତେ
ବାଳିକ ମାରିବି ଲକ୍ଷେ ତୋହୋର ନିମନ୍ତେ ।
ଆଜ ହୋଇଲ ଦଣ୍ଡାଏ ବାଳିର ନିଜ ସ୍ଥାନ
ଯିବଣ୍ଣ ତୋହୋର ପଚଣ୍ଡ ଧନୁ ଶସ୍ତ୍ରଧନ ।
ଦୃଷ୍ଟିଗତ କରାଇ ମଉଳ ଦେବୁ ମୋତେ
ମିତ୍ର ପଣେ ବାଳିକି ମାରିବି ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ୨୫୦ ।
କହ କହ ମିତ୍ର ତୁ ନ ଧର ଆନମନ
ସର୍ବଥା ତୋହୋର ଆନ ମୋହୋର ବଚନ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହିଲେ ଯେ ସୁଗ୍ରୀବ ନନ୍ଦନ
ଶୁଣି ରାମ ବଚନ ହରଷ ହୋଇ ମନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ମିତ୍ର ଚାଅ ନିଜ ସ୍ଥାନ
ଲକ୍ଷ ହୁଡ଼ି ଯେବେ ଯାଏ ହେଉ ତୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛନ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଯେ ସାହାରେ ନିଜ ସ୍ଥାନ ଚଳିଲେ
ଯେତେ ମୁକୁ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ ସମସ୍ତେ ସାଥ ହେଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦେନି, ପେଣ୍ଟରନନ୍ଦନ
ବାନରଗଣମାନ ସଙ୍ଗେ ଚଳିଲେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାନ । ୨୫୫ ।
ଯେଉଁ ସ୍ଥଳ ଶ୍ରୀରାମ ରହିଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ
ଅରଣ୍ୟେ ଲୋଚନଦ୍ୱୟ ନନ୍ଦନ ବନେ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଯେ ବାଳିର ଦୂତମାନେ
ଛଇଲନ୍ତର ବୁଲୁଥାନ୍ତି ଋଷ୍ୟମୂକ ବନେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ରାମ ଯେତେ କଥାମାନେ
ବାଳିସ୍ୱଭା ଚରମାନେ ଦେଖିଲେ ନୟନେ ।
ଛଦ୍ମବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ବାଳି ଏକାନ୍ତରେ
ଋଷ୍ୟମୂକ ଚରିତ ଯେ କହନ୍ତି ସ୍ୱଗାରେ ।
ବୋଲନ୍ତି ହୁ ଶୁଣ ଦେବ କପୀଶ ନୃପତି
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ପ୍ରବେଶ ହୋଲା ଯତି । ୨୬୦ ।
ମସ୍ତକେ ଜଟା ମୁକୁଟ କର୍ଣ୍ଣରେ କୁଣ୍ଡଳ
ପରମ ସୁନ୍ଦର ତନୁ ଲୋଚନ କମଳ ।
କଟିତଟେ ବଲ୍କଳ-ବସନ ତାହାଙ୍କର
ବେନିପାଖେ ବେନି ତୂଣ କରେ ଧନୁ ଶର ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଋଷ୍ୟମୂକ ନିକଟର
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଭୟେ ପଳାଇଲା ସୁଗ୍ରୀବର ।
ପଶିଲା ଗିରିକନ୍ଦରେ ମହାଭୟ ପାଇ
ବୋଇଲା ହୁ ହନୁମାନ ବୁଝି ଆସ ଯାଇ ।
କେ ଅଟା ଅଇଲା ତାଙ୍କୁ ବୁଝ ହୁ ସକଳ
ଭୟ କ ନିର୍ଭୟ ଜାଣି ଆସ ମହାବଳ । ୨୬୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ଗଲା ପବନନନ୍ଦନ
ତେଜ ଦେଖି ହେଲା ଭାବ ତରୁଣବଦନ ।
ବୋଇଲା ସୁଗ୍ରୀବ ଅଛିଥିଲା ଏ ବନରେ
ଦେଖିଲା ତୋହୋର ରୂପ ପଳାଇଲା ଡରେ ।
ସେ ଯତି ବୋଇଲା ମନେ ଭୟ ହୁ ନ କର
ଇଲୁ ଗଞ୍ଜ ବେଗେ ଅମ୍ଭ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଅଣିଲୁ ସେ ତାହାର ବଚନେ
ଅନେକ ଆଶ୍ୱାସ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ଯତିମାନେ ।

ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ତାର ଦୁଃଖ କଥା ଯେତେକ
ରାଜ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ଅରଣ୍ୟେ ସେ ରହିଲା ଯେମନ୍ତେ । ୨୭୦ ।
ତାହା ଶୁଣି ରାମ ତାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଉତ୍ତର
ଏବେ ମୁଁ ମାରିବି ମିତ୍ର ଶତ୍ରୁକୁ ତୋହର ।
ଶୁଣି ଭଲ * କପିରାଜା ପ୍ରସନ୍ନୀଭୂତ ହୋଇ
ଅବସ୍ଥିତେ ଚନ୍ଦ୍ର ସେ ଅଭିଲା ଦାଣ୍ଡି ଯାଇଁ ।
ବୋଇଲା ଧାଇବନ୍ଧୁ ଥିବ ଯେତେ ମୋତେ
ତାହାର (ଅନ୍ତେତ) ଅସ୍ତ୍ରି ମୁଁ ଜାଣେ ତ ନମନ୍ତେ ।
ବଚନ କହୁଣି ଭୟେ କରଇ ମନରେ
ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ସେ କହୁଛି ଏକାନ୍ତରେ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭି ଦେଖାଇ କହଇ ବାଳିବଳ
ସାତ ତାଳ ଥାଏ ଋଷ୍ୟମୂକଗିରିବାର । ୨୭୫ ।
ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ କଥା ହୋଇବ ବନରେ
ନିରନ୍ତରେ କହୁଥିବ ମୋହର ଆଗରେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁରଗଣ ସମସ୍ତେ ଅଇଲେ
ବୋଇଁ ହୋଇ ଋଷ୍ୟମୂକ ବନରେ ରହିଲେ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ତହିଁ ସୁଗ୍ରୀବ ସହିତ
ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିଲେ ତାଙ୍କରେ ସର୍ବସୈନ୍ୟ ।
ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମନ୍ଦିର ସହିତ ବାନରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସାଇଁ ଶ୍ରୀରାମ ଆଗରେ ।
ଦଶରଥନନ୍ଦନ ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଇ
ବୋଇଲେ ମିଳିବ ତୁ ଦଣ୍ଡେ ଆଗ ହୋଇ । ୨୮୦ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ମସ୍ତକେ କର ଦେଇ
କୂଟପଣ୍ଡା ସଙ୍ଗତେ ସେ ଆଗରେ ଚଳଇ ।

* ବାଳି

ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀରାମ ସଙ୍ଗେ ସୁମିତ୍ରା କୁମର
ତାହାଙ୍କ ପଛରେ ଚଳିଲେ ହନୁମାନ ବୀର ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନିକଟେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଗୋ ଧନ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ ସେହି ଦେଶ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହିଲ ଦେବ ବାଳିର ଏ ପୁର
ଯୁଝିଁ ନ ପାରନ୍ତି ଯତ୍ନେ ଦେବତା ଅସୁର ।
ତୋହୋର ଆଜ୍ଞାକୁ ଦେବ ନିର୍ଭୟେ ହୋଇଲି
ତୋହୋର ଆଶାଏ ଦେବ ଏଥିକୁ ଆଇଲି । ୧୮୫ ।
ଯେବେ ସ୍ୱାମୀ ମୋହୋରେ ପାରିବୁ ରକ୍ଷା କରି
ପୁରଦ୍ୱାରେ ଗାଜିବି ତାହାର ନାମ ଧରି ।
ଏହା ଶୁଣି [୬] ଉହାଡ଼େ ରହିଲେ ରଘୁମଣି
ଦକ୍ଷିଣ କରରେ ଶର ଧାଳଚର୍ମ ଖାଣ୍ଡି ।
ଧନୁର୍ଗୁଣ ମାଜି ହୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ଉଭା
ନିଷ୍ଠୁର ଶିକାରେ ଯେସନେ ଲୁବ୍ଧ ଶୋଭା ।
ଡାକିଲେ ମରକଟ ଯାଅ ପୁର ନିକଟକୁ
ନାମ ଧରି ଡାକ ମିତ୍ର ବାନର ରାଜାକୁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ପଶରେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ
ଆସ ବାଳି ଅସିଥିବ ସଂଗ୍ରାମର ପାଇଁ । ୧୯୦ ।
ତାର ସ୍ୱେମା ମନ୍ଦିରେ ଶବ୍ଦକୁ ଶୁଣିରେ ପଶେ
ନିକଟେ ଟିଲ୍ଲାଇଲା ତୋର ଦାନଦନ୍ତ୍ର ପାର୍ଶ୍ୱେ ।
ସ୍ୱଶକ୍ତି ନଥି ହସିଲୁ କି ଧର୍ମ ନ ବାସୁରି
ତେଣ ହୋଇ ନ ଆସି ରକ୍ଷକ କି ବାସୁରି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ଶୁଣିଲା ରାଜା ବାଳି
ହୋଇଲା ମୋହୋରେ ଦେଖୁ ଦେଖୁଅଛି ପାଳି
ଶୁଣୁଅଛି ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ପରସ୍ପ
ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ଅଗ୍ରରେ ମୃଗ ହୋଇଲା ନିର୍ଭୟ ।

ମଞ୍ଜାର ଅଗରେ ମୂଷା କରୁଛି ଗର୍ଜନ
ମୋତେ ଦେଖିବା'କୁ ସୁଖୀ ହୋଇଛନ୍ତି ସ୍ୱଜନ ।
ହେ ଶିବା ପାଳିବା ଲାଗି ଦାଇବ ଦଂଶଣ
ଯାହା ମୋ'ତେ କହୁଥିଲେ ସକଳ ସୁରଗଣ ।
ଦେଖାଇ ଦାମର ଏ ତ ରଣି ସଂଗ୍ରାମରେ
ଦେବଗଣ ଅବସ୍ଥା ପାଇ ଦେଖଇ ମୋହୋରେ ।
ହେ କାଣିପାଥବ ଶିବା କରି ମନ ସତ
ଏତେ ତୋଳି କାହ୍ନାର ସେ ହୋଇଲି କମ୍ପିତ ।
ସେସନେ ସୁର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଅଙ୍କାଶେ ଖସଇ
ସୁଗ୍ରୀବର କଣ୍ଠେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଯାଇଁ ।
ଜମଳରେ ଝଡଲେ ସବୁଳ ତକ୍ଷବରେ
ଝଠନ୍ତି ପିଦ୍ଧନ୍ତି କେନ ଦୁଃଖନ୍ତ ସମରେ ।
ଧନ୍ତୁରେ ବସାଇ ବାଣ ଦେଖ ରଘୁମଣି
ବାଳି ସୁଗ୍ରୀବର ଚିହ୍ନ ନ ପାରିଲେ ଚିହ୍ନି ।
ସମାନ କଲ୍ପଷ ରୂପ କାନ୍ତି ଏହାଙ୍କର
ନ ଜାଣି ହେମନ୍ତେ ମୁଁ ସ୍ତବଣ ଯୋଗଣର ।
ନ ଜାଣି ମିତ୍ରକୁ ମୁଁ ମାରିଲେ ଶରଘାତେ
ମିତ୍ରଦ୍ରୋହୀ ବୋଲି ମୋତେ ବୋଲିବେ ଜଗତେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ମାଥେ ମୂଥ ପ୍ରହାରିଲା ବାଳି
ମୋହ୍ନରେ ସୁଗ୍ରୀବ ପଡ଼ିଲା ବୀର ଭାଳି ।
ପଦ୍ମରେ ପାଦପ୍ରହାର କଲା ମସ୍ତକରେ
ପବନ ସମାନେ ଯାଇଁ ପଶିଲା ମନ୍ଦିରେ ।
କାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ଦଶ୍ମିକ ନଳ ଯୋଡି
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ସଂଗ୍ରାମେ ମାଇଲା ବୀର ବାଳି ।
ମଣ୍ଡିଲା ଏଡ଼ଳ ବାସ୍ତୁ ପଡିଲା ମନ୍ଦିରେ
ମରଣ ଲକ୍ଷିଲି କିବା ଏହି ଜୀବନରେ ।

ଦେଖିବା ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ୱାମୀ ସେଠାବାକୁ ଯାଇ
ତୋହର କୃପାରେ ଅତା ଥିବ ପ୍ରାଣ ପାଇ ।
ସେହିଁ ଠାରେ ପଞ୍ଚଅଶ୍ୱ ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମିରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀବର ନିକଟରେ ।
ମୋହ ତେଜି ଚେତନା ପାଇଲା ସୁଗ୍ରୀବର
ରାମର ବଦନ ସୁଖେଁ କହିଲା ଅଶ୍ରୁର । ୩୧୦ ।
ମହାମେଘୁ ବୋଲି ସ୍ୱାମୀ ଲାଗିଥିଲି ତୋତେ
ମୃଗତୃଷ୍ଣା ରୂପରେ ଦର୍ଶନ ହେଲୁ ମୋତେ ।
ଅରଣ୍ୟେ ଯେସନେ ହୃଦ୍ଧ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପଥକ
ଧାତେ ଧାତେ ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି କ୍ଲାନ୍ତ ଥାନ୍ତି ଫଳ
କାହାଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତେ ଶରେ ମାଉଅଛୁ ରାମ
ତାହା ପ୍ରାୟେ ତୁଟିଲୁ ବାଳିର ପରାକ୍ରମ ।
ଶତ୍ରୁ ପାଦେ କୁଇଁ ହୁ ଦିଚିଶା କରଇଲୁ
ଦେଖି ତାକୁ ଅନ୍ୟେ ଧନୁ ଧରି ନ ପାରିଲୁ ।
ସେବେ ହୁ ବାଳିକି ମାରି ନ ପାରିଲୁ ରଣେ
ମୋତେ ରଖି ଅଛନ୍ତୁ ହୁ କେବଣ କାରଣେ । ୩୧୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ଶୁଣିଣ ହନୁମାନ
ହୋଡ଼ଭର ହୋଇ ଧୀର କହିଲ ବଚନ ।
ବୋଇଲ ମାଲ୍ୟ ଭ୍ରମ ହୋଇଲୁ କିସକୁ
ବନ୍ଦ୍ୟ ଲକ୍ଷ ବନ୍ଧୁ ବାଳିନାଶପ୍ରାପ୍ୟ ।
ଯାହାର ଇଚ୍ଛାରୁ ଏ ସକଳ ସୃଷ୍ଟି କାଳ
ଇଚ୍ଛା କଲେ ଜଗତ କରିବ ଶରେ ଲୟ ।
ତାହାଙ୍କୁ ବୋଇଲୁ ହୁ ବାଳିକି ଭୟ କଲୁ
ଭ୍ରମ ହୋଇ ଏମନ୍ତ ବଚନ କାହିଁ ବୋଲୁ ।
ହନୁମାନ ବଚନେ ସୁଗ୍ରୀବ ଜ୍ଞାନ ପାଇ
କରଯୋଡ଼ି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ମୁଖରେ ଜଣାଇ । ୩୨୦ ।

ତେଣୁ ଦେବ ବାସବଙ୍କୁ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର
କୃତାର୍ଥେ ସଙ୍ଘ ତୋତେ ଅନୁରୋଧ ମୋହୋର ।
ବାଲ୍ୟଠାରେ ପ୍ରାଣଭଲି ବନ୍ଧୁଭ ସମ୍ଭବ
ଜାଣିଲି ପିଣ୍ଡରେ ଅଳ୍ପ ପ୍ରାଣ ନ ରହିବ ।
ଏ ବେଳ ମୋହୋର ଦେବ ଦୁଃଖିତ ମନରେ
ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଅପରାଧ କ୍ଷମ ଯଦୃଚ୍ଛେରେ ।
ତେଣୁ ଦେବେ ବାସବଙ୍କୁ ହୃଦୁ ଦୋଷ କ୍ଷମା କର
ମୋହୋର ଶତ୍ରୁ ବୁଝି ଡାକେରେ ବାନର ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ମିତ୍ର ଏବେ ମୋର ପାଣ
ତୋତେ କି ବୋଲିବି ମିତ୍ର ମୋହୋର ପରାଣ । ୩୨୫ ।
ଏଡେନି ବୋଲୁଛି ମିତ୍ର ତୋହୋର ସମସ୍ତେ
ବାଳିଙ୍କ ଅଭୟ ମୁଁ ମାଗିବ ଶରଘାତେ ।
ଦେଖିଲୁ ବାଳିକୁ ତୋର ସଂଗ୍ରାମ ସଂଘର୍ଷେ
ଏକଇ ବର୍ଣ୍ଣ ଭୂଷ୍ୟ ଦୁହିଁଙ୍କର କାୟେ ।
ସେହି ବେଳେ ଭ୍ରାନ୍ତରେ ମିତ୍ର ନ ମାରିଲି ଶର
ଭକତ ବତ୍ସଳ ମିତ୍ର ହୋଇଛି ମୋହୋର ।
ଗଜ ମୋର ଥିବ ବୋଲି ଲୁଚିଲା ଶରଦୂଟ
ସର୍ବଥା ମନରେ ନିହି ନ ଧର ସନ୍ତାପ ।
ଶୁଣି ତେଜ ମନୁଷ ସିଂହ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସ୍ଥାନେ
ସର୍ବଥା କେବେହେଁ ଦୁଃଖ ନ ଧରିବା ମନେ । ୩୨୬ ।
ଦେଖନ୍ତୁ କ୍ଷୋଭ ଦୂର ପୃଥ୍ୱୀ ଲେଉଟି ଆସିବା
ତୋହୋର ସମସ୍ତେ ଚିହ୍ନ ବାଳିକୁ ମାରିବା ।
ଏମନ୍ତ କହନ୍ତି ଯେବେ କାଳରେ ସେ କଥା
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟେ ସାକ୍ଷୀ ରଖିଲେ ବାଧାତା
ସେହିତ ଧନ ବାଳିକା ସେ ଅଛି ଲେଖ ସୋଷ
ଅଶ୍ଵିନୀର ସାଙ୍ଗ ଧର୍ମ ଦେଖ ଅନେକ ଦଣ୍ଡିକ ।

ଯେଉଁ ଧନୁଁ ଧର୍ମକୁ ସେ ରାଖିଲୁ କାଳରୁ
ସେହି ଧନୁ କବନ୍ଧ ହୋଇଲୁ ତାର ଶାପୁ ।
ଏବେ ଧନୁ ଦର୍ପିଗଣ ସଙ୍ଗରେ ଲଗାଇ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରେ ମିଳାଇଲୁ ଯାଇଁ । ୩୩୫ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମଧରକୁ ଗଲୁ ସୁଗ୍ରୀବର
ରହିଲେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନଗର ବାହାର ।
ବହିଲୁ ଅଶ୍ରୁନାଦୁତ ଶ୍ରୀ ଚରଣ ତଳେ
କପଟ୍ର ଯୋଡ଼ି ଧାର ପଡ଼ିଲୁ ଅତଳେ ।
ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ସେ ଧନ୍ୟ ହନୁମାନ
ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ତପସ୍ୟା କରନ୍ତି ଦେବେ ଜନ ।
ବ୍ରହ୍ମାଦି ନନ୍ଦନ ସର୍ବ ଦେବଗଣ ଯେତେ
ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପେ ତପସ୍ୟା କରନ୍ତେ ସର୍ବ ମୁନି ।
ହନୁଗ୍ରୀବ ରୂପେ ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପେ ନିରନ୍ତର
ପ୍ରସନ୍ନ କରାଇଲେ ସେ ଯୋଗ ତପ ବଳେ । ୩୪୦ ।
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ପାଅ ଭୂମେ ସର୍ବ ଦେବଗଣ
ରାମ ଅବତାର ମୁଁ ହୋଇବ ନାରାୟଣ ।
ବାନର ସ୍ୱରୂପେ ଜାତ ହୋଇବ ସକଳ
କରିବ ଦର୍ଶନ ମୋର ଚରଣକମଳ ।
ସେ ଫଳ ପାଇବା ଆସି ହୋଇଲୁ ଭୂମିରେ
ଦେଖିଲୁ ପରମବ୍ରହ୍ମ ଚର୍ମ ନୟନରେ ।
ଫଳିଲା ସୁକୃତ ସର୍ବ ଦୁଃଖ ଗଲା ନାଶ
ଲଭିଲୁ ପରମ ମୋକ୍ଷ ହେବ ମୋକ୍ଷ ପାଶ ।
ଏମନ୍ତେ କହନ୍ତେ ଶୁକେ ଋଷ୍ୟମୂକେ ରହି
ବାଳି ସୁଗ୍ରୀବର ସଂଗ୍ରାମ କଥା କହି । ୩୪୫ ।
ଶୁଣ ସଜ୍ଜନକୁ ରାମ ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ,
ସୁଗ୍ରୀବର ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ ।

ନଳ ନୀଳ ସକଳବାନ୍ତ ସହିତେ ବାନରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବ ଆସରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବସିଛନ୍ତି ନଦୀତୀରେ
ଦେଖି ପାଶେ ବେନି ତୂଣ ଧନୁଶର କରେ ।
ଆପେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇଅଛି ଅଙ୍ଗନା ଭ୍ରମର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବର ।
ଯାର ପାଦପଦେ ମୁନି ଧ୍ୟାଉଅଛନ୍ତି ନିତ୍ୟ
ସେ ଚରଣ ସୁଗ୍ରୀବ ଧାଇଲା ଦଣ୍ଡବତେ । ୩୫୦ ।
ଆସ ଆସ ମିତ୍ର କହନ୍ତି ରଘୁମଣି
ବାଳି କୁବଚନକୁ ମିତ୍ର ଚିନ୍ତା ଏକ୍ଷଣି ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବ ଯୋଡ଼ି କର
ମୋହୋର ବଚନ ଦେବ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ପୂର୍ବରୁ କହିଛ ଦେବ ଯାହା ଅଛି ଶୁଣି
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ କହିବି ଠାକୁର ରଘୁମଣି ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ମିତ୍ର କହ ମୋ ପାଖରେ
ଯାହା ଶୁଣିଅଛ ମିତ୍ର କହିବା ମୋହୋରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ଶୁଣ କରୁଣାସାଗର
ବାଳି ଦୁନ୍ଦୁଭିର ପୂର୍ବେ ହୋଇଲା ସମର । ୩୫୫ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭି ସଂଗ୍ରାମେ ମାଇଲା ବାଳିବୀର
ଅସ୍ଥି ତାର ପଡ଼ିଅଛି ଦେଖିବାର ସ୍ଥାନୁ ।
ଦେଖ ବଳବନ୍ତେ ଯାହା ନ ପାରନ୍ତି ବୁଲି
ମୁନି ତପୋବନର ନିକଟେ ଅଛି ପଡ଼ି ।
ଶୁଣ ଦେବ ଆକାଶବାଣୀ ଯାହା ଅଛି ଶୁଣି
ସେ କଥା କହିବି ଦେବ ଶୁଣ ଚକ୍ରପାଣି ।
ଶୁଣିଲୁ ହେ ଶୁଣ ପୂର୍ବେ ସକଳ ବାନରେ
ବାଳିକି ମାରିବେ ଆନ ନାହିଁ ପୃଥିବୀରେ ।

ଦୁନ୍ଦୁଭି ଦୈତ୍ୟର ଅସ୍ଥି ଯହିଁ ଅଛି ପଡ଼ି
ଦେଖି ବଳବନ୍ତା ତାହା ନପାରନ୍ତି ଟାଳି ।
ଚରଣ ଅଘାତେ ସେ ପ୍ରଭୁ ତାହା ଠେଲି
ତାହାର ହସ୍ତରେ ଲକ୍ଷେ ନାଶିଯିବ ବାଳି ।
ଅବାର କଥାଏ ଦେବ କହିବି ସ୍ୱାମୀରେ
ଦ୍ରୁମାଳ ସପତ ଶାଳ ଅଛି ଅରଣ୍ୟରେ ।
ନାଳି ଦେବ ଶାଳ ଯେ ଭେଦିବ ନାରାଚରେ
ସାତ ଶାଳ ଭେଦନ୍ତା ସେହୁ ନାହିଁ ଜଗତରେ ।
ଯେ ଭେଦିପାରିବ ସେ ସୁରତ ମହାବୀର
ତାହାର ଶରେ ମରିବ ସେହୁ ବାଳିବୀର ।
ଯାହା ଶୁଣିଥିଲି ଦେବ ମୋହୋର କର୍ଣ୍ଣରେ
ଶୁଣିବା ପଦ୍ମନେତ୍ର କହିଲି ସ୍ୱାମୀରେ ।
ମୁଁ ତ ନ ବୋଲିବି ଦେବ କରିବା ବିଚାର
ନୟନେ ଦେଖିବ ଯେବେ ହୋଇବ ନିର୍ଭୟ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଭକ୍ତି ଦେବ ଶୁଣି ତା ଉତ୍ତର
ମୃଦୁ ହସି ଶ୍ରୀରାମ ଉଠିଲେ ଧାନୁଦ୍ଧାର ।
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ମିଳ ଅଛି ଯେଉଁ ଠାରେ
ଅସ ଅସ ମଣ୍ଡଳ ଥିଲା ଯିବା ଧାନୁଦ୍ଧାରେ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ଅଛି କେମନ୍ତ ପ୍ରକାର
ପର୍ବତର ପ୍ରାୟ ତାହୁ ଦେଖିବା ତାହାର ।
ଅଙ୍ଗରେ ତଡ଼ାଇ ବାଟେ ଦଶନକ୍ଷମର
ପଛରେ ବିଜୟ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୋଦର ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସୁଷେଣ ପଛରେ ଜାମ୍ବବାନ
ବାଟେ କରି ଗଲେ ପ୍ରଭୁ ଭୁବନମୋହନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ପଛରେ ବଡ଼ ପ୍ରମିଳା ଭ୍ରମର ,
ସମସ୍ତ ବାନର ଗଲେ ପଛେ ସୁଗ୍ରୀବର ।

ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ପଡ଼ିଅଛି ଯେଉଁ ଠାଏ
ସେଠାରେ ଦୁଃଖଦାତା କହନ୍ତି ବାନରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ଶୁଣ ରଘୁପତି ହେ ଓ
ସାବଧାନ ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ଅଛି ପଡ଼ି ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତେ ରାମ କର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣିଲେ
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ମଣ କାଢ଼ିଲେ । ୩୬୫ ।
ପଡ଼ିଅଛି ଅସ୍ଥି ତାର ପିଣ୍ଡଭର ପ୍ରାୟ
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ଚୁଇଁଲେ ରାମରାୟ ।
ଚରଣ ଅଗ୍ରେ ଅସ୍ଥି ଉଡ଼ିଲା ଆକାଶେ
ଅସ୍ଥିର ନିର୍ଘାତ ଯେ ଶୁଭିଲା ଦଶଦିଶେ ।
ଅସ୍ଥିର ଉଡ଼ନ୍ତ ଜାଣି ହୋଇଲା ସ୍ତୁତେ
କରପଦ୍ମ ଯୋଡ଼ି ସ୍ତୁତି କରଇ ଆକାଶେ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦଶରଥର ନନ୍ଦନ
ଅଶେଷ ଜଗତ ହୋଇ ତରଣ ଗମନ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ
ଧ୍ୟାନ ଧାରଣରେ ଯୋଗୀମାନଙ୍କ ଦୁର୍ଲଭ । ୩୭୦ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମ ଜାତ
ଅଜାଏ (ରେ) ମାନବ ଦେହ ଜଗତର ନାଥ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର
ପରମ ଅଣ୍ଡଜ (?) ଯୋଗିଜନମାନଙ୍କର ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ଭକତର ବନ୍ଧୁ
ଅନେକ ଜନ୍ମର ଦୁଃଖ ନାଶିଲେ ହେ ବନ୍ଧୁ ।
ହେ ଦେବ ପୂର୍ବର ଦୋଷେ ପାପେ ହୋଇଲି
ଅଜ୍ଞାନ ଶବ୍ଦରେ ମୁଁ ଅନେକ ଦୁଃଖ ନେଲି ।
ପାଇଲି ଅନେକ କଷ୍ଟ ବ୍ରହ୍ମାର ଶାପରୁ
ତରିଲି ତୋହୋର ଶ୍ରୀଚରଣ ପ୍ରସାଦରୁ । ୩୭୫ ।

କହୁଁ କହୁ ବାନର ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଆସି
ରାମରୂପ ଦର୍ଶନେ ବାନରେ ପଲ୍ଲୀ ବାସୀ ।
ନୟନେ ଦେଖିଲେ ତାହା ପ୍ରବଳ ବାନରେ
ନୋହଇ ବାନର ବୋଲି ଭ୍ରାନ୍ତି ମନରେ ।
ମନବୁଦ୍ଧି ପିତା ଅଟେ ସଂଶୟ ବାସର
ବୋଲିଲୁ ବାଳିକି ରାମ ନ ପାରିବେ ମାରି ।
ଯେଉଁ ରୂପେ ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲୁ ନୟନରେ
ସର୍ବଥା କହନ୍ତା ନାହିଁ କେଉଁଠା ଅସୁରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ମିତ୍ର ଏଠାବରୁ ଯିବା
କାହିଁ ଅଛି ସପ୍ତତାଳ ମୋତେ କହିଦେବା । ୩୯୦ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହଇ ଶୁଣ କୌଶିକନନ୍ଦନ
ସପତ ତାଳାଙ୍କୁ ଚାହୁଁ କରଇ ଗହନ ।
ସୁଗ୍ରୀବବଚନ ଶୁଣି ଆଗ ହୋଇଗଲେ
ସପତାଳ ଠାରକୁ ପଥ କଢାଇଲେ ।
କହଇ କର ଦେଖାଇ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଦେଖ ଦେବସପ୍ତତାଳ ମହାକଳେବର ।
କେହୁ ତାହା ଭେଦ ନ ପାରନ୍ତି ରଘୁବୀର
କେବଳ ତାଳ ଭେଦଇ ସେ ବାଳି ମହାବୀର ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ବାଣ ଧନୁରେ ବସାଇ
ସପତ ତାଳାଙ୍କୁ ରାମ ଆନନ୍ଦେ ଅନାଇଁ । ୩୯୫ ।
ଆକର୍ଣ୍ଣ ପୂରେଇ ରାମ ଛାଡ଼ିଥିଲେ ଶର
ଭେଦିଲା ସପତତାଳ ହୋଇଲା ବାହାର ।
ଦୁଷ୍ଟନାଶ ଅଟଇ ସେ ଶ୍ରୀରାମର ଶର
ଛେଦିବ କଳ୍ପସମ ସପତ ତରୁବର ।
ତହୁଁ ଭେଦି ଗଲେ ବାଣ ରସ୍ୟମୂଳ ଭେଦି
ପାତାଳେ ପଶିଲା ବାଣ ପୃଥିବୀ ବିଦାରି ।

ସେତେ ଦୁଷ୍ଟ ଦୂଷଣ ପାତାଳପୁରେ ଥିଲେ
ରାମବାଣ ଅନଳେ ସେ ଦହନ ହୋଇଲେ ।
ପାତାଳ ଭୁବନେ ଦୁଷ୍ଟ ଦାନବଙ୍କୁ ମାରି
ଫେରିଲା ନାରାଚ ସ୍ୱଚ୍ଛହଂସ ରୂପ ଧରି । ୪୦୦ ।
ସ୍ୱଚ୍ଛହଂସ ରୂପ ବାଣ ଆସଇ ଗଗନେ
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତେ ଦେଖନ୍ତି କପିମାନେ ।
ସ୍ୱଚ୍ଛହଂସ ରୂପେ ବାଣ ଗଗନୁ ଖସିଲା
ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ ରାମ ତୂଣୀରେ ପଶିଲା ।
ରାମ ବାଣ ଛେଦନ କରନ୍ତେ ତତ୍କ୍ଷଣରେ
ମୂର୍ଚ୍ଛିତାଙ୍ଗ ହୋଇଣ ବସିଲେ କମଳାରେ ।
କରଯୋଡ଼ି କହନ୍ତି ସେ ଶ୍ରୀରାମ ଛାମୁରେ
ଅବଶ ଜନମ ପାଇଥିଲୁ ପୃଥ୍ୱୀରେ ।
ନାରଦରେ ଚେଷ୍ଟିଲୁ ଆମ୍ଭର ଦୁଃଖହର
ଅଜ୍ଞାନ ଘୋର ସଂଶାକୁ ଦଳୁ ଦେବା ପାର । ୪୦୫ ।
ଜଗତ ମଧ୍ୟମା ଦେବୀ ହେ ପାରିଛ କାଶୀ
ଯାହା ନାମ ନିରତେ ଜପଇ ଶୂଳପାଣି ।
ତୁ ଅଟୁ ଜଗତ ବନ୍ଧୁ ତୁ ସେ ପିତାମାତା
ତୁ ତୋହୋର ସର୍ବ ରୂପ ପଶିବା ବିଧାତା ।
କଳ୍ପବୃକ୍ଷ ସ୍ୱରୂପ ତୁ ସଂସାର ଭିତର
ଦେଖଇ ତୁ ଉଦ୍ଧରିଥାଉ ଟେକିବାର ପାଇଁ ।
ଅମ୍ବଠବୃତେ ତକୁ ନାମ ହୋଇଥିଲୁଁ ।
ତୋହର ଦର୍ଶନେ ମହା ଦୁଃଖ ଦୂର ହେଲୁଁ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦର୍ଶନେ ନିର୍ମଳ ବପୁ ପାଇ
ବିମାନରେ ବସି ଗଲେ ଗଗନେ ଉଡ଼ାଇ । ୪୧୦ ।
କହେ ରଙ୍କା ଗୋବିନ୍ଦ ଜାନକୀ ପତି ରାମ
ସଂସାରେ ଘୋର ପାପରୁ ତରଣେ ବିଶ୍ରାମ ।

ମୁଁ ଅଛି ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଲୁ ସେ ସୁବୁଦ୍ଧି ଭରଣ
ଜାଣୁ ଦାସ ଶ୍ରୀରାମ ତୋ ଚରଣ ଶରଣ ।
ଦେଖି ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ହୋଇ ସକଳ ବାନରେ
ଦେଖିଲୁ ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ ଏନ ଜୀବନରେ ।
ଦେବଗଣ ସମ୍ମୁଖେ ଯେତେନେ ରଘୁନାଥ
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଭକ୍ତରେ ଭେଟିଲେ ଜାଣି ଥି ।
ସେହି ମତେ ସୁଗ୍ରୀବ ସକଳ ସୈନ୍ୟ ଘେନି
ଭେଟିଲେ ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ଶ୍ରୀପଦ୍ମ ଦେନି ।୪୧୯।
ସୁଗ୍ରୀବର ସମ୍ମୁଖେ ସକଳ କପିଗଣ
ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ହୋଇ ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣ ।
ଦଣ୍ଡବତ ସର୍ବ କପି ଶିରେ କର ଦେଇ
ମହା ଭକ୍ତ ପାଇ ବୀର କହନ୍ତି ବଚନାଇ ।
ବାସବ ସମ୍ମୁଖେ ଯେତେ ସର୍ବ ଦେବଗଣ
ନମିତ ମାତ୍ର ସମ୍ମୁ ନ ପାଇଲେ ତୋ ଗୁଣ ।
ସେ ବାନ ମାଧବ ବୋଲି ନ ଗଲୁ ଚରଣେ
ଦେବଙ୍କ ଅଜ୍ଞାନ ପଣ ଅଗ୍ରତେ କଲୁ ତୋତେ ।
ଅପରାଧ ଅକ୍ଷମ ହେ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କର
ଅବତାରେ ବୁଝିଲି ଅଭୟ ମୋତେ ଧର ।୪୨୦।
ପାଦଘାତେ ପକାଲୁ ଦୁନ୍ଦୁଭି ମହାମେରୁ
ବାଣଘାତେ ଛେଦିଲୁ ସପ୍ତତାଳ ତରୁ ।
ବାଳିକୁ ବଜ୍ରରୁ ଅଣି କଲେ ନିପାତରେ
ସଙ୍ଗେ ଯୋଡ଼ାଇଲୁ ସକଳ ବାନରେ ।
ଏହି ଅନନ୍ତରେ ସେ ବାନର ସୁରମାନେ
ନିରନ୍ତରେ ସ୍ତୁତି ଥାନ୍ତି ଭକ୍ତିମନ୍ତ ବଚନେ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀମ ଯେତେ କଥାମାନ
କହିଁ ଶୁଣିଗଲୁ ସବୁ ବିସ୍ମୟ ଭୁବନ ।

ଦୁନ୍ଦୁଭି ଅସ୍ତ୍ର ସୁଲଭା ଡକୁଙ୍କ ହେବାନ
ଦେଖି କଷ୍ଟ ଯଦୁବନ୍ତ ସମସ୍ତ କଥାନେ । ୪୭୫ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ କଂସ ସଭା ନଗରେ
ବାଲିସ୍ୱକା ବାଜିସ୍ତୁ ହରିଷ୍ଟ ଅସ୍ଥାନରେ ।
ସୁକଅଥନରେ ବାଜେ ବଷ୍ଟ୍ରି ନୃପସ୍ତି
ତେଡ ଥେବା ବହୁଛନ୍ତି ଅନେକ ସୁନ୍ଦରୀ ।
ମଣିମନ୍ତ୍ର ମୁକୁଟ ଶୋଭଇ ମସ୍ତକରେ
ମାଳ ଚନ୍ଦନ ବାଳେପି ଅଛନ୍ତି ଶରୀରେ ।
ନାନାରତ୍ନ କୁଣ୍ଡଳ ଖଚିତ କର୍ଣ୍ଣମୂଳେ
ବାହାଧ କୁସୁମ ଟଙ୍କି ଅଛଇ କୁଣ୍ଡଳେ ।
ବାଜିବ ବଦନ ଦେଖିଅଛି କଟି ଲୁଟେ
ଭାସ୍ତ ଭାଷୁ ତାମ୍ବୂଳ ଯୋଗାଇ ବସି ଲୁଟେ । ୪୮୦ ।
ଧନୁ ବେଳା ଚରଣ ଭଷିଛି ସେନା ନାସ
ହେଉଛି ବାଟେ ଅଲିଙ୍କ ଗୁମର ହରେ ଧନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀମସ୍ତ ମଧୁର ଦେ ମନ ମନ୍ଦ କାନ୍ତି
ସର୍ବଦା ବସଇ କଣ୍ଠେ ଭଗିନୀଗୁଣମଣି ।
ଭଗିନୀଜା ବସିଛି ବଳବ ଆସନରେ
ହୃଷ୍ଟର ହୁରଓ କଥା ଅତି କୁରଙ୍ଗରେ ।
ତାଙ୍କୁ ଧରଇ ସେଇ ତାମ୍ବୂଳ ସଞ୍ଜତେ
ସେନାକୁ ସୁହାଇଁ ମୁଣ୍ଡି ହରଷିତ ଚିତ୍ତେ ।
ଦେବାସୁର ଦାନବେ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନ ହରଇ
ଲକ୍ଷ୍ମୀମସ୍ତ ଭୁବନ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିଅଛି । ୪୮୫ ।
ଏମନ୍ତ ସମନ୍ତେ ସେ ହୋଇଲେ ସର୍ବସ୍ୱରେ
ପରବେଶ ଯାଇଁ ଭଗିନୀଜା ସିଂହଦ୍ୱାରେ ।
ଦ୍ୱାରପାଳ କହିଲେ ସେ କୃଷ୍ଣ ନାସ୍ତଠାରେ
ଭଗିନୀକୁ ଯର୍ବଙ୍କୁ ଅଇଲେ ସର୍ବସ୍ୱରେ ।

ଯାଅ ମାତ ଦନ୍ତୁ ଅସ୍ତ୍ର ବଚନ ଶୁଣନ
ତେଣୁ ଧନୁ ଧନୁ ଯାଇଁ ସ୍ୱକାର ଅଙ୍ଗଜ ।
ସ୍ୱାରଥାନ ବଚନେ ସେ ବୃଷ୍ଟ ନାହିଁ ଯାଇଁ
ବେଳି ଦଧିମୋଖ ଵାଳି ଅପରେ ଢଣାଇ ।
ଶୁଣ ହେ ଦେବ ବାନର କୁଳ ଶିରୋମଣି
ସୁରମାନେ ଦୃଢେଣ ହୋଇଲେ ଏଥୁ ଶୁଣି । ୪୬୦ ।
ତାହାର ବଚନ ଶୁଣି ବାନର ସଜ୍ଜନ
ତାସୁ ହେମା ମୁଖ ଚକ୍ଷି କହଇ ବଚନ ।
ଅଙ୍ଗଦ ସ୍ୱବନକୁ ଯାଅ ହେ ସୁଷେଣ
ତାସୁ ହେମା ସଙ୍ଗତେ ଯାଅ ସର୍ବ ନାଶ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଇଚରଙ୍କୁ ଚଳାଇଲେ ସେମାନେ
ବୋଇଲେ ଏତେକ ଅଟନ୍ତି ସର୍ବ ସୁରଗଣେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଅଇଲେ ସକଳ ସୁରମାନେ
ଶିରେ ଦଧିମୋଖ ଭୁଷ୍ଣ ହେଲେ ମନିଧାନେ ।
ବୋଇଲେ ହେ ସୁରମାନେ ରଙ୍ଗଣ୍ଟେ ଥିଲ
ଯେତେତେ ତଥିକ ସବୁ ଦେଖିଲ ଶୁଣିଲ । ୪୬୫ ।
ଦନ୍ତ ସର୍ବ କଥା ସୁରେ ମୋହୋର ଅଗରେ
ହେକ୍ତି କଥାକୁ ଭ୍ରାନ୍ତି ନ କର ମନରେ ।
ଦଧିଫଳ ଯୋଗିଙ୍କ ସକଳ ସୁରମାନେ
ଦେଖି ଶୁଣି ଅଇଲୁ ଯା ରୁଷ୍ଟମନ୍ତ ବନେ ।
ସୀତଧାନେ ଶୁଣ ହେବି ବାନର ଈଶ୍ୱର
ପୂର୍ବେ ଆଜ ଦଧିକ ତଥିକ ଯା ତାଙ୍କର ।
ସମର ଜମଦେନ୍ତ ଯତି ଦଣ୍ଡିଲ ସେ ସେତେ
ସ୍ୱବାଣରେ ସୁଗ୍ରୀବର ନ ଗଲୁ ଯରତେ ।
ବୋଇଲ ଦୁନ୍ଦୁଭିକି ମାଇଲୁ ସ୍ୱକୀ ବାଳି
ପର୍ବତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାର ଅଙ୍ଗ ଅସ୍ଥି ପଡ଼ି । ୪୭୦ ।

କେହ୍ଣୁ ବଳବନ୍ତ ତାହ୍ନା ନ ପାରନ୍ତି ଯୁଝି
ତାହ୍ନା ଯେବେ ତରଣେ ପାଇବୁ ଦେବ ତୋଷି ।
କେବେ ସ୍ନେହ, ଭଞ୍ଜନ ରଣେ ମଦନ ବାଳି
ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମିରେ ସେ ଅଟଇ ମହାବଳୀ ।
ଅଙ୍ଗଦ ଭଏ-ଏ ଦେବ ଭଲାଇ ଛାମୁର
ଅଗଣ୍ୟରେ ଅଛି ସାତଶାଳ ତରୁବର ।
ଦୂର ଦଶ୍ରୁ ଦେଖାଇ ବାନର ନୃପମଣି
ତାହ୍ନା ସର ଭେଦନ୍ତୁ, ପାଇବୁ ରଣେ ଜିଣି ।
ଶୁଣିଣ ଉଠିଲେ ଯେ ସେ ବେନି ମହାସତି
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଅଟ୍ଟ କଦଟେ ତରିତି । ୪୫୫ ।
ତଷ୍କଧରେ ଦେଖନ୍ତି ସମସ୍ତ କପିମାନେ
ଚରଣ ଅଘାତେ ଅଶ୍ମି ଉଠିଲା ଗଗନେ ।
ଦେଖିଣ ଖୁକିତ ହେଲେ ସକଳ ବାନରେ
ଲଙ୍ଘିଲ ସମସ୍ତେ ତାହା ଦେଖିଲେ ତପ୍ପରେ ।
ଚକ୍ଷୁଁ ସ୍ଥଣ ଶୁଣ ଦେବ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତରେ ସମସ୍ତ ବାନରେ ।
ଯକଣ୍ଠ ଭଗାଇଲେ ସେ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସପ୍ତଶାଳ ନିକଟରେ ।
ଦଣ୍ଡିଲ ଭର ଦେଖାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ସାବଧାନ ହୁଅ ଏ ସଫଳ ତରୁବର । ୪୬୦ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ସ୍ମରାର ଭଲେ ଶର
ଛେଦିଲେ ନାସ୍ତିଭଷ୍ଟେ ସପ୍ତ ତରୁବର ।
ସଶମ୍ନଜ ପର୍ବତ ଯୋଷିତ ଭେଦିଗଲା
ଭାଷି ନ ପାରନ୍ତି ବାଣ ତାହିଁ ବସ୍ତାମିଲା ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ସେ ବାସୁଣ ଅଇଲେ
ବସ୍ତାମିଲେ ଅଶ୍ଵ ବେଗେ ସେଣୁ ନଇଁ ଭୂଲେ ।

ଦେଖିଲୁଁ ନୟନେ ଯାହା କହୁଁଲୁ ନୃପତି
ଶୁଣିଲ କହିବାକୁ ଦେଇ କହୁଛି ବାନର ।
ଅଙ୍ଗା ଦେଖେଲ କହନ୍ତୁ ଶୁଣିବୁ କଥାମାନ
କହୁ ବୋଲି ବାଳନୃପ ହେଲେ ସାବଧାନ ।
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରେ ସକଳ ବାନରେ
କଥାମାନ କହୁଥାନ୍ତି ଏକୁ ଅପରରେ ।
ସେ କଥା ସମସ୍ତ ଯାହା ଶୁଣିଲୁ କର୍ଣ୍ଣରେ
ସାବଧାନେ ମହୀପତି ଶୁଣିଲୁ ସ୍ମୃତିରେ ।
ଦଶରଥ ନାମେ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ
ଧର୍ମରେ ଉନ୍ନତ ରାଜା ଆଦିତ୍ୟବଂଶରେ ।
ତାହାଙ୍କର ହୋଇଲେ ଯେ ଚତୁଷ୍ଟ ନନ୍ଦନ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ପିତା କରନ୍ତେ ନୃପତି
ସତ୍ୟ କରାଇଲ ତାଙ୍କୁ କେକୟୀ ଯୁବତୀ ।
ହୋଇଲେ ଭରତ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ପଶିଲେ ବନରେ ।
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ସେ ରହିଥିଲେ ତାପ
ସୀତାଙ୍କୁ ହେରିଗଲ ନେଲା ରାବଣ ରାକ୍ଷସ ।
ଭ୍ରମନ୍ତେ ବନରେ ଯହିଁ ଜାନକୀ ନ ପାଇ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଛନ୍ତି ।
କବନ୍ଧ ଜାଣିଲୁ ଅବୁ ପବନତନଇ
ସେଠାକରେ ସୁଗ୍ରୀବ ଦର୍ଶନ କରୁଥାଇଁ ।
ହେମନ୍ତ ପ୍ରଭାତେ ରାମ ବନକୁ ଅଇଲେ
ହେମନ୍ତ ପ୍ରଭାତେ ରାମ ସୀତା ହରାଇଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହିଲେ ସମସ୍ତ କଥା ରାମ
ଯାହା ଶୁଣିଥିଲୁଁ ଦେବ କହିଲୁ ସମସ୍ତ ।

ଅଚଣାରୁ ଦୁଃଖ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହୁ
ବୋଇଲେ ଏ ବନେ ତୁ କମାଇଁ ଅଛୁ ରହୁ ।
ଏହା ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କରିଲା ସୁଗ୍ରୀବର
ବୋଇଲେ ସମାନ ଦୁଃଖ ତୋହ୍ମର ମୋହ୍ମର ।
ଶୁଣ ହେ ବାନର ମିତ୍ର ହୋଇଲୁ ମୋହ୍ମର
ଶରଘାତେ ମାରିବି ମୁଁ ଶତ୍ରୁକୁ ତୋହ୍ମର । ୪୮୦ ।
ସ୍ୱରାଜ୍ୟନାଥ ସ୍ଥାପିତ ମୁଁ କରିବି ତୋହ୍ମରେ
ଏ କଥାକୁ ଭ୍ରାନ୍ତି ମିତ୍ର ନ କର ମନରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଇଲି ଦେବ ତୋହ୍ମର କୃପାତେ
ଜନକନନ୍ଦିନୀ କି ମୁଁ ଖୋଜିବି ଜଗତେ ।
ଯେମନ୍ତ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ଉପାୟ କରିବି ମୁଁ ବାନରବଳ ଘେନି ।
ଯାହା ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ଟୁଟିଲୁ ସେ ବନରେ
ସମସ୍ତ ଚରିତ ବିଜ୍ଞା କହିଲୁ ତୁମ୍ଭରେ ।
ଏ କଥାକୁ ଉପାୟ କରିବ ନିରନ୍ତରେ
ଇତର ଚରିତ କୋଳି ନ ଧର ମନରେ । ୪୮୫ ।
ଶୁଣି ରାମ ଅନ୍ତରରେ ହୋଇଲେ ମଳିନ
ବୋଇଲେ ଜାଣିବା ହେବା ବଳିବ କିଥାନ ।
ଦେଖୁଥିବାମାନଙ୍କୁ ସେ କହିଲି ଅପଣ
ବୋଇଲି ତାକ୍ଷତେ ଥିବ ବେଣ୍ଟିଆରିଗଣ ।
ଅଣ୍ଡା ଯାଇ ବେଣ୍ଟିଆରେ ଧାଡିକାରେ ଘେଲେ
ସେ ଯାହାର ତାଙ୍କତରେ ସମସ୍ତେ ରହିଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ଦାଣ୍ଡୁଅଙ୍କୁ ସୁଗ୍ରୀବ କହିଣାରିଁ
ବୋଲୁଇ ହେଲା ମନ୍ତ୍ରିଗଣ କେତେ ଅଣ ସଜ ।
ଅଣ୍ଡା ଯାଇ ଦାଣ୍ଡୁଅଏ ଭୁବିନରେ ଘରେ
ମନ୍ତ୍ରିଗଣମାନଙ୍କୁ ସେ ଡାକଣ ଆଣିଲେ । ୪୯୦ ।

ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସର୍ବମନ୍ତ୍ରିବରେ
ସୁରମାନେ ଥିଲେ ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ପର୍ବତରେ ।
ସେଠାରେ ଶୁଣିଲେ ସେ ପ୍ରେତେଙ୍କ କଥାମାନ
କଷ୍ଟ କଷ୍ଟ ସ୍ୱରରେ ମର୍ଣ୍ଣିସନ୍ତି ଧ୍ୟାନ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହୁଲେ ସମସ୍ତ କଥାମାନ
ସବୁ ସେ ଶୁଣିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଏକମନା ।
ସୁରଙ୍କର ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶୁଣିଲେ ବାରତା
ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀଏ କଲେ ସୁରଙ୍କର ଚିନ୍ତା ।
କହନ୍ତି କାଳେଶ୍ୱର ଶୁଣ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ
ନାହିଁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ଉକ୍ତି ପ୍ରଶ୍ନ ଲକ୍ଷଣ । ୪୯୫ ।
ତାଙ୍କର ମୋହୋର ତ ଅଛି ଏକ ନାହିଁ
ମୋତେ କଥା ଶୁଣି ଚିନ୍ତା ଘୁଞ୍ଚିବାର ପାଇଁ ।
ଶୁଣିଣ ମଣ୍ଡନ ହୋଇ ଦଳନ ବାନରେ
କରିଗଲେ କହୁଛନ୍ତି ନାରଦ ସମ୍ମୁଖରେ ।
ସେ ଦେବ କାନେଶ୍ୱର ଶୁଣି ବୋଲି ଦେଲ
ସୁରଙ୍କର ବାରତା ଏ ସତର ନୋହୁଇ ।
ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟପତି ହୋଇ ଦେବ ଦେବେନ୍ଦ୍ରେ ନୋହୁବା
ଯଥାଶକ୍ତ୍ୟ ଆଦେଶ ଉପାୟେ କହୁଥିବା ।
ସୁନ୍ଦ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଥିବେ ଦର୍ଶ ମହାବଳେ
ଗାଳ ଶିଳ ଧରି ଥିବେ ସର୍ବ ଦେଖିବାରେ । ୫୦୦ ।
କପଟ ଶକଟ ନ୍ୟୂହ (ବ୍ୟୂହ) କରିବା ଭୂଅରେ
ସ୍ଥାନମାନ ଧରି ରହିଥିବେ ମାଳିଦାଉ ।
ଆପଣେ ରଣକୁ କରିଥିବ ଅଙ୍ଗୀକାର
ବଳେ କରିଥିବ ପୂଜା ଈଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ରାଜା ରଖିବାକୁ ସେନା
ସାବଧାନ ହୋଇଥିବା ସର୍ବସୈନ୍ୟ ସେନା ।

ଉତ୍ପନ୍ନ ଯାଏଁ ଥିବେ ସର୍ବ ସୁରଗଣେ
କର୍ଣ୍ଣର ବାରତା କହୁଥିବେ ଜଣେ ଜଣେ ।
ଏ କଥାକୁ ନୃପତି ନୋହିବ ଅଚେତନ
ସର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂଯୋଗରେ ଦେଇଥିବା ମନ । ୫୦୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଉତ୍ତର ଏ ସମସ୍ତେ ହେଲେ ଶୁଣି
ସମ୍ମୁଖ ସଂଗ୍ରାମେ ଯେ କେ ନ ପାରିବ ଜିଣି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଶରବାଣ ହୋଇଲେ ସିଂହସ୍ୱରେ
ସଂଗ୍ରାମକୁ ଅସ୍ତ୍ର ତୋଳି ଡାକିବ ଲମ୍ଫରେ ।
ଶତ୍ରୁମାନେ ଜାଣିବା ବିସ୍ମୟ ଏହୁ କଥା
ଯେ ବଡ଼ ପିଠିଅ କର ଅସିଦ୍ଧ ସର୍ବଥା ।
ଶତ୍ରୁମାନେ ଭାଙ୍ଗିବା ଶୁଣି କ ଅଳ୍ପ କଷ୍ଟେ
କାହାର ନୋହିବ ଥିବ ଭକ୍ତିର ଲୁବ୍ଧେ ।
ଏ କଥା ବିସ୍ମୟ ଦେବ ନୋହିବ ଜାତଳ
ଶତ୍ରୁହସ୍ତେ ବଡେ କରିଥିବ ପ୍ରହାରଳ । ୫୧୦ ।
ତୁ ତ ସ୍ୱେଚ୍ଛ ସ୍ୱଧର୍ମ ଜାଣିଅଛୁ ସର୍ବ
ସମସ୍ତ ବିସ୍ମୟ କର କର କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ।
ରକ୍ଷିବେ ପୁର ଅକ୍ଷୋଭ ସକଳ ବାନରେ
କବାଟେ ତ ବାହାର ତୁ ନୋହିବୁ ସମରେ ।
ଅମ୍ଭକୁ ଯଦି ବଜାଣି ପଡ଼ିବ ଭୂତରେ
ତର୍ଣ୍ଣିକି ଦେବ ଉତ୍ତମ କରିବ ସମରେ ।
ଏମନ୍ତ ବିସ୍ମୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଯେ ଯାହାର ମତେ
ସଂଯୋଗ କରିଣ ସୈନ୍ୟ ରହିଲେ ସମସ୍ତେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ରାଜୀବ-ଲୋଚନ
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ସ୍ନେହେ ରାମ ବୋଲନ୍ତି ବଚନ । ୫୧୫ ।
ସୁଖ ଦେଖି ମଣ୍ଡଳ ସିଦ୍ଧା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନଗର
ବାଜିବ ସର୍ଗତେ ଭୂମି ଦେଖିବା ସମର ।

ବୁଦ୍ଧିରେ ସନ୍ତାପ ହୁଏ ସେ ଅତି ମନରେ
ଛଡ଼ାଇବା ବାଣକୁ ମାରିବା ଘୋର ଶରେ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଉଠିଲେ ଠାକୁର ଦାଶରଥି
ଅସ୍ତ ହେଲା ମରୀଚି ଦେଖନ୍ତି ହନୁ ଯୂଥପତି ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ସଙ୍କେତ ଲଗାଇ
ଅସ୍ତରେ ସ୍ନାନକୁ ପଥ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ।
ଭରନ୍ତି ବିଜୟ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହିତେ
ବାଳି ମାରି ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଥାପିବା ନିମନ୍ତେ । ୪୬୦ ।
ପଥରେ ଚାଲିଲେ ବୀର ଅଞ୍ଜନା ନନ୍ଦନ
ରାମସେବା ବିନୁ ମନ ନ ବୁଝଇ ଆନ ।
ଅମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ପବନ ବହଇ ପୂର୍ବମାର୍ଗେ
ଶୁଭ   ଅନୁକୂଳରେ ଚାଲନ୍ତି ବାନରବର୍ଗେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଦକ୍ଷିଣ ଚକ୍ଷୁ ଘନଘନ ଫୁରେ
ସାନ୍ଦ୍ର ଉଚ୍ଛୁଳିଅଛି ଉଲ୍ଲସିତ ଅଙ୍ଗରେ ।
ସେଷୁ ସୁଖ ଜନନୀବା ଦାହିଣ ଭାଗରେ
ଲଦନ୍ତି ଦେଖିଣ ହୁଏ ପଡ଼ିଲା ଅଙ୍ଗରେ ।
ଦେଖି ରାଜା ଗୋବିନ୍ଦ ହେଲେ ଶୁଣ ସର୍ବଜନେ
ଯାହାଙ୍କୁ ସାହା ଶ୍ରୀରାମ ସୁଗ୍ରୀବଲୋଚନେ । ୪୬୫ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଶୁଭ ହେମନ୍ତେ ନୋହିବେ ପ୍ରବଳ
ଯାହାର କୃପାରେ ପାଇ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳ ।
ଦେବେକ ପୁଣ୍ୟ କରିଅଛି ବାନରନୃପତି
ଯାହାରି ନିମନ୍ତେ ରଘୁନାଥ ପାଦଗତି ।
ତାହାର ତପସ୍ୟା କେ ବା କହିବ ନିଶ୍ଚେ
ଶରଣ ରାଜା ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୀରାମର ପାଦେ ।

କିଷ୍କିନ୍ଧା ନିକଟେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଗାଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ ମିତ ନିକଟକୁ ଆସ ।

ପୂର୍ବେ ଯୁ ସଂଗ୍ରାମ କଲୁ ବାଳିର ସଙ୍ଗତେ
ଭୁଲିଗଲ ଏକରୂପ ନ ଚିହ୍ନିଲୁ ତୋତେ ।
ନାଗେଶ୍ୱର ପୁଷ୍ପ ରାମ ତୋଳାଇ ଶ୍ରୀକରେ
ବନ୍ଧିଲେ ମାଳ ଗୋଟିଏ କଣ୍ଠେ ତାହାରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଗଳାରେ ଲମ୍ବାଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ
ଶୋଭିଲା କପି ଦୃଷ୍ଟିକି ଅତି ଅନୁପମ ।
ବୋଇଲେ ମଇତ ଉଠ ପୁଣ ପୂର୍ବଦ୍ୱାରେ
ବାଳିକି ସଂଗ୍ରାମ ପାଇଁ ଡାକ ଧାଡ଼ିକାରେ । ୯ ।
ପୂର୍ବପ୍ରାୟେ ମହୀ ଭ୍ରାନ୍ତି ନ କରନ୍ତୁ ଡରେ
ଆଜି ତାକୁ ମାରିବି ଅବଶ୍ୟ ବାଣଘାତେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଲଇ ଦେବ ତୁମ୍ଭର ଆଶାରେ
ସର୍ବଥା ମୋ ଶତ୍ରୁ ଆଉ ନାହିଁ ଜଗତରେ ।
କିମ୍ପା କୃତଜ୍ଞତ କହିବ କର୍ତ୍ତବ୍ୟେ
ପାଦପଦ୍ମ ପ୍ରସାଦକୁ ଭୋଗିଲୁ ସର୍ବସ୍ୱେ ।
ଏତେ ବୋଲି ବାନର ଭୂଷିଲା ଭକତିରେ
ଶିର ଲଗାଇଲା ରାମଚରଣକମଳେ ।
ଉଠ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଜାନକୀର ପତି
ଟଙ୍କାରେ ଦେଲେ ରାମ କପିଙ୍କି ସମ୍ମତି । ୧୦ ।
ବଳ ଯୁ ସୁଗ୍ରୀବ କପି ଆଜ୍ଞା ଅନୁକୂଳେ
ଗର୍ଜିଲେ କାଳଦାବାଗ୍ନି ଏକ ଉତ୍କୂଳେ ।
ଦୂଷି ନାଚି ଶକ୍ତି ଧରି ଯେତୁ ବାହୁ ବେନି
ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅନଳ ସମ ଶର କରେ ଘେନି ।
ପୁରଦ୍ୱାରେ ଉଭା ହୋଇ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ଡାକଇ କି ଜାଣି ଆଶ କରିବା ସମର ।
ତୁମ୍ଭର ନାଇଲା ଦେଖି ସକଳ ବାନରେ
ଅଶେଷ କଲେ ମୋତେ କପିଙ୍କି ନଗରେ ।

ଅଙ୍ଗଦ କୁମାରକୁ ମୁଁ ସୁବାସ୍ତ ହସ୍ତ
ପାଳନ୍ତୁ ସକଳ ବାନରେନ୍ଦ୍ର ଉପ ଯୁକ୍ତ । ୧୫ ।
ମୁଁ ଯେବେ ତୋହର ବାଣୁ ବ୍ୟସ୍ତ ମନରେ
ହୋଇଲି ବାନରପତି ବସୁଧା ନଗରେ ।
ଯେବେ ମୋର ଅଙ୍ଗଦକୁ ପାପଚିନ୍ତା ଥିବ
ଅଧର୍ମେ ହୋଇବି ହୁଙ୍କ ସୁଗତି ନୋହିବ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ମାରି ତୁ ଅଛୁ ଯେତେବେଳେ
ଥିଲି ମୁଁ ସୁଖଆସନେ ବାନରମଣ୍ଡଳେ ।
ତୋତେ ଦେଖି ହରଷ ନୋହିଲି ଯଦି ଚିତ୍ତି
ତେବେ ମୋର ସର୍ବ ଧର୍ମ ହୋଇବ ନା ହିତ ।
ତେବେ ମୋର ସର୍ବ ଧର୍ମ ହୋଇବ ବିନାଶ
ସୁଗତି ନୋହିବ ମୁଁ ହୋଇବି ହାତେଣି ନାଶ । ୨୦ ।
ଦୋଷାଦୋଷ ମୋ ତୋହର ତୁ ବିଚାର ନ କଲୁ
ଲୁଚିଣ୍ଡି ଛପତରେ ମୋର ମୁଣ୍ଡେଟ ମାଇଲୁ ।
ତଥାପି ତୋ ତୋହର ଛୁଟଇ ନ କଲି ସମର
ସ୍ୱଜା ନେଶଣ୍ଟୁ ଗ୍ରାମ ବୋଲି ହୋଇଲି ଅନ୍ତର ।
ମୁହିଁ ଶ୍ରୀମାତଙ୍କ କୋପ ଶାନ୍ତି ତୁ ନ କର
ସୁଲ ମଦ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଥା ମନେ ନ ବିଚାର ।
ଦୋଷାଦୋଷ ଧର୍ମାଧର୍ମ ମନେ ନ ବିଚାର
ଅନ୍ତଃପୁରେ ପଶିଲୁ ଆଣିଲୁ ସେମା ନାରୀ ।
ମୁଁ ତୋହର ଅଠିଲ ଯୋଦ୍ଧାର ଘାନଳିଖି
ଭ୍ରାତୃବଧୂ ହରିବା ତ ଉଚିତ ନୋହିଲି । ୨୫ ।
ତୁମ ଜନ୍ମ ଟୀଣ୍ଡି ତୋର ଦାଇବ ପୁରୁଷ
ସେ ଅଧର୍ମ ଦୋଷରେ ଲଭନ୍ତେ ଶିବୁ ନାଶ ।
ତାଙ୍କୁ ସେମା ନରୁଣୁ ସେ ଅନ୍ତଃପୁରର ପତି
ନଭ ହୋଇଲି ତୋର ଦାଲିଦଣ୍ଡ ପାଶେ ।

ଅସ ତୁ ବାହାର ହୋଇ କରିବା ସମର
ସେ ରଣେ ଭଞ୍ଜିବ ଗର୍ବ ହୋଇବ ତାହାର ।
ବାଳି ରଜା ଅନ୍ତଃପୁରେ କନକ ଆସନେ
ତାରା ପ୍ରେମ ସଙ୍ଗତରେ ହରଷିତ ମନେ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ସେହି ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନ
ଶୁଣିଲା ଶ୍ରବଣେ ବାଳି ହୋଇଲା ଉଚ୍ଚନ । ୩୭ ।
କହୁଛି କପିକୁଳପତି ଶୁଣ ଗୋ ସୁନ୍ଦରି
ଡାକଇ ସୁଗ୍ରୀବ ମୋତେ ବାହାନାଦ କରି ।
ଯାହା ମୋତେ କହୁଥିଲେ ଭୃତ୍ୟବୃନ୍ଦ ସ୍ୱରେ
ଡାକଇ ବାନର ମୋତେ ଯେଣୁ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ।
ରଣକ୍ଷେତ୍ରେ ପୃଷ୍ଠ ଦେଖାଇ ମୋତେ ବାରେ
ଭୁଇଁ ତେଜ ଆସିଲା ସେ ମାରିବା ଇଚ୍ଛାରେ ।
ଦିନେ ପାଇଥିବ ଅସିଅଛି ସଂଗ୍ରାମକୁ
ବୁଝାଇ ଆସଇ କାହିଁ କେଉଁଠୁ ଅଜକୁ ?
ତଥାପି ତୁ ସଂଗ୍ରାମ ମୁଁ ନ କରିବି ଯଦି
ଜାଣିବା କେମନ୍ତେ ତାକୁ ଦେବ ପାଞ୍ଚିବ ରଜନୀ । ୩୮ ।
ନିଶ୍ଚେ ଆଜି ସଂଗ୍ରାମ କରିବି ଯେବେ ଯାଇ
ତରିବି ମେଦିନୀ ଶୋଭ ଶୋଣିତ ନିର୍ଝର ।
ଯଦି ମାରି ରଜା ମୁଁ ହୋଇବି ଧରଣୀରେ
ପରମ ଆନନ୍ଦରେ ବସିବି ସ୍ୱରାଜ୍ୟରେ ।
ଏତେ କହି ପରମ ଆନନ୍ଦ ମନ ହୋଇ
ବାହାର ହୋଇଲା ରଜା ସଂଗ୍ରାମର ପାଇଁ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ସୁଗ୍ରୀବର ପାଶେ
ଅଗଣ୍ୟ ଯେହ୍ନେ ସିନ୍ଧୁ ଉଦ୍ଧ ଗାଜେ ।
ଅତିରସେ ସଂଗ୍ରାମ କରନ୍ତି ବେନି ଯାକେ
ହସ୍ତିମା ଲୁଲୁପେ ଯେସନ୍ତ ବେଳ କରିବାରେ । ୪୦

ସୁଗ୍ରୀବ କମ୍ପନ୍ତି ଦେଖି ବୀର ପାଦଘାତେ
ହାଡ଼ଗୋଡ଼େ ଝଡ଼ଇ ପିଣ୍ଡ ଯେସନ୍ତ ବଜ୍ରାଘାତେ ।
ଧରାଧରି ପଡ଼ାପଡ଼ି ମୃଥ ମସ୍ତମରି
ରୁଧିର ସ୍ରବିଲ ନଖ ଦନ୍ତରେ ବିଦାରି ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ବାଳି ରଙ୍କା ପାଣ୍ଡା ମୁଷ୍ଟିରେ
ବାନ୍ଧୁଛନ୍ତି ଛନ୍ଦ ମାଣ୍ଡବସିଲ୍ପ ଉପରେ ।
ବାମ ଭୁଜେ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଧରିଲ କଣ୍ଠରେ
ମୁଥ ମାରିବାକୁ କଲ ଦକ୍ଷିଣ ଭୁଜରେ ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ବସିଛ ରଜା ବାଳି
ସୁଗ୍ରୀବ ସଂଗ୍ରାମେ ତାକୁ ନ ପାରିଲ ଠେଲି । ୪୫ ।
କ୍ଷତ୍ର ପାଇ ନାରଦ ବସାଇ ଧନ୍ଦା ଠାଣି
ଛାଡ଼ିଲେ ନାରଦ ରାମ ବନ୍ଧୁଘାତ ଜାଣି ।
ମନ୍ତ୍ରପର୍ଣ୍ଣ ପଶିଲ କି ପର୍ବତ କନ୍ଦରେ
ପଡ଼ିଲ ଅଟଳ ବାଣ ବାଳିହୃଦୟରେ ।
ଶରଘାତେ ଭୂମିକି ଢୋଳିଲ ରଜା ବାଳି
ମୁଖ ନାସା କର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାରେ ରୁଧିର ନିକଳି ।
ଶିରୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଯେମନ୍ତେ ଖସିଲ ଶିଖରରେ
ସେହୁ ମଣି ଖସିଲ ବାଳି ହୃଦୟରେ ।
ବାଳି ଶରଘାତ ଜାଣି ଉଠିଲେ ସୁଗ୍ରୀବ
ବୋଇଲ ଶ୍ରୀ ବାନ୍ଧୁ କରି ନ ପାରୁ ବଞ୍ଚିତ । ୪୬ ।
ବାଳି ସୁଗ୍ରୀବର ନାମ ଜଗତେ ବଢ଼ିତ
ଅଣ୍ଡଅଣ୍ଡ ପୀରି ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ନାହିଁ ଶୁଣ ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରୀତିରେ ଭେଦ କଲୁ ତୁ ବଧାତା
ଏକଦେଶ ଏକ ଘର ଏକ ପିତା ମାତା ।
ଏହାର ହୋଇଲ ଭୂମି ସ୍ୱଦଶା ହୃଦଗଣେ
ମୋହୋର ହୋଇଲ ଭୂମି ଏହାର ମାରଣେ ।

ସେ ବଚନ ଶୁଣି ଶର ବୋଲୁଛି ତୋତେରେ
ଏତେ ବାଣଟେଣା ଶଲ୍ୟ ଏତେ ସନ୍ତାପରେ ।
ଧିକ ଧିକ ଜୀବନ ରହୁଛୁ ଯାହିଁ ପାଇଁ
ଦେଖ ନୟନରୁ ତାର ଲୋତକ ଝରଇ । ୫୫ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସର୍ବ ଯୂଥପତିମାନେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ବାଳି ଅଛି ଯେଉଁ ସ୍ଥାନେ ।
ଦେଖିଲା ରାମଙ୍କୁ ବାଳି ଲୋତକ ବହାଇ
କେଉଁ ଦୋଷୁ ଅଇଲୁ ମାରିବା ଧନୁର୍ଧାରୀ ।
କେଉଁ କାରଣେ ଧନୁ ଟଙ୍କାରିଲୁ ମୋତେ
କହ ମୁଁ କେଉଁ ଦୋଷ କରିଅଛି ତୋତେ ।
ବୈରୀ ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ ତୁ ସଂଗ୍ରାମେ କଲୁ ମୋତେ
ବ୍ୟାଧ ଯେସନେ ମୃଗକୁ ମାରଇ ଶରଘାତେ ।
କେଉଁ ଦେଶୁଁ ଆସି ତୁମ୍ଭେ କଲ ଏତେ କର୍ମ । ୬୦ ।
ଏ କଥା କି ସମ୍ଭବ ହୋଇବ ତୋର ଧର୍ମ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବାନର ନୃପତି
ଦଶରଥ ନାମେ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନୃପତି ।
ତାହାର ହୋଇଲୁ ଆମ୍ଭେ ଚତୁ(ର)ର୍ଥ ନନ୍ଦନ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ।
ପିତା ସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ହୋଇଲୁ ବନବାସୀ
ଭରତ ହୋଇଲା ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।
ଭରତ ସୁରତପଣେ ହୋଇଅଛି ରାଜା
ଧର୍ମରେ ପାଳଇ ଭୂମଣ୍ଡଳେ ଜନ ପ୍ରଜା ।
ଭରତ ସ୍ୱଭାବରେ ଯୁ ଅନ୍ୟାୟ କର୍ମ କଲୁ
ପାପକୁ ନ ଡର ଭ୍ରାତୃବଧୂକୁ ହରିଲୁ । ୬୫ ।
ସେ ଅପରାଧେ ଭରତ ବାଣ୍ଟିଲା ଦଣ୍ଡ ତୋତେ
ଅଧର୍ମ କରିବ ବୋଲି ଦୋଷ ଦେଲୁ ମୋତେ ।

କହଇ ବାନର ସ୍ୱଜା ଶୁଣ ରଘୁପତି
ବାନରସକଳ ଏ ବୁଝିବେ ପଶୁଜାଣ ।
ପ୍ରବୃଦ୍ଧ ଗୌରବ ଭାଷୁଁ ବଳ ଜିନ୍ତୁଙ୍କର
ଏ କଥା କହାଇ ସ୍ୱାମୀ ନ କରୁ ବନ୍ଧୁର ।
ନାନା ଜନ୍ତୁମାନେ ଯେତେକ ଅଛନ୍ତି ବନାନ୍ତର
ଏହି ଦୋଷ କରୁଛ ସମସ୍ତ ମାର ଶରେ ।
ଦେଖି ଦେବ ଶ୍ରୀରାମ ସଙ୍ଗ ସୁଗ୍ରୀବାଂଶେ ଜାଣ
ଦଶରଥ ନୃପତିର ଅଟୁ ଭାଇଙ୍କ ସୁତ । ୭୨ ।
ଅନ୍ୟାନ୍ୟେ ସଂଗ୍ରାମ କ୍ଷମା କରୁ ରଘୁବୀର
ଲୁଚି କରୁ ତ ଲମ୍ଭେ ପ୍ରହାରିଲୁ ଶର ।
ସତ୍ୟବାଦୀ ବୀରଙ୍କର କଥା ଅଟୁ ଶୁଣି
ଅଧର୍ମପଥକୁ ଯାଅ କରୁ ରଘୁମଣି ।
ଯାହା ଧର୍ମ ସମସ୍ତ ଭୁଞ୍ଜାଣୁ ରଘୁବୀର
ତାଙ୍କି ଶୁଣି କରୁ କମା ଏତେ ଅବସ୍ତର ।
ସଂଗ୍ରାମ ସ୍ଥଳରୁ ଦେଖି ପଛଇ ଯାହାର
ମତ୍ୟବାନ୍ତ ଛିଡ଼ୀ ତାଙ୍କୁ ନ ମାରନ୍ତି ଶର ।
ଆନର ସଙ୍ଗେ ଯାଦ କରନ୍ତେ ସମର
ମତ୍ୟବାନ୍ତ ଛିଡ଼ୀ ତାଙ୍କୁ ନ ମାରନ୍ତି ଶର ।୭୫ ।
ସମ୍ମାନ ସମରେ ତାକୁ ନ ଦେଖିଲୁ ଶର
ସମ୍ମୁଖେ ତ ସଂଗ୍ରାମ ନ କଲୁ ରଘୁବୀର ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ମୋହୋର ଘୋର ରଣ
ତରୁକର ଲୁଚାଇ ପ୍ରହାର କଲୁ ବାଣ ।
ମୋହୋର ସମାନ ବୀର ଅଛି ଦେ କଣଦେ
ସମ୍ମୁଖ ସଂଗ୍ରାମେ କରୁ ଦେ ଜିଣିବା ତୋତେ ।
ସତ୍ୟବାନ୍ତ ପଣେ ସମ ହେ ଅଛି ସଂସାରେ
ଦେ ଅବା ପାଳିବା ଧର୍ମ ତୋହୋର ବାହାରେ ।

ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବାନର-ରାଜନ,
ସୀତା ସହ ଆମ୍ଭେ ପ୍ରବେଶ ହେଲୁ ବନ । ୮୦ ।
ଭାଇ ମୋର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଘରଣୀ ସୀତା ନାଥ
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ରହିଲୁ ଦଶ ବର୍ଷ ।
ପରମ ସାଧ୍ୱୀ ସୀତା ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ
ଲଙ୍କାର ରାବଣ ନେଲା ବଳେ ହେରି ହରି ।
ଆମ୍ଭେ ଭୂଷଣକୁ ପାଇଥିଲୁ ମୃଗୟାରେ
ଆସି ନ ଦେଖିଲୁ ସୀତା ପର୍ଣ୍ଣକୁଟୀଦ୍ୱାରେ ।
ସୀତାକୁ ଖୋଜନ୍ତେ ଆମ୍ଭେ ବନସ୍ଥଳେ ପଶି
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀକି ଦେଖିଲୁ ଭୂମେ ଅଛି ।
ରାବଣକୁ ଜୁଝାଇ ସେ କଲା ମହାରଣ
ଖଡ୍ଗରେ ତାହାର ଡେଣା କାଟିଲା ରାବଣ । ୮୫ ।
ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ ସୀତାକୁ ହରଣ କରି ନେଲା
ଜଟାୟୁ ଏ ବାରତା ଅମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଲା ।
ତହୁଁ ଏ କବନ୍ଧଠାରୁ ପାଇଲୁ ବାରତା
ରାବଣ ରାକ୍ଷସ ନିଶ୍ଚେ ହରିନେଲା ସୀତା ।
ତହୁଁ ଆସି ଋଷ୍ୟମୂକେ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
ପାଇଲୁଁ ସୁଗ୍ରୀବଠାରୁ ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ।
ସୀତାକୁ ରାବଣ ରଥେ ହରିନେଲା ବେଳେ
ଅମଳାଣ ରତ୍ନପୁଟୁଳି ପକାଇଲା ତଳେ ।
ମୋହୋର ପାଶରେ ସେହେ କହୁଥିଲା ସୀତା
ପାଇଲି ସୁଗ୍ରୀବଠାରୁ ସମସ୍ତ ବାରତା । ୯୦ ।
ଜାଣାଶେ ବଇରୀ ମୋତେ କଲା ଦଶାନନ
ଜନା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମିତ୍ର ମୋତେ ସୁଗ୍ରୀବ-ରାଜନ ।
ଅମଳାଣ ବସନରେ ରତ୍ନଚୁଡ଼ି ପାଇ
ମୋତେ ଦେବେ ଶ୍ରୀତ ନାଶ ଦୁଃଖ କିସ ପାଇଁ (?)

ସେଇ ଦିନୁ ଠେଇଁ ମୋତେ ପାଇଲ୍ ବାନର
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମାନ ଭକ୍ତ ଦରଦୀ ମୋହୋର ।
ଉପକାର କଲୁ ମୋତେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେଇ
ସୁଖ ଏବା ଥାଉ ମୋର ଅଙ୍ଗାକୁ ଶୋଷାଇ ।
ମୋହୋର ଏହାର ଦୁଃଖ ହୋଇଲ୍ ସମାନ
ଏ ହେନ ଏହାକୁ ମିତ୍ର କଲି ହେ ସୁଜନ । ୯୫ ।
ଶୁଣିଲ ସୁଗ୍ରୀବ ଭକ୍ତ ମନରେ ମୁଁ ବୁଝି
ଭ୍ରାତୃବଧ-ଦୂଷଣ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତୋର ବୁଝି ।
ଦୁଇକଥା ବିସ୍ମୃତ ଅଇଲ୍ ତୋର ସ୍ମରେ
ଅନ୍ୟାୟକୁ ମିତ୍ର ଛଳେ ମାଇଲି ତୋହୋରେ ।
ଛି ହେ ତୋଙ୍କୁ ଅରଣ୍ୟର ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର
ସୁକୁମାରବ ଦୋଷ ନାହିଁ ତାହାଙ୍କର ।
ପଶୁଗଣଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ତୋହ୍ନ ଗଣସ୍ଥିତି
ନାମ ମାତ୍ର ଶାଖାମୃଗ ଦେବବଂଶ ସଦି ।
ତୁମ୍ଭେ କି ନ ଜାଣ ଧର୍ମାଧର୍ମର ବିଷୟ
ଦାନବ-ମୋହିତ ଚିତ୍ତ ହୋଇଲା ତୁମ୍ଭର । ୧୦୦ ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନବାସୀ ବାନର ସକଳ
ଦେଖିଲେ ସଂଗ୍ରାମରେ ପଡ଼ିଲ୍ ମହାବଳ ।
ଧାଇଁ ଯାଇ ସମସ୍ତେ ଡାକିଲେ ଅନ୍ତଃପୁରେ
ପଡ଼ିଲ୍ ବାନର ରାଜା ଅକାଳ ସମରେ ।
ଶୁଣି ତାରା ଚଳିଲ୍ ଅଚେତ ମୋହ ହୋଇ
ନାରୀଗଣମାନେ ମୁଣ୍ଡ ଜାକେ ଦେଲେ ନେଇ ।
ରଣକ୍ଷେ ଛିଡ଼ାରେ ଭାଗ୍ୟ ପାଇଲ୍ ଚେତନା
ଅକୁଳେ ଭାବନ୍ତି ସ୍ୱାମୀ ନ ଦିଲୁ ବଚନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ତାହାର ହୋଇଲା ଭାଷ୍ୟ ନାଶ
ଅଙ୍ଗଦରେ ଧାଇଁଲେ ଅନେକ ପଶ୍ଚାତ୍ । ୧୦୫ ।

ଦେଶ ଦାସ୍ୟ ଅପମାନ ହେଲାଇ ସର୍ବନାଶ
ଘଟନ୍ତି ପଡ଼ନ୍ତି ସେ ଅଭିମାନୀ ଦଳ ।
ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ ପ୍ରାୟେ ଶୁଭୁଅଛି ରୋଳ
କେ ବର୍ଣ୍ଣିପାରିବ ଶୋକ-ନାଦର କଲ୍ଲୋଳ
ବାଳବୃଦ୍ଧା ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାହିଁ
ସମସ୍ତେ ଉଠାଇଲେ ବାଳି ବାହୁଡ଼ାରେ ଧାଇଁ ।
ବାଳକ ବେଣିଏ ରାମା ଭୁଲ ଶିର ଦୋଷ
ହେଲା ଭୁଞ୍ଜାଇଲୁ ବୋଲି ପାଢ଼ନ୍ତି ରୋବାଳି ।
ଦାସ୍ୟ ଯାଇଁ ପଶିଲୁ ବାଲିର ଚରଣରେ
ବୋନିକର ଯୋଡ଼ିଅ ସମସ୍ତ ଭୁଦମୂରେ । ୧୧୦ ।
ଦେବେବେଙ୍କି ମୋହୋଇ ସ୍ୱର୍ଗ ଦୋପଟଶି ନୋଳି
ମୋହୋଇ ମଳିନ ମୁଖ ଦାଣ୍ଡେଣ୍ଡେ ନ ସୁଝ ।
ପଲଦାନ୍ତ ପଲଟେ ନୋଡ଼ିଇ ନିଶ୍ଚା ଦେଖେ
ଏନେ କମୀ ଶପ୍ତନ ଦ୍ୱିବଜ୍ଞ ଭୁମିପତେ ।
ଦୋଷି ଦୋଷି ଧାଳର ଉଠେନ୍ତି ଧାରି ପାଶ୍ୱେ
ଶ୍ମଶାନରେ ଶୋଇଲୁ ଅନାସ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାସ୍ୱେ ।
ଲିରକ୍ତରେ ଜୁରଷ ନମ୍ବନେ ମୋତେ ସୁର୍ଯ୍ୟ
ଧରନ୍ତେ ବୈନି ଚରଣ ବଧା ଲୁ ନ ଦଣ୍ଡ ।
କଣ୍ଠିଶି ନଗରଙ୍କନେ ବନବାସୀ ଯେବେ
ପିତାଃ ମାତା ପ୍ରାସ୍ୱେ ଅତଶ ବଲିଛନ୍ତି ତୋତେ । ୧୧୫ ।
ଭୁବେବର ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଯାସ୍ୱେ ନାନା ରତ୍ନମାନେ
ଅନେକ ସୁନ୍ଦରୀ ନାରୀ ଅନନ୍ତ ଭୁବନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଅଶ୍ୱିନୀ ସେବକ ଦେବତା ଯଦନେ
ଅନ୍ୟେ ଦଣ୍ଡଥାନ୍ତି ତୋତେ ଦପି ମନ୍ତ୍ରାବନେ ।
ଅଙ୍ଗଦ ଦାଣ୍ଡଚ ଏ ଭୁମ୍ବର ନିଜ ସୁତ
ପିତୃବନ୍ଧୁ ସୁତ ସେ ଦଣ୍ଡିଛି ସେ ଲଡ଼ତ ।

ନିମିଷେ ହେଁ ଚେତନେ ନ ଦେଖନ୍ତେ ସେ କୁମାର
ଦ୍ୱାଦଶ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡଳ ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧକାର ।
ଏତେକ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଯନ୍ତ୍ରଣିତ ସ୍ୱାମୀ
ଶୋକାକୁଳେ ବୁଝିଲି ମୁଁ କି କହିବି ଧରଣୀ ।
ଅତି ଘୋର ନାରୀଙ୍କର ଶୋକନାଦ ଶୁଣି
ବାଷ୍ପେ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ ରଘୁକୁଳମଣି ।
ଦେଖିଲେ ଶୂନ୍ୟ ଭାଳି ଚିନ୍ତା-ପଲ୍ଲବରେ
ଭାଳନ୍ତି ସ୍ତବ୍ଧେ ବାଣ ଅଙ୍ଗ ଲୁଚିରେ ।
ପରମବାନ୍ଧବ ଶିଷ୍ୟ ନାହିଁ ମନେ ଦ୍ୱେଷ
କହିଲେ କେମନ୍ତେ ଏହାଙ୍କୁ କଲେ ପ୍ରାଣନାଶ ।
କର ଯୋଡ଼ି କହୁଛି ଯେ ତାରା ମହାସତୀ
ହେ ନାଥ ମୋହରେ ଦେଲ ଏମନ୍ତ ବିପତ୍ତି ।
କି ଅବା ଅପରାଧ କଲି ଜାନକୀ-ଜୀବନ
ମୋହର ସ୍ୱାମୀ କି କ୍ଷମା କଲୁ ତୁ ଶାସନ ।
ତାହାର ନୟନ ରୁ ଅଶ୍ରୁ କି ଝରନ୍ତେ
କି ନମନ୍ତେ ତୁହାଙ୍କୁ ନିଧନ କଲୁ ମୋତେ ।
ଶ୍ରୀରାମ କହନ୍ତି ଶୁଣ ଶୁଣ ହେ ଯୁବତୀ
ସଂସାର ବେଭାର ବୁଝି ଶୋକ କର ଶାନ୍ତ ।
ଯେତେକ ଏତେ ଥାଇଛି ତାହାର ସମ୍ଭୂତ
ତେ ଅବ ଭରିବ ଦେବ ପଳନ୍ତି ନିବୃତ ।
ଜନମ ମରଣ କିଚା ସମସ୍ତେ ବାପୁଡ଼ି
ଅର୍ଜିତ କରମ ଫଳେ ଉଦାସୁ ଲୁପନ୍ତି ।
ଏ କଥା ବିଚାରି ଶୋକ ଛାଡ଼ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ
ଛାଡ଼ ତୁ ସକଳ ଚିନ୍ତା ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ଦେଖି ।
ଏମନ୍ତେ ଅଙ୍ଗଦ ଆଉ ନ ଦେଖିବ ପିତା
ପୁତ୍ରକୁ ପ୍ରବୋଧ କର ଛାଡ଼ ଚିତ୍ତଚିନ୍ତା ।

କାନ୍ଦୁ ହେଲେ ମରଣ ତ ଅଛି ଜଗତରେ
ଏ କଥାକୁ ସନ୍ତାପ ନ କର ହୃଦୟରେ ।
ଦେଲେହେ ଏହାର ଯେମନ୍ତେ ସୁଖ ହୋଇ
ସେ କଥାରେ ଉଦ୍‌ଯୋଗ କର ମନ ଦେଇ ।
ରାମ-ବାଣୀ ଶୁଣି ବାଳି ଚେତନା ପାଇଲା
ଧୀରେ କୋମଳ ଭାଷି ବଚନ କହିଲା ।
ହେ ଦେବ ! ଶ୍ରୀମୁଖୁଁ ତୋହର ଶୁଣିଲି ବଚନ
ଦେଖିଲି ନୟନେ ତୋତେ ଦେବା ଭଗବାନ । ।
ରାବଣ ହରିତ ଯେବେ ହୋଇଲେକ ସୀତା
ଜନକ ରାଜାର ସୁତା ତୋହର ବନିତା ।
ମୋତେ ଯଦି ଆଜ୍ଞା ତୁ ଦେଇଥା ରଘୁବୀର
ନିମିଷକେ ଧରି ମୁଁ ଆଣନ୍ତି ଦଶଶିର ।
ବୋଇଲେ ସବଳ ବଳ ଲଙ୍କାର ସ୍ୱାମୀ
ରାବଣ ସଙ୍ଗତେ ମୁଁ କରନ୍ତି ଦର୍ପନାଶ ।
ଦର୍ପ କରଇ ମୁଁ ସେ ଯୁଝିବାକୁ କାଳେ
ରାବଣ ଅଇଲା ଥରେ ମୋର ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳେ ।
ମୋତେ ମାରିବାକୁ ସେ ଉପାୟ ମନେ କରି
କାଖତଳେ ଚପିଲି ମୋହାର ଦଶଶିରେ । ।
ସେଘେନିଛି ଜଳ ଅଞ୍ଜଳି ତର୍ପଣ ନିମନ୍ତେ
ଜଳରେ ଦେଖିଲି ଛାୟା କାଖରେ ଅଛନ୍ତେ ।
ଦେଖିଲି ଦଶବଦନ ହୋଇଥିଲ ଲୋଚନ
ବଂଶବାଳୁ କାଖ୍ୟା କାନ୍ତ ଯେସନେ ଅଞ୍ଜନ ।
ଗାଣ୍ଡିର ସଂଘାତେ ମୋତେ ଯୁଦ୍ଧର ଦେଇ ଯଦି
କାଖ ତଳେ ପଶୁଛି କପଟେ ଶିବ ମାନି ।
ଏହାକୁ ସଙ୍ଗତେ ଯିବ କରିବ ମୁଁ ରଣ
ସନ୍ଧ୍ୟା ମୁଁ ହୋଇବ କେତେ ବୋଲୁଥିବା ତର୍ପଣ ।

ଏତିକି ବୋଲି ଦଶମୁଣ୍ଡ ଯାଜିଲା ଭାଷରେ
ପଳାଇ ସେ ନ ପାରନ୍ତି ଶାଖିବା ଭସ୍ମରେ । ୧୪୫ ।
ଭାଷରେ ଯାଜଣ ମୂର୍ଚ୍ଛି ଲଙ୍ଘିଲି ମୁଁ ହେଲେ
ଭଲି ମୁଁ ସନ୍ଧ୍ୟା ଭର୍ତ୍ସଣ କୁନ୍ଦସିନ୍ଧୁ ଜାଲେ ।
ନିଭଂକୃତ୍ୟ ସାରି ପୁଚ୍ଛେ ଅସିବାର ବେଳେ
ଲମ୍ବିଥିଲା ଦଶମାଥ ମୋର ଭାଷ ଭଳେ ।
ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆ ଭଣ୍ଡେଭ ନେଇଁ ବନରେ ପଳାଇ
ପୁର ଶକ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଅସ୍ଥାନ ଭଲି ଯାଇଁ ।
ମୋହ୍ରପଭ ହୋଇ ପଡଥିଲା ଦଶାନନ
ଅନେକ ବେଳରେ ଖଣ୍ଡା ପାଇଲା ଚେତନ ।
ଦୁଷ୍ଟ ଦଣ୍ଡେ ଉଠିଲା ସେ ଅପମାନ ପାଇ
ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗେ ଲଙ୍କାକୁ ସେ ପଳାଇ ଗଲାଇ । ୧୫୦ ।
ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ଯେସନେ ଶୃଗ ମୃଗକୁ ମଣଇଁ
କେଶରୀ ଯେସନେ ଗଜଯୂଥ ନ ଗଣଇ ।
ସେହି ମତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକୁ ନ ମଣଇ ଭଲ
କା ଭଳୁଷ ବାଣ ମୋ ହୃଦରେ ପଶିଅଛି ।
ଯେତେବେଳେ ସୁଷୁପ୍ତରେ ଥିଲି ମୋର ହେଜ
ଭୁଲିଲି ସମସ୍ତ କିଛି ଥିଲା ଏତେ ଯୋଗ ।
ଯାହା ଅଜି ଥିଲି ତଳ ଭୁଞ୍ଜିଲି ଆପଣେ
ତୋତେ କିଆ କହନ୍ତି ଭଳୁଷ ଅଭାଗଣେ ।
ତଥାପି ସୀତାଙ୍କୁ ଯଣ୍ଡ ନେଲା ଦଶାନନ
ଜାଣିଲା ନିଶ୍ଚୟ ଭାର ଯାଉଛି ଜୀବନ । ୧୫୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଏ ମୋହର ଅଟଇ ଯାନକୁହ
ତୋର ପଦପଦ୍ମକୁ ଆଶ୍ରୟ ଭଲି ପାଇ ।
ଏହାଙ୍କୁ ସବାସ୍ତେ ଭଲଥିବୁ ସୁପଥରେ,
ଯଥାଶକ୍ତ୍ୟ ଦାସୀମାନେ ଭକ୍ତିବ ତୋହର ।

ସୌମିତ୍ରିଙ୍କ ଧାର୍ମିକ ଜାଣଇ ଭାଗୀରଥୀ
ଜାଣେ ଓ ନିମନ୍ତେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ବହନ୍ତ ଉତ୍କଳ ।
ହନୁମାନ ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ
କେଶରୀ ନଳ ନୀଳ ଯୂଥପତି ଯେତେ ।
ଏକ ଏକ ପାରନ୍ତି ସକଳ ଲୋକ ଜିଣି
ଏମାନଙ୍କ ସହାୟେ ଜିଣିଲୁ ସୁପାଣି । ୧୬୦ ।
ମୋହର ନନ୍ଦନ ଏ ଅଙ୍ଗଦ ସୁବଳଇ
କୃପା କରିଥିଲୁ ଏ ଭରିବା ଲଙ୍କ ପାଇଁ
ମୋହର ବାଳକ ସୁତ ନ ଜାଣଇ କିଛି
ଅନେକ ସୁଖରେ ଏ କୁମାର ବଢିଅଛି ।
ଏହାକୁ ସଦୟେ ନ ଛାଡିବୁ ରଘୁବୀର
ନିଜପୁତ୍ର ପ୍ରାୟେ ଦେବ ପ୍ରତିପାଳ କର ।
ମୋ ହୃଦୁର ବିଚ୍ଛେଦେ ଏ ପରମ ସାଧୁ ସୁତ
ଦେଖି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କି ଶୋକ କରୁଛି ବହୁତ ।
ଏହା ଶୋକ ନିବାର ଏହାର ରଘୁମଣି
ଅଙ୍ଗଦକୁ ସମର୍ପି ଦେଉଛି ପୁଣି ପୁଣି । ୧୬୫ ।
କରୁଣାସାଗର ତୁ ଯେ ଅଧର୍ମ ତାରଣ
ଅଙ୍ଗଦ ପଶିବୁ କୋପ ଚରଣେ ଶରଣ ।
ଶୁଣିଅଛି ଦେବଲୋକେ ଭୂମି ମଣ୍ଡଳରେ
ନାନା ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଦାନ ଜନଙ୍କ ପ୍ରୋକ୍ତରେ ।
ଅଶ୍ୱ ଅନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଧାର ନାମ ରୂପ ନାହିଁ
ତାହାର ମହିମା କେ ଜାଣିବ ଅବା ତାହିଁ ।
କୁହାଙ୍କ ବଚନେ ଦେବ ଜାପି ଭବିବାରେ
ଦେହଥାଇ ଭୋଗ କୀର୍ତ୍ତି କରନ୍ତ ସଂସାରେ ।
ସତ୍ତ୍ୱ ରକ୍ଷା କରି ଦୁଷ୍ଟ ନାଶିବ ସଂସାର
ତାରଣ ଅନେକ ଗୀତ ବର୍ଣ୍ଣନେ ଯାହାର । ୧୭୦ ।

ଦଶରଥ କଉଶଲ୍ୟା ମୋର ଜଣି ଭଲେ
ରାମ ନାଟମ ପୁତ୍ରେକ ଅସୁଲିଭ ଦାଙ୍କ ହୋଲେ ।
ଯାହା ଶୁଣିଥିଲି ତାହା ଦେଖିଲି ନୟନେ
ନ ଜାଣି କହିଲି ତୋତେ ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ ।
ମୋହୋର ଭାଗ୍ୟରେ ଜନେ ଛଇଲୁ ଘୋଡ଼ାଙ୍କ
ନିର୍ମଳ ସ୍ୱରୂପ ମୋତେ ଧନି ଦେବା ପାଇଁ ।
ଧ୍ୟାନ ଧାରଣାରେ ଯୋଗୀ ହୃଦପଦ୍ମମଣ୍ଡଳ
ଧରିବାକୁ ଲୋଡ଼ିଥାନ୍ତି ଘୋର ତପନାଲେ ।
ସେହୁ ତାଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ନ ପାରନ୍ତି ତହିଁ
ପଡ଼ିଲି ମୁଁ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ବାଣ ଶରଘାତେ । ୧୭୯ ।
ଯାଣକ୍ୟାଇ ସମସ୍ତେ ଅନ୍ତରେ ଜାଗ୍ରତ
ଦେଖୁଅଛି ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ଶାନ୍ତମୂର୍ତ୍ତି ।
ମସ୍ତକେ ଜଟା ମୁକୁଟ କମଳ ବଦନ
କୃପାଳ ଲୋଚନ ଶୀତ ମଧୁର ବଚନ ।
ଦକ୍ଷିଣେ କାନ୍ଧରେ ଧରିଛି ଦଣ୍ଡ ତୂଣ
ମନ୍ଦହାସ ଭରଣ ମୃଦୁର ପ୍ରକାଶଇ ।
ଏତେ ଭକ୍ତି ସ୍ୱରୂପ ହୃଦୟରେ ଧାଇଲି
ସ୍ୱର୍ଗବାଟେ ଅଗବାନ ନିକଟେ ପାଇଲି ।
ନୟନ ବୁଲିଲି ଦେହୁ କର୍ମେ ତାହାର
କର୍ଣ୍ଣରେ ଗର୍ଜନେ ଶୁଣି ଉଠିଲି ଉପର । ୧୮୦ ।
ଦୁରକୁ ଦୁରଚରଣ ବାହୁତ ବଦନ
ଦେଖାଇ ଦର୍ଶନପଟ୍ଟ କ୍ଷିତି ଗୀଚନା ।
ବାନର ସ୍ୱଜନ ଯାଣ ଛଟଭୀରୁ ଦେଲେ
ନାସିକ ନାସିକ ଧାଇଁଲେ ଏଡ଼ିଲେ ।
ଦେବଦାସୀ ପାଇଲି ଛଡ଼ି କର୍ମୀଙ୍କାସେ
ଭଣିଲି ବାନର ଦେଶ ଅରଣ୍ୟର ଗ୍ରାମେ ।

ଦିବ୍ୟ ବିମାନରେ ଯାଇ ବସିଲେ ବାନର
ଗନ୍ଧର୍ବ କିନ୍ନର ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ଅପାର ।
ଅଲଙ୍କ ରାମର ପଦ୍ମାବନ୍ତି ଅପସରୀ
ହୁଳହୁଳି ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତି ଦେବନାରୀ । ୧୮୫ ।
ରାମରୂପ ଦର୍ଶନେ ନିର୍ମଳ ବାସ୍ପ ତାର
ସୁରଗଣ ପ୍ରେମ ଧ୍ୟାନେ ବସିଲେ ବୀର ପାଇଁ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ରାଜ୍ୟାଭିଷେଚନ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟି ରାମ ବୋଲନ୍ତି ବଚନ ।
ପ୍ରାଣବ୍ୟାପେ ଲୁମିଟିଲେ ଏ ଯୋଅଛି ବାନର
ଯାଅ ମିତ୍ର ବାହୁନ ଏହାଙ୍କୁ ବେଗେ ଘର ।
ସେବଧାର୍ଥି ଏହାଙ୍କର ଯେମନ୍ତେ ଲଭି ତୋଷ
ଅଳସ ନ କର ବେଗେ ଯାଅ ମନ ହେଉ ।
ଶାସ୍ତ୍ରବିଧି ପ୍ରମାଣେ ସକଳ ଯାଏଁ ଯାଅ
ଜାଣ ତୁ ସଫଳ ଧର୍ମ ବିଶେଷେ ସୋଦର । ୧୯୦ ।
ପିତା ସତ୍ୟ ଧର୍ମଙ୍କୁ ନଗରେ ନ ପଶିଲେ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ବନ ମଧ୍ୟରେ ରହିଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ଉଠିଲେ ଧାଇଁବାରେ
ସକଳ ବାନର ଘେନି ବସିଲେ ତାହାରେ ।
ନଦୀ ପାରେ ଛତ୍ରଭଙ୍ଗ ହୋଇଲେ ତାଙ୍କୁ ଘେନି
ଦିବ୍ୟ ଗୃହପଣ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ମୁଖାଦର୍ଶି ।
ବନ୍ଧୁମାନେ ସମସ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ଧଲେ
ସ୍ନାହାନ ସାରି ସହିତେ ଫଳ ଦେଲେ ବେଳେ ।
ବନ୍ଧୁମାନେ ଏହାଦେଇ ଧନ ସହିତେ
ସର୍ବ ଦାସୀ ସୁଗ୍ରୀବ ଯେ ଦେଲେ ଶାସ୍ତ୍ରମତେ । ୧୯୫ ।
ରାମ ଦାନ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟି ରଘୁବୀର
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସୁଖ ଭୁଞ୍ଜେ ସମସ୍ତ ବାନର ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ଅଭିଷେକ ଜଳ
ଭରଣେ ଯେତେକ ଜାଣ ସମସ୍ତ ବାନର ।
ଏ ପଞ୍ଚାଶ କୁମାରଙ୍କୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜଳ
ପ୍ରଣିପାତ ଜଣ ମିଳ ସର୍ବ ମନୋହର ।
ରାମ ଅଙ୍କେ ଘାଲିଣ ସଜଳ ମନ୍ତ୍ରିଗଣେ
ଅଭିଷେକ ବାଟ୍ଟ ନିବାଜିଲେ କଟିଶ ଲକ୍ଷେ ।
ବୋଇଲେ ହେ ହନୁମନ୍ତ ପନ୍ତନା ତୁମର
ସକଳ ଶରୀର ଜଳ ଅଣ୍ଣ ଧାଣିବାର । ୨୦୦ ।
ଅଙ୍କ ଘାଣୁ ଅବାନ୍ଧେ ଉଡିଲେ ଜୟମଣି
ଭୂମିଙ୍କୁ ସଜଳଦେଶେ କାର୍ତ୍ତି ଧନମଣି ।
ଜଳ୍ଳି ବାଉଡା ଲୁଚେ ଶୁଣ ଦର୍ବଜୟି
କାଞ୍ଚନ ମାହିଣ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଥାପି ।
କପିଶ୍ରେଷ୍ଠା ନଗରେ ଖୁକା ହୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀବ
ନାନାରତ୍ନ ଘେନି ଭେଷ ଲୁଙ୍କ ଲୁଚେ ଯିବ ।
ଅଭିଷେକ ହୋଇବ ପଞ୍ଚମ ଦିବସରେ
ବେଗ ହୋଇ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ବାନରେ ।
ବାରତା ସକଳ ଧରେ ଜନ୍ମ ମନ୍ତ୍ରୀବଳ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଘେନି ସର୍ବ ତୀର୍ଥଜଳ । ୨୦୫ ।
ସୁରମାନ ମଣ୍ଡଳି ହୁଅଇ ନିରନ୍ତରେ
ମଙ୍ଗଳ ଶବଦ ଗୀତ ବାଦ୍ୟ ଘରେ ଘରେ ।
କପିଶ୍ରେଷ୍ଠାରେ ମିଳିଲେ ସକଳ ଜୟିବଳ
ସମୁଦ୍ରମନ୍ଥନ ପ୍ରାଏ ଶୁଭଇ କହ୍ଳଳ ।
ସମସ୍ତେ ଉକ୍ଷୁଚ ରାମଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ
ଛଳଖ ହୋଇଣ ଜୟି ଅଇଲେ ସମସ୍ତେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣେ କପିଶ୍ରେଷ୍ଠା ପୁରେ ତୋଟା ପ୍ରବନ୍ଧାର
ବୋଲନ୍ତି ଦର୍ଶନ ସେ ଜନ୍ମବା ଲଦୁକାର

ଅମ୍ବର ମାର୍ଗରୁ ସେ ବାଇସ୍ତୁ ରଘୁପତି
ଦର୍ଶନ କରିବା ମୁଁ ସର୍ବ ଯୂଥପତି । ୨୧୦ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହନ୍ତେ ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ସଜ
ବାଉଡ଼ର ବାଜାଇ ଚହଳ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ।
ଶ୍ରୀ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଛନ୍ତି ନଦୀପାରେ ରହି
ସୁଗ୍ରୀବର ଛାମୁରେ ଦର୍ଶନ କଲେ ଯାଇଁ ।
ଚରଣେ ପଡ଼ିଲା ସୁଗ୍ରୀ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଯାଇଁ
ଉଠ ଉଠ ବୋଲିଣ ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ।
ଉଠି କର ମସ୍ତକରେ ଦେଇ ସୁଗ୍ରୀବର
କହଇ ବାନର ସୈନ୍ୟ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇଥିଲ ହନୁ ଯାଇଥିଲ ଆଣି
ଯୂଥପତିମାନେ ସବୁ ଆଇଲେ ସମସ୍ତି । ୨୧୫ ।
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଦର୍ଶନ କରିବେ ସର୍ବଦଳ
ଭଲ ହୋଇଛନ୍ତି ଦେଖ ବାନରମଣ୍ଡଳ ।
ଜୟ ଜୟ ହୋଇ ରାମ କହନ୍ତି ବଚନ
ଆସନ୍ତୁ ବାନର ସବୁ କରନ୍ତୁ ଦର୍ଶନ ।
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀ ହନୁକୁ କହନ୍ତେ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ଆଣ ଯା ବୋଇଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ହନୁମନ୍ତ ଚଳିଗଲେ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ସେ ଡକାଇଆଣିଲେ ।
ଏବେ କହିଛନ୍ତି ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନ
ଯୂଥପତିମାନେ ଯାଇଁ କରନ୍ତି ଦର୍ଶନ । ୨୨୦ ।
ହେଉ କରପତ୍ର ଯୋଡ଼ି କହନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବର
ଦେଖ ଦେବ ସୃଷ୍ଟିମା ହେଉ ଅଯୋଧ୍ୟାଠାକୁର ।
ଏମାନ ଦେଶଶୁଭ କାମୋଦ ସୁଜାୟ
ଶତବଳି ମହୀନ୍ଦ୍ର ମିଳନ୍ତି ଯାହିଁ ପାଶ ।

ସବାଙ୍କୁ ସହାୟ ବାନାଙ୍କିଳ ବାଳିମୁଖ
ରାମ ଦର୍ଶନେ ସବୁ ଛଡ଼ାଇଲେ ଦୁଃଖ ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ କଥା ମନ ଦେଇ
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ।
ଯୂଥପତିମାନେ ଆସି ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଯେତେକ ଘଟଣ କଥାମାନ କହୁ ତାଙ୍କ ପାଶ । ୨୨୫ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହନ୍ତି ସୁଷେଣ ମନ୍ତ୍ରିବର
ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ବାନରଦଣ୍ଡଧର ।
ଶ୍ରୀ ରାମହସ୍ତେ ହତ ହୋଇଲା ଏ ବାଳି
ସୁଗ୍ରୀବର ପାଇଲା କିଷ୍କିନ୍ଧା ମହୀପାଳି ;
କାଲି ପ୍ରଭାତରେ ସୁଗ୍ରୀ ଅଭିଷେକ ହୋଇ
ଶୁଣି ଯୂଥପତିଏ ହରଷ ଅତି ହୋଇ ।
କେଶରୀ ପନସ ସେ ସୁଦାସ ଆସି କହୁ
ଏହି କେବା ପୀତସ୍ୱାପଣ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।
ଆମ୍ଭେ ବନଚର ବୁଦ୍ଧି କେତେକ ମାତର
ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାରେ ସ୍ୱାମୀ ସକଳ ସଂସାର । ୨୩୦ ।
ପୂର୍ବେ ସ୍ୱର୍ଗ ଭୋଗୁଥିଲୁ ଦେଖିଲୁ ନୟନେ
କୋଟି ଜନ୍ମ ପାପ ଛଡ଼ାଇଲୁ ଦରଶନେ ।
ଯାହା ତୁମ୍ଭେ ଆଜ୍ଞା କଲ ମୋତେ ରଘୁନାଥ
କାଲି ପ୍ରଭାତରେ ସୁଗ୍ରୀ ହୋଇବ ରାଜନ ।
ଶୁଣନ୍ତେ ସନ୍ତୋଷ ହେଲେ ହୋଇଲେ ରଘୁପତି
ସୁଗ୍ରୀବ ମୁଖକୁ ଚାହିଁ ବଚନ କହନ୍ତି ।
ଯାଅ ମିତ୍ର ଆଜି ତୁମ୍ଭେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ପୁରକୁ
କାଲି ପ୍ରଭାତରେ ରାଜା କରିବା ତୁମ୍ଭକୁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର କିଷ୍କିନ୍ଧାକୁ ଗଲେ
ସୈନ୍ୟ-ସଖା ସେନାପାଳ ମଧ୍ୟରେ ମିଳିଲେ । ୨୩୫ ।

ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ସେ ନାନା ବସ୍ତ୍ରମତେ
ଫଳ ମୂଳ ଦେଇକରି ସେ ତୋଷିଲ ବହୁ ଭୂଷଣେ ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ଘେନି
ଡକାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜା ସନ୍ନିଧେ ବସାଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପାଶେ ଫଳ ମୂଳ ଥୋଇ
ରାଜାଙ୍କମାନେ ଭୁଞ୍ଜେ ସକଳ ସନ୍ତୋଷ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଯେ ଯାହାରେ ଘରେ
ବସ୍ତ୍ରମତେ ଫଳମୂଳ ରାମ ପାଶେ ଦେଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ତହିଁ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନଗରେ
ଉତ୍ସବ କରନ୍ତି ସେହୁ ରାଜାର ନଗରେ । ୨୪୦ ।
ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ ଚନ୍ଦନ ନାରୀଦେଲେ ଥୋଇ
ତୋରଣମାନ ବାନ୍ଧି ତହିଁ ପତାକା ଲମ୍ବାଇ ।
ରାଜାର ନଗର କଲେ ମଣ୍ଡଣି ଅପାର
ସୁନ୍ଦର ଦର୍ପଣ ଝଞ୍ଜି ଝଲନ୍ତି ଚମର ।
ହୁଳହୁଳୀ ଦେଇ ସେ ମଙ୍ଗଳ ଗୀତ ଗାଇ
ତୋଳି ଦମା ଢମକ ଯେ ମହୁରୀ ବଜାଇ ।
ଗଜ ଅଶ୍ୱପଦାତିରେ ନାନାବସ୍ତ୍ର କଲେ
ଛତ୍ର ସମସ୍ତେ ପୁଣି ପାଶରେ ମିଳିଲେ ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗତେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଆସି ଯୂଥପତି ଯେତେ । ୨୪୫ ।
ଦ୍ୱିଜବରମାନେ ଆସି ହୋଇଲେ ମେଳ
ସୁବାସିନୀ ମିଳିଣ କରନ୍ତି ହୁଳହୁଳୀ ।
ତୋଳି ଦମା ଢମକ ବାଜଇ ବୀରତୂରୀ
କଂସାଳ ମୃଦଙ୍ଗ ବାଜେ ଶଙ୍ଖ ଯେ ମହୁରୀ ।
ଏମନ୍ତେ ଯେ ସୁଗ୍ରୀବର ସ୍ନାହାନ ଶାଳରେ
ସର୍ବ ଅଳଙ୍କାର ଦାଏ ଭୂଷଣ ହୋଇଲେ ।

ଅନ୍ତଃପୁରେ ସେମା ତାଙ୍କୁ ସୁବେଶ କରାଇ
ନାନାରତ୍ନ ଅଳଙ୍କାର ଭୂଷଣ କରାଇ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସ୍ତ୍ରୀଏ ଯାଇଁ ଅସ୍ଥାନେ ବସିଲେ
ଅଙ୍ଗଦ କୁମାର ହନୁ ରାମପାଶେ ଗଲେ ।
ସେମା ତାଙ୍କ ବେନିଜଣେ ଅଇଲେ ଚଳାଇ
ସୁଗ୍ରୀବର କୋଳ ପାଶେ ବସାଇଲେ ନେଇ ।
କାମ୍ବୁ ବାନେ ସୁବେଶ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଛବରେ ମିଳି
ଅଭିଷେକ ବାଦ୍ୟ ଯେ କରନ୍ତି ସର୍ବେ ମିଳି ।
ମୁକୁଟ କୁଣ୍ଡଳ ନାନା ଆଭରଣ ଦେଲେ
ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିକଳ ଶରୀରେ ଲାଗିଲେ ।
ସ୍ୱରଗଣମାନ ତହିଁ କରନ୍ତି ବାଦ୍ୟତ
ସୁରପତିମାନେ ଛନ୍ତି ସ୍ୱଜାତି ଅଗ୍ରତ ।
ଦେଖୁ କୃଷ୍ଣ ଖଣ୍ଡା ଧରି ଚାମର ଚାଳନ୍ତି
ଆଲଟ ପତାକା ଦେଖୁ ଛତ୍ରକୁ ଧରନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ହନୁ ରାମପାଶେ ଯାଇ
ପାଏ ପଡ଼ି ଶୋଇଣ ସେ କହନ୍ତି ଜଣାଇ ।
କହନ୍ତି ରାମଙ୍କୁ ସେ ଅନେକ ସ୍ତୁତି କରି
ଜୟ ଦେବ କୌଶଲ୍ୟାସୁତ ଦେବ ନରହରି ।
ଜୟ ଦେବ ନାରାୟଣ କମଳା ଯାର ରାଣୀ
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଠାକୁର ରଘୁମଣି ।
କୃପାର ସହିତ ଦେବ ଜଗତ ସଂସାର
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ତରତେ ଶଠାଇଲ କୃପାର ।
ତାହାଙ୍କୁ ସବଂଶ କୃପେ କଲ ସୀତାପତି
କୋଟି ଜନ୍ମ ପାପ ତାର ଖଣ୍ଡିଲା ଦୁର୍ଗତି ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ପୁରକୁ ଦେବ କରିବା ବିଜୟ(ଏ)
ଭକତଙ୍କୁ ସଦୟ (ସୁ) ଯେତେବେ ଅଟ ରାମରାୟ ।

ଅଙ୍ଗଦ ବଚନେ ରାମ ତୋଷଚିତ୍ତ ହୋଇ
ଆଶ୍ୱାସ ଦେଇଣ ତାଙ୍କୁ ହସ୍ତ ବୁଲାଇ ।
ପିତାସଦୃଶ ଜାଣନ୍ତେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଯେ ଯିବ
ତୋହୋର ବଚନେ ସୁଖ ବଢ଼ାଏ ରକ୍ଷିବ ।
ଏତେ କହି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କରନ୍ତି
ହନୁମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ଏ ସଙ୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି ।
ଏହି ଲୁଚ ଶିରରେ ଅଞ୍ଜଳି ବେଗ ହୋଇ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କଠାରେ ସବୁ ଚରିତ କହିଲ । ୨୬୫ ।
ହନୁମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ଆଗରେ ହେଲେ ପେଶି
ଧାଇଁଲା ଭୟରୁ କଟକରେ * ଋଷିକେଶୀ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ଶୋ ଉଠିଲେ ବେଗ ହୋଇ
ସେମାନଙ୍କ ସହିତେ ଯୋ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ଧାଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣକୁ ଦେଲେ ଭକ୍ତିଭାବ ତଳେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀ ଏମନ୍ତର ବେଳେ ।
ସୁଗ୍ରୀ ତାଙ୍କ ସେମାନ ହସ୍ତେ ଭୂଷଣ ଶୋଭରେ
ନିଶ୍ଚଳ ଦଣ୍ଡ ରାମପଦରେ ଶୋଇଲେ ।
ଉଠ ଉଠ ବୋଲି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ଉଠିଲେ । ୨୭୦ ।
ସ୍ତୁତି କରଇ ସୁଗ୍ରୀବର କହଇ ସମ୍ମୁଖେ
କରପତ୍ର ଯୋଡ଼ି ଭକ୍ତ ହୋଇ ଶ୍ରୀରାମରେ ।
ହେ ଦେବ ସୀତାଙ୍କ ପଣ୍ଡା ଲକ୍ଷ୍ମଣର ପ୍ରସାଦେ
ରାଜ୍ୟ ଧନ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପାଇଲି ଅପ୍ରମାଦେ ।
ହେ ଦେବ ଦୟାଳୁ ପ୍ରଭୁ ଦେଖିଲୁ ତୁରିତ
ତୁମ୍ଭର ଚରଣେ ମୁଁ ହୋଇଲି ବଶ୍ୟାଭୂତ ।

* ଲୁଣ୍ଠିକେଶୀ

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସହିଁ
ସୁଗ୍ରୀବେ କାଳିଲ ତାହା ପୁରୀଜାଜନଗ ।
ଶ୍ରୀରାମ ହସ୍ତରେ ପାଟ ଶୋଭାଉଲେ ଭେଳ
ସୁଗ୍ରୀବର ମସ୍ତକେ ବାନ୍ଧିଲେ ଉଷ୍ଣୀଷ । ୧୨୫ ।
ଦେଖି ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବତାଏ ଜୟ ଜୟ କଲେ
ସୁଗ୍ରୀବର ଶିରେ ଘନେ ପୁଷ୍ପ ବୃଷ୍ଟି କଲେ ।
କହେ ରାଜା ଶୋଭନ ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜା ଧନ୍ୟ
କେତେ ତପ କଲୁ ତୁ ଦର୍ଶନ କଲୁ ରାମ ।
ଧନ୍ୟ ତୁ ବାନରରାଜା ଧନ୍ୟ ତୋର ମାତ
ନୟନରେ ଦେଖିଲୁ ତୁ ସୀତାସ୍ୱାର କାନ୍ତ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହନ୍ତି ସେ ମଧୁର ବଚନ ।
ଯାଅ ମିତ୍ର କପିଗଣଙ୍କୁ ନାରାୟଣ ଘେନ
ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ବାନ୍ଧନ୍ତୁ ସେ କଲେ ଭଲ ବେନି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଆଜ୍ଞା ପାଇ ନଗରକୁ ଗଲା
ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଇ ରାଜା ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଅସ୍ଥାନରେ ସୁଗ୍ରୀବର ତଥି ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମନ୍ତ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ରଖି ।
ହନୁମନ୍ତ ମୁଖ ଚାହିଁ ସୁଗ୍ରୀବ କହିଲେ
ଶ୍ରୀମୁଖ ପାଶକୁ ବାହୁ ଯାଅ ତୁ ବୋଇଲେ । ୫ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ହନୁମାନ ରାମପାଶେ ଗଲେ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ସେ ପୁଣି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦେ ମୁଁ ପାଇଲି ରାଜ୍ୟଶ୍ରୀ
ତୁମ୍ଭେମାନେ ମୋହୋର ସେ ପ୍ରାଣ ସମସର ।

ଏତେ ଭଣି ସୁଗ୍ରୀବର ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର
କାଢ଼ିମନେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଲା ଉପିହାର ।
ଏମନ୍ତେ ଋକ୍ଷଙ୍ଗ ଆସି ହେଲେ ଉପବେଶ
ଲେଖନ ଗମ୍ଭିନ କଲେ ସେ ସାକ୍ଷାତ ବାସ ।
ପ୍ରଭାତ ସମୟେ ସୁଗ୍ରୀ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି
ଶ୍ରୀରାମ ଦର୍ଶନକୁ ସେ ଗଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।୧୦।
ସ୍ଫଟିକ ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ
ରାମଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ ସୁଗ୍ରୀ ହିତେର ଭର ଦେଇ ।
ବସିଲା ସୁଗ୍ରୀବ ଯାଇଁ ରାମ ପାଦ୍ମସରେ
କ୍ଷଣ କ୍ଷଣ ହୋଇ ରାମ ଭଣନ୍ତି ତାହାରେ ।
ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ କଥାରେ ମିତ୍ର ଶୁଣ ସାବଧାନେ
ହନୁମାନ ପେଷି ମିତ୍ର ଖୋଜାଅ କାନନ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ସେ ମନ୍ତ୍ରେ କର ଦେଇ
କହ ସେ ପେଷିବା ଦେବ ବୋଲିଣ ଗୋସାଇ ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ଅଙ୍ଗଦ ହନୁମନ୍ତ
ନଳ ନୀଳ ଘେନିଣ ହୋଇଲେ ଜଣ ସାତ ।୧୫।
ହନୁମନ୍ତ ସଙ୍ଗ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ସୁଦକ ଭୂଷଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୁଦ ଯୋଗି ଦେଲେ ।
ସବନ୍ଧୁ ପଚାରି ତେଣୁ ପଶ୍ଚିମକୁ ଗଲେ ।
ଉତ୍ତରକୁ ଗଲେ ଶତବାଳି ଆଦି ଭଲେ
ପୂର୍ବକୁ ଚଳାଇଲେ ସ୍ୱରେ ଗନ୍ଧ ଯେ ମାଦନ
ଆଠ ଦିନେ ବାରତା ଭଣିବ ହନୁମାନ ।
ଦକ୍ଷିଣକୁ ସାଙ୍ଗ ସ୍ୱରେ ଚଳାଇଣ ଗଲେ
ରାମ ଦେଶ ଗଡ଼ମାନ ପର୍ବତେ ଖୋଜିଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେ ଯାଇ
ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପର୍ବତେ ରହିଲେ ବେନିଜଣ ।୨୦।

ବର୍ଷାକାଳ ଚାରି ମାସ ସେଠାରେ ରହିଲେ
ସୁବ୍ରମାଣ୍ୟ ଚାରଣା ପର୍ବତେ ବାସ କଲେ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ଦୂତମାନେ ଗଲେ ସୀତା ଖୋଜିବାର ପାଇଁ ।
ଗ୍ରାମ ପୁର ପାଟଣା ଖୋଜନ୍ତି ଦେଶ ଦେଶ
ତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ନ ପାଇଲେ ସୀତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ ।
ତିନି ଦିଗ ଦୂତମାନେ ଅନେକ ଖୋଜିଲେ
ବସ୍ତୁ ଚିହ୍ନ ନ ପାଇ ସେ ବାହୁଡ଼ି ଆଇଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ପାଖେ ଆସି ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଶିରେ କର ଦେଇଣ ସେ କହନ୍ତି ସନ୍ଦେଶ । ୨୫ ।
ନାନା ପୁର ଦେଶ ବୁଲି ଖୋଜିଲୁଁ ବହୁତ
ତାହାଙ୍କୁ ନ ପାଇଲୁ ଦେବୀ ଜାନକୀ ଦୁହିତ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ମହାଚିନ୍ତା ହୋଇଲା
ଦକ୍ଷିଣର ବାରତା ନ ଦୂତ ଆସି ଦେଲା ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ କହି ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜନ
ବାଳୀର କୁମର ତହୁଁ ସୁଗ୍ରୀବର ନନ୍ଦନ ।
ଦୂତମାନ ଗରଜି ଆସଇ ସୈନ୍ୟମାନେ
କେଶରୀ ତନୟ ତାଙ୍କୁ କହିଲ ବଚନେ ।
ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ବେଗିକରି ସୈନ୍ୟମାନ ଆଣ
ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ରଘୁକୁଳମଣି । ୩୦ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କେଶରୀ ତନୟ ବେଗେ ଗଲେ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ବାରତା ଦେଇ ଦେଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଯୂଥପତି ହୋଇଲେ ବାହାର
ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସେନା ଆସି ମିଳିଲେ ସମୂହ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଘଟନ୍ତି ଲେଖେ କୋଟି କୋଟି ବଳ
ଭଲ୍ଲୁ ମର୍କଟ ଆସି ହୋଇଲେ ସଙ୍କୁଳ ।

କୋଟି ଲକ୍ଷ ଯାହାର ମର୍କଟ ସଙ୍ଗ ହୋଇ
ଶଙ୍ଖ ପଦ୍ମ ଯାହାର ମର୍କଟେ ଯେ ଅଛଇ ।
ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପେ ସୈନ୍ୟ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଦେଖି କପି ସୁଗ୍ରୀ ରଜା ହୋଇଲେ ହରଷ । ୩୫ ।
ବସ୍ତୁର ଭରଣ୍ଡ ଦାଲି ସିଂ ରାମ ପାଶ
ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ମନର ହରଷ ।
ଦୂତଙ୍କ ବାରତା ରାମ ପାଶରେ କହିବ
ସୈନ୍ୟ ସଖା ଘେନି ରାମ ସାମ୍ମୁଖେ ରହିବ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଆସି ରଜନୀ ପ୍ରବେଶ
ନିଦ୍ରାରେ ବଞ୍ଚିଲେ ନିଶି ହୋଏ ଅବଶେଷ ।
ଶଯ୍ୟା ଛାଡ଼ି ଉଠିଲେ ବାନର-କୁଳପତି
ନିତ୍ୟକର୍ମ କରି ସେହୁ ସାରିଲେ ଝଟତି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ବେତଧାରୀ ଡାକି
ସେନା ଯୂଥପତିମାନେ ଆସନ୍ତୁ ଏଠାକୁ । ୪୦ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବେତଧାରେ ଯାଇ ଡାକିବାରେ ଗଲେ
ସୈନ୍ୟ ଯୂଥପତିମାନ ତତକ୍ଷଣ ଆସିଲେ ।
ରାଜାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କଲେ ଯୂଥପତିମାନେ
କହନ୍ତି ବଚନ ତାଙ୍କୁ ବାନରରାଜନେ ।
ସୈନ୍ୟ ସଖା ସଜ୍ଜ କର ରାମ ପାଶେ ଯିବା
ଦର୍ଶନ କରିଣ ଆମ୍ଭେ ସେଠାରେ ରହିବା ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୈନ୍ୟବଳ ସଜ ହୋଇ ଆସେ
ସାରଥୁର ବଜାଇ ସେ ଭୁଅଁନ୍ତି ହରଷେ ।
ନାନା ରୂପ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣ ଭୁଅନ୍ତି ବାହାର
ଛିଦ୍ର ସେ ସୁମର ସେ ଧରିଲ ଆସେ ଧାର । ୪୫ ।
ଶାରଦେଶ ହୋଇଣ ଆସଇ ସୁଗ୍ରୀବର
ନାନା ଅଲଙ୍କାର * ଲୁଲ୍ ଏଣିଲ ସୁନ୍ଦର ।

---

* ଲୁଲ୍—ଘେନି

ବୀର ମହାବୀରମାନେ ହୋଇଲେ ବାହାର
ନେଇ ବସ୍ତ୍ରଉଚ୍ଚ ସେନ୍ତେ ଅଶେଷ ପ୍ରକାର ।
ଛତ୍ର ଯେ ଚାମର ଉଡ଼େ ନ ଅଶେଷ ପତନ
ଚଳନ୍ତେ ମେଦିନୀ ଦୋହଲିଲା ଭୟମାନ ।
ସ୍ୱର୍ଗେ ବିସ୍ମୟନ୍ତି ଦେଖି ଦେବଗଣମାନେ
କଷ୍ଟେ ସହିବ ଏବେ ବୀର ଦଶାନନେ ।
ଅନ୍ତର ନିମନ୍ତେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବସ୍ତ୍ର ଯାଇ
ବନେ ବନେ ବୁଲନ୍ତି ସେ ସୀତାଙ୍କୁର ପାଇଁ । ୪୦ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ବୀର ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜନ
ଧବଳୀ ପର୍ବତ ତଳେ ରହି ସୈନ୍ୟଗଣ ।
ଅଦ୍ଭୁତ ଭଣ୍ଡ ସୁଗ୍ରୀ ସେଠାରେ ରହିଲ
ପ୍ରଭାତ ସମୟେ ଭଙ୍କି ଚଳାଇଣ ଦଳ ।
ମାଲ୍ୟବନ୍ତେ ରହିଛନ୍ତି ଦେବ ରଘୁବୀର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବର ।
ବାଟେ ବସିଛନ୍ତି ଦେବ ପର୍ବତ ଶିଳାରେ
ଚରଣେ ପଡ଼ିଲା ସୁଗ୍ରୀ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତରେ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଠ ଉଠ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଆଜ୍ଞା ଯାଇ ଉଠିଲା ସେ ବସିଗଲା ପାଇଁ । ୪୫ ।
ବୋଇଲେ ହେ ମିତ୍ର ଆସ ବସର ନିକଟେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ ଆସି ଅପୂର୍ବ ଅବସରେ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ଅଙ୍ଗ ହୋଇଲେ ଆନନ୍ଦରେ
କରଯୋଡ଼ି କହୁଇ ଶୁଣିମା ରଘୁବୀରେ ।
ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ପୂର୍ବ ଦକ୍ଷିଣ ଏ ସ୍ୱରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଦେବ ମୋହୋର ଅଗ୍ରେ ।
ବସିଲି କରଶା ହୋଇଲା ଶେଷ ଆସି
ମାଲ୍ୟବନ୍ତେ ବଞ୍ଚି ବସିଛନ୍ତି ରଘୁଶ୍ରୀ ।

ସୈନ୍ୟ ସଖା ସେନା ଯାଇ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି
ସୁଗ୍ରୀବର ତାରକା ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଜଣାଇବ । ୨୦ ।
ଦକ୍ଷିଣରୁ ସୂର ମାନ ଆସି ନାହାଁନ୍ତି ଦେଖୁ
ବାସ୍ତବ ଜଳବା ହେଉ ସେନା ଭୁବସ୍ଥାଣ୍ଡୁ ।
ଶୁଣି ରଘୁବୀର ମନ୍ତ୍ର କାହୁଁ ହୋଇଲେ
ମୁହିଁ ମାସ ହେଲା ସେ ତ ଜଗାଇଁ ନଇଲେ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମାଲ୍ୟବନ୍ତେ ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।
ଦକ୍ଷିଣର ସୂରମାନେ ବୁଲନ୍ତି ବନରେ
ଖୋଜାନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ପାତାଳ ନଗରେ ।
ପାତାଳ ଭୁବନେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଅନ୍ଧକାର ଭୂମି କାଠ ନ ଦିଶଇ ଦଶ । ୨୫ ।
ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ ଏକ ନାରୀ ହନୁମନ୍ତ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇ ସମସ୍ତ ବାନର ।
ବାନରଙ୍କୁ ଦେଖି କହେ ସୈରିଜା ସୁନ୍ଦରୀ
ତାଙ୍କୁ ଆସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ କିସ ହର ।
କୁଶଳର ଅଙ୍ଗଦ ବୋଲଇ ତାର ପାଶ
ଅଟେ ପୁଅପରି ଅଟୁ ଶ୍ରୀରାମର ଦାସ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ହରିଲ ରାମ ବୁଲନ୍ତି ବନରେ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ଭେଟିଲେ ସୁଗ୍ରୀବରେ ।
ତାର ସଙ୍ଗେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମିଳନ ହୋଇଲେ
ମିତ୍ରତ୍ୱେ ବାଳିଙ୍କୁ ନାଶିରେ ନାଶ କଲେ । ୨୦ ।
ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପର୍ବତେ ଅଛନ୍ତି ରଘୁପତି
ସୀତା ଖୋଜିବାକୁ, ଦୂତ ପେଶି ଅଛନ୍ତି ।
ଆମ୍ଭ ସାତଜଣରେ ଖୋଜି ଏଠାରେ ପ୍ରବେଶ
(ଖୋଜି ଖୋଜି ନ ପାଇଲୁ ତ ଦେବୀ ସନ୍ଦେଶ ।)

ଶୁଣିକରି କହଇ ସେ ଗିରିଜା ସୁନ୍ଦରୀ
ଲଙ୍କାର ରାବଣ ଯେ ସୀତାକୁ ନେଲା ହରି ।
ପାତାଳ ଭୁବନେ ତୁମ୍ଭେ ଏଥୁ କମ୍ପା ଅଛି
ଲଙ୍କାପୁରେ ଅଛନ୍ତି ସୀତାତ୍ମା ଶୁଭ୍ରବେଣୀ ।
କହଇ ଅଙ୍ଗଦ ବୀର ଶୁଣ ଗୋ ସୁନ୍ଦରୀ
ପାତାଳ ଭୁବନୁ ତୁମ୍ଭେ ଏଥ ପାଇବଧି । ୭୯ ।
ଶୁଣିକରି କହନ୍ତି ସେ ଗିରିଜା ସୁନ୍ଦରୀ
ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି ବାହାର ହୋଇବ ପ୍ରଥମତ ।
ଶୁଣିକରି ସାତ ବୀରେ ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ହୋଇଲେ
ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି ଯାଇ ସିନ୍ଧୁକୂଳରେ ମିଳିଲେ ।
ଦେଖନ୍ତି ବସନ୍ତ ଋତୁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ମନରେ ଭାଳନ୍ତି ସେ ଯେ ହୋଇଣ ବିରସ ।
କି ବୋଲିବେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସୀତାପ୍ରାଣପତି
ଭାଳଣ ସେ କୁଣ୍ଡ ପାଖ ବସିଲେ ତହିଁଠି ।
ମହାବାହୁ ଇଚ୍ଛା ଯେ କରନ୍ତି ସାତ ବୀର
ଏଥିରୁ ଉଦ୍ଧାର କର ଦେବ ରଘୁବୀର । ୮୦ ।
ଜାଳନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ଗୋ ସମ୍ପାତି ନାମେ ପକ୍ଷୀ
ତୁମ୍ଭେ ଦେଖିଅଛ କି ସୀତସ୍ତା କମଳାକ୍ଷୀ ।
ଶୁଣିକରି କହଇ ସେ ପକ୍ଷୀ ମହାବଳ
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ନେଲା ସୀତା ଦଶମୁଖ ।
ପକ୍ଷୀଠାରୁ ବାରତା ପାଇଲେ କପିମାନ
ବୋଲନ୍ତି କେମନ୍ତେ ଯିବା ଲଙ୍କାର ଭୁବନ ।
ଏମନ୍ତେ କହନ୍ତି ଶୁଣି ପବନନନ୍ଦନ
ଡିଆଁ ଦେଇଲ ପ୍ରଥମେ ଯିବ ଲଙ୍କାପୁର ।
ଶୁଣି ସକଳତ କପି ବାଳିର ନନ୍ଦନ,
ଲଙ୍କାକୁ ଡେଇଁଲ ସେହି ବୀର ହନୁମାନ । ୮୧ ।

ଶ୍ରୀରାମ ସ୍ମରି ବୀର ଅକାଶେ ଗମଇ
ଶଏ ଯୂଣ ସମୁଦ୍ର ନିମିଷେ ଡେଇଁଯାଇ ।
ବାଟରେ କୁଟିଳମାନ ଅଟକାନ୍ତି ଯେତେ
ରଘୁନାଥେ ସ୍ମରି ସେ ଜିଣିଲା ଶୁରତେ ।
ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଥିବା ହନୁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା
* ଭୂଇଁଘଣ୍ଟମାନେ ଲଙ୍କା ପୁରରେ ପଶିଲା ।
ଗୁପତେ ଖୋଜଇ ସୀତା ଜନକକୁମାରୀ
ଘରେ ଘରେ ପୁରେ ପୁରେ ମନ୍ଦିରେ ସକଳ ।
କାହିଁ ନ ଦେଖିଲା ସୀତା ଜନକଦୁହିତା
ମହା ଚିନ୍ତିତ ହୋଇଲା ପବନର ସୁତ । ୯୦ ।
ଗୁପତେ ରହିଛି କାହିଁ ନେଇ ଦଶଶିର
ଦେଖଇଁ ଠାରେ ଚେଇଁବା ରାମର ମନୋହାରୀ ।
କାହିଁ ଥିବେ ସୀତାଙ୍କୁ ସେ ଜନକଦୋହିତା
ଚିନ୍ତର କରଇ ଶେଷେ ଖୋଜିଲା ବତ୍ସଳ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ଅଶୋକ ବଟିକା
ଦୂରେ ଥିଲେ ଜଗଇ ଚେଢ଼ି ବୀର ନାରୀମାନ ।
ଚମକଇ ଏଠାରେ କି ଖୋଜିବ ସୀତାଙ୍କୁ
ଦେଖିଲା ତା ଦୁଃଖ ଦଶା ହେଉଅଛି ଭାଷା ।
ଦେଖଇ ଅଶୋକ ବନ ମହା ମହା ଫଳ
ଧାଡି ଧାଡି ଶୋଭୁଛି ସେ ଅନନ୍ୟ ସୁନ୍ଦର । ୯୫ ।
ସୁଢ ଶାଳ ହିଙ୍ଗୁଳି ମସ୍ତୁଳ କେତେ ନାଗ
କଣ୍ଟକୁ ଭୁଟୁକୁ କୋଳିକି ତେଣୁ କରଇ ସବୁ ।
ନାନା ଫୁଲେ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣେ ଅଲଙ୍କୃତ ଦେହ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ହନୁ ପବନ ତନୟ ।

---

* ଭୂଇଁଘଣ୍ଟି ପଶମାଣ ସ୍ୱଚ୍ଛରେ

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜଗତ ଜହୁଁ ଅନ୍ଧ ନର୍କ ହୋଇ
ଅସୁରଙ୍କ ଗେହରେ ଅଛନ୍ତି ବଇଦେହୀ ।
ସେଠାବରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ହନୁମନ୍ତ
ଗୁପତେ ଦେଖଇ ସବୁ ଯେତେକ ଚରିତ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଆସି ରାବଣ ହୋଇଲା
ସୀତାଙ୍କୁ କୁହୁଣ ସେ ବଚନ କହିଲା ।
ନାନା ରୂପେ ବଖାଣ୍ଡ ବଚନମାନ କହି
ଶୁଣି କୋପ କଲେ ସେ ଯେ ଜନକତନୟୀ ।
କସ କାଶ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନେ କଣ୍ଠବାର ସୁତ
ମରଣ କୋଡ଼ହାର ଆସି ହୋଇଲୁ ନିଶ୍ଚିତ ।
ରାମବାଣ ଯିବାଯି ତୁ ନ ଜାଣୁ ରେ ବାଇ
ଅନଳେ ପଶିଲେ ତୋର ଦଗ୍ଧ ଅଛି ହୋଇ ।
ଶୃଗାଳ ନିର୍ଘୃଣା ତୋର କଣ୍ଠ ଶୀଳ ନାହିଁ
କହୁଛି ନାଶ୍ୱରେ ରାମ ପାରେ ତୋତେ ଦହି
ବାଘ କରିବାକୁ ତୋର * ଏଣ ଅଛି କାହିଁ
ଯାଃ ରେ ଶୃଗାଳ ତୋତେ କଥା ଏତୋରହି ।
ସୀତାଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି ରାବଣ ଡରିଲା
ମନ୍ଥା ଇସ୍ତ ପାଇଣ ଲେଉଟି ଘର ଗଲା ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ରାବଣ ଅଇଲା କଥା ବୁଝିଲା ଗୁପତ ।
ବସ୍ଥିର ହରଷ ଚିତ୍ତେ ପବନତନୟ
କେମନ୍ତେ ବାରତା ମୁଁ କହିବି ବଇଦେହୀ ।
ମୋତେ ଦେଖି ନାହିଁ ପୁଣି କୋପ ଶିଖା ହେବ ?
ରାବଣ ବଂଶର ଘାତ ହେବ ରାମବାଣେ ।

---

* ଏଣ—ଶକ୍ତି

ମୁଣ୍ଡ ଫୋଡ଼ି ଫେଳିଥିଲା ପବନର ସୁତ
ରାମ ନାମ ଧରି ଅଗ୍ରେ ହେଲା ଉପଗତ । ୧୧୦ ।
ଦେଖିଲେ ନୟନେ ମୁଣ୍ଡ ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇଲେ ହସ୍ତରେ ତାହା ଘେନି ।
ନୟନୁ ବହଇ ନୀର ଜଳଧାର ପ୍ରାଏ
କି ନିମନ୍ତେ ମୁଣ୍ଡ ତୁ ଛିଣ୍ଡିଲୁ ରାମ ରାଏ ।
ବେନି ଭୁଜ ଥିଲୁ ଅଟେ ଶ୍ରୀରାମର ପାଶ
କେଛେଦିବା କଲା ବିଧାତା କିପାଇଁ ନୁହିଁଶ ।
ତୋତେ ସ୍ନେହ କରି ରାମ ନ ଛାଡନ୍ତି ତଟେ
କି ନିମନ୍ତେ ଛାଡ଼ିଣ ଥିଲୁ ରଘୁଶ୍ରେଷ୍ଠେ ।
ଶୋକକର ହୋଇ ଦେବୀ କହନ୍ତି ବଚନ
ତାହୁଁ ଭୂତେ ଯେମନ୍ତେ ଅଇଲ କୂଟିଜନ । ୧୧୫ ।
ଶ୍ରୀରାମର ଛତ୍ରମୁଣ୍ଡ ପାଇଲି ତାହିଁ
ଘଟେ ସେ ଦେବୀ ଯାଇ ବାର କଷ୍ଟ ଦାହା ଭୁଞ୍ଜି ।
ଶୁଣି କର ଯୋଡ଼ିଲ ଏହ ଦେବଗଣର ସୁତ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ଜାନକୀ ମାତ ।
ଦଶରଥ ନୃପତି ଅଯୋଧ୍ୟା ଦଣ୍ଡଧାରୀ
ସୁତ ସୁତ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ ତାହାଙ୍କର ।
କଇକେୟୀ ରାଜାଙ୍କୁ ମାଗିଲେ ବରଦାନ
ଭରତ ହୋଇବେ ରାଜା ରାମ ଯିବେ ବନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତେ ସ୍ୱା ରାମ ବନେ ତପସ୍ୱୀ
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରୁ ରାବଣ ସୀତା ହରି । ୧୨୦ ।
ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ରାମ ଭ୍ରମନ୍ତି ବନର
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ଭେଟିଲେ ସୁଗ୍ରୀବର ।
ତାହାର ସଙ୍ଗତେ ରାମ ମଇତ୍ର ହୋଇଲେ
ସୁଗ୍ରୀବର କୋପେ ସେଇ ବାଳିକି ମାଇଲେ ।

ଚୈତନ୍ୟ ସଙ୍ଗ ଦେଇ ରାମ ଚରଣେ ଖଟିଲୁ
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଦଶନ୍ଧଇ ସ୍ତ୍ରୀ ଭୂତ ବନ୍ଧଗଲୁ ।
ମୁହିଁ ହନୁମନ୍ତ ନାମ ଦେଶନ୍ତୁର ସୁତ
ଲଙ୍କାରେ ଭେଟିଲି ଆସି ଜନକଦୁହିତ ।
ଦେଖ ଶ୍ରୀରାମକାନ୍ତ ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ଦେବେ ଦେବୀ
ଶ୍ରୀରାମ ଛାମୁରେ ଯାଇଁ ଭାରତୀ କହିବା । ୧୨୯ ।
ଶୁଣନ୍ତେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ମସ୍ତକରୁ ବେଢଣ ଦେଲେ ମଥାମଣି ।
ହନୁମନ୍ତ ହସ୍ତରେ ସୀତାସୁ ନେଇଦେଲେ
ଶ୍ରୀରାମଠାରେ ଏଥି ବୋଲି ବାରତା କହିବେ ।
ଜାନକୀର ଦେଲା ମଣି ହସ୍ତରେ ଘେନିଲୁ
ସୀତାସ୍ତ ପାଦରେ ପଡ଼ି ମେଲାଣି ମାଗିଲୁ ।
ଯାଅ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ଶୀଘ୍ରେ ଚଳ ହୋଇଣ ବାହୁଡ଼େ ଦଣ୍ଡମଣି ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ହନୁ ପବନନନ୍ଦନ
କ୍ଷୁଧା ଲାଗୁଅଛି ମୋର ଅଟଇ ବାସ୍ତୁ ।୧୩୦।
ମଧୁବନେ ପଶିବ ଖାଇବ ଫଳ ମୂଳ
ଅଗ୍ରରେ ଦେଖନ୍ତେ ସେ ପଡ଼ିବେ ମହାବୋଲ ।
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ହନୁମନ୍ତ ଚଳିଁ ଗଲୁ
ମଧୁବନ କୋଠାରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ।
ବୃକ୍ଷମାନ ଦେଖଇ ସେ ଅତି ଶୋଭାବନ
ବୋଇଲୁ ଖଣ୍ଡିବି ଆଜ ସବୁ ମଧୁବନ ।
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ଚଳିଁ ପବନର ସୁତ
ବୃକ୍ଷମାନ ଉପାଡ଼େ ସେ କରଇ ନିପାତ ।
ତରୁବାର ଲଣ୍ଡନ୍ତେ ଶୁଣିଲ ରଖଥାନ୍ତି
ଚୋଟା ରକ୍ଷୀମାନେ ଶୁଣି ଧାଇଁଲେ ସେ ଠାଇଁ ।୧୩୪।

ଦେଖିଣ ଧାଇଁଲେ ମଣ୍ଡା ଦୋଧଦଣ୍ଡି ଟୋଲାଇ
ନାନା ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଆସେ ଉଭାଳିଲେ ତାଙ୍କ ।
ବଣ୍ଟିଦିଲା ହୁନ୍ତୁ ଅଜା ଭଣ୍ଡବାଙ୍କ ନାଶ
ଲଙ୍କାପୁର ଅଧୁରେ ଚଳାଇଲ ସମସ୍ତେ ।
ତିଗୁର ଖଣ୍ଡ ଫଟେଁ ମହାଦୋଷ ଖଲ୍ଲ
ଏହି ଅନ୍ଧକାର ହୁଣ୍ଡି ହୁମ୍ଭେ ଧରିଲ ।
ମହାଶୀଷ୍ମ ମୂର୍ତ୍ତି ଧରି ଶ୍ରୀରାମର ଦ୍ୱାର
ଅଗ୍ନି ସ୍ତମ୍ଭ ଦୋହାଳିଲେ ଘନ୍ଦୁ ଖଲ୍ଲ ନାହିଁ ।
ଏହି ସେ ଅସୁର ଭର୍ଣ୍ଣ ପଟାଇଲ ଡଟେର
ସ୍ତବେଶ ଦେଖାଇଲା ସାଇଁ ସ୍ୱବାଣ ଛାମୁରେ ।୧୪୦।
ଶୁଣ ଦେବ ଲଙ୍କାପତି ବାଣ୍ତବାର ସୁତ
ମଧୁବନ ତୋଠା ଘନ୍ତୁ ଖସି ଖଲ୍ଲ ହତ ।
ଅଗ୍ନି ସ୍ତମ୍ଭ ତୋଠାକୁ ମାଇଲ ରଣଯୋଗେ
ଯୋଦ୍ଧା ନ ରହି ଦେଇ ନାଶଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ ।
ଶୁଣି ଦେଖେ ଯେଶଙ୍କୁ ସେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ସାଇଁ
ଅକ୍ଷୟ ଜଙ୍ଗଲ ଯାଇ ସେନାପତି ସାଇଁ ।
ରଥୀ ହସ୍ତୀ ପଦାତି ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଘେନି
ମଧୁବନ ତୋଠାରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ମାର ମାର ଧର ଧର ଡାକନ୍ତି ଅସୁରେ
ଶୁଣି ହନୁମନ୍ତ ସେ ଧାଇଁଲେ ଅତି ଜବେ ।୧୪୬।
ହାତୀକୁ ମାରଇ ଯୋଦ୍ଧା ହାତୀକୁ ଧରଇ
ରଥଙ୍କ ଉପରେ ଫୋପାଡ଼ି ରଥ ଦମ୍ଭଇ ।
ଅକ୍ଷୟ ସମ୍ମୁଖେ ବଳ ସେତେକ ଅଛିଥିଲେ
ହନୁମନ୍ତ ହସ୍ତରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାଣ ଦେଲେ ।
ଏହି ପରି ସୈନିକ ଭାଙ୍ଗିଲ ବାରଣ *
ସୈନ୍ୟବଳ ଅଧିକେ ମାରିଲ ହନୁମନ୍ତ ।

* ବାରଣ—ବାରକା

ଶୁଣନ୍ତେ ରାବଣ ତତେ ମହାକୋପେ ହୋଇ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ସୁତ ଆଜ୍ଞା ଦେଲା ଲଙ୍କସାଇଁ ।
ସୈନ୍ୟବଳ ଘେନି ବୀର ଚଳାଇ ଆଇଲା
ମଧୁବନ ତୋଟାରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ତୋରଣ ସ୍ତମ୍ଭ ଉପରେ ବସିଛି ହନୁମନ୍ତ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ବୀର ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ତ୍ୱରିତ ।
ସୈନ୍ୟବଳ ଦେଖି ହନୁମନ୍ତ ପଚାରଇ
ମରିବା ନିମନ୍ତେ କି ରେ ଆସୁଅଛ ଧାଇଁ ।
ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ କେତେ ଦେଇ ନାଗପାଶ
ବନ୍ଧନରେ ପଡ଼ିଲା ସେ ଶ୍ରୀରାମର ଦାସ ।
ବୀର ଦୁଇ ବନ୍ଧାଇ ନେଲଇ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ
ରାବଣ ସମ୍ମୁଖରେ ନେଇ ଦେଲା ହନୁମନ୍ତ ।
ଦେଖି ଦଶ ରାବଣ ପୃଚ୍ଛଇ ମୁଖ ସହିଁ
କାହୁଁ ଆସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ କପି ତୁହି ।
ଶୁଣି କପି କହେ ତହୁଁ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ଅଯୋଧ୍ୟା ଠାକୁରଙ୍କର ଅଟଇ ମୁଁ ଦୂତ ।
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରୁ ସୀତାଙ୍କୁ ହରିଲୁ
ଚୋରିକା ନିମନ୍ତେ ଅତସ୍ତ ଏଠାକୁ ଆଣିଲୁ ।
ରାମରଣୀ ହରିଲୁ ରେ ରାବଣ ଧର୍ମରତ
ନିଶ୍ଚୟ ମରିବୁ ତୁ ରେ ଶୁଣ ଲଙ୍କପତି ।
ଚଉଦ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଠାକୁର ରଘୁମଣି
ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଣିଲୁ ତୁ ତାହାଙ୍କ ଘରଣୀ ।
ଯୋଗୀବା ଲୋକଙ୍କୁ ଏତେ ଦବୁଅଛୁ ବାଣୀ
ଧିକ ଧିକ ରାବଣ ତୋହର ଏସନେ ବୁଦ୍ଧି ।
ହନୁମନ୍ତ ବଚନେ କହଇ ଦଶଶିର
କେ ତୁମ୍ଭର ଆଗର ଠାକୁର ରଘୁବୀର ।

ଯାହୁ ର ସୀତସ୍ଥା ହେଲୁ କୁମ୍ଭନେଶ୍ୱ ପାଶ,
ଅଟେ୍ୟ ଭଗ ଜାଣି ତୋର ସୀତା ସୁକେଶୀ ।
ତାହାର ବଚନେ ଲଙ୍କାପୁରକୁ ଅଇଲୁ
ବା ଲମତ୍ତେ ମର୍ଦ୍ଦି ଅସୁର ନାଶିଲୁ ।
ଦଶଶିର ବଚନେ ଦହିଲ ହନୁମାନ
ଯାହିଁ ଛୁଞ୍ଚ ଜାଳିଛୁ ଠାକୁର ରଘୁନାଥ ।
ତ୍ରିଶିର ଖର ଦୂଷଣ ସେନାପତି ମାରି
ସୂର୍ପଣଖା ପ୍ରଚଣ୍ଡ ନାସା ଛେଦନ କରି ।୧୬୬।
ଅଯୋଧ୍ୟା ଠାକୁର ଯେ ସେ ବୀର ରଘୁମଣି
ସେତୁବନ୍ଧ ଅଛିଅଛୁ ତାହାଙ୍କ ଘରଣୀ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ଋଷ୍ୟମୂକରେ ପ୍ରବେଶ
ସୁଗ୍ରୀବ ସଙ୍ଗେ ମଇତ୍ର ହୋଇଲେ ରଘୁଈଶ ।
ମିଳିଥିଲେ ବାଳିକି ନାସ୍ତତେ ରାମ ମାରି
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ କରି ।
ଏବେ ବାନରନ୍ତ ସେ କରିବେ ତୋତେ ନାଶ
ସୀତା ଦେଇ ଚରଣେ ଶରଣ ଯାଇଁ ପଶ ।
ହନୁମନ୍ତ ବଚନ ଶୁଣିଣ ଦଶଶିର
କୋପକରେ କହିଲୁ ବସିଣ ବେଗେ ମାର ।୧୭୦।
ସ୍ୱଭା ଅଞ୍ଜା ପାଷାଣ ମାଇଲେ ମହାବଳୀ
ଛେଇ ତଳ ବାନରଙ୍କୁ ମାରେ ବୃକ୍ଷ ତୋଳି ।
ନାନା ଯୁଦ୍ଧେ ମାରନ୍ତେ ନୋହିଲୁ ତାର କ୍ଷୟ
ଥିଲା ଥିଲା ହୃଷ୍ଟଅଙ୍ଗ ପବନର ବଳି ।
କୋପିଲୁ ତହିଁ ଭଙ୍ଗ୍ୟ ରାବଣକୁ କହି
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦେ ମୋତେ ଅସ୍ତ୍ର ଲାଗୁ ନାହିଁ ।
ଅଙ୍କ ଯେବେ ଦେଇଥାନ୍ତେ ସୀତସ୍ଥାର ଯାକ
ମୁଣ୍ଡ ମୋଳ ଲଙ୍କାପାଳ କରନ୍ତୁ ଧୂମାନ୍ତ ।

ଯେବେ ଭୁଟେ ମାଇଲେ ମୋହୋର ନାଶ ନାହିଁ
ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ପ୍ରଶାନ୍ତି ମାରୁତି ତପ ପାଇଁ ।୧୭୫।
ସେବେ ତୋର ଶରଧା ହୋଇଲା ମୋତେ ମାର
ଶୁଣ ତୁ ମୋହୋର ବାଣୀ ଲଙ୍କା ଘଣ୍ଟାଧାର ।
ପୂର୍ବେ ଶାପ ଦେଇଅଛନ୍ତି ଋଷି ବ୍ରହ୍ମମାନ
ଶୁଣନ୍ତୁ ମୋହୋର ଲକ୍ଷେ ଭକତ ବଚନ ।
ତୈଳ ଦେଇ ଅଗ୍ନି ତହିଁ ଦେବୁ ତୁ ଲଗାଇ
ତେବେ ମୋର ଶରୀର ଜୀବନ ଛାଡ଼ିଯାଇ ।
ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ଆତ୍ମା ଦୁଃଖ ମୋର ହୋଇ
ଦେବାସୁର ଶସ୍ତ୍ରେ ମୋର ପ୍ରାଣ ନ ଛାଡ଼ଇ ।
ଶୁଣି ତୋଷ ହୋଇଲା ସେ ଲଙ୍କାର ରାଜନ
ମିଥ୍ୟା ନ କହନ୍ତି ଏ ଯେ ବାନର ବଡ଼ିମାନ ।୧୮୦।
ପୂର୍ବେ ଶାପ ଦେଇଥିଲେ ଋଷି ବ୍ରହ୍ମଗଣ
ବସ୍ତ୍ର ତେଲେ ଅଣ ବୋଲି ବୋଇଲା ରାଜନ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସର୍ବମାନେ ଚଳିଲେ ଧାଡ଼ିକାରେ
ବସ୍ତ୍ର ତୈଳ ଘେନି ଆସି ମିଳିଲେ ଛାମୁରେ ।
ହନୁମନ୍ତ ଲାଞ୍ଜେ ବସ୍ତ୍ର ବାନ୍ଧି ବୋଲି କହି
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବାନ୍ଧିଲେ ସେ ବସ୍ତ୍ରମାନ ନେଇ ।
ତୈଳ ଦେଇ ଅଗ୍ନି ଲାଞ୍ଜେ ଲଗାଇଲେ ନେଇ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ନାଗପାଶ ବନ୍ଧ ଫେଡ଼ି ଦେଇ ।
ଏମନ୍ତ ବସ୍ତ୍ରେ ତହିଁ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ସୁଖେରେ ଲାଗିଲା ମୋର ଅଗ୍ନି ଯେ ବହୁତ ।୧୮୫।
ହୃଦ ହର୍ଷ ହୋଇ ହନୁ ରାବଣକୁ କହି
କି କାମରେ ଲଙ୍କାପତି ମୋର ଦେହ ଦହି ।
ମାତ୍ସ୍ୟାବନ୍ତ ବୋଲି ତୋତେ ବୋଲନ୍ତି ଜଗତେ
ମୋର ମାତ୍ସ୍ୟା ନ ଜାଣିଲୁ ତୋର ହୃଦଗତେ ।

ଏହେଣି ଦହିବ ତୋହାର ଲଙ୍କାପୁର
ବାରତା କହିବ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରର ।
ଏମନ୍ତ କହିଣ ଲାଙ୍ଗୁଳ ଅଗ୍ନିରେ ଭେଟିଲା
ରାବଣମନ୍ଦିରେ ଯାଇଁ ଲମ୍ଫ ଦିଆଇଲା ।
ଭବନ ଅଟ୍ଟାଳୀ ଚାଳପୁର ଜଳି ଗଲା
ଦେଖିଣ ରାବଣ ଉଠେ ମହାକ୍ରୋଧେ ଜଳି ।୧୯୦।
ବୋଇଲା କି ନମନ୍ତେ ବାନ୍ଦରୁ ମୋର ପୁରୀ
ତୋର ବଚନକୁ ଦେବେ ଅଗ୍ନି ଅବଧାରି ।
ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟରେ ଉଠେ ବୀର ହନୁମନ୍ତ ।
କପୋଳେ ଘଷଇ ଲାଞ୍ଜ ନେଇ ହନୁମନ୍ତ
ବ୍ରହ୍ମଅସ୍ତ୍ରି ଜାତ କଲା ବୀର ହନୁମାନ
ଲଙ୍କାପୁର ଦହନ କରଇ ହୁତାଶନ ।
ଘରେ ଘରେ ପୁରେ ପୁରେ ସମସ୍ତ ଦହିଲା
ସୁଖ ସମାନରେ ଲଙ୍କପଣ ଘଣା ହେଲା ।
ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି ଯେତେକ ଦେବାଦିମାନେ ଥିଲେ
ସ୍ୱର୍ଗର ପ୍ରିବାର ବୋଲେ ହନୁକୁ କହିଲେ ।୧୯୫।
ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ହନୁମନ୍ତ ରାମପାଣି ଧର
ଏ ଲଙ୍କା ଭୁବନ ଦଗ୍ଧ ସୀତା ଠାବ କର ।
ଷୋଡ଼ଶ ଅନଳ ତୁ ଯେ କରଥିବୁ ଜାତ
ଗର୍ଜ୍ଜୁଛ ଯେପରି ତୁ ସେ ବୀର ହନୁମନ୍ତ ।
ଏତେ କହି ଦେବଗଣେ ଆକାଶରେ ଗଲେ
ପବନର ସୁତ ଶାନ୍ତମୂର୍ତ୍ତି ସେ ହୋଇଲେ ।
ବ୍ରହ୍ମ ଅସ୍ତ୍ରି ଗର୍ଜ୍ଜିକୁ ଛେପିଲା ହନୁମନ୍ତ
ଶୁଣ ଯୋଗେ ରହିଲେ ସୁବଳସ୍ଥା ପର୍ବତ ।
କହେ ରାମା ଗୋପାଳ ଶୁଣିମା ସାଧୁଜନ
ଯେତେକ ହୁତାଶ ଲଙ୍କାରେ ସେ କଲା ହନୁମାନ ।୨୦୦।

* ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦେ ତାର ଏତେ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇ
ଲଙ୍କାପତି ଭଣ୍ଡି ଠାବ କଲା ବଇଦେହୀ ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ଯେମନ୍ତ ହୋଇଲା
ଲଙ୍କାଗଡ଼ ଯୋଡ଼ିଲେ ରାବଣ ଦୋଃଖ ଧଲା ।
ଏ କଥା ଜାଣିଣ ବ୍ରହ୍ମା ବିଶ୍ୱକର୍ମ ପେଷି
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଈଟରେ ଲଙ୍କା ନିର୍ମାଣ କରଇ ।
ଶୁଣି ବିଶ୍ୱକର୍ମା ବେଗ ହୋଇଣ ଆଇଲେ
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଈଟରେ ଲଙ୍କାପୁର ଗଢ଼ି ଦେଲେ ।
ଏ କଥା ଉତ୍ତାରେ କହୁଁ ବୀର ହନୁ ବୀର
ସମୁଦ୍ରଲଙ୍ଘନେ ସେତୁ କରଇ ଶରୀର ।୫।
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରତାପ ବୀର ଆକାଶେ ଦେଖିଲା
ଧୂଳି ଗଣମାନେ ସିନ୍ଧୁ ପାର ହୋଇଗଲା ।
ଯେଉଁ ଠାରେ ବସିଛନ୍ତି ଅଙ୍ଗଦ କୁମାର
ସେଠାବରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ହନୁ ବୀର ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ଅଙ୍ଗଦ ନଳ ନୀଳ
ହନୁମନ୍ତ ସଙ୍ଗତେ ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ମେଳ ।
ଯେତେ ଯେତେ କଥାମାନ ଲଙ୍କାପୁରେ ହୋଇ
ଜାମ୍ବବାନ ଅଙ୍ଗଦ ଆଗରେ ସବୁ କହି ।
ଶୁଣି ତା ସନ୍ତୋଷ ସେ ହୋଇଲେ ସର୍ବଜନ
ଆଗ ପଛ ହୋଇ କପି କରନ୍ତି ଗମନ ।୧୦।
ଦେଖେତେଣୁକେ ଲଙ୍କାପୁର ନିର୍ବାଣ ହୋଇଲା
ପଥରେ ଖୁଇଲେ କପ୍ରେ ପବନର ଗତିଁ ।
ଏକକୁ ଆରତେ ସେ ସୁରାଜ୍ୟ ମହାଖରେ
ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପର୍ବତେ ବଇସୁ ମହାବୀରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଇସୁ କରିଛନ୍ତି ଚିନ୍ତାରେ
ଯୂଥପତି ସୁଗ୍ରୀବର ଅଛନ୍ତି ସମ୍ମୁଖରେ ।

ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଦୂତ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଦେଖି ପାଦ ପଙ୍କଜ ଶୋଇଲେ ।
ଉଠ ଉଠ ବୋଲନ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ହରଷ ହୋଇଣ ସେ ତାଙ୍କୁ କହୁଥାଇଁ ।୧୯।
ବେଗ ହୋଇ ମୋହୋର ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବେଗେ ଅଣ
ସୀତାର ବାରତା କହ ମନ ମୋର ତୋଷ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଉଠିଲେ ଶିରରେ ଧର ଦେଇ
ବେନି ପାଶ୍ୱରେ ରାମ ବସାଇଲେ ନେଇ ।
ଧରି ସେଠୁ କହଇ ସେ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ସାବଧାନ ହୁଅ ଦେବ ସୀତାଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତା ।
ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାରେ ଦେବ ସୀତା ଖୋଜିଗଲୁ
ନାନା ଦେଶ ଗିରିବନ ଅରଣ୍ୟ ବୁଲିଲୁ ।
ବୁଲନ୍ତେ ପାତାଳ ପୁରେ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
ସଂଜ୍ଞା ଗୃଧ୍ରଠାରୁ ପାଇଲୁ ସନ୍ଦେଶ ।୨୦।
ତାହାର ବଚନେ ଦେବ ପାର ହୋଇଗଲୁ
ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ।
ସମ୍ପାତିର ତହିଁ ଦେବ ପାଇଲୁ ବାରତା
ଲଙ୍କାପୁରେ ଛନ୍ତି ଯାଇ ଜନକଦୁହିତା ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁହିଁ ସମୁଦ୍ର ଲଙ୍ଘିଲି
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲି ।
ଗୁପତେ ଖୋଜିଲି ତାହିଁ ନ ଦେଖିଲି ସୀତା
ଅଶୋକ ବନରେ ଦେଖା ତୋହୋର ବନିତା ।
ସେ ବନରେ ଠାବ କରି ଗୁପତେ ରହିଲି
ରାବଣ ଆଇବାର ମୁଁ ଦେଖିଣ ବୁଝିଲି ।୨୧।
ମହାକୋପ କରି ସେ ବଚନ କହିଲେ
କରେ ଖଡ୍ଗଧରି ଦେବ ବାହୁଡିଣ ଗଲେ ।

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ଦେବୀ ସୀତା ପାଶୁ ଯାଇ
ମୃଣ୍ଡପୋଟୀ ଦେଖିଣ ସମସ୍ତ ଜଣାଇଲା ।
ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ଯେନ ଦେବୀ ଶୋକାକୁଳ ହୋଇ
ଦଣ୍ଡ ଯେତେ ପାଇଛନ୍ତି ସବୁ ମୋତେ କହି ।
ମସ୍ତକରୁ ଚୂଡ଼ାମଣି ଫେଡ଼ି ମୋତେ ଦେଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ଦେବୁ ବୋଲିଣ କହିଲେ ।
ଏତେ କହି ହନୁମନ୍ତ ମଣି ଫେଡ଼ିଦେଲା
ହସ୍ତରେ ଘେନିଲେ ମଣି ରଘୁକୁଳସ୍ୱାମୀ ।୬୦।
ଶୋକାକୁଳ ହୋଇ ରାମ ମୂର୍ଚ୍ଛନ ହୋଇଲେ
ସଜଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରାମ ବଚନ ବୋଲନ୍ତେ ।
ଝର ଝର ନୟନୁ ବହିଲ ନୀରଧାର
ଜାନକୀର ରୂପ ଗୁଣ ସୁମରି ମନର ।
ଯେତେ ଯେତେ କଥା ଯେତେକ ଶୁଣି ଥିଲା ହୋଇ
ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ରଘୁକୁଳସ୍ୱାମୀ ।
ଜଳେ ସୀତା ଘୋଟିଗଲା ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମରେ
ଦ୍ୱାଦଶିର ଚନ୍ଦ୍ରବେ ଯେମନ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାସ୍ତରେ ।
ସନ୍ତୋଷ ସହିତେ ଦେବ କହିଲେ ବିନାଶ
ମନେ ଯେତେ ତାପ ଥିଲା ସମସ୍ତ ବିନାଶ ।୬୫।

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ
ଏଠାରେ କହିବା ମିତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ଭାବୀ ତାଙ୍କୁ ।
ଦେବେ ସିବା ଲଙ୍କାର ଭଙ୍ଗିବା ପ୍ରାଣନାଶ
ହନୁମନ୍ତ କହନ୍ତି ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ।
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହେ ସୁଗ୍ରୀବର
ଏ ସମସ୍ତେ ରହିବା ତାହାର ଅନୁଚର ।

କାମ୍ବୋଜ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ସୁଗ୍ରୀବ କହୁଛି
ସେତେବେଳେ ଅନୁକୂଳ ହେବା ସୋପାଣ ।
ବାସୁର ଦର୍ଶନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଦର୍ଭବା ସ୍ୱମୁଖେ
ସେତେବେଳେ ଚଳନ୍ତି ହୋଇବ ରଘୁବୀରେ । ୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ସେନା ମଲ୍ଲୀ ଧନ ବାହୁରନ୍ତି
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ତାର ଚାପ ବାଣ ଯେ ଧରନ୍ତି ।
ଉଷ୍ଣସ୍ୱଯାଜସୂନ ଯେ ଅଲ ଲଗୁ ହୋଇ
ଅନୁକୂଳ ଦଶରେ ଠାକୁର ରଘୁସାଇଁ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ସୁଜାତନ୍ତ୍ରେଜନ
ଅନୁକୂଳ ହେଲେ ଦେଖ ଜାନକୀରମଣ ।
ସେନାବଳ ଘେନି ରାମ ସଙ୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି
ନନଦୀ ପର୍ବତ ଲଂଘିଲେ ରଘୁସାଇଁ ।
ସମୁଦ୍ରର କୂଳେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ଅଗ୍ରଣଙ୍କୁ କହନ୍ତି ରଘୁଶ୍ରେଷ୍ଠ । ୧୦ ।
ଜାଣି ତେବେ ବରୁଣ ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଅଗ୍ନି
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୋତେ ଅଜ୍ଞା ଦେଲା ହେଉ ରଘୁବଂଶୀ ।
ବରୁଣ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖି
ଅଳଙ୍କୃତ ରତ୍ନାକର ଧ୍ୟାଇ ମୋତେ ଦେଖି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବଚନେ କହୁଛି ରତ୍ନାକର
ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧ ନଳ ଦେବ ହୋଇବାକୁ ପାର ।
ସର୍ବେ ଦେବତାଏ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ବାହୁନି
ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧି ବାନରୁ ହେଉବା ଲଙ୍କାପୁରୀ ।
ଶୁଣି ରାମ ବୀର ଦେଖି ହରଷ ହୋଇଲେ
ରତ୍ନାକର ମୁଖ ସ୍ୱପ୍ନ ଯାଚନା କୋଇଲେ । ୧୫ ।
ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ରତ୍ନାକର ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇ
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।

ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସୁଖେ ରାମ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ
ପର୍ବତ ଅଗୋଚ ମିଳ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବଚନେ କପିଙ୍କ ସୁଗ୍ରୀବର
ଇଙ୍ଗିତକୁ ଦେଖି ଯାଅ ହନୁମନ୍ତ ସାର ।
ଏହି ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ବାରତା କହିଲି ସୁର ଶୁଣ ଲଙ୍କାପାଇଁ ।
ବେନି ସଖା ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସିନ୍ଧୁ ଜଳେ
ଲଙ୍କ ଦ୍ୱୀପ ଛାଇ ହୋଇଛନ୍ତି ପୁଷ୍ପବାଟେ । ୨୦ ।
ଶୁଣି ଏସ୍ତ ହୋଇଲା ଲଙ୍କାର ଅଧିପତି
କହେ ବିଭୀଷଣ ଶୁଣ ମହୋଦରପତି ।
ସିନ୍ଧୁ ଜଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରଘୁ ସାଇଁ
ସୀତା ଦେଇ ତାହାଙ୍କ ଶରଣ ପଶ ଯାଇଁ ।
ଶୁଣି କୋପ କଲା କହେ ବିଷ୍ଣୁବାଣଜିତ
ତୋହୋର ମରଣକୁ ହୋଇଲା ବଡ଼ ଭୀତି ।
ଯାଅ ତୁ ପଳାଇ ରାମ ଶରଣ ତୁ ପଶ
ଥିଲେ ତୋତେ କରିବଇଁ ନିଷ୍ଠେ ପ୍ରାଣନାଶ ।
ଶୁଣି ବିଭୀଷଣ ମନେ ମହାହର୍ଷ କଲା
ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ଯାଇ ଚଳାଇଣ ଗଲା । ୨୧ ।
ସିନ୍ଧୁଜଳରେ ବସେ ଜଗତପତି ରଘୁସୁତ
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଆସି ହୋଏ ବିଭୀଷଣ ।
ଦୂରରୁ ଦେଖିଲା ସାର ରାଜୀବଲୋଚନ
ପାଏ ପଡ଼ି ବୋଇଲା ମୁଁ ବିଷ୍ଣୁବାଣଜନ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଠ ଉଠ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
କାହୁଁ ଆସିଅଛ ଯତି ପଦ୍ମର ତୁ ସାଇଁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ହନୁମନ୍ତ ତାର ପଦ ଧରି
କାହୁଁ ଆସିଅଛ ସାର କହିବା ବୋଇଲା ।

ହନୁମନ୍ତ ବଚନେ ଜାଣିଲି ବସ୍ତୁଗୁଣ
ଲଙ୍କାରୁ ଆଇଲି ମୁହିଁ ଶାସ୍ତ୍ରବାନନ୍ଦନ । ୩୦ ।
ସବୁ ଯାଇ ରାବଣକୁ ବାରତା କହିଲ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆସି ସିନ୍ଧୁକୂଳରେ ହୋଇଲେ ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁଁ କହିଲି କଥାମାନ
ଶୁଣି କୋପ କଲା ମୋତେ ବୀର ଦଶାନନ ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁହିଁ ଅପମାନ ପାଇ
ଶରଣ ନିମନ୍ତେ ମୁହିଁ ଆଇଲି ପଳାଇ ।
ଶ୍ରୀରାମଚରଣ ବିନୁ ଆନ ଅନ୍ତେ ନାହିଁ
ଶରଣ ରଖିବା ମୋତେ ପ୍ରଭୁ ରଘୁସାଇଁ ।
ଶୁଣିକରି ହନୁମନ୍ତ ଚଳାଇ ଆଇଲେ
ଶ୍ରୀରାମଛାମୁରେ ସବୁ ବାରତା କହିଲେ । ୩୫ ।
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯେ ହୋଇଲେ ହୃଷ୍ଟ ତୁଷ୍ଟ
କହନ୍ତି ତାଙ୍କରେ ଆଣ ବନ୍ଧୁକାର ଶେଷ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ପାଦତଳେ ପଡ଼ିଲା
ଉଠି କର ଯୋଡ଼ି ସାଙ୍ଗି ଛାମୁରେ ହୋଇଲା ।
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ସୁଦୃଷ୍ଟି କହନ୍ତି ରଘୁସାଇଁ
ଲଙ୍କାପୁରେ ରାଜା ତୋତେ କରିବାଇ ମୁହିଁ ।
ଏତେ କହି ସିରେ ତାର ପାଟେଡ଼ି ବାନ୍ଧିଲେ
ଆଜଠାରୁ ଲଙ୍କାପତି ହୋଇଲୁ ବୋଇଲେ ।
କହେ ରାଜା ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର ଧନ୍ୟ ସେ ବିଭୀଷଣ
ଶୁଭଯୋଗେ ଦେଖିଲୁ ତୁ ରଘୁକୁଳମଣି ।୪୦।
ଅୟାଚ୍ଛ ପଙ୍କଜେ ଆସି ପଶିଲୁ ଶରଣ
ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଜାଣେ ତୋର ରଖିଲୁ ପ୍ରମାଣ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କହ ଏମନ୍ତ ହୋଇଲା
ଲଙ୍କ ଜିଣି ଗଲେ ହନୁମନ୍ତ ତହିଁ ଗଲା ।

ଅନେକ ପର୍ବତ ବୀର ଆଣିଣ ବୁହାଇ
ନଳକୁ ବୁଝାଇଁ ଜଳେ ପକାଇଲେ ନେଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞାରେ ସିନ୍ଧୁଜଳ ପୋତାଗଲା
ସେ କୂଳରେ ସୁବଳୟା ପର୍ବତ ଲାଗିଲା ।
ଦେଖି ଏଣୁ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇଣ ସୀତାପତି
ଶୁଭଯୋଗେ ସୁବଳୟା ପର୍ବତେ ମିଳନ୍ତି ।
ଲକ୍ଷ ଦଶ ବାନରେ ସମସ୍ତେ ମେଳ ହୋଇ
ଅଙ୍ଗଦକୁ ଚୂଡ଼ିଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଇ । ୯ ।
ବେଗ ହୋଇ ଯିବ ତୁମ୍ଭେ ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ
ଜାଣିବ ଅଇଲୁ କଥା କହିବ ରାବଣକୁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଅଙ୍ଗଦ ସେ ଲଙ୍କାପୁର ଗଲା
ରାବଣ ନିକଟେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ବସିଅଛି ଲଙ୍କାପତି ଆସ୍ଥାନ ଉପର
ରାବଣକୁ କହିଲା ଅଙ୍ଗଦ ମହାବୀର ।
ଅଯୋଧ୍ୟାର ଠାକୁର ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାଏ
ସୁବଳୟା ପର୍ବତେ ପ୍ରବେଶ ଅଛି ହୋଏ ।
ସୀତା ଦେଇ ଶରଣ ପଶିବୁ ପଦ୍ମପାଦେ
ଲଙ୍କାର ରାଜ୍ୟ ତୁ କରିବୁ ଅପ୍ରମାଦେ । ୧୦ ।
ନୋହିଲେ ତୋହୋର ଦଶ ଶିର ରାମ କାଟି
ରଖାଇବେ ନ ପାରିବେ ତୋତେ ପରମେଷ୍ଠୀ ।
ଶୁଣି କୋପ କରଇ ଲଙ୍କାର ଅଧିପତି
କଥ କିସ କହୁଇ ବାନର ଅଧୋଗତି ।
କେତେକ ବାନରେ ଅଛି ନାନା କୃତ୍ୟ କଲା
ଅକ୍ଷୟ କୁମର ମାରି ଲଙ୍କା ପୋଡ଼ି ଦେଲା ।
ଏବେ ଅଛି କହୁଇ ରାମର ଆଜ୍ଞା ମୋହତ
ସୀତା ଦେଇ ଶରଣ ପଶିବୁ ତୁ ତୁରିତେ ।

ତ୍ରିଭୁବନବନ୍ଦ୍ୟା ସ୍ୱବଣ ନାମ ମୋର
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇଣି ଅଛି ନୃସୁର ବାମର । ୯ ।
ଯାଅ ତୁ ବାରେକ ଦୃଷ୍ଟି ସ୍ତନର ପାଣ୍ଡି
ଜାଲି ପ୍ରସ୍ତରେ ରଟେ ଜଳଦ ବନାଶ ।
ସୃଷ୍ଟି ସାର ଅଟକ ଡେଓ ମହାବୋଧ ଜଲି
ଅଜ୍ଞା ଥିଲେ ଶିବ ମୋତେ ନାଥନ୍ତି ବୋଇଲି ।
ଅର୍ଦ୍ଧ ସୁମ ଅଜ୍ଞା ବୋଲନ୍ତି ବୋଧ ନୂଣି
ସରଘାରେ ମାରିବାଙ୍କୁ ଲଙ୍କାର ନୃପତି ।
ଏ ରେଣୁ ବୃନ୍ଦାଳ ବୋଲେ ରକ୍ଷିଲାଙ୍କ ଅଭି
ନଷ୍ଟଲି ନରଳି ତୁ କେଉଁ ବନ୍ଧୁବାଦନ୍ତି ।
ଧର୍ମଜ୍ଞ ସେହିଲେ ମୋତେ ସୀତାସ୍ୱାର ପତି
ଧର୍ମକୁ ଛାଡ଼ିଲୁ ତୁ କେଉଁ ବନ୍ଧୁବାଧନ୍ତି । ୧୦ ।
ଏବେ ଧୂତ ଅଟକ ସେବାଣ ବୃତ୍ୟ ଜଲି
କରଗର ସୁଳ ଯୋନି ଅନାଦେଷ ଲଭିଲି ।
ଶ୍ରୀଧର ସ୍ମୃତେର ସାଈଁ ହୋଇଲି ଗୃହେଷ
ଶୁଳ ଯୋଇ ବରଣେ ପଡ଼ିଲି ବାଳିତ୍ରେଶ୍ୟ ।
ଉଠି ବୃକ୍ଷ ହୋଇ ଛିଡ଼ର ଧର ଦେଇ ଦଣ୍ଡ
ସମସ୍ତ ଭକ୍ତ ଦେବ ଦୃଷ୍ଟିଙ୍କି ମୁହିଁ ।
ସୀତା ଦେଇ ଚରଣେ ତୁ ଶରଣ ପଶିବୁ
କୋଶଳେ ସ୍ୱନର ବାଣେ ବନାଶ ହୋଇବୁ ।
ଶୁଣି ବୋଧ ଜଲି ସେ ଲଙ୍କାର ଅର୍ଥପତି
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବୀ ସୀତାସ୍ୱାର ପତି । ୧୧ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ସାର ଦର୍ଶନ
ଲଙ୍କାପୁର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାରେ ରକ୍ଷି ଦୈବ୍ୟମାନ ।
ନାନା ବୃକ୍ଷ ଛନ୍ଦମାନ କରନ୍ତି ଦସ୍ତୁର
ଶୁଭ୍ରମାନ ଯୋକଣ ରଖିଲେ ଶୃଙ୍ଗସ୍ୱାର ।

ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ସଜାଡ଼ିଲେ ଦଳ
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ତାଙ୍କ ସେନା କହନ୍ତି ରଘୁନାନ ।
ଅଙ୍ଗଦ କୁମାରେ ସେତେକ କଥା କହିଥିଲୁ
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସମସ୍ତ କହିଲୁ ।
ଶୁଣିଣ ଚଳିଲ ବାନରଙ୍କ ଅଧିପତି
ଆଜ୍ଞା ଧରି ରାଘବଙ୍କୁ ମାଗିଲୁ ବିଦାୟ । ୩୦ ।
ଏକୁପଥି ଦେଖି ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ଯିବା
ସଂଗ୍ରାମ କରିଣ ବୈଦେହୀକି ଆଣିବା ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ଉଠିଲେ ସେ ସବୁ ବୀର
ଯାର ମହୀଧର ଯେସନ ଚଳନ୍ତି ସକଳି ।
ସିନ୍ଧୁକୂଳରେ ବେଢ଼ିଣ ରହିଲେ ରଥ ଝୁଣ୍ଟି
ରାବଣକୁ ସୂଚ୍ଛ ଯାଇଁ କହେ ଅନୁଚର ।
ଶୁଣ ଦେବ ଅସୁରପତି ଦୂତ ସାବଧାନ
ଲଙ୍କା ସିନ୍ଧୁକୂଳେ ରହିଛନ୍ତି ରାମ ସୈନ୍ୟ ।
ଯାହେତୁ ବେଢ଼ିଣ ଅଛ ଯେ ବରନ୍ତି ବାନର
ଲଙ୍କାପୁର ତୋହୋର କରିବେ ନାରଖାର । ୩୫ ।
ଦୂତଙ୍କ ବଚନେ ସେନା କହିଲା ଲଙ୍କାପତି
ଶୁଣ ଦୂତେ ଶୁକ ସେ ସାରଣ ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ ।
କେତେ ବଳ ସୈନ୍ୟ ଅଛି ରାମ ସଙ୍ଗତରେ
ବୁଝ ଆମାନେ ବସି ଦେଖିବା ତାହାରେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ ବାନର ଅସିଲେ
ବାନରରେ ଦଶମାଥ ଯାଇଣ ବସିଲେ ।
ଲକ୍ଷେକ ବୃନ୍ଦ ଲକ୍ଷେ ଛଳ ଧରୁ ହୋଇ
ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ଜାଣ ବାମାନ ଦେଖଇ ।
ଅନ୍ତରୀକ୍ଷମାର୍ଗେ ଯାଇଁ ବାମାନ ରହିଲ
ବାମାନରେ ଥାଇ ଦଶାନନ ଦୃଷ୍ଟି ହେଲା । ୪୦ ।

ଦେଖିଲୁ ପୃଥିବୀ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଛି ବାନର ।
ମହାବଳୀ ଶତ୍ରୁର ସେ ବଳ ଧରଣୀରେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ କହନ୍ତି ବଚନ
କି ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ଧକାର ଦିଶଇ ଗଗନ ।
ଶୁଣିଣ କହନ୍ତି କର ଯୋଡ଼ି ବିଭୀଷଣ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ରଘୁକୁଳମଣି ।
ଲଙ୍କାପତି ଦେଖୁଅଛି ଆକାଶରେ ରହି
ସୈନ୍ୟର ପଶ୍ଚାତେ ଦେବ ଅନ୍ଧକାର ମାୟା ।
ବିଭୀଷଣ ଉକ୍ତି ରାମ ଏମନ୍ତ ଶୁଣିଲେ
ଝଟି ଶର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ହସ୍ତରେ ଘେନିଲେ । ୪୬ ।
ଗୁଣରେ ଯୋଗାଇ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଛତ୍ର ଛେଦି ଶର ତୁ ପବନ୍ତୁ ବେଗେ ଯାଇ ।
ଧନୁ ଟାଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାରାଚ ପେଷିଲେ
ପବନଙ୍କ ବେଗେ ଯାଇ ଛତ୍ରକୁ ଛେଦିଲେ ।
ଛତ୍ର ଛେଦି ବାଣ ଆସି ତୂଣରେ ପଶିଲା
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଦଶାନନ ପଚାରିଲା ।
କି ନିମନ୍ତେ ଛତ୍ର ମୋର ହୋଇଲାକ ନାଶ
କହ ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ ବେଗେ ମୋ ହୋଇ ଯେ ପାଶ ।
ଶୁଣି ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ ସେ କହନ୍ତି କର ଯୋଡ଼ି
ଶ୍ରୀରାମ ନାରାଚେ ତୋର ଛତ୍ର ଛିଣ୍ଡ଼ ଛିଣ୍ଡ଼ । ୫୦ ।
ଶୁଣି ଲଙ୍କାପତି ଚିତ୍ତେ ମହାଭୟ କଲା
ବାହୁଡ଼ି ମନ୍ଦିରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ଲଙ୍କାପୁରେ ବାନରେ ପଶ ତ ବେଗେ ଦେଇଁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଧାଇଁଲେ ପଟଣ ଯୂଥପତି
ସୈନ୍ୟବଳ ଘେନି ସବେ ଦେଇଁଣ ପ୍ରସନ୍ନ ।

ଅସୁର ସଙ୍ଗତେ ମହାରଣ ଘୋର ହେଲେ
ଧୂମ୍ର ଶିର ଛେଦ ଦୈତ୍ୟବଳ ହଟିଲେ ।
କମ୍ପନ ଅକ୍ଷ ପ୍ରହସ୍ତର ନାଶ କରି
ଶତ୍ରୁ ଯୋଦ୍ଧା ଅସୁରଙ୍କୁ ରଣରୋଳେ ମାରି । ୬୬ ।
ମହାତେଜ ମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ବାନରସେନା
ମାରନ୍ତି ଦାନବଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କ ଶସ୍ତ୍ର ଘେନି ।
ଦନ୍ତ ନଖ ଅଲେଖି ସଲେଖି ମହାବୀର
କୁମ୍ଭପାଶ ଦାହାଞ୍ଜ ଅବର ମହୋଦର ।
ବାଲଘଣ୍ଟ ଏମନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀ ସେ ସାରଣ
କୁମ୍ଭ ସେ ନିକୁମ୍ଭ ଦେବ ଦୈତ୍ୟ ମିତ୍ରଘ୍ନ ।
ସିଂହ ସେ ତୁରଙ୍ଗ ଅତି ଯେତେକ ଦୈତ୍ୟ ଥିଲେ
ସ୍ଥୂଳପକ୍ଷମାନେ ରଣରୋଳେ ନାଶଗଲେ ।
ସିଂହଦ୍ୱାରେ ରାମର ସଙ୍ଗେତେ ଯୁଦ୍ଧ କରି
ରାମବାଣେ ସମସ୍ତେ ସେ ହୋଇଲେ ସଂହାରି । ୭୦ ।
ଭୀଷ୍ମ ଦୃଷ୍ଟି ସଂଗ୍ରାମେ ହୋଇଲେ ଚିନ୍ତ୍ୟ ଚିତ୍ତ
ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇନ୍ତେ ସ୍ୱବଳନ୍ତା ଗଲେ ଶିବିରାନ୍ତ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଲଙ୍କାପୁରେ ଦଶଶିର
ମୃତ୍ୟୁମାନ ଶୁଣିଲା ସେ ବୀରମାନଙ୍କର ।
ମହାଶୋକ କରନ୍ତେ ସେ ମନ୍ଦୋଦରୀପତି
ନାଶ ହେଲେ ବେନି ଯାକ ମୋହର ସନ୍ତତି ।
ସୁତ ନାତି ମହାରଥୀ ରାମନାଶ ଗଲେ
ନାଗ୍ରଜଘାତରେ ମୋର ବଂଶ ଧ୍ୱଂସ ଗଲା ।
ସେମନ୍ତେ ସଂଗ୍ରାମେ ବେଳି ଯାଇ ଦିବସ ନାଶ
ଲଙ୍କାପୁରେ ଲଗାଇଲା କାଳଦଣ୍ଡ ପାଶ । ୭୧ ।
ବିଷନାଶ କରିବାକୁ ହୋଇଅଛି ଯଦି
ବାଲି ଯୁଦ୍ଧରେ ତାକୁ ପଠାଇବା ନାହିଁ ।

ଏତେ ଭଣୁ ରାବଣ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀ ତୋଷ ହେଲା
ସଂଗ୍ରାମକୁ ଯିବ ବୋଲି ବାହାର ହୋଇଲା ।
ସମୁଦ୍ର କଲ୍ଲୋଳ ପ୍ରାୟ ଚଳନ୍ତି ସଇନ
ଅଶ୍ୱର ଧୂମଳ ଯେ ଆକାଶ ମେଦିନୀ ।
ସୁବେଳଙ୍କ ନଗରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ସଂଗ୍ରାମରେ ଉଛୁଳି ଗର୍ଜୁଅଛି ନାଦ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯୂଥପତିମାନେ ଯେତେ
ସଂଗ୍ରାମକୁ ଯିବେ ଯେ ଆସି ଭଲ ଜେନା ।୨୦।
ମହାଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ତହୁଁ ହୋଇଲା ଅପାର
ସୈନ୍ୟ ଭଣ୍ଡ ଦଳି ତହୁଁ ହୋଇଲେ ସଂହାର ।
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କୋଟି କୋଟି ସୈନ୍ୟ ନାଶ ଯାଇ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣେ ହେଉଅଛି ଖଣ୍ଡ ।
ଦେଖି କୋପ ଭରିଲା ସେ ଦଶାନନ ବୀର
ଶକତି ମାରିଲା ନେଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉପର ।
ହନୁ ଧରି ତୋଳି ବୀର ବାହୁଡିଣ ଗଲା
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ତହୁଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାଜ
ଜାମ୍ବବାନ ବଚନରେ ହନୁମାନ ଚଳ ।୨୧।
ମହୌଷଧି ଆଣିଲା ସେ ପବନର ସୁତ
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ହୃଦୟରେ ଦେଇଲା ତୁରିତ ।
ଶକ୍ତିଭେଦ ଭଲ ହେଲେ ଜାମ୍ବବାନ ମନ୍ତ୍ରୀ
ଶ୍ରୀରାମ ଦେଖିଣ ଚିତ୍ତେ ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ।
ବିଭୀଷଣ ମୁଖ ସୁଁ ଶୁଣି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ଶକ୍ତି ମାରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାହୁଡିଣ ଗଲେ ।
ଏ ନାମଙ୍କୁ ଅଟେ ଅଛ ଏଠାରେ ରହିବା
ଲଙ୍କା ପୁରେ ଯାଇ ଅବେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ।

ଶୁଣି ପବନସୁତ ଭଲ୍ଲ ଶାର ବିଭୀଷଣ
ଲଙ୍କାକୁ ଦେଖ କଟକେ ଚଳେ ଶ୍ରୀରାମ ଏଥେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।୮୦।
ପୁଣ ଭଣି ବିଭୀଷଣ ବେଢ଼ିଗଲେ ହୋଇ
ସଂଗ୍ରାମ ଭଇଲେ ଦେଖ ଭୁଷ୍ଟିବାକୁ ନାହିଁ ।
ଲଙ୍କାପୁର ବାଲିତେ ହୋଇଲେ ଛଳପ୍ରାଣ
ଭୂଷଣ୍ଡି ବାଳରେ ଭଇଲେ ମହାରଣ ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ କେଶରୀ ପବନ
ଭୂଷଣ୍ଡି ଘେନିଣ ଭଇନ୍ତି ମହାରଣ ।
ବାହୁମୁଖ ଗବାକ୍ଷ ଗବାକ୍ଷ ଭାଲାଙ୍ଗିନ
ସୁଗ୍ରୀବର ନଳ ନୀଳ କେଶରୀ ପବନ ।
ସଂଗ୍ରାମେ ଭଇନ୍ତି ଦୂତ ବାଲିତ ଯେ ବଳ
କୋଟି କୋଟି ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ନ୍ତି ଦୈତ୍ୟଦଳ ।୮୫।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣେ ଦୈତ୍ୟ ଗଲେ ନାଶ
କୋଟି କୋଟି ଯେ ଚଳନ୍ତି ଯମପୁରୀ ପାଶ ।
ରକତ ବହିଲା ନଦୀଧାର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ
ଶୃଗାଳ କାକ ଶକୁନି ଖାଇନ୍ତି ସୁଖ ପାଇ ।
ମହାଘୋର ସଂଗ୍ରାମ ଭଇଲେ ସପ୍ତ (?) ହୋଇ
ମୃଗାଙ୍କ ପର୍ବତେ ରହିଣ ରଘୁ ସାଇଁ ।
ନାଚ୍ୟଧର୍ମ ସାରି ଦେବ ଫଳମୂଳ ଭକ୍ଷି
ରଜନୀ ବଞ୍ଚିଲେ ତହିଁ ରଘୁକୁଳସାକ୍ଷୀ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ସ୍ୱଜନଙ୍କୁ କହିଲା ରାବଣ ଶୁଭ ପାଇ ।୯୦।
ଶ୍ରୀରାମ ନାମରେ ମୋର ସୈନ୍ୟ ନାଶ ଗଲେ
ଏଥି ଅନ୍ତ ଭାଙ୍ଗ ଦେବ ସଂହାର ହୋଇଲେ ।
ଶୁଣି ଲଙ୍କାପତି ମହା ଚିନ୍ତିତ ହୋଇଲା
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ମୁଖ ଚାହିଁ ବଚନ କହିଲା ।

ତେଣୁ ଷଣ୍ଢ ସଂଗ୍ରାମରେ କଲେ ସର୍ବନାଶ
କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଉଠିବ ନିଦ୍ରାରୁ ଯେଣୁ ଆସି ।
ଅଙ୍କା ଚାଲି ଗଲେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣକୁ ତେଡ଼ାଇଲେ
ରାବଣ ସମ୍ମୁଖେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଯେ ମିଳିଲେ ।
ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶୁଣି କହେ ଲଙ୍କପତି
ଶୁଣି କୋପେ ଧାଇଁଲା ସେ ଶତ୍ରୁବାରୁ ନାଶେ ।୧୦୬।
ସିଂହନାଦ କରି ବୀର ସଂଗ୍ରାମେ ପଶିଲା
ଲକ୍ଷ କୋଟି ବାନର ଅନେକ ନାଶ କଲା ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଆଗେ ବୀର ସଂଗ୍ରାମ କରଇ
ବଳେ କାଖୁ ଧଇଲା ସେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଯାଇ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବାଣ ନାସିକା ପେଷିଲେ
ତେଣୁ ବାହୁ ତାହାର ଯେ ଛେଦପକାଇଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଛାଡ଼ି ବୀର ସଂଗ୍ରାମେ ଧାଇଁଲା
ଲକ୍ଷପତି ବାନର ଯେ ଅନେକ ମାଇଲା ।
ମହାକୋପେ କରି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶର ପେଷି
ଶିର କାଟି ଛେଦ ପକାଇଲେ ଚଣ୍ଡଭେଦୀ ।୧୦୭।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନଦେଇ
ଯୁଝିବେକ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ମୁଖ କରି ଯାଇ ।
ମାୟା ସୀତା ମାଇଲା ବାନ୍ଧିଲା ନାଗପାଶ
ବନଚାର ବୃନ୍ଦ ଏଣି କଲା ସବୁ ନାଶ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗତେ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯୁଦ୍ଧ କଲା
ଶରଘାତେ ଶିର କାଟି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଛେଦିଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ କହୁଛି ବାରତ
ଶୁଣ ଦେବୀ ସାବଧାନେ ମନ୍ଦୋଦରୀକାନ୍ତ ।
ସଂଗ୍ରାମରେ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ କୁମର ପଡ଼ିଲା
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ଶରଘାତେ ଜୀବନ ଛାଡ଼ିଲା ।୧୦୮।

ଶୁଣି ଲଙ୍କପତି ଶୋକ କରନ୍ତି ବହୁତ
କାହୁଁ ଅଛି ଏତ ମୋତେ ପଡ଼ୁଅଛି ଦୁଃଖ ।
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ନାମ ଧରି ମେଘନାଦ,ବଳି
ଯାହା ପୁତ୍ର ବୋଲି ଧରା ଭୂମିରେ ଶୁଅଇ ।
ସୁର ନାଶି କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ମଲେ
ମନୁଷ୍ୟ ବାନରେ ମୋତେ ଏତେ କଷ୍ଟ ଦେଲେ ।
ଲକ୍ଷ ବାର୍ଣ୍ଣବଶ ଏତ୍ତ ପାଶରେ ରହିଲା
ରଥ ଗଜ ଅଶ୍ୱ ହୋଇ ସର୍ବନାଶ ଗଲେ ।
ଶୋକ ଦୁଃଖ ଉଠିଲା ସେ ବୀର ଲଙ୍କପତି
ସଂଗ୍ରାମରେ ମାରିବଇଁ ମୁହିଁ ହେବି ଯତି ।୧୧୦।
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଯେବେ କରିବଇଁ ନାଶ
ତେବେ ଅଛି ଲଙ୍କାପୁରେ ହୋଇବି ପ୍ରବେଶ ।
କୋଳିରେ ଶ୍ରୀ ରାମ ମୋତେ ନାଶିବେ ମାରିବ
ସୀତା ଘେନି ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ ସେହୁ ଯିବ ।
ଏମନ୍ତ ବଚନ କହିଁ ଦଶାନନ କହି
ସୈନ୍ୟ ସଜ କର ମନ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ତେବେ ମନ୍ତ୍ରୀ ସୈନ୍ୟ ସଜ କଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ଶସ୍ତ୍ରମାନ ନେଇ ଦେଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଲଙ୍କପତି ସଜ ହୋଇ
ଦିବ୍ୟ ଅଳଙ୍କାର ଅଙ୍ଗେ ଭୂଷଣ କରଇ ।୧୧୧।
ଶୁଭ ଯୋଗ ଲଗ୍ନ ଘେନି ବାହାର ହୋଇଲା
ବାମଦୃଷ୍ଟି ଅଛି ସ୍ୱଜନଙ୍କୁ ଆଗେ କଲା ।
କହେ ସୀତା ଗୋବିନ୍ଦ ତୁ ଶୁଣ ଲଙ୍କେଶ୍ୱର
ବାଳଶକ୍ତି ଅଛି ଯାଉ କଲି ତୋର ବାଏ ।
ଭରତଜନନୀଙ୍କି ତୁ ଅଛିଲୁ ସେବକ •
କିଷ୍କିନ୍ଧେ ମହିଲୁ ତୁ ହେ ଶୁଣ ଲଙ୍କାଇଁ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଯେ ଲଙ୍କାର ଅଶ୍ୱସଣ୍ଡ
ସଂଗ୍ରାମ କାମନ୍ତେ ସୁଖି ଶମାନେ ବସନ୍ତି ।
ଉତ୍ତର ଦୁଆରେ ସାର ବାହାର ହୋଇଲା
ସୈନ୍ୟଗଣ ଘେନି ଯାଇ ସଂଗ୍ରାମେ ମିଳିଲା ।୧୬୦।
ମହା ତେଜବନ୍ତ ହୋଇ ଯଉତେ ଧାଇଁଲେ
ଲକ୍ଷ କପି ବାନରେ ସଂଗ୍ରାମ ଆସି କଲେ ।
ଯୂଥପତିମାନେ ଆସି ସଂଗ୍ରାମ କରନ୍ତି
ବୃକ୍ଷ ଶିଳ ଘେନି ଦୈତ୍ୟଗଣଙ୍କୁ ମାରନ୍ତି ।
ବାଣ୍ଡଶଣ ସଂଗ୍ରାମ କରଇ ମହାଘୋର
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଆସି ଦେଖନ୍ତି ସମର ।
ଲକ୍ଷ କପିଙ୍କର ଦୈତ୍ୟ ମାରନ୍ତି ଯୋଦ୍ଧାର
ନାସ୍ତିକ ଘାତରେ କପି ନ ପାରିଲେ ରହି ।
କେଶରୀ ଯୂଥପତିମାନେ ମହାକୋପ କରି
ଶାଳଶିଳ ଘେନି ଦୈତ୍ୟ ଉପରେ ମାରିଲେ ।୧୬୧।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣେ ସଂହାରି ହୁଅନ୍ତି
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କୋଟି କୋଟି ଦାନବେ ମରନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତେ ପାଞ୍ଚ ଦିବସ ସଂଗ୍ରାମ ହୋଇଲା
ସ୍ତୂପ ସ୍ତୂପ ହୋଇ କହିଁ ଦନୁଜ ପଡ଼ିଲା ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣେ କରନ୍ତି ବିସ୍ମୟ
ପାପଗଣ ହୋଇ ଘୋର କରନ୍ତି ସମର ।
ଦେବ ରଥ ମାତଳି ରାମଙ୍କୁ ଦେଇ ନେଇ
ରଥରେ ବସିଣ ଯୁଦ୍ଧ କରୁ ରଘୁସାଇଁ ।
ଅଶ୍ୱ ପାଇ ମାତଳି ବିମାନ ଘେନିଗଲା
ଶ୍ରୀରାମ ଯଜ୍ଞରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।୧୬୨।
ଶୁଣିବ ଭବ ଦେଇଣ ମାତଳି କହେ ବାଣୀ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ଦେବ ରଘୁମଣି ।

ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣ ମୋତେ ପେଷିଦେଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ରଥ ଆଣି ଥୁ ବୋଇଲେ ।
ରଥେ ବସି ରାବଣକୁ କେତେ କଲେ ଘାଣ
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେ । ହୋଇଲେ ହର୍ଷ ଚିତ୍ତ ।
ନାନାଘୋଷ ରଥେ ବସି ଚଳେ ବାଣରଥୀ
ଦେଖିଣ ରାବଣ ମନେ କଲା ମହାଭୀତି ।
ବୋଇଲା ନିଶ୍ଚୟ ଏତେ ହୋଇଲା ମୋ ହାରି
ଆସୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯେ ଅନ୍ତେ ଦଶରଥ ।୧୩୬।
ଏତେ କହି ପୁଣ ସଂଗ୍ରାମ ଘୋର କଲା
ନିର୍ମାଣ ଲକ୍ଷେ ଲକ୍ଷେ ନାରାଚ ପେଷିଲା ।
ଲକ୍ଷ ପ୍ରାଣ ବାଣ କାଲକୁରେ ପେଷି
ବାଣ ଲକ୍ଷଣ ବାଣରେ ଛେଦ କାଟି ।
ସେହିମତେ ଅନେକ ସଂଗ୍ରାମ ହୋଇଥିଲେ
ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ରଘୁନାଥ ହସ୍ତରେ ଘେନିଲେ ।
ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ରାମ ବାଣ ଧନୁରେ ଯୋଖିଲେ
ରାବଣକୁ ମାର ବୋଲି ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ।
ଧନୁ ଛାଡ଼ି ନାରାଚ ବକ୍ଷରେ ରଘୁବୀର
ରାବଣ ହୃଦରେ ଯାଇ ପଶିଲା ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ।୧୪୦।
ବାହାରି ହୋଇଣ ବାଣ ତୁଣୀରେ ପଶିଲା
ଶ୍ରୀରାମ ଉପରେ ଯାଇଁ ପ୍ରଣାମ ସେ କଲା ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଅନ୍ତକାଳ ଦେଖିଲା ସମସ୍ତ
ଅପାର ନାମ ସେ ଧରନ୍ତି ସୀତାକାନ୍ତ ।
ଅନ୍ଧକାର ଫିଟିଲା ଦେଖିଲା ପଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମନ ହୋଇଲା ପ୍ରଚଣ୍ଡ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାରଦେ ବିଦାୟ ଘେନି ଯାଇ ।

ଦେଖି ଇନ୍ଦ୍ର ଋଷି ମନ୍ତ୍ରୀ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ରଥ ଘେନି ମାତଳି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଚଳିଗଲା ।୧୪୫।
ଦେବଗଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ମାତଳି ବୋଇଲା
ରାବଣ ସଂଗ୍ରାମ ଶୁଣି ବାରତା କହିଲା ।
ଶୁଣି ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ମନେ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ସ୍ୱର୍ଗପୁର ମଣ୍ଡିଣ ଉତ୍ସବ ଯେତେ କଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ରାବଣ ପତନେ ଲଙ୍କ ତେମନ୍ତ ଲୁଟଇ ।
ସଂଗ୍ରାମେ ତେଜିଲେ ଦୈତ୍ୟେ ମହାଭୟ କଲେ
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ଶୁଣିଲା ରାବଣ ନାଶ ଗଲା
ଶୋକଭରେ ମୂର୍ଚ୍ଛା ସେ ବାହାର ହୋଇଲା ।୧୫୦।
ଯେଉଁ ଠାରେ ରାବଣ ପଡ଼ିଛି ରଣଭୂଇଁ
ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ରାଣୀଗଣ ଯାଇଁ ।
ମହାମେଘୁ ସମାନେ ପଡ଼ିଛି ଲଙ୍କପତି
କୋଳାହଳ କରି ଯାଇଁ ଧଇଲେ ମୁକଣ୍ଠ ।
ଶିରେ କର ଭାଞ୍ଜି କେହୁ କରଇ ରୋଦନ
ଉଠେ ହେତୁ ଥାଏ ସ୍ୱାମୀ ହୋଇଲୁ ଶୟନ ।
ସ୍ତ୍ରୀ ଜନର ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲେ ରଘୁପତି
ବିଭୀଷଣ ପାଇ ଆଜ୍ଞା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦିଅନ୍ତି ।
ଯାଅ ବିଭୀଷଣ ରାଣୀଗଣ ବୋଧକର
ଶୋକଭର ତ୍ୟଜାଇ ରାବଣ ଦାହକର ।୧୫୫।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ଚଳିଲେଣ ଘରୁ
ମନ୍ଦୋଦରୀ ନିକଟରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ବୋଲି ବିଭୀଷଣ କହି
ଶୋକ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଅ ମହାଦେଈ ।

ବିଭୀଷଣ ବଚନେ କହୁଛି ମନ୍ଦୋଦରୀ
ସ୍ୱାମୀ ଦାୟେ କରୁଣ ହୋ ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।
ରାବଣ ଯାଏଁ ସ୍ୱାମୀ ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ିଲା
କି କାରଣେ * ସ୍ୱସ୍ତ ମୋର ରକ୍ଷିବା ବୋଲିଲ ?
ମନ୍ଦୋଦରୀ ବଚନେ ସେ ବିଭୀଷଣ କହି
ଏ କଥା ସ୍ମରଣ ହୋ ଉଚିତ କିଛି ନୋହି ।୧୬୦।
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ଠାକୁରାଣୀ
ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ସକଳ ତରୁଣୀ ।
ଶୁଣି ମନ୍ଦୋଦରୀ ଚିତ୍ତ ସାନନ୍ଦ ହୋଇଲା
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ସର୍ବ ନାରୀ ଘେନି ଗଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ସୁଗ୍ରୀବ ମୁଖ ଚାହିଁ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।
ଲଙ୍କପତି ପଡ଼ିଅଛି ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମିରେ
ଦାହନ କରାଅ ତାଙ୍କୁ ଅଗ୍ନି ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବ ସହିତେ
ରାବଣକୁ ଘେନିଯାଇ ଦାହନ ସେ କଲେ ।୧୬୫।
ଦାହ ସାରି ସର୍ବ ସାଗରେ ସ୍ନାନ କରନ୍ତି
ବିଭୀଷଣ ମୁଖ ଚାହିଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଙ୍ଗଦ ନଳ ନୀଳ ଘେନି ଯାଅ
ଅଭିଷେକ ଲଙ୍କାପୁରେ ତୁମ୍ଭେ ଯାଇଁ କର ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇଁ ବୀର ବିଭୀଷଣ ଚଳିଗଲେ
ଅଭିଷେକ ବାଦ୍ୟମାନ ସେନାଙ୍କ ଅଇଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ବସିଲେ ସେ ରାଜ ଆସନର
ମନ୍ଦୋଦରୀ ରାଣୀକି ସେ ବସାଇ ପାଖର ।

---

* ସ୍ୱସ୍ତ—ଶଙ୍କର

ବାଧ୍ୟମତେ ଅଭିଷେକ କଲେ ବାନରମାନେ
ଲଙ୍କାର ନୃପତି ସେ ହୋଇଲେ ବିଭୀଷଣେ ।୧୭୩।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ବିଭୀଷଣ ଛଟି ଉଲ୍ଲସହୋଇ
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ପାଦରେ ସେ ଅନେକ ବନ୍ଦୋଇ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ସବେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମୁରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ଲଙ୍କାରେ ହୋଇଲେ ନୃପବର
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟା ଠାକୁର ।
ବିଭୀଷଣ ଅସୁଅଛି ଦର୍ଶନର ପାଇଁ
କହନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ବିଭୀଷଣ ଯାଇଁ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ସହିତେ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ କଲେ
ନଇଁଲା କଣ୍ଠ ଧୀର ଚରଣେ ପଡିଲେ ।୧୭୪।
ଉଠ ଉଠ ବୋଲି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଉଠି ସେବେ କର ଯୋଡି ଲଙ୍କାପୁର ସାଇଁ ।
ବିଭୀଷଣ ମୁଖ ଚାହିଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତି
ହନୁମନ୍ତ ସେନି ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ଲଙ୍କାପତି ।
ସୀତାଙ୍କୁ ମୋହର ନିକଟେ ଘେନ ଆସ
ଦେଖି କରି ଦୁଃଖ ମୋର ସବୁ ଯାଉ ନାଶ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ବୀର ହନୁମାନ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଲଙ୍କାର ଭୁବନ ।
ବିଭୀଷଣ କହେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ମନ୍ଦୋଦରୀ
ସୀତାଙ୍କ ସମୁଖ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ଶୀଘ୍ର କରି ।୧୮୦।
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସିଆ କରିବେ ଦର୍ଶନ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ଦିଅ କରନ୍ତୁ ଭୂଷଣ ।
ବିଭୀଷଣ ବଚନ ଶୁଣିଣ ମନ୍ଦୋଦରୀ
ସୀତାଙ୍କ ସମୁଖ ତୁରେ ଯାଅ ସର୍ବ ନାରୀ ।

(ସଙ୍ଗୀତରେ ଶୋଭନେର୍ ଅନେକ ପରିବାର)

ଝୁଣ୍ଟୁନ ଦ୍ୱାରର ଦେଖୁ ଧରିଛନ୍ତି ଛନ
ଦେଖୁ ଧରିଛନ୍ତି ସେନ୍ତୁମୁଣ୍ଡି,(?) ଗୁମ୍ଫମାନେ ।
ଆଲ୍ଟ ଝୁମର ଦେଖୁ ଧରନ୍ତି ବାଈଣୀ
ଦେଖୁ ଧରିଅଛନ୍ତି ଦର୍ଶ୍ଚ ଉଦାଓ ପାଣି ।
ଗଣ୍ଡୁ ଝୀନ କାଣ୍ଡି ଦେଖୁ ଧରିଛନ୍ତି ମୋଣ୍ଡ
ଝୁଲୁନ ଝୁନଦାଁ ଦେଖୁ ଚଖିରଖ ଶୋଲ ।୧୮୭।
ଏମନ୍ତ ଉଦ୍ୱାରେ ମଦେ,ଦାର୍ଦ୍ର ତଳାଗରେ
ଗାଭସ୍ତା ଛମୁରେ ଯାଇଁ ଉଚ୍ଚେଶ ହୋଇଲେ ।
ଶୀଘଶିଘ୍ର ମଣ୍ଡଳରେ ଦମଲା ଲକ୍ଷ୍ମପତ୍ର
କଣ୍ଡନ୍ତି କେସନ ଛାଏ ଝକନ ସୁରଙ୍ଗ ।
ମୁଞ୍ଚାସ୍ତବ ଘୋଳ ସେଜ୍ଜେ ଶିଶ୍ମୁ ଲଜ୍ଜାଇଲ
କେସନ ଛାଏକ ଧୂଳି ଗୁଦଦି ଝୁଲଇ ।
ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ଗୀତା ଗମନ କରନ୍ତି
ବାନରନ୍ତି ଦେଖି ବୈତେ ମାଣ୍ଡଘୋଡ଼ାବନ୍ତି ।୧୯୦।
ଅମ୍ବରଙ୍କ ତେଜ ଦେଖି ବାଜରେ ପଳାଇ
ଘାସନ ଅଣ୍ଡବେ (ସ୍କେ) ଦଶି ଉଷ୍ଣବେଣ ଯାଇଁ ।
ଘୋଳ ଦେଖି ଫିରୁଚନ୍ତି ଙ୍ଗାସନ ଯୋଗାଇଁ
କାଖ ଘୋଳ ଦେଖିଅନ୍ତି ଦଉଡ଼ି ପଳାଇ ।
ଶୁଣି ଦର ଦରନ୍ତି କାଉନ୍ଦବ ମନ୍ଦିରର
ଶୀଭସ୍ତା ଆଗନ୍ତେ ମୁଣ୍ଡପୂଜ ଯେଉଁ ଅପାର ।
ଅଗରେ ଚାଲନ୍ତକ ଅଶ୍ୱଛନ୍ତି ଧାଇଁ
ମାର ମାର ଶବ୍ଦକୁ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇ ।
ମନ୍ଦୀର ବତକେ ସ୍ମରତନ୍ତ୍ର ଝଲ ଝୁସ
ମନରେ ଦଶର ଯେ ଦରନ୍ତି ଲୁଶୀଭେଶ ।

ରାବଣଙ୍କୁ ଦେଖି ବୈଦେହୀ କରୁଥିଲେ ଭୟ
ସୀତା ସଙ୍ଗେ ଥିବାକୁ ସେ ହୋଇଲେ ନିର୍ଭୟ ।୧୯୫
ଜାମ୍ବୁବାନ ବଚନେ ଶୁଣନ୍ତୁ ରଘୁପତି
ହାତଯୋଡ଼ିକରେ କି ରାମଙ୍କୁ କହେ ମହାମତି ।
ବୈଦେହୀ ଦେବୀ ଶୁଦ୍ଧ ମୋର ନାହିଁ ଭାବନା
ଶୁଦ୍ଧ କରି ଦେଉଛେ ଧନ୍ୟ ଜାଣ ମନ ।
ଜେଷ୍ଠଙ୍କ ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ସୀତାଙ୍କୁ ଠାବକୁ ଛୁଟେ ଯାଅ ଯା ବୋଇଲେ ।
ହାତଯୋଡ଼ି ବିଭୀଷଣ ସଖା ଅନୁସରି ଭଣ
ଦେଖି ତୋଷ ହେଉଥିବେ ସେ ବୈଦେହୀ ଶୁଦ୍ଧ ଭବ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ସେ ଗଲା ଏଣିକାବେଳେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ସୀତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ।୨୦୦
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ବୋଲି ବିଭୀଷଣ କହିଲା
ହାତଯୋଡ଼ି ବିଭୀଷଣ ସଖା ସଙ୍ଗ ଯୋ ବୋଇଲା ।
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ବୋଲି ଶୁଣିଲେ କଣ୍ଠର
ହାତଯୋଡ଼ା ବିଭୀଷଣ ସଖା ହୋଇଲେ ବାହାର
ଦେଖି ଶୁଦ୍ଧ ଦଇବେ ସୁନ୍ଦରେ କର ଦେଲା
ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ସୀତାଙ୍କୁ ନେଉଛନ୍ତି ଧୀରେ କରି ।
ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ସୀତା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଗନ୍ଧରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ।
ଦେଖନ୍ତେ ରାମଙ୍କୁ ସୀତା ଚରଣରେ ପଡ଼ି
ଉଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ସୀତା ନେତ୍ରଜଳ ପୋଛି ।୨୦୫
ଶ୍ରୀରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖି ହୋଇଲେ ଭାବ ଧରି
ନେତ୍ରଜଳକର ଶୋକ କହୁଛେ ନ ପାରି ।
ଶ୍ରୀରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମହାଶୋକ କରି
ଦେଖି ଭକ୍ତ କପିମାନେ ହାହାକାର କରି ।

ଶୋକ ଦୁଃଖ ବାଧାଏ କରନ୍ତି ଉଦ୍ବେଳିତ
ଅତଏବ ଖିନ୍ନ ହୋଇଥାନ୍ତି ଜନକନନ୍ଦିନୀ ।
କେଶେ ସଜ୍ଜା ଯୋଗାଇ ସୁନ୍ଦରୀ ସୀତା ସତୀ
ଦ୍ୱାଦଶ ମାସରେ ଅତି ହେଉଁ ମୁଗ୍ଧମତୀ ।
ବୋଲିଚାଲିକର ହେଉ ହୋଇଲା ଭୂଷଣ
ଦାମ୍ଭିକର ଦାସ୍ୟାବନ୍ଧ ସରଣ ଭୂଷଣ ।୨୧୦।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ସେଦିନ ସେଦିନ କଥାମାନ ସେଠାରେ ହୋଇ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ମୁଖରୁ ଶୁଣି ରାମ ଅଶ୍ରୁ ଦେଲେ
ସଙ୍ଗେ ଲଜ୍ଜା ଭୂଷଣ ସେ ଯାଅ ସା ବୋଲିଲେ ।
ବରଷେ ରହିଲ ସୀତା ସ୍ୱକଣ ମଧ୍ୟରେ
କେମନ୍ତେ ଶାନ୍ତିଶୟ ମୁଁ ସେ କହିବ ଭୂଷଣରେ ।
ଭୂଷଣ କେମନ୍ତେ ସେ ମାଇଲ ଦଶାନନ
ଏ କଥା ରହିବ ସତୀ ଏ ତିନି ଭୁବନ ।
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲଙ୍କାମାନେ ମୋତେ କହିବେ ବାଛି
ବୋଲୁଛନ୍ତି ଅଛଇ ସୀତାଙ୍କୁ କମଳାକ୍ଷୀ ।୨୧୫।
ଏ ବଚନ ଶୁଣିଣ କହଇ ମନ୍ଦୋଦରୀ
ଶୁଣ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟା-ଠାକୁର ଦାଣ୍ଡଧାରୀ ।
ସେଦିନ ସେଦିନ କଥା ଦେବ ସୀତାଙ୍କୁ କହୁ
ଅପରାଧରେ ଭୂଷଣ ସେ ନାହିଁ ଉଇହେଲା ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ବଚନେ ଶ୍ରୀରାମ ଅଶ୍ରୁ ଦେଲେ
ଜନମୁଖଧ୍ୱନି ଅନ୍ତ ହେ କହିବ ଲୁହେ ।
ଶ୍ରୀରାମର ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ ସୀତା ଜାଣି
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣିମା ହେଉ ଦେବ ରଘୁମଣି ।
ଯଦ୍ୟପି ଅଶ୍ରୁ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ ସେ କଥା କହିବ
କେମନ୍ତେ ଉତ୍ତରେ ସୀତା ଭାଙ୍ଗି ବସୁଧିବ ।୨୨୦।

ଉପଗାଥା

ସୀତାର ବଚନେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ କହି
ଏହର ମାଳ ଅଗ୍ନି ଜାଳ କର ବେଗେ ତୁହି ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧଇଲେ ଧନୁଶର
କାଷ୍ଠକ ବାନ୍ଧିଲେ ଅଗ୍ନି ହୋଇଲା ଜାଜ୍ୱଲ ।
ଅଗ୍ନି ଦେଖି ମହାସତୀ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଦେବୀ ବଚନ ବୋଇଲେ ।
ଭୂମିପତି ଧର୍ମରାଜ୍ୟ ଅନିଲ ମହୋଦଧି
ନକ୍ଷତ୍ରଙ୍କୁ ବାହୁଲି ଲୋକପାଳ ଆଦି ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ସ୍ମରି ଶ ବୋଲନ୍ତି ସର୍ବଜନ
ଏତେ କୃତ୍ୟ ଜଳ ଜାଣ ଦେବ ରଘୁନାଥ ।
ଦେଖି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବହୁତ ଶୋକ କଲେ
କି ନାମନ୍ତ୍ରେ ଏତେ କୃତ୍ୟ କଲଛି ବୋଇଲେ ।
ରାମ ଶୋକ ଦେଖି ବ୍ରହ୍ମା ମନରେ ବାସ୍ତବ
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସ୍ୱର ସିବା ବୋଧ କଲ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣ ଦଶରଥ ଆଦି
ମୁକ୍ତନସ୍ତିଭିନ୍ନରେ ଦେଖନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମସିଦ୍ଧି ।
ଦେଖି ଦେବଗଣେ ସ୍ତିରେ ବେଣ କର ଦେଉଲ
ଶୁଣ କହ ରାମଚାନ୍ଦେ ବହୁତ କହିଲେ ।
ବେଳ୍ଳ ଦେବ ସୀତାସ୍ତ୍ରାପତି ଭୂତ ସାବଧାନ
କି ନାମନ୍ତ୍ରେ ସୀତାସ୍ତାକୁ ଧର ଦୋଷ ମନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅବତାର ସୀତା ତୁମ୍ଭେ ନାରାୟଣ
ତୁମ୍ଭଙ୍କେ ସ୍ୱର୍ଗନ କ ଦେଖି ଅଟଳ ରାବଣ ।
ସୀତା ନାମ ଧରି ଏବେ ତାକ ରଘୁପତି
ଅଗ୍ନିରୁ ବାହାର ହେଉ ଜନକଦୁହିତା ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଶଙ୍କରେ କହିଲେ ବଚନ
ଶୁଣି କହି ସାନନ୍ଦ ହୋଇଲେ ରଘୁନାଥ ।

ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ଡାକେ ଦଶରଥନନ୍ଦି
ଅଗ୍ନିରୁ ବାହାର ହୋଏ ସୀତା ଜନକାଣ୍ଠୀ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଙ୍କେ ସୀତା ଶୋଭିଲେକ ଭଲ
ଶରଦଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରାଏ ଯାଉଅଛି ଜ୍ୟୋତି । ୨୩୯ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ମୁଖ ସୁରେଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ମଙ୍ଗଳ କଥାକୁ ଜୋଡ଼ା ଅଛି କୁହେ ହୋଇ ।
ଏବେ ମୋତେ ଦୟାକର ଠାକୁର-ବଦନ
ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ିଲେ ମୋର ଭକ୍ତ କପିମାନ ।
ଲଙ୍କା ଦାସ୍ୟା ଛାଣ ହେ ଯାଉବେ ସର୍ବଦୂଷ
ବେନଜନ ଦୟାକର ବ୍ରହ୍ମା ଆଖଣ୍ଡଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନେ ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ହୋଏ ଖୁସି
ଅମୃତ ସିଞ୍ଚିଲେ ଉଠି କପି ପ୍ରାଣ ପାଇଁ ।
କୁନ୍ତ ପାଣି ଯେତେକ ସକଳ ପଡ଼େ ନାଶ
ରାମ ଶରଘାତେ ଯାନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ବାସ । ୨୪୦ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମୁଖ ଚାହିଁ ବ୍ରହ୍ମା କହୁଛନ୍ତି
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ସୀତାସ୍ୱାମୀ ପତି ।
ରାବଣକୁ ସଂହାରିଲ ତୁମ୍ଭେ ବଳ ନାଶ
ଦୁର୍ବେ ଦେବତାମାନେ ହୋଇଲୁ ଉଲ୍ଲାସ ।
କୁଣ୍ଠେ ଦଶ ସହସ୍ର ଅମର ନାଶ ଗଲୁ
ନିର୍ଭୟ ହୋଇଣ ଦେବ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରହିଲୁ ।
ସୀତା ଘେନି ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁରକୁ ବେଗେ ଚଳ
ଶିଘ୍ର ଭରତର ଦେବ ରଖାଅ ଜୀବନ ।
ରାବଣ ଭଗ୍ନିକୁ ରାମ ଡାକିଲେ ଆପଣ
ଆଜ୍ଞା ତୁମ୍ଭ ଏବେ ଦେବା ସିନ୍ଧୁ ଭ୍ରାତା ବିଭୀଷଣକୁ । ୨୪୧ ।
ବ୍ରହ୍ମାର ବଚନେ ରାମ ତୋଷଚିତ୍ତ ହୋଇ
ସାଥେ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସୀତାସ୍ୱାମୀ ପାଇଁ ।

ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଭୁବନକୁ ଗଲେ
ଦଶରଥ ସଙ୍ଗତେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ମିଳିଲେ ।
ଏଣୁ ଅନନ୍ତରେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ,
ଅଶୋକାରୁ ପୁଷ୍ପକ ଭଗବନ୍ତ ରଘୁସାଇଁ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ନୃପ ଭୂଷ୍ଣ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ଗୋ ବୋଇଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣେ ଶାନ୍ତି ମନ୍ଦୋଦରୀ ଦେଇ
ଉଠି ଉଚ୍ଛ ହୋଇଲେ ମସ୍ତକେ କର ଯୋଡ଼ି । ୨୫୦ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ନମସ୍କେ ଆଭରଣ ଅର୍ପିଲ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ମନ୍ଦୋଦରୀ କେଇ ଦେଲ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମନ୍ଦୋଦରୀଙ୍କ ଭକ୍ତି
କି ନମସ୍କେ ଏଥି ଆସିଅଛ ଗୋ ବୋଇଲେ ।
ଶୁଣି କର ଯୋଡ଼ି ଭଣେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ରାଣୀ
ସୀତାଙ୍କୁ ନମସ୍କେ ଦେବା ପାଇଁ ଅଛି ଆଣି ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ବଚନେ ସନ୍ତୋଷ ରଘୁସାଇଁ
ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଅ ବୋଲି ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞାରେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ଚଳିଗଲି
ନାରାୟଣ ସଙ୍ଗତେ ସେ ଲଙ୍କାରେ ମିଳିଲି । ୨୫୧ ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ବେଗ ହୋଇ ଅଯୋଧ୍ୟା ନିମନ୍ତେ ଆମ୍ଭେ ଯାଉ
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି ଭଣେ ବିଭୀଷଣ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟା ରାଜନ ।
ଚଉଦରେ ପୁଷ୍ପକ ଭ୍ରମଇ ଯେଉଁ ରଥ
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବିମାନେ ବସି କର ରଘୁନାଥ ।
ଶୁଣ ଯେ ଧାରଣ ବେଳ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ଡକାଇ
ଲଙ୍କାଭୁବନକୁ ପୁଷ୍ପକ ଆଣ ଯାଇ ।

ବିଭୀଷଣ ଆଜ୍ଞାରେ ସେ ବେଳ ମହୀ ଛାଡ଼ି
ଲଙ୍କାଉପବନରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ୨୨୦ ।
ନାନା ଅଳଙ୍କାରେ ସୁଷ୍ଠୁ ବିମାନ ମଣ୍ଡିଲେ
ପୁଷ୍ପକ ସମ୍ମୁଖେ ରଥ ନେଇ ଯୋଗାଇଲେ
ଦେଖି ରଘୁପତି ତାଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ବୁଝାଇଲେ
ସୀତା ସହ ଏଥି ଯାଇଁ ବିମାନେ ବସିଲେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁଗ୍ରୀବ ବିଭୀଷଣ ଜାମ୍ବବନ୍ତ
ଭଲ୍ଲୁ କପି ବସିଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ ବସନ୍ତ ।
ପୁଷ୍ପକ ଶୀଘ୍ର ଯେତେବେଳେ ରଥେ ଚାହିଁ
ବିମାନ ବିଷୟରେ ମୋର ଶଙ୍କା ଯାଉଅଛି ।
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିମାନ ଉଠିଲା
ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ରଥ ଆକାଶେ ଉଡ଼ିଲା । ୨୨୫ ।
ଉତ୍ତର ଅଭିମୁଖେ ସେ ଚଳିଗଲା ରଥ
ବାଟେ ଦେଖାନ୍ତି ଦଶରଥଙ୍କର ସୁତ ।
ପୁଷ୍ପକ ସମ୍ମୁଖେ ସୀତା ବସିଲେ ହରଷିତ
ସେତେବେଳେ ସେଠାଁ କଥା ରାମ କହିଲେ ଆପଣ ।
ଦେଖ ଏହି କଥା ଏଥର ସଙ୍ଗରେ
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ହେଉ ମଇତ୍ର ଯେ ଏଥି ।
ବାଳୀକି ମାରିଲେ ମାଲ୍ୟବନ୍ତରେ ରହିଲେ
ସେତେ ଦୁଃଖେ ଥାଇ ହେଉ ସୀତା ପାଇଲେ ।
ସେତୁବନ୍ଧ ବାନ୍ଧିଲେ ରାବଣ ହେଲେ ନାଶ
ପବିତ୍ରକଥା ସୀତା ଏବେ ହେଲେ ଅବିକାଶ । ୨୨୦ ।
ଏମନ୍ତେ ଆକାଶମାର୍ଗେ ବିମାନ ଚଳାଇ
ଗଙ୍ଗା ନିକଟରେ ରଥ ହୋଇଲା ଥୟ ଯାଇ ।
ଭରଦ୍ୱାଜ ଋଷି ପର୍ଣ୍ଣଶାଳୀ ନିକଟରେ
ରଘୁନାଥ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ରଥ ଏହିଠାରେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିମାନ ଆକାଶରୁ ଓହ୍ଲାଇ
ଋଷିଙ୍କର ପର୍ଣ୍ଣଶାଳା ଦ୍ୱାରରେ ମିଳଇ ।

ଏଥିକୁ ଆଜ୍ଞାଦ୍ୟ ରାମ ମୁନିପାଶେ ଗଲେ,
ପ୍ରଣାମ କରଣ ଦଣ୍ଡବତରେ ଶୋଇଲେ ।
ଏଣିକି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମୁନି ପାଶରେ ବସନ୍ତି
ଆଶିଷ ଦେଇ ମୁନି କୁଶଳ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି । ୨୭୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଯୂଥପତି ଗଲେ
ନମସ୍କାର କରି ମୁନି ନିକଟେ ମିଳିଲେ ।
ଲକ୍ଷ ଯେ ବାନର ସବୁ ଏକମେଳ ହୋଇ
ରହିଲେ ମୁନିର ପାଶେ ମହାସୁଖ ପାଇ ।
ସକଳ ଦେଖିଣ ମୁନି ରାମଙ୍କୁ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି
ମୁନିଙ୍କର ପାଶେ ରାମ ସକଳ କହନ୍ତି ।
ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଦଶଶିର ସୀତା ନେଲା
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ଯେସନେ ମିତ୍ରତା ହେଲା ।
ବାଳିକୁ ମାରିଲେ ମାଲ୍ୟବନ୍ତରେ ରହିଲେ
ସୀତା ପାଇଁ ହନୁ ଲଙ୍କା ଯାଇଣ ଆସିଲେ । ୨୮୦ ।
ସେତୁବନ୍ଧ ବାନ୍ଧିଲେ ରାବଣ କଲେ ହତ
ମୁନିପାଶେ ସମସ୍ତ କହିଲେ ସୀତାନାଥ ।
ଶୁଣିଣ ହରଷଚିତ୍ତ ହୋଇ ମୁନିବର
ଦେଖି ଦେବ ଭକ୍ତିକୁ ପୂଜିଲେ ରଘୁବୀର ।
ସାଧୁ ଶବ୍ଦମାନେ ବ୍ରହ୍ମସ୍ତୁତି ନାଶ ପାଇ
ବୃକ୍ଷ ଫଳଭ ନେଇ ଦେଇ ଦେଲେ ମାନ ହୋଇ ।
ଏମନ୍ତ କହିଣ ମୁନି ପୂଜାବିଧି କଲେ
ବହୁମତେ ଅମୃତ ମନୋଜ୍ଞ ଆଣି ଦେଲେ ।
ହରଷଚିତ୍ତରେ ସର୍ବେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି
ମୁନିଙ୍କ ନିକଟେ ରାମ ସେ ଦିନ ରହନ୍ତି । ୨୮୫ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ହନୁମନ୍ତ ବୋଲି
ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ବେଗ ହୋଇ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ପାଶରେ କହିବ ବାରତା
ଆସୁ ଅଛନ୍ତି ସଙ୍ଗେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାନାଥ ।

ସୁନ୍ଦ ନାମେ ଶବର ଅଗ୍ରେ ମିଶି ହୋଇ
କୁଶାବେର ପୁର କାଳି ବୁଝି ଅଛି ହୋଇ । ୨୯୦
ସେଠାରେ ଭରତ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର ଶି
ମୋହୋର ତରଙ୍ଗେ ଯାଇ [illegible]
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ହନୁମନ୍ତ ଆକାଶେ ମିଳିଲେ
କୁଶାବେର ପୁରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ସୁନ୍ଦ ନାମେ ଶବର ସେ ଅଗ୍ରେ ପ୍ରବେଶ
ଶ୍ରୀରାମ ସନ୍ଦେଶ କହେ ପବନର ଶିଷ୍ୟ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଶବର ହୋଇଲେ ତୋଷଚିତ୍ତ
ବାରତା କହିଣ ସେ ଚଳିଲେ ହନୁମନ୍ତ ।
ସେହିକ୍ଷଣେ ସୁନ୍ଦ ନାମେ ଶବର ଚଳିଲେ
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ଶୀଘ୍ରେ ପବନର ସୁତ
ନନ୍ଦିଗ୍ରାମେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ହନୁମନ୍ତ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘନ ପାଦ୍ୟ ଅର୍ଘ୍ୟ କରିଛନ୍ତି
ଲକ୍ଷେ ଲକ୍ଷେ ରାଜା ଋଷି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଛନ୍ତି । ୨୯୫
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ହନୁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘନ ଦୁଇ ଚମକି ଦେଖିଲେ ।
ଆଗେ ଉଭା ହୋଇ କହେ ପବନର ସୁତ
ଆସିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କପିବେ ରଘୁନାଥ ।
ଶୁଣନ୍ତେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘନ
ଉଠି କୋଳ କଲେ ଯାଇଁ ବୀର ହନୁମାନ ।
ହସ୍ତ ଧରି ହନୁଙ୍କୁ ଭରତ ଧରି ନେଲେ
ଆସନରେ ବସାଇ ବୀର କୁଶଳ ପୁଛିଲେ ।
କାହିଁ ରହେ କପିଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୀତାଙ୍କର ସଙ୍ଗ
କହ ହନୁ ସତ ଶୀଘ୍ର ହେଉ ମୋ କୁଶଳ । ୩୦୦ ।
ଶୁଣି କଥା କହଇ ସେ ବୀର ହନୁମାନ
ଭରଦ୍ୱାଜ ଋଷିଙ୍କ ଆଶ୍ରମେ ରଘୁନାଥ ।

ଭାଲ ମସ୍ତକରେ ରାମ ଦିଅନ୍ତେ ଚନ୍ଦନେ
ମୋତେ ଅବେ ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାଏ ।
[illegible]ତୁକ ଶାର ବାଣୀ ହରଷ ହୋଇଲେ
[illegible] ପୁଷ୍ପ ଶିରରେ ମଣ୍ଡିଲେ ।
ମାଲୁଣୀମାନେ ଶୁଣି ହରଷ ହୋଇଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ଦାନ ପାଶେ ନେଇ ଦେଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ରଜନୀ ଅର୍ଦ୍ଧ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ନିଦ୍ରାରେ ବସିଲେ ସେହୁ (ଦଶରଥ) ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ୩୦୫ ।
ପ୍ରଭାତ ସମୟେ ବୀର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି
ଲଗେ ଘଣ୍ଟା ଉଚ୍ଚ ହୋଇଛନ୍ତି ସଜ୍ଜବଶ ।
ଶୁଣ ଶଙ୍ଖ ଘନ ବେଣୁ ସ୍ୱର ଉଚ୍ଚ ହୋଇ
ଶୁଣେ କଉଶଲ୍ୟାର ଅଙ୍ଗେ ବସ୍ତ୍ର ଅଙ୍ଗଳ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଭୂମେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ସ୍ନାତ ସମୟେ ରାମ ମୁନିପାଶେ ଯାଇ ।
ମୁନିଙ୍କି ଦେଖିଣ ରାମ ନମସ୍କାର କଲେ
ଆଜ୍ଞା ମାଗି ଯାଇଣ ସମାନେ ବିଜେ କଲେ ।
ରଥ ହେଉ ଶୁଣିକ ଯାଇ ସମସ୍ତେ ବସନ୍ତି
ବାଦ୍ୟନାଦ ବଜାଇ ସେ ଅନେକ ଭୃତ୍ୟ । ୩୧୦ ।
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ରଥ ଆକାଶେ ଗମଇ
ଋଷିଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ କରି ସାଥୀରେ ଚଳଇ ।
ଲଙ୍କାରୁ ପ୍ରବେଶ ପାଇଁ ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନ
ଧୀରେ ଧୀରେ ଆକାଶରେ ଗଲେ ପୁଷ୍ପଯାନ ।
ହନୁମନ୍ତ କହିଛ ଭରତ ମୁଖ ସ୍ପର୍ଶି
ଆକାଶରେ ଗଲେ ଭୂମି ଦେଖ ବୀର ଭୁଇଁ ।
ହନୁମନ୍ତ ବଚନେ ଆକାଶେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ
ରଥ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ହରଷ ଚିତ୍ତ ହେଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ବିମାନ ଆସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା
ନନ୍ଦିଗ୍ରାମ ସିଂହଦ୍ୱାର ପାଦରେ ରହିଲା । ୩୧୫ ।

ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଆଉ ଯେ ବାନର
ଦେଖିବାପାଇଁ ସମ୍ମୁଖେ ସେ ହୋଇଲେ ବାହାର ।
ଅରୁନ୍ଧତି ପାଇଲେ ବଶିଷ୍ଠ ବାଲ୍ୟମୁନି
ଦେଖନ୍ତି ଭରତ ତହିଁ ଅଯୋଧ୍ୟା ବାସିନୀ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ରଥୁଁ ଓହ୍ଲାଇଣ
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଯାଇଁ ରାମ ପାଦ ଧରି ।
କୋଳାଗ୍ରତେ କରି ରାମ ଦୁହିଙ୍କି ଧରନ୍ତି
ଭରତ-ପାଦପଦ୍ମେ ଯାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପଡ଼ନ୍ତି ।
କୋଳାଗ୍ରତ କରି ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଧରି
ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପାଦରେ ମାନ୍ୟ କରି । ୩୨୦ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସୀତା ପାଦରେ ପଡ଼ିଲେ
ତେବେ ପରେ ତେବେ ଶୁଭ ଦେବୀଙ୍କି ବୋଲାଇଲେ ।
କୌଶଲ୍ୟା କୈକେୟୀ ସୁମିତ୍ରା ଯହୁଁ ଥିଲେ
ମାତାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ରାମ ନମସ୍କାର କଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା କୋଳେ କରି ଧରି
ମୁଖରେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଆଶ୍ୱାସନା କରି ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ଯୂଥପତିମାନ
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନଙ୍କୁ କହିଲେ ରଘୁନାନ ।
ସୁଗ୍ରୀ ବିଭୀଷଣ ଏହି ଦେଖିଣ ବୋଇଲେ
ବନ୍ଧୁମତେ ମାନ୍ୟ ଧର୍ମ ସମସ୍ତେ ହେଲେ କଲେ । ୩୨୫ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଯାଇ ବେଢାଇଣ ବସିଲ
ନାନା କଥାମାନ କହୁଁ ଖୁସିହୋଇ ହେଲେ ।
ଲକ୍ଷେ ଘୋଡ଼ା ଏକବିଂଶ ଶ୍ରୀବଶେ ପଣ
ହାତୀ ଘଣ୍ଟ ହୋଇଲେ ମନ୍ତ୍ରେ ପର ପୋଷ ।
ଏହି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ନଗରେ ପ୍ରବେଶ
ଲୋକ ଦେଖି ନଗରେ ହରଷ ହୃଷ୍ଟ ଅଶେଷ ।

ସୁଗନ୍ଧମୟ ଧୂଳି ଭୂତ ମୋହରେ ଉଡ଼ନ୍ତି
ଲୁଣ୍ଠନ ପାଇଁ ବାହିଲେ ହୋଇଣ ବୋଲି ସନ୍ତି ।
ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଏ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଅଛି
ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଗ ଧୂଳେ ରହୁଅଛି । ୫୩୦ ।
ଏଥୁ ଉତ୍କଣ୍ଠିତର ସ୍ୱମ ନନ୍ଦଗ୍ରାମେ ରହି
ତୁମ୍ଭ ଶତ୍ରୁ ଘନ ଫଳ ନୃଲମାଧ ଦେଖି ।
ସୁଗୀବର ବାଣୀଶକ୍ତି ଯୂଥପତିମାନ
ଭୂଷି ଯେ ଦୃଷ୍ଟିମ ଅଛି ଦୂରନ୍ତ ଲେଖିନା ।
ଭୂତଣ ହୋଇଣ ଜିଣି ନନ୍ଦଗ୍ରାମେ ରହି
ମୃଗଶୃଙ୍ଗ ଶିବଦେ ଅଙ୍ଗୁଳି ଅଛି ମଣ୍ଡି ।
ସୁମନ୍ତ୍ର ମନୀଷ ସ୍ୱଲ ଭୂତ ଅଶ୍ୱା ଦେବେ
ଅଶ୍ୱମେଧ ଦେବମାନ ଦୂରନ୍ତୁ ହୋଇଲେ ।
ସୁର ଦେଶି ଭକ୍ତି ବୃନ୍ଦ ଅଣାଇ ବଢ଼ାଇ
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନକୁ ମଣ୍ଡନ କର ଯାଇ । ୫୩୫ ।
ଭୂତ ଅଶ୍ୱା ପାଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ବାହ୍ଲ୍ୟା ହୋଇଲେ
ଯଥା ଏ ସୁମନ୍ତ୍ର ବିନ୍ଦୁ ସୁର ବାର୍ଦ୍ଧିଲେ ।
ଭକ୍ତି ବନ୍ଧୁମାନେ ଅଛି ହୋଇବେ ପ୍ରବେଶ
ମଣ୍ଡିଶି ହୋଇଲୁ ସେ ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁର ଦେଶ ।
ବାରଙ୍ଗନା ଭୁବନ ପାର୍ଶ୍ୱ ଶୋଭୁ ପାଇ
ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଳସ ବର୍ଷି ବିସ୍ମଳ ଜହ୍ନର ।
ନିବାସରେ ପୁରମାନ ତୋଷ୍ଟୁ ପାଉଅଛି
ଶସ୍ୟ ବନେ ଦର୍ଶନ୍ତି ଦଶରଥବଂଶି ।
ଫୁଲ୍ଲ ତରୁମାନେ ତୋ ଶୋଭନ୍ତି ଥାଟ ଥାଟ
* ନର୍ତ୍ତିକାଳମାନ ତୋ ବୃନ୍ଦରେ ଲଟ୍ଟ ଫଳ । ୫୪୦ ।
ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କରେ ଲତାମାନେ ବେଢ଼ିଛନ୍ତି
ନାନା ବର୍ଣ୍ଣ ପୁଷ୍ପ ତୋ ଭ୍ରମର ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ।

---

* ନର୍ତ୍ତିକାଳ—ନାରିକେଳ ?

ଯେଉଁ ଠାରେ ନାଗସ୍ତ୍ର ଭସ୍ତବେ ଲବଙ୍ଗାଗ୍ନି
ବୈକୁଣ୍ଠ ସାଧେ ଜେଥୁ ଯୁନ୍ତି ଅଟଳି ।
ବୃକ୍ଷସି ବାନ୍ଧନ୍ତି ଡାଳେଁ ଲମର ବାନ୍ଧନ୍ତି
ସ୍ତୁତିମାଳମାଳ ତୋରଣ ଖମ୍ବରେ ଲମ୍ବି
ଯେଉଁ ଠାରେ ସୁଗ୍ରୀବସ୍ତ୍ର ଦୂତ ଯଜ ବୋଲି
ଯେଉଁ ଠାରେ ଭଦଳୀ ପୋ ନୃତମାନ ଯୋଉ
ଯେଉଁ ଠାରେ ନୃତ୍ୟ ଗୀତ ଚଳୁଛନ୍ତି ମିଳି
ବାଦ୍ୟ ନାଦ ଶବଦେ ପୋ ପୃଥିବୀ ଉଛୁଳି । ୩୬୫ ।
ଅଣ୍ଡେଖଳ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ସମସ୍ତ ଯୋଗାଇଲେ
ଶାସ୍ତ୍ରମତେ ସୁମନ୍ତ ପୋ ସବୁ ଭିଆଇଲେ ।
ବ୍ରହ୍ମଋଷି ଦେବଋଷି ରାଜଋଷି ଆଦି
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ପୋ ମିଳିଲେ ବୃନ୍ଦାଶି ।
ସମସ୍ତ ଭିଆଇ ପୋ ସୁମନ୍ତ୍ର ଚଳିଗଲେ
ଦୂତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ପାଖେ ଯାଇଁ ପୋ ମିଳିଲେ ।
ଧର ଯୋଡ଼ି କହିଲେ "ଶୁଣିମା" ମନ୍ଦିରର
ସମସ୍ତ ସଜାଣ ଦେବ ହୋଇଲି ତତ୍ପର ।
ମନ୍ଦିର ବାଟେନେ ଦ୍ରୁତ ବୀର ଚଳିଗଲେ
ଧର ଯୋଡ଼ି ରାମପାଶେ ଭରତ କହିଲେ । ୩୭୦ ।
ହେ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟାପତି ତୁମ ସ୍ୱାବଧାନେ
ନିର୍ମଳ ସଭ୍ୟତ ଦେବ ଚଳିବା ବିଧାନେ ।
ଭରତ ବଚନେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚଳିବାରେ
ନିର୍ମଳ ବିଭାବରମ ସମସ୍ତ ସାଜିଲେ ।
ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବେନିଭ୍ରାତ
ସୀତାଙ୍କ ସହିତେ ପୋ ମାଙ୍ଗଳିକ ହେଲେ ।
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ସମ କୁଣ୍ଡଳ ହୋଇଥିଲ
ପାତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ।

କାହାଳ ବାଜିଲେ ସେ ମାଣ୍ଡବ୍ୟ ଋଷି ହେଉ
ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ ବାଜେ ଢୋଲ ଦମ୍ଫାଇ । ୩୫୫ ।
ସ୍ୱଭାବେନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭକ୍ତ ହୋଇ
ସ୍ୱେଚ୍ଛାନୁଯାୟୀ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ସେ ଭଗାଇଲେ ନେଇ ।
ଏଣୁ ତହିଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିଜୟ କରନ୍ତି
ଭୃଙ୍ଗ ଶଙ୍ଖ ଘନ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଅଛନ୍ତି ।
ହାତୀମାନେ ଚଢ଼ିଣ ସୀତା ହୋଇଲେ ବାହାର
ମାତୃଗଣ ହସ୍ତେ ଚଳନ୍ତି ଧୀର ଧୀର ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଦୂତଗଣ ଏହୁ ଆସେଇଥିଲେ
ବିଭୀଷଣ ହସ୍ତୀ ଚଢ଼ି ବାହାର ହୋଇଲେ ।
ଲକ୍ଷେ ସ୍ୱଜା ବାହନ ଚଢ଼ିଣ ଅଗ୍ର ହୋଇ
ଛତ୍ର ଦେଉଛୁ ସ୍ୱପର ଦେଖ ଧରିଛନ୍ତି ଭକ୍ତ । ୩୬୦ ।
ହନୁମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ହସ୍ତୀର ପଛେ ବସି
ଜାମ୍ବବାନ ନଳ ନୀଳ ସୁଷେଣ ସେ ଆସି ।
ସ୍ୱରୂ ନାମେ ଶବର ଶ୍ରୀରାମ ପାଶେ ଅଛି
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ବାଜେ ପଞ୍ଚରଥବାଜି ।
ରତ୍ନ ସିଂହାସନେ ବସେ ଭରତଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବାମପାରେ ବସିଛନ୍ତି ଜାନକୀ ସୁଶୋଭ ।
ଦୂତପତି ସେନ ସୁଗ୍ରୀବର ଭକ୍ତ ହୋଇ
ବିଭୀଷଣ ରାମର ଚାକର ଭକ୍ତ ହୋଇ ।
ଛତ୍ର ଧରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହୋଇଛନ୍ତି ଭକ୍ତ
ଦେଖନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସୋଭେ । ୩୬୫ ।
ଭୃଙ୍ଗ ଶଙ୍ଖ ଘନ ଛତ୍ରଦଣ୍ଡ (?) ଧରନ୍ତି
ରାମ ପାଦତଳେ ହନୁମନ୍ତ ବସିଛନ୍ତି ।
ବଶିଷ୍ଠ ମାଣ୍ଡବ୍ୟ ଆଦି ସେତେ ତପୋବନେ
ଦେବଋଷି ବ୍ରହ୍ମଋଷି କାହାଳ ସଙ୍ଗେ ।

ଅଭିଷେକ କଥା ଶୁଣି ରାମଙ୍କୁ ତୋଷିଲେ
ବ୍ରହ୍ମା ରୁଦ୍ର ଦେବଗଣ ସମସ୍ତେ ମିଳିଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମର ଅଭିଷେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିଅଛ
ବଶିଷ୍ଠ କାଶ୍ୟପ ବ୍ରହ୍ମା କାଶ୍ୟପନ [illegible] ।
ମିଳି ଯେତେ ଅଭିଷେକ କଥା କରୁଛନ୍ତି
ଆଶୀର୍ବାଦ ବଚୋବନ୍ତ ଶିରେ ଦେଉଛନ୍ତି । ୩୬୦ ।
କର୍ଣ୍ଣ ଯତ୍ନେ ହନୁମନ୍ତ ଘାସ ବସି
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନୟନେ ଆସି ନିଦ୍ରାବତୀ ଘାରେ ।
ଦୂର ଦୂର ହୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମହାବୀର
ମନରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର କଥାର ଭାବନ୍ତି ।
ସୀତାଙ୍କ ବାକ୍ୟରେ ମହା ମନଦୁଃଖ ହୋଇ
ହନୁମନ୍ତ ରହିଁଏ କଥାର ଦେଲେ ଘୁଞ୍ଚି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୁଖକୁ ଚାହିଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
କି କାମନ୍ତେ ହୃଷ୍ଟିଳ ଦେଖୁଥାଛି ବୋଇଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି କହିଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ସ୍ୱାନଥାନେ ଶୁଣ ଦେବ ରଘୁକୁଳ ମଣି । ୩୬୫ ।
ଯେତେବେଳେ ବନବାସୀ ହୋଇଲୁ ତୁମ୍ଭର
ନୟନରେ ନିଦ୍ରା ଆସି ଘାଡ଼ିଲ ମୋହର ।
ମୁଁ ବନନ୍ଦ ନିଦ୍ରାବତୀ ପାଶରେ କହିଲି
ବନବାସେ ନିଦ୍ରା ମୋତେ ନ ଘାର ବୋଇଲି ।
ମୋହର ବଚନେ ନିଦ୍ରାବତୀ ତୋଷଗଲୁ
ଏତେବେଳେ ଆସି ଦେବ ନୟନେ ଘାରିଲୁ ।
ବସୁଥିଲି ବନାନ୍ତେ ପାଇଲି ଏତେ ଦୁଃଖ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଭିଷେକ ଦେଖିବାକୁ ସୁଖ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନେ ରାମ ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଲେ
ମନେ ଯେତେ ଭ୍ରାନ୍ତି ଥିଲା ସବୁ ଦୂର କଲେ । ୩୭୦ ।

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଅଭିଷେକ ପାଇଁ
ଶ୍ରୀରାମ ବ୍ରହ୍ମାଦି ଭକ୍ତି ଆଭରଣ କଲ ।
ଦିବ୍ୟ ଭୂଷଣ ଅଳଙ୍କାରମାନ ଆଣି ଦେଲେ
ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗ ଦର୍ଶନ ରାମ ଜାନକୀରେ ଦେଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବର ଯୂଥପତିମାନ
ନିବୁଝିଣ କରନ୍ତି ଦେଖନ୍ତି ସର୍ବଜନ ।
ରତ୍ନାଭରଣମାନ ଯେ ଅନନ୍ତ ଆଣି ଦେଲେ
ବ୍ରହ୍ମା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଇ ବନ୍ଦାପନା କଲେ ।
ଭକ୍ତ ବାଦ୍ୟମାନେ ବାଦ୍ୟ ଯେ ଭଜନ୍ତି ଗଲେ
ଯେ ଯାହା ମନ୍ଦିରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।୫୮୫।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାରମାନ ଆଭରଣ କଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଗଲେ
* ଉନ୍ନିଷାରେ ଲଙ୍କାପୁରର ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ନଗରେ ପ୍ରବେଶ
କଉଶଲ୍ୟା ସୁମିତ୍ରା କେକୟୀ ଆଦି ଯାଏ ।
ବନ୍ଦାପନା କରନ୍ତି ହରଷ ଅତି ହୋଇ
ରଜା ଗୋବିନ୍ଦାଇ ରାମ ପଦ୍ମପାଦେ ଥାଇ ।
ରାମ ମୋର ପିତା ମାତା ରାମ ମୋର ବନ୍ଧୁ
ଦୁଃଖରୁ ଦୁର୍ଗତି ତାଙ୍କୁ ଦୂର ଜଗବନ୍ଧୁ ।୫୯୦ ।
ଏ ମାୟା ସଂସାରରୁ ମୋତେ ପାର କର
ରଜା ଗୋବିନ୍ଦାଇ ରାମ ଶରଣ ତୁମ୍ଭର ।୫୯୧ ।

ସମାପ୍ତ

---

* ଉନ୍ନିଷା—ଉନ୍ମିଷା

Printed by B. K. Kar, B.A. at the Saraswata Press, Cuttack—1910.

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଅଭିଷେକ ସାରି
ଶ୍ରୀରାମ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଧନ ଅର୍ପଣ କରି ।
ଦିବ୍ୟ ଧନ ଅଳଙ୍କାରମାନ ଆଣି ଦେଲେ
ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗ ଦେଇ ରାମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବସିଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବର ଯୂଥପତିମାନେ
ନିଷ୍ଠାରେ କରନ୍ତି ସେବା ସର୍ବକାଳ ।
ସ୍ତ୍ରୀଜନମାନେ ସେ ଅତିକ ଆଣି ଦେଲେ
ବ୍ରହ୍ମା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସେ ଉପାସନା କଲେ ।
ଭକ୍ତ ବାନରମାନେ ବିଦା ପାଇଣ ଗଲେ
ସେ ସ୍ୱାଳ୍ପା ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।୩୮୫।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାରମାନ ଅର୍ପଣ କଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଗଲେ
* ଉଷ୍କିନ୍ଧାରେ ଲଙ୍କାପୁରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ନଗରେ ପ୍ରବେଶ
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସୁମିତ୍ରା କୈକେୟୀ ଅଛି ପାଶ ।
ବନ୍ଧୁପ୍ରଜା ରହନ୍ତି ହରଷ ଚିତ୍ତ ହୋଇ
ବଳା ଗୋବିନ୍ଦାଇ ରାମ ପଦ୍ମପାଦେ ଥାଇ ।
ରାମ ମୋର ପିତା ମାତା ରାମ ମୋର ବନ୍ଧୁ
ଦୁଃଖରୁ ଦୂର କରି ଶାନ୍ତି କର କରୁଣାସିନ୍ଧୁ ।୩୯୦।
ଏ ମାୟା ପ୍ରପଞ୍ଚରୁ ମୋତେ ପାର କର
ବଳା ଗୋବିନ୍ଦାଇ ରାମ ଶରଣ ତୁମର ।୩୯୧।

ସମାପ୍ତ

---

* ଉଷ୍କିନ୍ଧା—କିଷ୍କିନ୍ଧା।

Printed by L. K. Kar, B.A. at the Saraswata Press, Cuttack—1940.